

Møte tirsdag den 13. juni 2017 kl. 09

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 95):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (avkortning av kapitalinntekter) (Innst. 459 L (2016–2017))
2. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i lov om elsertifikater (andre kontrollstasjon) (Innst. 415 L (2016–2017), jf. Prop. 95 L (2016–2017))
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon) (Innst. 438 L (2016–2017), jf. Prop. 117 L (2016–2017))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (mer effektive planprosesser, enklere saksbehandling og konsekvensutredninger) (Innst. 425 L (2016–2017), jf. Prop. 110 L (2016–2017))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og helseberedskapsloven (registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvarer mv.) (Innst. 420 L (2016–2017), jf. Prop. 109 L (2016–2017))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen om å tillate konsum av alkohol under 22 volumprosent i parker (Innst. 399 L (2016–2017), jf. Dokument 8:105 L (2016–2017))
7. Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i konsesjonsloven, jordloven og odelsloven mv. (konseksjonsplikt, odlingsjord, priskontroll, deling og driveplikt mv.) (Innst. 427 L (2016–2017), jf. Prop. 92 L (2016–2017))
8. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold (Innst. 419 L (2016–2017), jf. Prop. 116 L (2016–2017))
9. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jette F. Christensen, Martin Kolberg, Gunvor Eldegard, Michael Tetzschner, Erik Skutle, Helge Thorheim, Gjermund Hagesæter, Per Olaf Lundteigen og Bård Vegar Solhjell om endringer i EOS-kontrollloven (Innst. 431 L (2016–2017), jf. Dokument 8:63 L (2016–2017))
10. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av direktiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger mv. og om opphevelse av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 417 S (2016–2017), jf. Prop. 98 S (2016–2017))
11. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiregisterloven mv. (gjennomføring av direktiv (EU) 2016/680 mv.) (Innst. 416 L (2016–2017), jf. Prop. 99 L (2016–2017))
12. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven og ID-kortloven (tilpasning til nye systemer) (Innst. 398 L (2016–2017), jf. Prop. 114 L (2016–2017))
13. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven m.m. (skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser og styrket oppreisningsvern ved krenkelser begått av flere i fellesskap) (Innst. 428 L (2016–2017), jf. Prop. 137 L (2016–2017))
14. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven mv. (smitteoverføring og allmennfarlig smittespredning) (Innst. 421 L (2016–2017), jf. Prop. 120 L (2016–2017))
15. Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven (biometrisk autentisering) (Innst. 362 L (2016–2017), jf. Prop. 106 L (2016–2017))
16. Innstilling fra justiskomiteen om Årsmelding for 2016 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (Innst. 435 S (2016–2017), jf. Dokument 6 (2016–2017))
17. Innstilling fra justiskomiteen om Årsrapport for 2016 fra Stortingets utvalg for rettsferdsvederlag (Innst. 349 S (2016–2017), jf. Dokument 14 (2016–2017))
18. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Sveinung Rotevatn om offentlig tryggleik og ansvarleg hundehald (Innst. 340 S (2016–2017), jf. Dokument 8:71 S (2016–2017))
19. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Tove Karoline Knutsen, Christian Tynning Bjørnø og Kari Henriksen om å styrke arbeidet mot vold mot eldre (Innst. 406 S (2016–2017), jf. Dokument 8:109 S (2016–2017))
20. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Anne Tingelstad Wøien og Liv Signe Navarsete om digitalisering av samtlige tingretter i Norge (Innst. 346 S (2016–2017), jf. Dokument 8:133 S (2016–2017))
21. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Kari Henriksen, Lene Vågslid og Jorodd Asphjell om innføring av tjenestenummer for ansatte i kriminalomsorgen (Innst. 413 S (2016–2017), jf. Dokument 8:146 S (2016–2017))
22. Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til 1) godtakelse av forordning (EU) nr. 1077/2011 om opprettelse av et europeisk byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer mv., 2) inngåelse av avtale mellom EU og Norge, Island, Sveits og Liechtenstein om deltagelse i Det europeiske byrå for operativ forvaltning

- av store IT-systemer på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet
(Innst. 414 S (2016–2017), jf. Prop. 132 S (2016–2017))
23. Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Olaug V. Bollestad, Anders Tyvand, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak for å beskytte barn mot pornografi
(Innst. 433 S (2016–2017), jf. Dokument 8:74 S (2016–2017))
24. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Humaniora i Norge
(Innst. 426 S (2016–2017), jf. Meld. St. 25 (2016–2017))
25. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen
(Innst. 432 S (2016–2017), jf. Meld. St. 21 (2016–2017))
26. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Anders Tyvand om en stortingsmelding om en styrket kulturskole for framtiden
(Innst. 448 S (2016–2017), jf. Dokument 8:112 S (2016–2017))
27. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om en til-litsreform i skolen
(Innst. 447 S (2016–2017), jf. Dokument 8:131 S (2016–2017))
28. Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om styrket spesialpedagogisk oppfølging i en inkluderende skole
(Innst. 446 S (2016–2017), jf. Dokument 8:132 S (2016–2017))
29. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Audun Lysbakken om å styrke eldreomsorgen gjennom kvalitetsbaserte bemanningsnormer, mer valgfrihet for eldre og en til-litsreform framfor målstyring
(Innst. 404 S (2016–2017), jf. Dokument 8:104 S (2016–2017))
30. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide og Geir Jørgen Bekkevold om helsehjelp til papirløse migranter
(Innst. 402 S (2016–2017), jf. Dokument 8:106 S (2016–2017))
31. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kjersti Toppe om å styrke pasienters rett til behandling innen for-svarlig frist og innføre full åpenhet om ventetider og ventelister
(Innst. 403 S (2016–2017), jf. Dokument 8:107 S (2016–2017))
32. Referat

Presidenten: Fra representanten Freddy *de Ruiten* fore-ligger søknad om velferdspermisjon i dagene 13. og 14. juni.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandlet straks og innvilges.
2. Varerepresentanten, Line Kysnes *Vennesland*, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Line Kysnes *Vennesland* er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at Stortinget fraviker bestemmelsen i forretningsordenen § 59 første ledd og foretar votering etter at sakene nr. 1–15 er ferdig debattert, og deretter samlet votering etter sakene nr. 16–31 ved slutten av dagens møte.

– Ingen innvendinger er kommet mot presidentens for-slag, og det anses vedtatt.

Videre vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [09:01:14]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om Endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (avkortning av kapitalinntekter) (Innst. 459 L (2016–2017))

Første visepresident Marit Nybakk [09:01:36]: Dette dreier seg om ventelønn og fratredelsesyelser for tidli-gere stortingsrepresentanter og hva som skal trekkes fra. Hittil har lønn eller inntekter måttet trekkes fra etterlønn, mens kapitalinntekter har vært holdt utenfor.

Stortinget vedtok imidlertid høsten 2016 en ny lov om godtgjørelse for stortingsrepresentanter. I forbindelse med behandlingen av denne fattet Stortinget vedtak der man ba presidentskapet utrede hvordan kapitalinntektene kunne inkluderes i systemet for avkorting av fratredelsesyelse og etterlønn for representantene – dette på linje med andre inntekter.

Presidentskapet anmodet deretter den oppnevnte regle-mentskomiteen om å følge opp dette vedtaket, og regle-mentskomiteen avga sin rapport 29. mai 2017. Det er en enstemmig komité som foreslår regler om at kapitalinntek-ter skal kunne trekkes fra fratredelsesyelse og etterlønn.

Presidentskapet mener at regler om avkorting mot kapi-talinntekter, i likhet med det som gjelder om avkorting mot annen inntekt, skal gjelde både fratredelsesyelse og etter-lønn. Begge ytelsene er ment å være en sikkerhet for øko-nomisk trygghet dersom representanten har utfordringer med å komme i arbeid. Dette hensynet står ikke uten vide-re til det at representanten har kapitalinntekter i den aktu-elle perioden.

Innføring av en regel om avkorting mot kapitalinntekter forutsetter at det etableres nærmere regler om hvilke inn-tekter som anses som kapitalinntekt, og om når inntektene skal tidfestes.

Presidentskapet foreslår, i likhet med reglements-komiteen, at bestemmelsen utformes slik at avkorting skal skje mot kapitalinntekter som er å anse som skattemessig inn-tekt i ytelsesperioden. Presidentskapet understreker at ka-pitalinntekter som er unntatt fra beskatning, ikke vil danne

grunnlag for avkortning av etterlønn og fratredelsesytelse. Det vil videre bare være kapitalinntekter som utbetales i ytelsesperioden som vil være gjenstand for avkortning.

Presidentskapet mener også at hensynet til likebehandling mellom vanlige spareformer tilsier at renteinntekter også bør unntas fra avkortingsregelen. Presidentskapet vil foreslå at denne loven trer i kraft 1. januar 2018 og vil dermed ikke gjelde fratredelsesytelse til høsten, altså høsten 2017.

Michael Tetzschner (H) [09:04:47]: Denne saken illustrerer etter mitt skjønn et problem vi står overfor når vi får saker over bordet direkte fra presidentskapet. Det er dessverre ikke noen betryggelse at innstillingen er enstemmig, for det kan nettopp tyde på at man ikke har gått gjennom og sett alle sider ved saken.

Jeg må også si at det er foruroligende når man sier at man skal komme tilbake med nærmere definisjoner og avgrensninger. Det er nettopp et eksempel på at først vedtar man et prinsipp, og så skal man utrede i ettertid – og nærmest fastsette regelen ut fra definitoriske holdepunkter i ettertid – uten at Stortinget har fått anledning til å se alle de implikasjonene som kan ligge i et forslag, som altså er meget kort her, men som kan vise seg å være meget teknisk vanskelig i virkeligheten. Jeg synes ikke dette er noen god lovgivningsteknikk, samtidig som det heller ikke er godt demokrati, fordi gruppene, så vidt jeg kjenner til, ikke har fått anledning til å drøfte denne ganske store omlegningen og se hvilke virkninger som den eventuelt vil ha på representantnivået. Så jeg vil sterkt anmode presidentskapet om at man i dag mot slutten av møtet sender denne saken tilbake for ytterligere utredning. Dette kan man ikke være bekjent av. Det eneste som er, skal vi si, fortrøstningsfullt i saken, er at det gjelder stortingsrepresentantene selv, og ikke alminnelige mennesker. Men det sier også litt om hva man har lagt seg til av arbeidsvaner når det gjelder virkninger – eller uforutsette virkninger – av de bestemmelser og vedtak som man velger å bruke lovs form for å treffe beslutninger i.

Første visepresident Marit Nybakk [09:07:22]: Jeg husker den forrige behandlingen av denne saken i stortings salen. Jeg mener også at Michael Tetzschner hadde innvendinger da. Det er hans privilegium å ha innvendinger mot denne saken, men Stortinget vedtok faktisk enstemmig å be presidentskapet om å bidra til at kapitalinntekter også skulle trekkes fra, og presidentskapet sendte da denne saken til den nedsatte reglementskomiteen. Den komiteen har, så vidt jeg vet, også vært behandlet i de ulike partigruppene, og så har innstillingen blitt levert til presidentskapet, og presidentskapet har lagt fram denne saken nå, fordi det er en lovsak, som dermed må behandles i dag. De andre delene av reglementskomiteens innstilling vil bli behandlet den 20. juni i stortings salen, etter innstilling fra presidentskapet.

Jeg mener at hvis representanten Tetzschner leser reglementskomiteens innstilling, vil han også se at saken har vært utredet ganske grundig i den forbindelse. Jeg vil understreke at det dreier seg om skattbare kapitalinntekter, at vi har prøvd å avgrense det, og at det selvfølgelig ikke gjelder renteinntekter. Vi mener at vi da har dekket opp det som var Stortingets vedtak og Stortingets bestilling til presidentskapet, som da har vært gjennom reglementskomite-

en. Dette var jo noe som ble tatt i forbindelse med at andre inntekter skal trekkes fra fratredelsesytelser og etterlønn. For at ikke dette skal skje med en gang, foreslår vi videre, som jeg sa for noen minutter siden, at dette gjøres gjeldende fra 1. januar, og ikke gjelder den fratredelsesytelsen som enkelte representanter nå vil få for oktober, november og desember.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [09:09:53]: Jeg vil bare gi uttrykk for at denne saken kommer som den kommer nå. Jeg ser på egne vegne ingen grunn til at renteinntekter skal behandles annerledes enn alle de andre inntektene. I virkelighetens verden er det sånn ved ordninger som dette, og jeg synes det er bra, at man prøver å få inn kapitalinntekter og få det avregnet opp mot dette. Det gir en urimelig forskjellsbehandling hvis det er sånn at lønnsinntekter og honorarer skal avkortes, men ikke kapitalinntekter. Samtidig vet alle vi som har jobbet med feltet, enten med juridisk bakgrunn eller fra finanskomiteen eller andre steder, at mulighetene for å sno seg unna dette er ganske store. Det er bare å opprette et eget selskap og plassere alle pengene sine der, så unngår man absolutt alle disse avkortningene.

I øvrig skatterett har man gode gjennomskjæringsregler. Stortinget har ikke tradisjon for å ha den typen gjennomskjæringsregler. Men det understreker Michael Tetzschners poeng, nemlig at skal man gå inn og få en reell avkortning for inntekter som opptjenes i en slik etterlønsperiode, bør man gå grundig til verks og ha som målsetting å klare å få til en ordentlig avkortning. Som sagt: En stortingsrepresentant som ikke ønsker å få en avkortning for sine kapitalinntekter, plasserer bare alle sine verdier i et eget selskap, sørger for at inntektene kommer i det selskapet, og vips så unngår man enhver avkortning. Mens en avgått stortingsrepresentant som får etterlønn, og som tjener penger gjennom arbeidsinntekt, vil få alt avkortet. Det er en urimelig forskjellsbehandling, som jeg tror presidentskapet har ønsket å bli kvitt, men det klarer man altså ikke å bli kvitt med den måten man rigger dette på nå.

En nærmere gjennomgang av regelverket, å komme fram til mer utdypende regler, burde man rett og slett gjort i forkant, etter min oppfatning, slik at man hadde fått det til. Jeg ser at intensjonen er god, men jeg tror ikke at presidentskapet med denne lovendringen kommer til å oppnå det som Stortinget ønsker, nemlig å få en reell avkortning av inntekten til stortingsrepresentanter som har kapitalinntekter.

Michael Tetzschner (H) [09:12:26]: Først til representanten Nybakk, som må ha misforstått hvilke saker jeg uttalte meg om før. Jeg har aldri uttalt meg om avkortingsproblematikken. Det viser nettopp hvilken forvirring som råder i representantens sinn. Det er riktig at jeg uttalte meg om andre forhold, bl.a. ved registrering av aksjeholdning som kan svinge i tid, og hvorvidt man skal rapportere inn selskapstilhørighet når man investerer i fond osv. Det er et helt annet spørsmål. Jeg forstår på representanten Holmås at han kunne tenke seg å gå lenger, men han støtter – etter hva jeg forstår – undertegnede i at dette er dårlig utredet. Det er i hvert fall noe vi kan være enige om.

Dessuten vil jeg si at denne parallellføringen i argumentasjonen om at etterlønnen er en slags sosialhjelp, en

slags hjelp til livsopphold, fører på ville veier. Det vil jo være det samme som å si at de tidligere reglene var en slags trygd. Det er det ikke. Det er en områdingperiode, nettopp fordi ikke alle representanter vet før valgnatten er over, hvordan fremtiden blir. Det er nettopp for å gi en områdingperiode. Derfor er det rimeligere å sammenlikne dette med lønn i oppsigelsestiden. Man vet at man skal avslutte et arbeidsforhold, og vet at det kommer en dato hvor man ikke lenger har inntekt eller lønn fra sin nåværende arbeidsgiver. Og er det noen i denne sal som vil ta til orde for at arbeidsgiver ikke skal betale full lønn i oppsigelsestiden fordi man er kjent med at arbeidstaker også har noen leieinntekter eller renteinntekter? Jeg vil en gang til be presidentskapet tenke seg om før man blir nødt til å tenke seg om igjen i en annen sammenheng i et annet storting.

Marit Arnstad (Sp) [09:14:45]: Jeg har forståelse for at det kan være ulike meninger om det konkrete innholdet i bestemmelsen. Det er kanskje ikke unaturlig at enkeltrepresentanter kan ha det.

Men jeg vil gjerne få lov til å protestere litt på det som er sagt her, om en dårlig saksbehandling. Dette er en sak som har vært behandlet i Stortingets reglementskomiteé i over et halvt år. I den komiteen har alle partier vært representert. Representanten Knag Fylkesnes har sittet der for SV, representanten Ingjerd Schou har sittet der for Høyre. Alle representantene i reglementskomiteen burde føle et ansvar for å orientere sine grupper underveis, og jeg regner med at alle har gjort det.

I tillegg er jeg kjent med at det etter at reglementskomiteens arbeid var ferdig, ble oppfordret til en behandling i de ulike partigruppene. Jeg regner med at den behandlingen har foregått. Hvis den ikke har foregått, er det uheldig, men det kan ikke lastes presidentskapet. Det er greit at det er ulike holdninger og ulike meninger, men jeg synes kanskje at kritikken mot saksbehandlingen i dette tilfellet går vel langt – og blir vel enkel.

Jeg må også si at hvis vi følger resonnetet videre når det gjelder representanten Eidsvoll Holmås' innlegg, vil vi i dag risikere at ingen regel blir vedtatt. Det ville bety at en ikke kan få behandlet dette før det har gått en tid. Det ville være sørgelig med tanke på representanten Eidsvoll Holmås, for han ønsker seg et strengere regelverk. Sjøl om dette regelverket ikke er strengt nok, er det tross alt mer omfattende og strengere enn det regelverket en har i dag, og det har hele Stortinget bedt om at en skal få på plass.

Presidenten: Representanten Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [09:16:45]: Til representanten Arnstads innlegg vil jeg bare si at vi kan ikke basere oversendelsen av saker fra et innstillende organ til Stortinget i plenum på muntlig overlevering – som det da blir – i partigruppene. Vi må ha mer formelle kjøreregler enn det, som nettopp sikrer at de representantene som eventuelt ikke er på de gruppemøtene, eller som er avhengig av at det gis fullgod informasjon, kan sette seg inn i saken – på lik linje med de sakene som fremmes av regjeringen og som ligger ute, som er vel kjent, som er i blå hefter, og som man i god tid i forveien kan gå ned på ekspedisjonskontoret og sette seg inn i.

Den uformelle, muntlige overleveringen i partiene kan ikke erstatte en skikkelig oversendelse og prosedyre, som sikrer en bred behandling i Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [09:17:53]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i lov om elsertifikater (andre kontrollstasjon) (Innst. 415 L (2016–2017), jf. Prop. 95 L (2016–2017))

Rigmor Andersen Eide (KrF) [09:18:23] (ordfører for saken): Dette har vært en enkel sak å være saksordfører for, for det er en sak som de fleste er enige om. De som har egne merknader, vil selv legge fram sine argumenter for disse.

Formålet med den norsk-svenske elsertifikatorordningen er å bidra til økt produksjon av elektrisk energi basert på fornybare kilder i begge landene, og det har den også gjort. I avtalen er det satt et samlet mål for fornybar elektrisitetsproduksjon i Norge og Sverige på 28,4 TWh i 2020, som det felles elsertifikatmarkedet skal utløse. Andre kontrollstasjon er gjennomført, og endringene som følger av denne, er gode for Norge, og det er grunn til å være tilfreds med arbeidet som er gjort.

Det er viktig at det er mulig å korrigere for eventuelle estimeringsavvik raskere enn ved dagens praksis, og det er en bedre ordning at kvotene nå settes i forskrift. Regjeringen skal nå minst hvert annet år gi forskrift om justerte elsertifikatkvoter, og dette gjør at eventuelle avvik korrigeres så raskt som mulig, noe som er ønskelig. Det er imidlertid også viktig at det i de mellomliggende år foretas en vurdering av hvorvidt kvotene bør justeres, og at denne vurderingen offentliggjøres snarest mulig etter at vurderingsunderlaget foreligger, for å hindre usikkerhet rundt justeringer av kvotene.

Loven pålegger vedtak om justeringer senest innen utgangen av året før de justerte elsertifikatkvotene gis virkning for elsertifikatpliktens omfang. Fastsettelse sent på året før leveringsåret starter, kan skape problemer for dem som trenger kunnskap om produksjon og forbruk for beregninger. Kraftleverandørene trenger kjennskap til kvotene i rimelig god tid før leveringsåret starter. Dette er en problemstilling som det må være forståelse for, og det er viktig at det tilstrebes mest mulig åpenhet om prosesser og vurderinger, samt at relevant informasjon offentliggjøres så tidlig som praktisk mulig for å gi markedsaktørene forutsigbarhet rundt kvotejusteringer.

Regjeringen foreslår at justeringer som følger av ny kunnskap om de foregående årene, som hovedregel skal innarbeides i kvotene for det neste året, eventuelt også året deretter, og at disse justeringene unntaksvis kan innarbeides i elsertifikatkvotene for inntil fire påfølgende år. Dette er et godt forslag som støttes.

Endringene som følger av andre kontrollstasjon, er gode endringer, og andre kontrollstasjon har gitt endringer i det norsk-svenske elsertifikatmarkedet som er viktige for det norske energimarkedet. Det er vi godt fornøyd med.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [09:21:52]: Det er bra at denne saken kommer. Den har vært ventet på, både av

markedsaktørene og av Stortinget. Det er enighet om kjernen i saken, nemlig hva man gjør nå ved kontrollstasjonen med videreføring og justering av det grønne sertifikatmarkedet fra norsk side.

Siden sist er det riktig å si et par ting. Det ene er at svenskene har valgt å gå videre med å satse på mer fornybar energi. Der EU har satt et ambisiøst mål om å øke sin satsing på fornybar energi fram mot 2030, fra 20 pst. til 27 pst., har svenskene valgt å gjøre sin del av jobben med dette ved å øke sin satsing på fornybar energi. Norge har valgt å gå motsatt vei, ved at man avskaffer støtte til ny fornybar energi, og at man har valgt å la være sette noen tydelige mål for ny fornybar energi. Dette skjer altså i en tid der klimaendringene herjer, og Paris-avtalen sier at alle må gjøre så mye de kan for å redusere klimagassutslippene.

Vi vet at skal vi redusere klimagassutslippene, er vi nødt til å erstatte den fossile energibruken med fornybar energi eller fjerne den gjennom energieffektivisering. Da er det verdt å minne statsråden på det vi diskuterte sist gang vi var her og diskuterte fornybar energi og energieffektivisering, nemlig at vi har drøyt 170 TWh i Norge som er fossil energi. Hvorfor statsråden og regjeringen velger å si at vet dere hva, vi trenger ikke å gå videre med fornybar energi, når vi har 170 TWh fossil energi som vi må erstatte om vi skal klare å nå målsettingen vår om et lav- eller nullutslippssamfunn, er for meg komplett uforståelig. Den debatten hadde vi i forbindelse med energimeldingen, men så lenge det finnes fossil energibruk i Norge, kommer jeg til å fortsette å insistere på at vi er nødt til å tvinge fram ny fornybar energi for å erstatte den fossile energibruken.

Svenskene tenker å bruke den nye fornybare energien de planlegger å bygge ut, ulikt, alt ettersom hvilket parti man spør i Sverige. Det er det sikkert mange av partiene her som har gjort, med sine svenske søsterpartier. Noen ønsker å bruke det til å fjerne fossil energi, noen ønsker å bruke det til å fjerne atomkraften – ulike mål, gode er de begge. Men det er altså ikke sånn at det at vi er et oljeland, behøver å bety at vi ikke skal gjøre vår del av jobben for å fase ut olje og gass raskest mulig – selv om det virker som om det er statsråden og regjeringens strategi.

Siden regjeringen overtok, har vi altså hatt kutt i støtten til fornybar energi. Vi har kutt i bistanden til fornybar energi i utviklingsland. Vi har ingen nye norske mål for hvor mye fornybar energi vi skal ha fram til 2030. Vi har hatt trenering av Stortingets vedtak om 10 TWh enøk i bygg. Vi har hatt kutt av offshore vind-satsingen til Statkraft. Vi har altså hatt flere positive vedtak om satsing på fornybar energi og offshore vind fra Stortingets side, men i virkelighetens verden har regjeringen og samarbeidspartiene valgt å kutte det største norske offshore vind-miljøet, i Statkraft, med hundre mennesker. Alt dette skjer altså i en tid da vi trenger å satse mer for å kutte klimagassutslipp.

Jeg fremmer derfor det forslaget som er reist av oss og Miljøpartiet De Grønne. Vi mener at i god tid før dette elsertifikatsystemet forsvinner, eller den norske delen og bidraget inn i det, er vi nødt til å få på plass et nytt støtte-system til fornybar energi, for å sørge for at vi både bidrar til teknologiutvikling og bidrar til kommersialisering og produksjon av ny fornybar energi.

Jeg kunne bare på tampen tenke meg å stille ett vesentlig spørsmål før statsråden tar ordet. EU har vedtatt at de skal ha 27 pst. fornybar energi innen 2030. Dette er ikke

brutt ned i nasjonale mål, men det pågår en diskusjon innad i EU der ulike land mener ulike ting om akkurat dette. Det hadde vært interessant for meg og for Stortinget å få informasjon om to ting fra statsråden. Det ene er: Hvilken rolle spiller vi i en slik setting? Er vi fra norsk side pådriver for at hvert enkelt land skal påta seg tydelige forpliktelser? Er man pådriver for at i den fasen fram mot 2030 skal det være tydelige kontrollstasjoner for fornybar energi-satsingen underveis, sånn at det gis en ekstra innsats fra landene og ekstra virkemidler for å nå målene? Eller er Norges rolle at dette må bare skure og gå, og det får være opp til hvert land i hvilken grad man ønsker å gjennomføre dette? Det er det ene.

Det andre er: Hva er Norges ambisjon, hva er regjeringen og statsrådens ambisjon, for hvor mye fornybar energi vi skal produsere i 2030 for å sikre at EU når de målene for fornybar energi som Norge ønsker å støtte opp om?

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Terje Søviknes [09:27:54]: Som saksordføreren har redegjort for, har Norge og Sverige siden 2012 hatt et felles marked for elsertifikater. Systemet har fungert som en støtteordning for utbygging av ny produksjon for fornybar kraft. Vi er på god vei til å nå det felles målet om 28,4 TWh som fornybar kraftproduksjon i Norge og Sverige som følge av denne ordningen, i 2020.

Så langt er det, per april i år, bygd ut 18,3 TWh knyttet til denne ordningen. Om lag to tredjedeler av dette er vindkraft. Foreløpig er det Sverige som har hatt det største bidraget til det som er bygd ut, men Norge kommer godt, om enn litt sent. Det er mange prosjekter under utbygging nå, som vil bli satt i drift innen 2021, og det er fattet investeringsbeslutninger på en rekke andre prosjekter som også har potensial for å komme i mål innen 2021. Så målet for Norge, det opprinnelige målet på 13,2 TWh, er det stor sannsynlighet for at vi kan nå.

Da Stortinget behandlet energimeldingen sommeren 2016, ble det klart at et stort flertall i denne sal ikke ville sette nye mål for elsertifikatsystemet etter 2020. Til representanten Heikki Eidsvoll Holmås, som da tok opp denne problemstillingen, understreker jeg at det var bred politisk enighet i Stortinget om ikke å sette nye mål. Det bunner i at vi i Norge har et overskudd av fornybar kraft i produksjon i forhold til forbruk. For å ta resultatene fra 2016 spesifikt: Vi hadde en produksjon på 148 TWh og et forbruk på 132 TWh, altså et overskudd på 16 TWh. I tillegg er prognosene for de kommende årene at det fortsatt vil være et overskudd i det norske markedet. Det gir grunnlag for å fase inn nytt forbruk både innenfor transportsektoren og innenfor ny industri, f.eks. dataagringscenter, som har et stort potensial i Norge.

Det at vi ikke har satt nye mål i Norge, utgjør ikke noen forskjell når det gjelder denne saken. Det vi ser nå, er at Sverige har satt et nytt mål på 18 TWh inn mot 2030.

Fra mitt ståsted har det vært viktig å skape forutsigbare rammer for våre norske kraftprodusenter, våre norske utbyggere innen både vannkraft og vindkraft, i dette systemet. Spesielt var dette viktig i vinter, da vi hadde et krevende prisbilde for elsertifikater.

De viktigste rammene for dette markedet er nedfelt i den opprinnelige avtalen mellom Norge og Sverige om et

felles marked for elsertifikater. Imidlertid ble det den 5. mai i år signert en ny endringsavtale med Sverige, som vi fra regjeringens side brukte mye tid på å komme fram til, som tar opp i seg at Sverige har satt et nytt mål og skal gå videre med 18 TWh mot 2030, mens vi altså avslutter innen 2021.

Jeg er veldig glad for at vi kom til en enighet med Sverige. Det sikrer forutsigbare rammevilkår for norske utbyggere. Dette er en distriktsnæring med mange store og små utbyggere innenfor både vind- og vannkraft, og det er ofte grunneiere i primærnæringen, bønder, som er delaktige i utbyggingsprosjektene.

Den nye avtalen er god for Norge. Den gir en mulighet for at vi kan få finansiert alle nye prosjekter som blir ferdigstilt innen utgangen av 2021, i dette felles elsertifikatmarkedet. Det betyr at vi også kan gå utover de opprinnelige 13,2 TWh som var målsettingen for Norge. Det betyr i praksis at vi kan komme i en situasjon – hvis vi får en stor utbygging i Norge i de kommende årene – som innebærer at svenske forbrukere er med og betaler for investeringer i ny norsk vind- og vannkraftutbygging. Dette har fått særdeles positiv respons i bransjen, i fornybarmarkedet. Både Småkraftforeninga og Vindkraftforeningen har gitt den nye avtalen terningkast seks.

Så til det konkrete forslaget som nå ligger på bordet, knyttet til andre kontrollstasjon. Der har saksordføreren redegjort for hovedelementene, så jeg skal ikke gjenta det, men vil understreke at det ligger en viktig endring her, i den forstand at i lovproposisjonen foreslås det nå at departementet får hjemmel til å fastsette elsertifikatkvotene i forskrift, og at loven angir de sentrale prinsippene som skal ligge til grunn for fastsettelse og senere endring av kvotene i denne forskriften. Et tilsvarende lovendringsforslag er til behandling i Riksdagen i Sverige, slik at vi nå får tilsvarende systemer på begge sider av grensen. Den lovendringen vil forenkle den administrative prosessen med å justere elsertifikatkvotene i tråd med de rammer som Stortinget gir i denne saken. Det gir markedsaktørene god og nødvendig forutsigbarhet.

Jeg registrerer med tilfredshet at komiteen i dag slutter seg til disse prinsippene, slik at vi kan få et best mulig, og et mest mulig velfungerende, marked for elsertifikatordningen i perioden som dette skal gjelde, fram til 2035, for norske forbrukere og norske vann- og vindkraftutbyggere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [09:34:25]: Jeg opplevde ikke at statsråden tok utfordringen og svarte tydelig på spørsmålene mine. Jeg vil begynne med å påpeke en ting som jeg synes er en mangel ved hans innlegg og hans resonnement. Når folk i kraftbransjen – eller for den saks skyld statsråden selv – snakker om at det er et fornybaroverskudd i norsk olje, snakker de om elektrisitetmarkedet. I energimarkedet er det et dundrende fornybarunderskudd gjennom at vi bruker drøyt 170 fossile TWh. Før energimeldingen ba et samlet storting om å få framlagt en plan for utfasing av fossil energi. Den planen fikk vi aldri. Isteden fikk vi messing om at det var for mye fornybar energi tilgjengelig i markedet.

Men tilbake til det som var hovedspørsmålet mitt, og som jeg følte ikke ble besvart. Det var hvilken rolle vi tar i den videre utformingen av fornybarpolitikken til EU.

Statsråd Terje Søviknes [09:35:30]: Jeg har stor respekt for Stortinget, i den forstand at man skal behandle de sakene som er til behandling. Representanten Eidsvoll Holmås stiller en del spørsmål som går langt utover det denne saken omhandler, men jeg skal svare på dem når de nå blir tatt opp i en replikk.

Når det gjelder EUs mål for fornybarandel, er det helt riktig 27 pst. i 2030. Der er det en prosess knyttet til de enkelte land, og det må være opp til dem å sette sine mål. Vi er opptatt av at det skal være en oppfølging og kontrollstasjoner underveis som viser at man når de målene, og det bidrar vi med inn i EU-systemet.

Når det gjelder Norge, har vi på elektrisitetssiden så å si 100 pst. fornybar energi. Så er det riktig at vi forbruker også fossile energikilder i andre deler av samfunnet. Det er vi nødt til. Det er ikke mulig å transformere dette fra fossil til fornybar i det tempoet som representanten Eidsvoll Holmås og SV ønsker. Vi kommer til å sette oss ambisiøse mål, og det vil vi komme tilbake til i klimameldingen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [09:36:38]: Hvis statsråden hadde til hensikt faktisk å ta i bruk den fornybare energien til å erstatte den fossile, hadde han allerede nå for det første sørget for å utrede hvilke muligheter som finnes for å erstatte den fossile energibruken i dag med fornybar energi. Miljødirektoratet har gjort en del av den jobben. De peker på en rekke steder, transportsektoren er åpenbart et av dem. Der er det nok å minne statsråden om at regjeringspartiene senest for to uker siden stemte mot en plan for opptrapping av elbiler og nullutslippsbiler fram til 2025. Stortingsflertallet gikk likevel inn for det. Men Melkøya, Kårstø og andre steder står klare til å bli elektrifisert hvis man ønsker å sette i gang en prosess for å gjøre det.

Jeg hører at statsråden sier at regjeringen kommer tilbake i klimameldingen med et fornybarmål, så jeg får vente i spenning på det, men jeg skulle gjerne hatt statsrådets svar på akkurat det som handler om steder som står klare for å bli elektrifisert.

Statsråd Terje Søviknes [09:37:52]: Iveren fra SV og representanten Heikki Eidsvoll Holmås når det gjelder å øke fornybardelen i det norske energiforbruket, er stor, men det må være noen økonomiske prinsipper i bunnen. Dem ser SV vekk fra i mange saker, åpenbart også i denne saken. Vi er fra regjeringens side opptatt av at det skal være samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter man investerer i. Av og til må man bidra fra det offentliges side for å subsidiere en overgangsordning, som vi gjør i en rekke prosjekter knyttet til Enova for å øke fornybarandelen i energibruken vår. Men det må ligge lønnsomhet i bunnen. Samfunnsøkonomisk lønnsomhet er viktig, ellers bruker vi ikke skattebetalernes penger på en riktig måte. Vi er nødt til å ta et helhetlig ansvar, vi kan ikke bare sette oss mål som er helt urealistiske, slik representanten Eidsvoll Holmås gjør når han sier at man står klar på en rekke store prosjekter. Ja, hvis man hadde brukt store skattepenger på dette, hadde det vært mulig, men vi er nødt til å ha samfunnsøkonomisk lønnsomhet i bunnen.

Ola Elvestuen (V) [09:39:08]: Venstre er veldig for at vi skal ha et felles fornybarmål sammen med EU, det blir 27 pst. Men for å nå dette målet må vi først og fremst bru-

ke kreftene på å redusere egne utslipp; det må vi også være villige til å bruke store ressurser på nå. Samtidig skal man med denne overgangsordningen og det at man ikke går videre med de grønne sertifikatene, ikke gå bort fra at vi skal ha ny fornybar energi i Norge. Det skal fortsatt legges opp til at vi skal ha lønnsom, ny fornybar energi. Det er vel heller ikke sånn – det blir mitt spørsmål – at om vi nå vedtar denne saken, legger det noen begrensninger på at man kan ha støtteordninger inn mot umoden teknologi, som havvind, tidevann, bølgekraft, og at man kan komme tilbake til det i vedtak omkring statsbudsjettet?

Statsråd Terje Søviknes [09:40:02]: Når det gjelder det siste spørsmålet, står man selvfølgelig åpen for det. Stortinget og regjeringen kan til enhver tid fremme konkrete forslag knyttet til subsidier inn mot økt bruk av fornybar energi.

Realiteten er at vi i dag har en ordning gjennom Enova, som bidrar til å utvikle ny teknologi og øke fornybarandelen i energimiksen. Det er det som er hele virksomheten til Enova. Man skal få til en gradvis markedsendring der man får modnet fram ny teknologi i markedet, slik at man gjør dette til lønnsom virksomhet i framtiden.

Det er mye spennende som skjer i transportsektoren, som er viktig. Det er tilsvarende muligheter innen anleggsbransjen, og dette vil det bli jobbet videre med, og det brukes altså godt og vel 2 mrd. kr fra Enova til å bidra til denne markedsendringen, som over tid vil øke fornybarandelen i norsk energiforbruk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [09:41:10]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft (lovrevisjon) (Innst. 438 L (2016–2017), jf. Prop. 117 L (2016–2017))

Per Rune Henriksen (A) [09:41:28] (ordfører for saken): Fra tid til annen får vi i energi- og miljøkomiteen besøk av parlamentarikere fra andre land. Det er noen spørsmål som går igjen i alle disse møtene: Hvordan har dere klart å få så mye ut av energiressursene som Norge rår over? Hvordan har dere klart å holde kontroll? Hvordan har dere klart å sikre at energiressursene kommer hele folket til gode? Svaret på dette er at vi har en konsesjonslovgivning som har som formål å sikre nettopp disse forholdene.

Den 23. juli 1909 ble forløperen for dagens industri-konsesjonslov, ervervsloven, vedtatt i Stortinget etter 13 samfulle dagers debatt. Vannkraftens betydning for industrialiseringen ble grundig diskutert. Hjemfallsretten ble knesatt. Allmennhetens interesser skulle ivaretas. Arbeiderne som bygget kraftanlegg, skulle beskyttes. Grunneiere og kommuner skulle kompenseres for inngrep, og statens interesser skulle ivaretas.

Representantene var seg bevisst vannkraftens betydning for framtidig industriutvikling. Venstre-mannen Kristian Friis Petersen sa det slik:

«... der er al grund til at tro, at den udvikling, man i saa henseende gaar imøde, vil i løbet af ikke saa mange aar helt have omlagt al industri, og den vil have skabt

en række industrier paa steder, hvor de ikke før var; den vil idetheletaget omkalfatre industrien og arbeiderbefolkningens livsvilkaar.»

I 1917 fikk lovverket sin endelige utforming gjennom industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven av 1917. Det er således et over 100 år gammelt lovverk som vi nå oppdaterer med hensyn til form og språkdrakt. Det er et lovverk som har tjent oss godt. Våre vannkraftressurser har gitt grunnlag for industrireisning over hele landet. Verdskapingen har kommet allmennheten til gode, og det er uomtvistelig at disse ressursene tilhører fellesskapet og skal disponeres til fellesskapets beste.

Da man på 1960-tallet ble oppmerksom på at vi som nasjon også rådte over store olje- og gassressurser på sokkelen, ble det utformet et lovverk for denne sektoren som i stor grad ble sydd over samme lest som industrikonsesjonsloven. Ressursene tilhører fellesskapet, de skal utnyttes til fellesskapets beste og komme hele landet til gode.

Det har gått mye vann gjennom turbinene siden 1909 og 1917. Vårt land har forandret seg. Nye problemstillinger har kommet på agendaen. Gamle problemstillinger har blitt irrelevante. Lovverket har blitt endret for å fange opp utviklingen, slik det skal. Prinsippene det var uenighet om i 1909, har i stor grad blitt politisk felleseie. Vannkraften er ryggraden i vårt fornybare kraftsystem og vil som sådan ha stor betydning for utviklingen av Norge som framtidig nullutslippssamfunn.

Det er derfor viktig at vi til enhver tid har et oppdatert lovverk som styrer utviklingen av denne sektoren i den retningen vi ønsker. Selv om hovedprinsippene ligger til grunn, vil det også for framtiden være politiske uenigheter om hvordan disse prinsippene skal praktiseres, og det vil komme nye problemstillinger til som må lovreguleres.

Proposisjonen vi i dag har til behandling, har til hensikt å forenkle og oppdatere lovverket gjennom redigering og språklig oppdatering av lovtekstene. Hensikten er ikke å endre rettsstilstanden eller å gjøre materielle endringer. Dette har vært komiteens grunnlag for enstemmig å slutte seg til de endringene som foreslås. Jeg vil takke komiteen for godt samarbeid.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [09:44:57]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (mer effektive planprosesser, enklere saksbehandling og konsekvensutredninger) (Innst. 425 L (2016–2017), jf. Prop. 110 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Milde (H) [09:45:45] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke hele komiteen for å ha bidratt til en god og ryddig innstilling, der det er enkelt å forholde seg til de ulike partienes standpunkter. Utgangspunktet for saken vi debatterer i dag, er Prop. 110 L for 2016–2017, som omhandler endringer i plan- og bygningsloven og matrikkelloven. Dette er den foreløpig siste av mange endringsforslag fra regjeringen som vil gi kommunene enklere saksbehandling og bidra til mer effektive planprosesser.

Jeg tenkte å gå igjennom en del av endringene og hvordan de ulike partiene har lagt seg i merknader og forslag.

Det er bred enighet om en ny bestemmelse om å innføre krav til innmåling og dokumentasjon på infrastruktur i grunnen. Det er viktig at både planleggere og utbyggere har enkel tilgang til denne informasjonen, samtidig som vi må anerkjenne behovet som den enkelte anleggseier har for å beskytte noen av sine opplysninger. Flertallet av høringsinstansene anbefalte også et slikt krav. Hvilken type ledninger og annen infrastruktur som skal registreres, er av mer teknisk art og skal fastsettes i forskrift.

Det er også bred støtte til å innføre et obligatorisk krav til regionalt planforum gjennom å endre loven fra «bør» til «skal». Senterpartiet og SV har noen tilleggsforslag rundt hvem som skal inviteres, og om møtene skal være åpne.

Hensynssoner ble tatt inn i plan- og bygningsloven som et eget begrep i 2008. I lovforslaget foreslås det å ta inn en ny hensynssone for sikring av mineralressurser for en eventuell framtidig verdiskaping, noe som støttes av et flertall i komiteen.

Forslaget om å innføre tidsbestemt bruksendring som et nytt tiltak står en samlet komité bak. Endringen av ordlyden i plan- og bygningsloven fra at departementet «skal gi» forskrifter om hvilke tiltak som er unntatt krav om ansvarlig foretak og søknadsplikt, til at departementet «kan gi» slike forskrifter, støttes av regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre.

En presisering av at fristen for rammetillatelse skal være tolv uker, mens fristen for endring av gitt tillatelse, herunder rammetillatelse, skal være tre uker, støttes av alle unntatt SV og Miljøpartiet De Grønne.

Det er flere forslag en samlet komité stiller seg bak, og som jeg ikke skal bruke mer tid på i dette innlegget. Det er noe uenighet rundt endringsforslag om konsekvensutredninger, som jeg vil redegjøre kort for.

Som oppfølging av et EU-direktiv innføres nå sanksjoner for brudd på reglene om konsekvensutredninger. Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har et endringsforslag til lovteksten som angir at bruddet må være grovt uaktsomt og ikke bare uaktsomt. Arbeiderpartiet, SV og Miljøpartiet De Grønne går imot forslaget om å forenkle reglene om krav til konsekvensutredning ved å flytte bestemmelsen fra lov til forskrift.

Stortinget har tidligere vedtatt at det skal stilles krav om konsekvensutredninger for torvuttak under 2 mill. kubikk eller på myrarealer under 1 500 dekar. Dette følges opp i proposisjonen ved at grensen for når torvuttak alltid skal konsekvensutredes, senkes fra 1 500 til 200 dekar. Senterpartiet har her et eget forslag om å senke grensen til 800 dekar.

Da har jeg vært igjennom de fleste forslagene og kan vel slå fast at det er bred enighet om hovedformålet bak

proposisjonen, nemlig å legge til rette for mer effektive planprosesser og enklere saksbehandling for kommunene.

Terje Aasland (A) [09:50:04]: Jeg kan slutte meg til det aller meste av det saksordføreren sa, og jeg vil takke saksordføreren for vel gjennomført arbeid.

Jeg skal ikke gjøre innlegget veldig langt – bare kort erkjenne at Arbeiderpartiet er også veldig glad for at det er bred enighet om forenkling og mer effektive planprosesser, men der hvor forenklingen kan få uforutsette innvirkninger for den enkelte innbygger, eller der hvor forenklingen kanskje virker uhensiktsmessig, er vi imot de forslagene som foreligger. På den bakgrunn vil Arbeiderpartiet stemme imot romertallsvedtak I, endringene i § 12-2, § 12-3, § 20-4 og § 20-5. Ellers kan jeg slutte meg til det saksordføreren har sagt.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [09:51:09]: Til denne saken har Kristelig Folkeparti en kort kommentar.

Saken handler i bunn og grunn om forenkling og mer forutsigbare planprosesser. Et eksempel på dette er å innføre tidsavgrenset bruksendring som en ny mulighet, og jeg er glad for at komiteen samlet støtter dette.

Som en konsekvens av kommunereformen ser vi kanskje mer enn tidligere at eiendommer kan strekke seg over en kommunegrense. Lovforslaget rydder opp og legger opp til at ny grunneiendom skal kunne opprettes uten søknad eller saksbehandling hvis eiendommen blir liggende i to kommuner etter endring av grensene. Det er bra.

Vi vil i tillegg ha et regime som gjør at en eier av en slik eiendom som ønsker å gjennomføre søknadspliktige tiltak, skal slippe å fremme to separate søknader og betale to separate gebyrer i begge kommunene.

Vi er tilfreds med at bestemmelser for torvuttak nå følges opp i loven. Myrområder er svært viktig biologisk og som flomregulerende område, og Kristelig Folkeparti er fornøyd med at grensen for når torvuttak skal konsekvensutredes, senkes kraftig, til 200 dekar.

Til slutt fremmer jeg det forslaget Kristelig Folkeparti er med på.

Presidenten: Representanten Rigmor Andersen Eide har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Marit Arnstad (Sp) [09:52:48]: Innstillingen viser at en samlet komité er opptatt av å få mer effektive og enklere planprosesser, og at det er stor enighet om det. Likevel har Senterpartiet noen punkter der vi har et avvikende syn fra flertallet, og jeg vil kort kommentere noen av de punktene.

Det ene gjelder regionalt planforum. Det er en styrke for planleggingsarbeidet at et regionalt planforum i størst mulig grad fanger opp interessekonflikten tidlig i en aktuell planprosess, men siden mange av premissene også blir lagt tidlig i prosessen, er det avgjørende for legitimiteten til planen at berørte interessegrupper blir invitert med, og vi fremmer derfor forslag om at viktige berørte interesser skal inviteres. Vi mener at de møtene bør være åpne, både for media og for publikum, og vi fremmer forslag om det. Det er i allmennhetens interesse å få kjennskap også til drøftelsene i den type regionalt planforum.

Senterpartiet kommer til å stemme imot forslaget om å ta inn mineralressurser som hensynssone i plan- og byg-

ningsloven § 11-8 tredje ledd bokstav c. Som virkemiddel kan hensynssoner være problematiske, fordi det er knyttet en viss uklarhet til rekkevidde og rettslig betydning. Mens virkningene av en hensynssone gjelder inntil den er endret eller fjernet av revisjonen av kommuneplanens arealdel, er f.eks. båndlegging underlagt en tidsbegrensning på fire år, og forslaget om hensynssoner, som vi nå har foran oss, framstår i praksis som en slags båndlegging uten tidsbegrensning, og det kommer Senterpartiet til å stemme imot.

Når det gjelder konsekvensutredninger og overtredelsesgebyr, § 32-8a, har vi, sammen med Kristelig Folkeparti, fremmet et annet forslag. Det er fordi vi mener at konsekvensutredningsregelverket er så vanskelig tilgjengelig og også er preget av såpass mange skjønsmessige vurderinger at denne typen sanksjon først bør bli aktuell ved en grov uaktsomhet. Når det er sagt, ønsker jeg å presisere at vi sjølsagt støtter holdningen om at gebyret må være av en slik størrelse at det virker avskrekkende og dermed også preventivt.

Til slutt gjelder det spørsmålet om konsekvensutredning for torvuttak. En drivverdig myr i dag må være på ca. 600–800 dekar, og dersom KU-grensene senkes til 200, vil det kunne få store konsekvenser for torvindustrien, siden nesten alle nye tiltak må konsekvensutredes. Det kommer sjølsagt også til å ha virkning for kostnader, og det er viktig å huske på at det er ganske høye oppstartskostnader for å åpne en myr.

Så er det noen som nok vil si at vi etter hvert skal forby torvuttak, og det er riktig at det er gjort et vedtak om å vurdere en utfasing av norsk torvproduksjon. Det er en vurdering som skal gjøres av Miljødirektoratet, og det vedtaket som flertallet her i salen ser ut til å gjøre i dag, kommer til å foregripe de diskusjoner vi vil måtte ha når Miljødirektoratet har gjort sin faglige vurdering og sin jobb i denne saken. Det synes Senterpartiet er uheldig.

Med dette tar jeg opp de forslagene som Senterpartiet har fremmet i innstillingen.

Presidenten: Representanten Marit Arnstad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ola Elvestuen (V) [09:56:29] (komiteens leder): Jeg vil også takke saksordføreren for en grundig gjennomgang. Jeg har bare noen korte kommentarer. Den første er at Venstre og jeg selv selvfølgelig er godt fornøyd med at vi her nå følger opp det Dokument 8-forslaget som jeg la fram sammen med Pål Farstad, Terje Breivik og Abid Q. Raja, om en mer helhetlig og langsiktig forvaltning av myr. Ett av vedtakene Stortinget gjorde, var nettopp å se på om vi skulle utvide kravet til konsekvensutredning til også å gjelde torvuttak under 1 500 dekar. Når dette nå legges på 200 dekar, tror jeg det er en god grense. Det å begrense bruken av torv er tross alt et viktig klimatiltak, og det å ivareta myr er viktig for ivaretagelse av biologisk mangfold. Det er også mange andre positive konsekvenser, bl.a. med hensyn til å håndtere økt nedbør, og andre ting. Så dette er vi godt fornøyd med.

Ellers vil vi også stemme for å gi kommunene mulighet til å båndlegge og ivareta hensynssoner for mineralforekomster. Det er altså bare snakk om å gi en kommunal frihet. Kommunene kan selv bestemme om de gjør dette, men muligheten er der. Ytterligere beslutninger om hvorvidt man tar ut mineralforekomster, er selvfølgelig beslut-

ninger som må tas senere, men at en hensynssone kan brukes, og at det er en utvidelse av det kommunale selvstyret, støtter vi.

Så til spørsmålet om konsekvensutredninger, og om man skal forenkle det slik at det ikke er krav om konsekvensutredning dersom et vedtak gjøres som ikke er i samsvar med overordnet plan. Fra Venstres side støtter vi dette, for vi mener at dette gir en forenkling. Overordnet plan er tross alt også kommunens egen plan, og om man ønsker endringer på den, tror jeg ikke at det er krav om konsekvensutredning som legger bånd på hvorvidt en kommune vil gjøre endringer i sitt eget krav. Jeg tror dette er en fleksibilitet som er riktig å ha.

Skal statsråden gjøre en forenkling som vil ha større betydning, er det å gjøre en endring og kanskje rette opp et av de store feilgrepene i plan- og bygningsloven slik den nå foreligger, nemlig kravet om juridisk bindende kommuneplan. Juridisk bindende kommuneplan og muligheten for det er viktig i mange kommuner. For en del av de største kommunene, bl.a. her i Oslo, som jeg representerer, har det gitt betydelige problemer. Det er egentlig et krav der man får en saksbehandling hvor det ikke gis fordeler, man kan egentlig bare gjøre feil, og det er store problemer med å rette disse opp i etterkant, som man kan se her i byen, enten det er på Smestad, på nedre Grefsen eller andre steder. Så det å gå tilbake og gi kommunene mulighet til å ha strategiske kommuneplaner også på arealdelen hadde vært en betydelig forenkling og ville gjøre at man fikk en bedre politisk styring av byutviklingen, særlig i de større byene. Men denne endringen vil vi støtte.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:00:38]: Saksordføreren har redegjort godt. Marit Arnstad har redegjort for hvorfor vi mener det er viktig å sørge for å åpne opp og styrke det som handler om representasjon i planforum. Arbeiderpartiet har tatt opp noen av tingene der det har vært debatt, og der det er ulike merknader innad i komiteen. Jeg tenkte jeg skulle snakke litt om myr.

Det er veldig bra at regjeringen nå følger opp, og Stortinget sørger for å sanksjonere, det arbeidet som utrettelig har pågått gjennom perioden, for sakte, men sikkert å sørge for at vi i mindre grad enn tidligere bruker myr. Jeg synes at vi bare skal tenke litt på følgende: Hvert år bruker vi 3 mrd. kr på bl.a. å hindre at man graver opp og tørrlegger myr i Indonesia, mens vi i Norge hvert år har betydelige uttak av myr. Klimagassutslippene fra myruttakene i Norge er store, men det er det at man tar i bruk myr i Indonesia og Malaysia, tørrlegger dem og bruker dem til palmeolje-produksjon, som skaper de store CO₂-utslippene, som har gjort at vi tidligere har hatt en frisk diskusjon om palmeolje her i Stortinget. Men det er akkurat som om myrødelegging i utlandet og myrødelegging i Norge er to helt forskjellige ting. Riktignok er det to ulike steder på kloden, men konsekvensene for klima og miljø og for biologisk mangfold er de samme – selv om det biologiske mangfoldet selvsagt er annerledes i Malaysia enn det det er i Norge.

Derfor synes jeg det er bra at vi får på plass den innstramningen som ligger her. Samtidig har jeg et spørsmål til statsråden, for dette er jo et typisk eksempel på den sektoriserte stat. Det er Miljødirektoratet som utreder forbud. Det er statsråden som har ansvaret for det som handler om regelverket i plan- og bygningsloven, og det er Finansde-

partementet som har ansvaret for eventuelt å avgiftsbelegge torv. Norske torvprodusenter har vært på høring hos komiteen og sagt at kjære komité, vi skjønner at dere er kritiske til bruk av torv – det har vi fått med oss – på Plantasjen og på andre hagesentre. Men – sier de, og der synes jeg de har et godt poeng – det kan ikke være sånn at vi gjennom gradvis å bruke mindre norsk myr bare erstatter denne myren med utenlandsk myr; da har vi tross alt ikke oppnådd noe som helst for klimaet på kloden.

Det synes jeg er et godt poeng. Derfor vil jeg utfordre statsråden, som jeg vet har en bakgrunn som aktiv tilhenger – og motstander – av skatter og avgifter, og spørre ham om han vil følge opp. Når han nå gjør denne innstramningen på myrsiden og kjenner til de videre debattene som skal være framover, om myras rolle i Norge og om hvorvidt man skal inngå forbud eller ikke, kan han da også sørge for å tenke helhetlig rundt dette? Dersom man nå tar disse skrittene for å gjøre norsk torv mindre tilgjengelig på det norske markedet, sørger han for at den ikke bare erstattes av utenlandsk torv, men at man også får en helhetstenkning rundt dette gjennom eksempelvis å innføre en avgift på plantejord med høyt torvinnslag? Det var det ene.

Den andre debatten som har gått, er den som handler om båndlegging til mineralutvinning. Jeg tilhører dem som er kritiske til at man skal båndlegge store arealer til mineralutvinning og har vært kritiske til de endringene som gjøres.

Men ellers: Når det gjelder det som skjer på myr, er en del av det bra. Så er det noe uenighet, som ulike partier har redegjort for.

Statsråd Jan Tore Sanner [10:04:59]: Jeg vil starte med å takke energi- og miljøkomiteen for en rask og positiv behandling. Innstillingen viser at det er bred enighet om flere av lovendringene som skal sikre effektive planprosesser og gi en enklere saksbehandling.

Vi ønsker levende byer som er gode å bo og leve i, og levende distrikter. Men samfunnet er i endring, og da må lovverket gjøre det mulig å tilpasse seg nye tider. Det er derfor viktig med fleksible regler, og det er gledelig at det nå er blitt tillatt med tidsbegrenset bruksendring av bygg. Det betyr f.eks. at tomme butikklokaler kan benyttes til andre formål i en periode, så lenge dette er innenfor rammen av eksisterende kommunale planer og plan- og bygningslovens regler for øvrig.

For næringslivet er det viktig med forutsigbare og effektive plan- og byggesaksprosesser, slik at bedrifter kan bruke minst mulig ressurser på byråkrati og mer tid på verdiskaping. Det er behov for mer løsningsorienterte planprosesser, der partene tidlig blir enige om målet og hvordan man kommer dit, og at alle involverte aktører bidrar aktivt i samme retning. Jeg er derfor glad for at Stortinget nå vil vedta lovendringer som skal gjøre regionalt planforum til en lovpålagt oppgave for alle landets regioner.

Også presiseringen av regelverket om frister ved endring av byggesøknader og foreslått presisering av regler om overtredelsesgebyr og forskriftshjemler bidrar til mer effektive planprosesser. Det samme gjelder presiseringen av reglene om at avklaring av overvann skal være sikret i et byggeprosjekt. Det er en utfordring å få god og pålitelig oversikt over ledninger i grunnen for alle som skal planlegge bygg- og anleggsprosjekter, og alle som skal gjøre

gravearbeid. Dette forsinker og skaper unødvendige overraskelser i prosjekter. Det er derfor gledelig at det er oppslutning om forslaget om krav til dokumentasjon av ledninger og infrastruktur i grunnen. Lovendringene vil gi raskere ferdigstillelse av prosjekter, enklere koordinering av gravearbeid og færre skader på eksisterende ledninger og annen infrastruktur i grunnen.

Gjeldende regelverk om konsekvensutredninger må endres i lys av det reviderte EU-direktivet om miljøkonsekvensutredninger. Dette reviderte direktivet har til hensikt å klargjøre, oppdatere og innskjerpe bestemmelser om konsekvensutredninger. Direktivet innebærer at det må gjøres endringer i plan- og bygningslovens bestemmelser om overtredelsesgebyr og straff. Samtidig legges det opp til å gjøre regelverket om konsekvensutredninger enklere og mer fleksibelt. Regjeringen tar sikte på å iverksette forskrift om konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven samtidig med at lovendringene trer i kraft.

La meg bare kort også kommentere et par spørsmål som er kommet opp i debatten. Det ene knytter seg til hvem som skal inviteres til det regionale planforumet, og spørsmålet om åpenhet. Vi ønsker ikke å detaljstyre hvem som skal være med i det regionale planforumet. Dette mener vi er et spørsmål som bør vurderes lokalt, ut fra de spørsmålene som skal tas opp. Jeg er også enig i at spørsmålet om åpenhet er viktig, men vi mener ikke at plan- og bygningsloven er rette sted å ta opp dette spørsmålet. Det er spørsmål som mer hører hjemme i kommuneloven, som etter hvert kommer til behandling i Stortinget.

Jeg er også enig med representanten Eidsvoll Holmås, som påpeker at spørsmålet om torvuttak er et eksempel på den sektoriserede stat. Her er det ulike departementer som har et delansvar. Samtidig er dette også et eksempel på at den sektoriserede stat klarer å samordne seg, nettopp ved at vi nå følger opp det som har vært Stortingets ønske i denne saken. Jeg kan forsikre om at vi tenker helhetlig, og at det er en god samordning mellom departementene. Så vet representanten at jeg ikke kan forskuttere virkemiddelbruken, men jeg tar med meg de innspillene som kommer fra komiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 5 og 6 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

Sak nr. 5 [10:09:59]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og helseberedskapsloven (registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvarer mv.) (Innst. 420 L (2016–2017), jf. Prop. 109 L (2016–2017))

Sak nr. 6 [10:10:16]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen om å tillate konsum av alkohol under 22 volumprosent i parker (Innst. 399 L (2016–2017), jf. Dokument 8:105 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:11:12] (ordfører for sak nr. 5): I Prop. 109 L for 2016–2017 foreslår regjeringen å innføre en registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvarer og tobakkssurrogater samt gjøre endringer i strålevernloven og helseberedskapsloven.

Hovedmålet med endringene i tobakksskadeloven er å hindre salg av tobakksvarer til mindreårige under 18 år. Registreringen skal gi oversikt over hvilke salgssteder som finnes, og som det skal føres tilsyn med. Regjeringen legger til grunn at deler av tilsynet kan samordnes med kommunenes kontroll av salgs- og skjenkebevillinger etter alkoholloven.

Svært mange av dem som begynner å røyke og snuse, begynner før de er 17 år. Undersøkelser viser at aldersgrensen i liten grad overholdes på salgssteder i Norge også i dag. En artikkel fra 2010 av forskere ved Folkehelseinstituttet viser at fortsatt kjøper nesten 45 pst. av tobakksbrukerne under 18 år sjøl sine tobakksvarer. Derfor er det en samlet komité som støtter at det innføres tiltak for å ha bedre kontroll og tilsyn med at aldersgrensen for salg av tobakksvarer og e-sigaretter overholdes. Det er enighet om at det trengs en registreringsordning for salg av tobakksvarer, at det er viktig med god kontroll med at tobakksvarer ikke selges til mindreårige, og at det må være tydelige reaksjoner på lovbrudd.

Den rød-grønne regjeringen, Stoltenberg II-regjeringen, la i 2012 fram Prop. 55 L for 2012–2013, med forslag om å innføre en bevillingsordning for salg av tobakksvarer, et forslag som ble vedtatt i Stortinget. En litteraturgjennomgang i forkant viste at en bevillingsordning for salg av tobakk framsto som et hensiktsmessig og effektivt virkemiddel for å redusere tilgjengelighet til og dermed bruk av tobakk blant mindreårige. Arbeiderpartiet vil vise til at Legeforeningen beklager at Helse- og omsorgsdepartementet ikke går videre med den tidligere foreslåtte bevillingsordningen framfor en register- og tilsynsordning. Foreningen har påpekt ved en rekke anledninger at potensialet for kontroll er mye større enn det man legger opp til, og foreningen beklager at dette potensialet ikke tas ut gjennom lovregulering. Vi er enig i Legeforeningens innvending, sjøl om vi støtter forslaget i proposisjonen om en registreringsordning.

Litt om Statens strålevern, som var en sjølstendig etat fram til 1. januar 2016. Da ble det gjennomført en effektivisering av helseforvaltningen, og Strålevernet ble organisert som en etat i Helsedirektoratet. Det ble ikke den gangen foretatt noen juridisk vurdering av omorganiseringen, den kom først høsten 2016. Arbeiderpartiet setter noen spørsmålstegn ved hvorvidt omorganiseringen var godt nok utredet eller forankret, i og med at gjennomgangen viste at det var vanskelig å forene en fullintegrering av Strålevernet med internasjonale forpliktelser. Derfor omgjøres dette nå med forslaget om å gjenopprette Statens

strålevern som en sjølstendig etat og sikre at dette reflekteres i regelverket.

Morten Wold (FrP) [10:14:32]: Her hurtigbehandler vi to saker i ekspressfart – og 3 minutters taletid er alt man får.

Derfor først: pils i park. Dette er ikke verdens viktigste sak, men et forslag fra Fremskrittspartiet for at mennesker som allerede i dag stille og rolig nyter en pils eller et glass vin i parkanlegg rundt omkring – kanskje fortrinnsvis i landets større byer – skal slippe å være lovbrutere, noe de faktisk per nå er, i henhold til alkoholloven § 8-9 første ledd nr. 5.

Mange som søker til parkanleggene, er studenter, enslige og folk som har relativt begrenset kjøpekraft. De har ikke bolig med balkong, terrasse eller uteplass. De har ikke råd til å gjeste uteserveringene langs Karl Johan eller på Aker brygge, men de vil gjerne nyte den norske sommeren – hvis den melder sin ankomst. De ønsker fellesskap med venner og kjente, og de forstyrrer sjelden ro og orden.

Politiet i Oslo beskriver drikking i parker som et beskjedent problem, og dersom noen skulle bli synlig beruset eller utagerende, har man lokale politivedtekter og reaksjoner i straffeloven å støtte seg på. Fremskrittspartiet tror ikke en slik lovendring vil føre til at mange flere vil konsumere mye mer alkohol enn det som allerede gjøres i parkanlegg i dag.

Forslaget blir nedstemt – og det må Fremskrittspartiet akseptere. Men det forhindrer ikke at jeg synes det er merkelig at flertallet i den lovgivende forsamling ikke har såpass tiltro til at voksne enkeltindivider klarer å drikke en pils eller et glass vin i parken om det er lovlig, når de fint klarer det i dag – når det faktisk er ulovlig.

Dernest registrerings- og tilsynsordning for tobakksvarer: Det er bra at ordningen som innføres, er betydelig mindre omfattende, byråkratisk og kostnadskrevende enn bevillingsordningen fra den rød-grønne regjeringen – vedtatt i Stortinget i 2013, men ikke iverksatt av dagens regjering.

Når det er sagt, har Fremskrittspartiet generelt liten tro på at restriksjoner, økt kontroll og mer byråkrati er veien å gå for å hindre norske forbrukere i å skaffe seg lovlige varer til eget forbruk. Utfordringen med at personer under 18 år får kjøpt tobakksprodukter, er alltid til stede, men det illegale smuglermarkedet er en større utfordring enn kiosker, bensinstasjoner og butikker når det gjelder dette.

Det er Fremskrittspartiets klare oppfordring at de avgifter som nødvendigvis vil måtte følge med en slik registrerings- og tilsynsordning, skal være så lave som mulig og maksimalt strekke seg til finansiering av drift av ordningen.

Jeg tar med dette opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Morten Wold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:17:16]: Kristelig Folkeparti kommer til å votere for regjeringens forslag til endringer i Prop. 109 L for 2016–2017, og vi vil votere imot representantforslaget fra Fremskrittspartiet om endringer i alkoholloven.

Kristelig Folkeparti er for tiltak som gjør at færre unge begynner med tobakk. Derfor stemte vi for bevillingsordningen våren 2013. Det ble gjort et vedtak som vi mener

burde vært iverksatt. De mest effektive virkemidler bør tas i bruk for å forhindre røykestart blant mindreårige. Vi stemmer imidlertid for proposisjonen i dag, og så vil vi følge utviklingen nøye for å se om denne ordningen virker som forutsatt, for røyk er en av de største helseutfordringene vi har, og unge bør ikke begynne å røyke.

Det er veldig mye som kunne vært sagt om forslaget om endringer i alkoholloven. Det aller viktigste jeg vil peke på, er behovet for alkoholfrie soner i landet vårt og hensynet til barn og unge. Det er ikke mer eksponering for alkohol våre unger ønsker seg og trenger – tvert imot. Derfor er vi glade for at stortingsflertallet ikke vedtar dette forslaget.

Nei, det er ikke ett glass vin i det deilige sommerværet, som beskrives i forslaget, som er utfordringen. Igjen kommer vi tilbake til det som er kjernen i den store avstanden mellom Fremskrittspartiets og Kristelig Folkepartis alkoholpolitikk. Kristelig Folkeparti mener at det er positivt og nødvendig med noen begrensninger for alle av oss, av hensyn til noen få. Det er et solidaritetsprinsipp for vår del, og vi tror at det gir et bedre samfunn, ikke minst for barn og unge, som i dag virkelig ikke trenger mer alkohol rundt seg.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:19:47]: Jeg skal bruke min korte taletid til å forklare hvilke grunner det er til at Høyre ikke støtter Fremskrittspartiets forslag, som de selv mener ikke er den viktigste saken i verden, altså pils i park.

For det første har vi sammen med Fremskrittspartiet en regjeringsplattform og en samarbeidsavtale for inneværende stortingsperiode som har nedfelt at hovedlinjene i norsk alkoholpolitikk skal ligge fast. Noen vil hevde at litt alkohol i parken på en varm sommerdag ikke rokker ved disse hovedlinjene, men et generelt unntak fra alkoholovens forbud, som gjelder for hele landet, vil nok kunne anses å være en stor endring i alkoholovens system.

For det andre vedtok vårt landsmøte i mars at vi i neste stortingsperiode skal jobbe for å tillate nettopp pils i park. Pils har jo sjelden en alkoholprosent opp mot 22 volumprosent, og slik sett går forslaget fra Fremskrittsparti-representantene betydelig lenger enn det Høyres landsmøte vedtok.

For det tredje har vi en relativt streng alkoholpolitikk i Norge, noe som nok også bidrar til at vi har et av de laveste forbrukene av alkoholholdige drikker i Europa. For helsepolitikere i vår komité er det en rangering å være stolt av. Men det er også viktig at våre alkoholpolitiske virkemidler stadig utfordres av ESA. Det er viktig at vi i Norge forvalter vår alkoholpolitikk slik at vi ikke svekker vår troverdighet overfor ESA og EFTA-domstolen.

Disse tre begrunnelsene har noe ulik vekt og karakter, men er allikevel for oss i Høyre viktige å ta hensyn til dersom en skal vedta endringer på dette lovområdet. Vi er i utgangspunktet ikke motvillige til å se nærmere på enkelte av de spørsmålene som blir reist av Fremskrittspartiet i denne saken, men vi er opptatt av at eventuelle lovendringer skal treffe på riktig måte, og at de ikke får utilsiktede konsekvenser. Denne saken må utredes og ut på høring fordi den reiser mange praktiske spørsmål – f.eks. om hva en park er – og lovtekniske og ressursmessige utfordringer. Høyre støtter derfor ikke forslaget om en rask lovendring uten forutgående utredning og høring nå.

Ketil Kjenseth (V) [10:22:17]: Når det gjelder tobakkslovgivningen, støtter Venstre regjeringas forslag til regulering. Vi er glade for at vi har en effektiv regulering og bruker minst mulig ressurser på det.

Så til Fremskrittspartiets forslag om alkohol i park, som jeg vil bruke min taletid på. Venstre er tilhenger av å åpne for å tillate å nyte medbrakt øl og vin i parker og på strender. Men vår modell innebærer at vi må ha en regulering av dette, og at den må legges til kommunene. Vi kan ikke tillate et frislipp av alkohol i parker og på andre offentlige steder, som torg eller strender. Blant annet handler det om å kunne sikre alkoholfrie soner, og tidspunkter på døgnet også, som hensyntar særlig områder der barn og barnefamilier ferdes mye. Det er ikke alle parkanlegg som egner seg for å nyte alkohol i. Venstre vil derfor oppfordre regjeringa til å foreta en utredning av hvordan det kan legges til rette for at lokale myndigheter kan få adgang til å regulere parkområder hvor det kan tillates å nyte medbrakt alkohol. Vi foreslår at man starter med en utredning og noen forsøk, med sikte på å åpne for alkohol i gruppe 1, dvs. inntil 4,7 pst. styrke, i praksis såkalt pils i park.

Venstre mener det er mulig å gjøre tilpasninger og revisjoner i alkoholloven § 4, om kommunale skjenkebevillinger, og i § 8-9, serverings- og drikkeforbud, hvor parker er omtalt i punkt 5 – å gi en type bevilging knyttet til dette formålet og også en bevilging knyttet til en person, en virksomhet eller et organ som stilles til ansvar for området i den tidsperioden bevilgingen gjelder.

Når det gjelder pils i park, har det også noen praktiske og ikke minst miljømessige sider. Øl inntil 4,7 pst. volum er i dag på pantbar emballasje. Det gir mindre potensial for forsøpling og reduserer faren for knuste glass og flasker. Så man bør starte med det og gjøre forsøk, for det er mange hensyn å ta knyttet til dette.

Statsråd Bent Høie [10:24:48]: Røyking er fortsatt den viktigste enkeltårsaken til sykdom og for tidlig død i Norge. Flertallet av dem som røyker og snuser, begynner før de er 18 år, så jeg mener det er helt avgjørende at vi forhindrer at nye generasjoner begynner å bruke tobakk.

Derfor er det gledelig at Stortinget i dag vil vedta forslaget om å innføre en registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvarer og tobakksurrogater, herunder e-sigaretter. Jeg er opptatt av at ordningen ikke blir for byråkratisk og omfattende. Ved at vi går bort fra den vedtatte, men ikke ikraftsatte, bevillingsordningen, vil både tilsynsmyndighetene og næringen få betydelig mindre arbeid og utgifter, ikke minst fordi det ikke blir noen søknads- og godkjenningssprosess med tilhørende krav om politiattest og annen dokumentasjon. Også for kommunene vil merarbeidet bli betydelig redusert ved at de ikke skal vurdere, innvilge eller avslå søknader.

Gjennom denne ordningen vil alt salg som skjer i Norge, bli registrert, og det blir mulig å reagere mot lovbrudd. Det vil bli ført tilsyn med at salgsleddene overholder aldersgrensen, oppstillingsforbudet og reklameforbudet. Selv om direktoratet tidligere har hatt mulighet til å føre tilsyn med f.eks. reklameforbudet, vil det nå bli et systematisk, stedlig tilsyn med salget.

I alkoholpolitikken må vi balansere hensynet til å verne tredjeparten mot hensynet til personers frihet. Alkohol medfører store alkoholskader for både individ og samfunn, og det er åpenbart at alkohol må være en regulert vare.

Hovedlinjene i alkoholpolitikken ligger fast. Dersom en skal endre politikken på det punktet som representantforslaget tar opp, er det en rekke spørsmål som bør utredes.

For det første: Gir begrepet «park» den beste avgrensningen? Hvordan definerer vi i så fall en park? Skal det alltid være lov å drikke i parker, eller bør kommunene kunne bestemme dette selv? Skal det kunne gjøres unntak for visse arrangementer eller dager? Ønsker man at det også skal drikkes i parker på 17. mai? Hvordan bør en utforme reglene slik at en balanserer hensynet til barnefamilier som ønsker en dag i parken uten å forholde seg til alkohol, mot hensynet til enkelte som ønsker å nyte alkohol i en park?

For det andre: Forslagsstillerne ønsker å avgrense drikking av alkohol til drikke som inneholder mindre enn 22 volumprosent alkohol. Er dette en god avgrensning? Forslaget inneholder ingen argumenter verken for eller imot akkurat denne avgrensningen. Jeg mener at fordeler og ulemper må identifiseres på dette området.

Det tredje punktet er at man må utrede forholdet knyttet til bestemmelse om ro og orden og kontroll- og ressursmessige utfordringer for politiet. Dersom det blir lovlig å drikke alkohol på offentlig sted, vil dette politisk og lovteknisk måtte avgrenses mot atferd som strider mot bestemmelsene om ro og orden. I kjølvannet av en drøfting rundt grensesnitt for lovlig og ulovlig drikking vil man også måtte stille nærmere spørsmål knyttet til rammer og prioriteringer for politiet.

Min konklusjon er at jeg vil fraråde at det foretas en lovendring som tillater konsum av alkohol i park, uten en nærmere utredning og uten at man har gått grundig inn i konsekvensene før man vurderer en eventuell regulering på dette området.

Sivert Bjørnstad (FrP) [10:28:14]: «I helgen var tusenvis av kriminelle løs i Norges parker. De satt i parken og drakk øl eller tok seg et glass vin. I dag er dette forbudt. Det må det bli en slutt på», sa Torbjørn Røe Isaksen, daværende Unge Høyre-leder til VG Nett 3. mai 2007, og han fortsatte:

«Loven som forbyr alkohol i parker er en sovende og gammeldags lov, som stempler vanlige folk som kriminelle. Når folk flest er lovbrøyttere, så er det loven og ikke folk det er noe feil med.»

Jeg kunne egentlig ha avsluttet mitt innlegg her, for Røe Isaksen oppsummerer denne saken på en glimrende måte. Det er akkurat dette det handler om.

Når man hører en del av innleggene i dag, og dem som er blitt holdt eller skrevet i samfunnsdebatten de siste par månedene, skulle man tro at dette var en helt ny og nærmest uforklarlig situasjon som har oppstått i norske parker. Det kan jeg avkrefte. Dette har foregått i årtier og kommer til å fortsette i årtier framover, uavhengig av hva Stortinget måtte mene i dag eller i framtiden – i Frognerparken i Oslo, i Nordnesparken i Bergen og på Marinen i Trondheim, og det skulle ikke forundre meg om det også skjer i helseministerens hjemby.

Grunnen til at det så å si aldri får oppmerksomhet i media, bortsett fra når noen av oss fremmer forslag om saken, er at det går utrolig bra. Det funker, rett og slett. Folk klarer faktisk å ta seg en øl eller et glass vin uten å lage kvalm, uten at barn blir forstyrret, og uten å forstyrre den alminnelige fred og orden.

Man kan alltid si at dette går så greit fra før, hvorfor skal man begynne å tukle med det når det fungerer i praksis? Jo, det er fordi dette er et mer interessant spørsmål prinsipielt enn rent praktisk. Skal virkelig alle som ellers opptrer som lovlidige borgere, per definisjon bli kriminelle av at de nyter alkohol uten å være til last for en eneste av sine medborgere? Jeg mener nei. Dette forslaget handler ikke om et frislipp. Det handler om en kontrollert oppmykning, en oppmykning som er en tilpasning til praksis og hva realitetene er i dag.

Representanten Olaug V. Bollestad sa til Aftenposten 10. april at «i utgangspunktet er det besnærende å kunne drikke en kald øl i en solvarm park». Aldri tidligere har hun vært nærmere et æresmedlemskap i Fremskrittspartiet, men hun fortsatte videre:

«Når vi er kritiske, er det fordi vi mener det bør være noen åpne plasser som er alkoholfrie.»

Jeg er enig i alt dette, men jeg tror ikke folk i hopetall vil trekke til parkene for å drikke seg snydens. Dessuten gjelder forslaget tross alt bare parker, ikke alle andre åpne plasser som er alkoholfrie.

Kjersti Toppe (Sp) [10:31:37]: Vi behandlar to forslag til lovendring – eit forslag frå regjeringa og eit forslag frå eitt av regjeringspartia. Det er ein litt spesiell situasjon.

Når det gjeld endring i tobakksskadelova, som er fremja av ei samla regjering, kjem Senterpartiet til å støtta det forslaget. Vi var skuffa da den nye regjeringa i 2013 la forslaget om ei bevillingsordning i ein skuff og det ikkje skjedde noko på fire år. Sånn sett skulle denne lovsaka ha kome lenge før. Vi støttar forslaget om registrerings- og tilsynsordning for sal av tobakksvarer. Det viktigaste er at vi får eit system som gjer at vi kan hindra det store salet til mindreårige. Dei fleste som begynner med tobakk, er under 18 år, og vi har fram til no ikkje hatt særlege tiltak frå myndighetene si side for å regulera og førebyggja akkurat dette.

Til det andre forslaget til lovendring, som vert fremja av regjeringspartiet Framstegspartiet, sa representanten Wold at det ikkje var den viktigaste saka i verda. Likevel fremjar dei ei sak mot sin eigen helseminister, mot avtala dei har med samarbeidspartia, og har ein ganske varierende argumentasjon for å gjera det – utanom at dei vil at det skal vera lovleg å drikka pils i parkar. Høgre vil ikkje ha ei rask lovendring. Dei vil kanskje ha ei litt meir sakte lovendring, slik at det først kan greiast ut kva ein park er, kva volumprosent vi snakkar om, og kor mykje politiresursar som må brukast til dette. Det er få i desse partia som snakkar om det som eigentleg er saka: Kva vil vi med dei alkoholfrie sonene i Noreg? Meiner vi det er heilt greit at ein går inn og tillèt drikking på offentleg areal fordi det er ein park? Eller meiner vi at vi faktisk må hegna om dei alkoholfrie sonene?

Eg meiner forslaget er eit slag mot det som har vore ein viktig grunnpilar i den norske alkoholpolitikken, nemleg dei alkoholfrie sonene. Det er no under press. Eg registrerer med glede at det er eit stort fleirtal mot forslaget frå Framstegspartiet, men ut frå det som er sagt frå talarstolen, vil både Venstre, som snakkar om ei slags pilotordning og ambulerande skjenkebevilling for park, og Høgre vurdere det i neste periode. Denne saka kjem vi nok dessverre tilbake til.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Sak nr. 7 [10:38:14]

Tove Karoline Knutsen (A) [10:35:01]: Bare en kort kommentar til Prop. 109 L.

Da Arbeiderpartiet og den rød-grønne regjeringen gikk inn for en bevillingsordning i 2013, var det fordi flertallet av høringsinstansene anbefalte det. Det er litt vanskelig å se at det skal være en mye mer byråkratisk ordning enn en registrerings- og tilsynsordning, men for Arbeiderpartiet er det viktigste at den ordningen man velger, fungerer. Derfor går vi inn for en registrerings- og tilsynsordning og støtter proposisjonen. Vi ber også i merknadene om at man følger utviklingen nøye og evaluerer at dette fungerer etter hensikten.

Til Dokument 8:105 L er det representanten Freddy de Ruiten fra Arbeiderpartiet som er saksordfører. Han har permisjon i dag, så jeg skal holde Arbeiderpartiets og saksordførers innlegg.

Norsk lovgivning krever at det skal være bevillingsplikt for å drikke eller servere alkohol på offentlig sted. Det er kommunene som kan gi slik bevilling, som da må gjelde for et nærmere definert område. Det er heldigvis brei politisk enighet om de alkoholpolitiske hovedlinjene vi har i landet. Det forslaget som Fremskrittspartiet fremmer, om å tillate konsum av alkohol under 22 volumprosent i parker, bryter med denne politikken og vil helt klart kunne ha negative konsekvenser.

Det er en allmenn oppfatning at norsk alkoholpolitikk er vellykket fordi vi har en tydelig styring, vi har regulering og kontroll, som igjen er viktig for å understøtte gode holdninger og verdier når det gjelder alkoholbruk. Å tillate bruk av alkohol i parker vil utfordre dette på en uheldig måte. Et generelt unntak fra alkoholloven for hele landet vil også innebære ganske store endringer i dagens lovverk. Norge har, takket være sin restriktive alkoholpolitikk, lavt forbruk av alkohol sammenliknet med andre europeiske land. Det er også slik at vår alkohollovgivning vil kunne utfordres av ESA, som også tidligere representanter har vært oppe her og sagt. Derfor må vi forvalte alkoholpolitikken slik at vi ivaretar vår troverdighet internasjonalt og kan forsvare monopol og andre ordninger overfor ESA og EFTA-domstolen.

Arbeiderpartiet mener at Fremskrittspartiets forslag innebærer en unødvendig og uønsket liberalisering, og at forslaget dessuten vil kunne være vanskelig å håndtere fra myndighetene og politiets side. Vi mener forslaget framstår som lite gjennomtenkt, uten at man har sett på konsekvensene. Parker og andre friområder skal kunne oppleves trygge for alle, og ikke minst for barn og familier. Det er også et poeng at de som sliter med alkoholproblemer, kanskje kan slippe å forholde seg til drikkende mennesker i enda større grad enn i dag.

På bakgrunn av dette, og ikke minst av hensyn til den gode alkoholpolitikken Norge har, vil ikke Arbeiderpartiet støtte dette forslaget fra Fremskrittspartiet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 5 og 6.

Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i konsesjonsloven, jordloven og odelsloven mv. (konsesjonsplikt, odlingsjord, priskontroll, deling og driveplikt mv.) (Innst. 427 L (2016–2017), jf. Prop. 92 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Presidenten vil videre foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter partienes hovedtalere og inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:39:36] (ordfører for saken): Det er jo god kutyme at saksordføreren benytter anledningen til å takke for et godt, konstruktivt og ryddig samarbeid. Jeg vil i hvert fall takke komiteen for samarbeidet i denne saken.

Dette er en sak som vi har jobbet med i lang tid, og i dag skal vi i denne salen avgjøre viktige rammebetingelser for eiendomspolitikken i landbruket. Saken som vi skal behandle, har stor betydning for dette landets bønder med hensyn til liberaliseringer, forenklinger, muligheter og utfordringer. Og som det står i dagens utgave av Nationen, er dette helt riktig en merkedag for norsk jord- og skogbruk.

Jeg var saksordfører også i forrige runde der vi behandlet forslag om å endre konsesjonsloven for landbrukseiendommer. Den gangen fikk regjeringen en rekke bestillinger fra denne salen. Proposisjonen som blir fremmet i denne runden, mener jeg svarer veldig godt på de anmodningsvedtakene som da ble gjort. De fleste forslagene som kommer fram nå, er en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak i forbindelse med behandlingen av Innst. 153 L for 2015–2016, om endringer i konsesjonsloven og tvangsfullbyrdsloven. I proposisjonen behandles også et anmodningsvedtak fattet ved behandlingen av Innst. 56 S for 2015–2016 fra næringskomiteen, om nasjonal jordvernstrategi, der regjeringen i vedtak II bokstav g blir bedt om å «fremme forslag i regelverket slik at jordloven gjelder for omdisponert dyrka mark inntil den dyrka marka faktisk er bygd ned».

Regjeringen har i sin plattform lagt til grunn at den bl.a. gjennom mindre byråkrati og forenkling av lover og regler vil gi enkeltmennesker større frihet til å styre sine egne liv. Regjeringen har videre understreket at eiendomsretten er en grunnleggende rettighet, og at en skal styrke bondens rett til fritt å disponere sin egen eiendom. Som et ledd i dette arbeidet foreslår departementet endringer i både delingsbestemmelsen og drivepliktbestemmelsen i jordloven. For å sikre effektiv betalingsoppfølging av feilutbetalte statlige midler til jordbruksforetak foreslår departementet endringer i jordlovens bestemmelse om tilskudd.

For Fremskrittspartiet er den private eiendomsretten en avgjørende rettighet, og vi mener – og har alltid ment – at bondens rett til å kunne disponere i større grad over sin egen eiendom er en grunnleggende rettighet for at landbru-

ket skal utvikle seg på linje med andre næringer. I et mer åpent og krevende marked mener vi det er avgjørende at vi arbeider for å avregulere jordbrukets rammebetingelser til fordel for større næringsfrihet for den enkelte bonden. Jeg er glad for at regjeringen deler mye av disse ambisjonene. Proposisjonen legger nettopp opp til at bonden skal kunne bestemme mer over seg selv og sin egen eiendom.

Etter at vi nå har behandlet denne saken, får vi endelig modernisert lovverket lite grann. Konsesjonsloven har i mange sammenhenger virket konkurransehemmende, redusert investeringslysten og gitt en uheldig eiendomsstruktur. Jeg er derfor glad for at vi etter flere år med denne saken på pulten nå endelig kan si at vi er kommet et stykke på vei i å modernisere lovverket i tråd med det landbruket vi har i dag. Jeg er derfor veldig glad for at det i dag ser ut til å bli flertall for å øke arealgrensen for konsesjon fra 25 til 35 dekar dyrket mark. Dette er et viktig tiltak for utvikling og vekst, og det er bra at vi nå endelig lytter til næringen og vil drive mer lønnsomt i landbruket.

Rene skogeiendommer blir også nå, ser det ut for, unnatt priskontroll, og jeg vil takke Venstre for at de i hvert fall i dette støtter regjeringens forslag. Det er viktig at lovverket skiller godt mellom jord og skog, og dette vedtaket vil være et viktig steg i den retningen. Denne liberaliseringen vil medføre at flere passive skogeiere vil selge til folk som vil drive skogen. Dermed får industrien mer trevirke å jobbe med, og dette er viktig med hensyn til verdiskaping og arbeidsplasser. Derfor har dette landets skogeiere all grunn til å juble i dag.

Så, til slutt, vil jeg takke komiteen for samarbeidet i saken. Den har minnet meg på noe veldig viktig – at det å jobbe som stortingsrepresentant er spennende og utfordrende, og at én ting er helt sikkert: Ingen ting er avklart før ting er avklart.

Presidenten: Presidenten tror at representanten skal ta opp forslag.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:44:16]: Jeg fremmer de forslagene som Fremskrittspartiet står bak i denne saken.

Presidenten: Da har representanten Morten Ørsal Johansen tatt opp de forslagene han refererte til.
Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [10:44:45]: Jeg er nok litt mer tilbakeholden i jubelen herfra, både på grunn av innholdet i denne saken og på grunn av den prosessen som har vært. Således er det ikke noen merkedag – det er i så fall en trist merkedag.

På side 15 i proposisjonen framgår det at Regelrådet mener at høringsgrunnlaget i denne saken er ikke mindre enn et brudd på utredningsinstruksen. Vi vet samtidig at det har kommet et nytt forslag nærmest over bordet i komiteen som skal frita for konsesjon når det gjelder skogbrukseiendommer opp til 3 000 dekar, og i dag tidlig ble vi kjent med at Venstre fremmer forslag – når det gjelder det som skulle danne flertallet for regjeringa – hvor man faktisk krever mer utredning. Så mitt spørsmål til saksordføreren er: Er saksordføreren komfortabel med det grunnlagsmaterialet som foreligger for så dramatiske og så betydningsfulle forslag for eiendomsstrukturen i Norge?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:45:42]: Saksordføreren føler at denne saken har vært gjennomarbeidet og godt utredet. At prosessen som har foregått i forbindelse med behandlingen av saken, også kanskje har vært en smule ustrukturert, skal saksordføreren være helt enig i, men utover det synes jeg saken er godt utredet. Vi gjør noen viktige grep i forbindelse med å kunne utvikle norsk landbruk, og det er jeg særdeles godt fornøyd med.

Geir Pollestad (Sp) [10:46:25]: Eg er enig i det som representanten Storberget seier om prosessen, og i innstillinga ser me at Høgre og Framstegspartiet har eit forslag om at skogeiendomar under 3 000 dekar ikkje skal vera omfatta av konsesjonslova i det heile. Dette er altså eit forslag som Høgre og Framstegspartiet har valt ikkje å ta inn i høyringa, dette er eit forslag som Høgre og Framstegspartiet ikkje har lagt inn i proposisjonen. Så då lurar eg på: Kva er bakgrunnen for at Høgre og Framstegspartiet i innspurten av stortingsbehandlinga plutselig fann på at skogeiendomar under 3 000 dekar ikkje skulle vera omfatta av konsesjonslova?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:47:17]: Det er nå en pleier å takke for spørsmålet – det gjør jeg ikke! Det er jo sånn at når vi behandler saker, er det noen som har et samarbeid gjennom behandlingen, og vi prøver å komme til enighet. Dette var et av de forslagene som ble diskutert under de samtalene som vi har hatt med andre partier, og som det nå viser seg at det allikevel ikke er flertall for. Det er et forslag som kom fram under behandlingen, og som vi mener var et godt forslag, men som vi dessverre ikke ble enige om.

Geir Pollestad (Sp) [10:47:54]: Eg takkar for svaret, sjølv om eg kanskje ikkje vart heilt klok på det, for eg vil anta at det naturlege hadde vore at Høgre og Framstegspartiet la inn dei sakene som dei var opptekne av, i proposisjonen, og så fekk ein forhandla seg ned i Stortinget. Men er det slik at det er andre parti i prosessen som har kravd at dette forslaget på 3 000 dekar skal inn?

Morten Ørsal Johansen (FrP) [10:48:24]: Jeg kan bare vise til mitt forrige svar, om at vi har hatt samtaler med andre partier når det gjelder dette, og vi har diskutert mange løsninger, der dette kunne være en løsning. Men nå er innstillingen lagt fram med forslagene fra proposisjonen, og vi er fornøyd med det.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Pål Farstad (V) [10:49:11]: Når vi i dag behandler endringer i konsesjonsloven, jordloven og odelsloven, er det avslutningen på en sak som mer eller mindre har fulgt oss på Stortinget i hele denne perioden. Når en mindretallsregjering fremmer saker, er det ikke alltid gitt at de vil få flertall. Slik er det også i denne saken, at de ikke vil få flertall for alle forslag.

Til denne saken fremmer jeg på vegne av Venstre to løse forslag til vedtak, som jeg håper Stortinget vil støtte. Det er forslag nr. 8:

«Stortinget ber regjeringen utrede forslaget om å frita skog- og utmarkseiendommer fra konsesjonsloven som sådan, fritak knyttet til arealgrenser som for ek-

sempel 3 000 dekar, og samtidig utrede en heving av 500 dekar grensen på produktiv skog i konsesjonsloven.»

Og forslag nr. 9:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensen av en videre liberalisering av konsesjonsplikten utover de lovmessige endringer som nå vedtas for rene skogeiendommer.»

Disse forslagene fremmes på bakgrunn av at regjeringspartiene har fremmet et forslag om konsesjonsfrihet på skogeiendommer på under 3 000 dekar. Vi støtter ikke dette forslaget, men vi ønsker å vurdere det når det foreligger en utredning av konsekvensene av å innføre en slik bestemmelse. Vi ønsker også å se dette opp mot konsekvensen av å fjerne konsesjonsplikten helt på rene skogeiendommer og en harmonisering av dagens arealgrense på skog sett mot den justering som Stortinget i dag foretar på konsesjonspliktig jordbruksareal. Vi ønsker mer kunnskap. Og for ordens skyld: Vi ønsker å fjerne priskontrollen på rene skogeiendommer.

Venstre støtter også forslaget om heving av arealet for konsesjonsplikt fra 25 dekar til 35 dekar jord. Vi mener dette er en moderat heving, som gir bedre tilpasning til dagens jordbruksstruktur. Denne hevingen vil ikke gjelde det store flertall av eiendommer, som er unntatt fra søknad om konsesjon siden de selges eller overdras til nærstående og odelsberettigede. Derfor omfatter således lovens virkeområder en mindre andel av jord- og skogbrukseieendommer som omsettes.

Boplikten for både konsesjonspliktige eiendommer og ikke-konsesjonspliktige eiendommer er hjemlet i konsesjonsloven, og derfor er dette også et argument for ikke å ha ytterligere økning av arealgrensen. Venstre er derfor komfortable med en grense på 35 dekar og mener dette ivaretar godt alle hensyn.

Når det gjelder andre forslag, ønsker Venstre å avvikle odelsloven. Det er derfor uproblematisk for oss å heve arealkravet til odelseieendommer. Det er også naturlig at arealgrensene i odelsloven samsvarer med arealkravet når det gjelder konsesjonspliktig jordbrukseieendom.

Venstre er særdeles opptatt av jordvern. Dyrket jord er en ressurs som det er viktig å ta vare på. Det gjøres best ved å dyrke og ivareta den. Det er derfor behov for juridiske virkemidler som ivaretar driveplikten og sørger for at det er sanksjonsmuligheter hvis jord blir lagt brakk.

Venstre er opptatt av at skogen drives i rasjonelle enheter. Landbruket og skogen er en viktig del av det grønne skiftet vi må gjennom. Det er derfor viktig at vi har en eiendomsstruktur og et eierskap som gjør at vi får best mulig utnyttelse av den biomassen som blir produsert. Fjerning av priskontroll på rene skogeiendommer vil forhåpentligvis bidra til dette. Denne endringen er også ønsket av skogeierorganisasjonene. Derfor er vi med på noen av de endringene som gjelder rene skogeiendommer, og er tydelige på at vi ser forskjellig på jord og skog.

Fraskilling av tomter inntil 2 dekar ønsker Venstre overført til regionalt nivå. Dette fremmer vi i forslag nr. 7, som jeg herved tar opp.

For øvrig viser jeg til teksten og tar også opp de forannevnte forslagene, nr. 8 og 9.

Presidenten: Representanten Pål Farstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [10:53:57]: Noen ganger blir jeg litt i tvil om hva Venstre egentlig mener – også i denne saken.

Det bes nå om en ny utredning knyttet til forslaget om skogeiendommer opptil 3 000 dekar, forstår jeg, samtidig som man også ber om utredning knyttet til liberalisering generelt.

Nå har vi jobbet med denne saken i to–tre år i Stortinget. Venstre er støtteparti til regjeringa og har kunnet be om utredning hver dag, hvis de ønsket det. Vi har behandlet saken i komiteen, hvor forslag om ytterligere utredning av disse forslagene ikke har kommet, så det står ikke i innstillinga. Først i dag tidlig dukker dette opp. Hva er årsaken til at Venstre ikke har valgt å be sine samarbeidspartnere, Høyre og Fremskrittspartiet og regjeringa, om å utrede dette før?

Pål Farstad (V) [10:55:00]: Da forslaget ble presentert, om de 3 000 dekar, som det blir vist til her, var Venstre ikke med på det, som kjent. Det framkommer av innstillingen. Så har vi diskutert hvorvidt dette er fornuftig å være med på eller ikke, og vi landet på en vurdering om at dette må utredes nærmere. Vi må innhente mer kunnskap fordi det som var presentert, ikke var tilstrekkelig for oss.

Knut Storberget (A) [10:55:45]: Mitt anliggende er å få litt grep på hva Venstre faktisk vil i et så viktig eiendomsspørsmål og et så viktig politisk spørsmål. Jeg registrerer at det er det ikke mulig å få grep på. Det er litt trist, all den tid Venstre sitter på vippen i så viktige saker. Venstre og representanten Farstad kjenner sikkert Venstres stolte historie knyttet til konsesjonslovgivning fra Gunnar Knudsens tid, hvor man virkelig slo ring om denne typen regelsett for å sikre det lokale eierskapet og for egentlig å sikre mye av fundamentet for det Norge vi har i dag. Bekymrer det ikke representanten Farstad at man nå er i ferd med å be regjeringa om å liberalisere og fjerne ytterligere dette lovverket, når vi ser at så mange gårdsbruk og så mange skogsbruk er i ferd med å falle ut av hele ordningen? Bekymrer det ikke Venstres representant at man her svikter sin tradisjon?

Pål Farstad (V) [10:56:48]: Det som jeg føler vi tar ansvaret for, er å be om at dette blir utredet. Vi har vurdert saken, men ber altså nå om en utredning, basert på det som undertegnede var inne på i hovedinnlegget. Det bør da være en bra nyhet med tanke på det som representanten Storberget forfekter her i salen. For min del er dette et spørsmål om å få mer kunnskap og få vite mer, fordi vi ønsker å ta de grepene som kan være fornuftige for å få mer fart på driften av skogen.

Geir Pollestad (Sp) [10:57:48]: Eg registrerer at når det gjeld forslaget om konsesjonsfridom for skogeiendommer opp til 3 000 dekar, er Venstre veldig oppteke av kunnskap. Men dei endringane som dei har varsla at dei vil stemma for, gjer dei utan å køyra ein ordinær lovprosess på det. Me har hatt ei høyring som Regelrådet var svært kritisk til, for dei sa at forslaga var mangelfullt utgreidde. Me har ein situasjon i dag der Kristeleg Folkeparti, Arbeidarpartiet, SV og Senterpartiet føreslår ein

lovprosess knytt til eigedomslovgeving. Venstre ligg ikkje inne i den saka.

Det verkar som om Venstre no har erstatta kunnskap med ideologi, og det gjer meg veldig, veldig bekymra. Mitt spørsmål er: Kva for behov er det ein skal dekkja med å heva grensa for eigedomar som må ha konsesjon, frå 25 til 35 dekar?

Pål Farstad (V) [10:58:46]: Først til Regelrådet. Vi har også merket oss Regelrådets innvendinger. Vi har drøftet om det var tilstrekkelig for at vi ikke skulle ta saken videre, men fant ut at det var tilstrekkelig for at vi ønsket å behandle den.

Når det gjelder økningen fra 25 til 35 dekar, mener vi at det er en harmonisering av utviklingen som skjer i landbruket. Det er ikke så lenge siden det ble økt til 25 dekar, og det var gode argumenter fra flere hold og på begge sider her på Stortinget for den økningen. Så det å øke dette fra 25 til 35 dekar er noe som Venstre står godt inne for, med hensyn til både programmet vårt og det vi har forfektet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Knut Storberget (A) [11:00:11]: Jeg tror jeg skal starte der replikken sluttet. Dette er usedvanlig viktig lovgeving i Norge. Når vi snakker om utvikling av jord og skog, snakker vi ofte om budsjett, vi snakker om importvern, og vi kan snakke om marked, men eiendomsregelen har selvfølgelig stor betydning i Norge. Arbeiderpartiet er av den oppfatning at en av grunnene til at man på mange måter har lyktes så godt og har den produktivtetsutviklingen man har, og at man har de frynsegodene av norsk landbruks- og skogpolitikk som vi har sett i Norge over år, og som vi ikke ser i våre nærmeste naboland – sunn og god mat, en forholdsvis desentralisert bosetting og en matproduksjon og en produktivitet som øker – er at man har klart å holde på en veldig differensiert eierstruktur, og at den er lokalt forankret.

Mange av representanten Pål Farstads tidligere partifeller og Venstres forfedre, men også representanter for andre partier, som sloss igjennom disse konsesjonslovene, var nettopp opptatt av hvordan de skulle sikre det lokale eierskapet, og hvordan man skulle beskytte seg, slik at det ikke er rene kapitalinteresser, ofte med andre interesser enn det å dyrke jord og foredle skog, som kommer inn og overtar disse bærekraftige og fornybare ressursene. Så må jeg stille spørsmålet: Er den problemstillingen blitt mindre aktuell med årene? Nei, og det er to grunner til det:

For det første vet vi at kapitalen samler seg opp rundt færre personer. Vi vet den er blitt global, og vi vet samtidig at behovet for å utnytte disse bærekraftige ressursene lokalt er større enn noen gang, med tanke på de matutfordringene og klimautfordringene vi står overfor – det å skape bærekraft av måten vi lever på. Så hensynet bak konsesjonsloven er faktisk mer aktuelt enn noen gang, både med tanke på et differensiert eierskap og med tanke på bl.a. de globale klimautfordringene vi står overfor. Det er derfor jeg stusser slik over at det er Venstre som på mange måter blir eksponenten for å liberalisere et lovverk vi faktisk trenger mer av.

Fra Arbeiderpartiets side har vi også sagt at vi ser at enkelte deler av dette lovverket selvfølgelig må være åpent for justeringer. Men å ta denne typen sprang, som man

nærmest blir invitert til over bordet, f.eks. når det gjelder skogeiendommer opp mot 3 000 dekar, er uhensiktsmessig, både med tanke på hva dette lovverket er ment å tjene, og saksbehandlingsmessig.

Skal vi sikre en jevn fordeling, et lokalt eierskap og aktiv drift og forhindre at aktører kommer inn på dette området med andre hensyn og andre formål, er vi nødt til å ha eiendomsregler som fungerer, og som ivaretar dette. Det rare er jo at de som driver ute, ser dette, og at mange av dem som eier, ikke ønsker disse endringene – de som kunne fått rask vinning ved at priskontrollen fjernes og konsesjonsmuligheter elimineres.

Jeg vil i dette innlegget også advare veldig sterkt imot at man rokker ved denne typen lovverk med denne typen saksbehandling. Jeg er i så måte enig med saksordføreren fra Fremskrittspartiet i at dette har vært ustrukturert. Det er en mild beskrivelse. I proposisjonen siteres det fra et regelråd som antyder, ganske klart, at mye av forarbeidet til dette arbeidet er i strid med utredningsinstruksen. Det er alvorlige saker.

Dessuten har ikke prosessen i komiteen gjort dette noe bedre – hvor vi nærmest over bordet fikk et forslag om veldig viktige størrelser, og i dag tidlig fikk et nytt forslag om ny utredning. Man skulle jo kunne tilkjennegi, med all tydelighet, at dette ikke er bra nok.

Derfor vil Arbeiderpartiet fremme forslag – jeg tar opp forslagene som vi står sammen med andre om – om å sende denne saken tilbake til regjeringa og om å sikre at denne typen endringer, små og store, må undergis en bredere vurdering, helst gjennom en norsk offentlig utredning, som nettopp ivaretar og undersøker de hensynene som må tas før man går for en endring. Det fortjener dette sakskomplekset mer enn noen gang.

Presidenten: Representanten Knut Storberget har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ove Trellevik (H) [11:05:28]: Jordbruket har sine støtteordninger, sitt importvern og sine reglar, mens skognæringa er mykje meir internasjonalt basert, har ein meir internasjonal konkurranse og er på den måten ikkje like godt skjerma som jordbruket. Men det er jo slik at skogen byr på mange gode industrimoglegheiter, og vi har laga både ein eigen bioøkonomistategi og andre meldingar som viser at det er eit stort potensial for skognæringa. Dagens regelverk hindrar eigentleg – ikkje berre eigentleg, men i veldig stor grad – ei effektiv og rasjonell utnytting av skogen, og det hindrar ei industriell utvikling, som òg er påpeikt i ulike meldingar og i ulike strategiar.

Mitt spørsmål er kvifor Arbeidarpartiet berre lyttar til landbruket og ikkje til skognæringa når det gjeld skognæringa sine rammevilkår, som skal bidra til å skapa vekst og utvikling i industrien.

Knut Storberget (A) [11:06:30]: Det er litt rart å høre at man bare lytter til landbruket. Som en som er oppvokst i en skogfamilie, og med aktiv skogdrift rundt meg i 50 år, føler jeg at jeg i hvert fall har fått innspill om skogbruk.

Og som jeg sa i mitt innlegg: Det er litt underlig å oppleve at de som er i næringen og har skoen på, ikke skriker etter disse endringene, enten man er en liten eller stor en

skogeier. Jeg er overbevist om at hvis man skal kunne klare å foredle mer av tømmerstokken i Norge, og også forbedre arronderingen av skogteigene rundt omkring – for det trengs – er ikke dette riktig medisin. Det er ikke dette som må til, og det er der jeg mener regjeringspartiene bommer. Jeg mener snarere tvert imot at mange av disse regelendringene faktisk vil kunne bidra til at det blir verre å få solgt eiendommer, og at det må til både jordskifteordninger og skattemessige incentiver, som Arbeiderpartiet også har slåss for, for at vi skal få bedre arrondering.

Ove Trellevik (H) [11:07:41]: Eg tvilar ikkje på at du har god kontakt med delar av skogindustrien og skognæringa når du sjølv kjem frå ein familie som driv med skog. Men industrien påpeikar jo – og det gjer for så vidt òg organisasjonane til skognæringa – at dette er ei stor utfordring for å utvikla skognæringa i takt med behovet til industrien.

Mitt spørsmål blir då: Korleis ønskjer egentleg Arbeidarpartiet at skognæringa skal få utvikla seg, når ein skal imøtekoma behovet til industrien? Det er ingen forslag frå Arbeidarpartiet om dette. Du hevdar at de vil gjera det på ein annan måte, men det kjem jo ikkje fram. Kva vil de, og kva for alternativ har de?

Presidenten: Presidenten vil bemerke at all tale skal gå via presidenten.

Knut Storberget (A) [11:08:35]: Det er helt åpenbart for oss, og som jeg sa i mitt forrige svar, ligger ikke svaret på de store utfordringene som norsk skogforedling står i, i konsesjonslovgivningen. Det er jeg helt overbevist om. Det er derfor vi har det standpunktet vi har til de forslag til endringer i konsesjonsloven som nå skisseres.

Når det gjelder det å foredle mer i Norge, vil jeg vise til bl.a. behandlingen av skogmeldingen. Vi hadde en rekke forslag knyttet til dette – som jeg mener er veldig viktig, og hvor regjeringa ikke har grepet sjansen – både inn mot kapitalstiasjonen, hvor man har mye å gjøre, og inn mot forskning og utvikling. Og vi har tiltak knyttet til infrastruktur, som er avgjørt viktig. Jeg mener også at hvis man skal ha en annen type eiendomsstruktur, er man nødt til å satse mer på et aktivt jordskifte og skattemessige incentiver, og der har ikke akkurat regjeringa vist noen særlig iver etter å gjøre noe, f.eks. i den gevinstbeskatningsrunden vi hadde sist.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:09:52]: Representanten Storberget sier at vi skal utnytte ressursene i skogen – og konkluderer med det helt motsatte. Men det får han stå inne for selv. Han sier også at vi skal lytte til næringen, og han sier at næringen skriker ikke etter endringer. Norskog, en av de største skogorganisasjonene, har skreket høyt og lenge. Hvor høyt og lenge skal de egentlig skrike før Arbeiderpartiet og Storberget reagerer?

Knut Storberget (A) [11:10:27]: Jeg har hele tiden oppfattet Norskog som en veldig konstruktiv medspiller knyttet til tiltak for å fordele mer av skogen. Jeg har opplevd Norskog nettopp som en aktør som ikke legger alle eggene sine i den kurven som er knyttet til konsesjonslovgivning. Jeg er klar over at de har et annet standpunkt enn

Arbeiderpartiet når det gjelder dette, men en skal ikke gå langt utenfor også Norskog-miljø før en opplever at iveren etter å forandre konsesjonslovgivningen ikke er på samme høyde.

Og så er jeg overbevist om – det er et politisk spørsmål og i så måte et politisk svar – at uansett hvor mye organisasjoner og politikere fra Høyre og Fremskrittspartiet skriker etter endringer her, ser det ikke ut som om man får gjennomslag for det. Det får vi trøste oss med.

De tiltak som må til for å foredle mer av skogen, ligger etter Arbeiderpartiets oppfatning et helt annet sted enn i norsk konsesjonslovgivning.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Gunnar Gundersen (H) [11:11:45]: Det er en svært viktig og prinsipiell sak vi diskuterer i dag. Det dreier seg om utnyttelsen av ressursgrunnlaget i distriktene, og hvordan det gjøres best mulig.

Som saksordføreren sa, er eiendomsreguleringene i landbruket meget sterke inngrep i den enkeltes råderett over egen eiendom. Man legger seg altså opp i hvem man skal selge til, og til hvilken pris man eventuelt skal selge – som noen eksempler. Det er meget sterke inngrep, som må ha positive effekter knyttet til seg om de skal kunne forsvares, for de svekker eierens investeringsevne og risikovilje. Det har vært et tydelig oppslag i Nationen om at det blir dyrere finansiering. Og det fryser fast en eiendomsstruktur ute i Distrikts-Norge. Alt sammen virker altså aktivitetdempende.

Da synes jeg det er forunderlig at fokuset i debatten stort sett er på at det kanskje blir vanskeligere å komme seg inn og få kjøpt eiendom, når man faktisk egentlig ser at det ikke omsettes eiendom som går utenfor familien – for i dag er det nesten umulig å komme inn i næringen for andre enn dem som er i familie med tidligere eiere. Det er også en hemske.

Jord- og skogbruk er to vidt forskjellige næringer. Jordbruk er beskyttet innenfor et importvern og får store overføringer fra staten. Jeg kan se at der er det mange grunner for at man har en konsesjonslov som begrenser bl.a. prisutviklingen på eiendom, sånn at ikke statlige subsidier går rett over i økte verdier. Det kan være en grei forklaring. Men skogbruket, som er en internasjonalt orientert næring, som lever ute i markeder uten noen beskyttelse, og som får svært lite næringsoverføring, belaster man altså med de samme begrensningene som i jordbruket. Det er meg helt uforståelig at Stortinget alltid lytter til dem som skal ha beskyttelse, og ikke utvikler næringsgrunnlag sånn at man satser på de næringene som faktisk lever der ute i verden.

Vi vet at skogressursene er underutnyttet. Spørsmålet er om vi har råd til å fortsette med det. Vi går glipp av arbeidsplasser, verdiskaping og aktivitet – særlig ute i distriktene. Når Storberget snakker om at han mener vi skal ha mer av dette, snakker han imot en hel verdikjede. Det er kanskje ikke så rart, for det var under de rød-grønne vi gikk fra å være nettoimportør til å bli nettoeksportør av tømmer. Vi bare eksporterer verdiskapingspotensialet til Sverige, og det skjønner jeg at han vil ha enda mer av. Det er også ganske bemerkelsesverdig.

For min del tror jeg vi er nødt til å fokusere på eiendomsstruktur og på å få omsetning i eiendom. Det er da det virkelig blir aktivitet. Distrikts-Norge har ikke lenger råd

til å sitte og se på en ressurs som er i ferd med å råtne ned, og som da heller ikke vil gjøre det vi snakker om som en viktig jobb, nemlig på klimasiden.

Til vårt mindretallsforslag, som også har vært oppe i replikkunden: Det er klart at det var et forslag som var skreddersydd for at Venstre skulle bli dratt med inn i en ytterligere oppløsning av konsesjonsbestemmelsene. Når jeg nå hører i replikkunden at Venstre er for at man skal ha fullt konsesjonsfritak på rene skogeiendommer, er jeg faktisk ganske enig med Storberget i at det er helt utrolig at ikke vi har hørt noe om det før. Saken har faktisk ligget til behandling i tre år – den startet egentlig med landbruksminister Sylvi Listhaug – og vårt primærstandpunkt har vært kjent lenge. I Høyres program og i Fremskrittspartiets program er det ganske tydelig at man ønsker full oppløsning av reguleringene på eiendomsrettssiden i skogbruket. Hadde vi fått et signal om at det var ønsket, hadde vi utredet dette i tre år og hatt ganske gode svar.

Men når det er sagt, mener jeg at fullt fritak for priskontroll er et betydelig steg i riktig retning. Jeg håper at det kan bidra til å få fart på en ressurs som nasjonen Norge ikke har råd til å la stå sånn som den gjør i dag, uten å skape betydelig mer aktivitet i Distrikts-Norge. Og det er faktisk vårt mål med å styre politikken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [11:16:44]: Regjeringens forslag til endringer av konsesjonsloven er dramatiske og har store konsekvenser, som mange i dag mener at man ikke ser rekkevidden av. I fylker som Finnmark, Troms, Hordaland, Nordland og Agder vil faktisk mellom 70 og 80 pst. av eiendommene være uten odel og boplikt. Det er noe som har store konsekvenser for bosettingen og vil medføre sentralisering.

Så hører man her av Gundersens innlegg at hensikten er å få til mer omsetning og bedre arrondering. Ser ikke representanten at det er andre virkemidler som må til for å få til en større omsetning og bedre arrondering – eksempelvis gevinstbeskatning og jordskifte?

Gunnar Gundersen (H) [11:17:46]: Jo, det er klart at det kan være andre tiltak som også kunne bidra. Men det dramatiske er at vi, som jeg sa, på skogsiden er på tur til å få en ressurs som ikke utnyttes på langt nær i forhold til det som er potensialet. Jeg kan ikke verifisere hvor mange bruk i hvert fylke som går under grensen, men det jeg noterte meg, er at i høringssvarene ble det sagt at på Møre er 50 pst. av landbruksarealet nå leiejord. Hvor mange bruk står tomme? Vi har hørt at det er opp imot 30–40 pst. av brukene som står tomme rundt omkring, særlig når man kommer langt unna de aktive arbeidsmarkedsregionene. Så jeg ville fokusert på at vi har helt andre utfordringer, som jo er store, men det viktige er at vi må ha fokus på hvordan vi holder dette i drift, og hvordan vi får dem som ønsker å satse på næringen, inn i næringen. Og våre grep har vist seg at rekrutteringen er bedre nå enn den var under de rød-grønne.

Odd Omland (A) [11:18:48]: Mener representanten Gundersen at endringer i denne loven vil medføre at man får færre bruk rundt i distriktene som vil være bosatt? Her ser man vel heller at når det blir fritak for konsesjon og

boplikt, er det andre interesser som vil rå, sånn som kapitalsterke interesser og kanskje sågar utenlandske interesser. Vil ikke det bare medføre at brukene blir stående tomme, at bosettingen i distriktene blir skadelidende og det blir sentralisering?

Gunnar Gundersen (H) [11:19:29]: Som jeg sa i sted: Jeg mener at problemet er at brukene står tomme i dag. Og de forfaller. Spørsmålet er om vi kanskje kunne fått eiere som faktisk holdt dem ved like, pusset opp og brukte dem. Vi bør i hvert fall diskutere det som er problemet i dag, og det er at brukene står tomme i stor grad, og de forfaller. Det gir et dårlig inntrykk av Distrikts-Norge. Jeg kjører oppover Østerdalen i ganske så gråstrøket ganske ofte, og det er begredelig å se hvor mange bruk som bare står og forfaller. De blir ikke brukt som feriested engang. Kanskje vi kunne ha fått inn eiere som i hvert fall brukte dem som feriested. Det ville etter min mening vært et framskritt i forhold til bare å ha dem stående tomme og forfalle.

Geir Pollestad (Sp) [11:20:27]: Eg er trygg på at eg og representanten Gunnar Gundersen er einige om at skog er ein viktig nasjonal ressurs. Ein annan viktig nasjonal ressurs me har i Noreg, er småkraft. Denne er ikkje underlagd noka konsesjonslovgjeving, og det me ser no, er at småkrafta vert seld ut av landet.

Når me no høyrer at representanten Gundersen og Høgre ønskjer ei full liberalisering av eigeomslovverket for skogbruket, er det ei moglegheit for at det òg kan skje med skogeigeomane våre.

Men berre eit verdspørsmål til representanten Gundersen og Høgre: Er det eit mål for Høgre å sikra norsk eigarskap til norsk skog?

Gunnar Gundersen (H) [11:21:18]: Ja, det er det et enkelt svar på: Det er det selvfølgelig. Det er jo noe av grunnen til at vi har fokus på bl.a. å senke formuesskatten: å ikke diskriminere norsk eierskap, slik de rød-grønne gjør. Den verste måten å håndtere norsk eierskap på er å gi dem et blylodd rundt livet, for så å sprinte og skulle konkurrere med internasjonalt eierskap. Så det er klart at det å beholde det lokale eierskap er særdeles viktig for oss.

Når det gjelder småkraft, observerer jeg at det har vært en enorm satsing der ute av lokale eiere. Jeg kan ikke verifisere om det nå selges ut, men det har i hvert fall vært en betydelig satsing på lokalt eierskap og lokal utvikling, som har kommet distriktene til gode. Hvis noen har utfordringer og selger utenlands, vil jo det bety at de antakelig også redder seg selv fra en konkurs, f.eks. Det kan være spesielle eksempler, men i det store og hele ønsker vi det lokale eierskapet og den lokale satsingen velkommen.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:22:39]: Det knytter seg langsiktige og sentrale samfunnsinteresser til eierskap og forvaltning av jord og skog. Kristelig Folkeparti mener at samfunnet skal ha kontroll og innflytelse på eierskap og omsetning av landbrukseiendommer. Eiendomspolitikken i Norge skal etter vårt syn bygge på den private eiendomsretten og et individuelt forvaltningsansvar.

Proessen som har ført fram til dagens debatt, har vart i mange år og viser med all tydelighet at eiendomspolitikk ikke er noe «walk in the park». Vi er ikke fornøyd med forslagene fra regjeringen, men merker oss godt arbeid i departement og direktorat, at der er det gjort faglig tilrettelegging av spørsmålene vi i dag debatterer. Men jeg finner ikke så mange gode broer fra de faglige analysene over til mange av de politiske forslagene fra regjeringen. Derfor er det også lite støtte å hente for regjeringen fra Kristelig Folkeparti i denne saken.

En av observasjonene som gjør meg bekymret, er økningen av leiejord. Vi kan slå fast at det i de siste 25 årene har utviklet seg et stort gap mellom eiendoms- og foretaksstrukturen i jordbruket. Andelen leiejord er høy i hele landet.

Et vel så alvorlig problem, slik jeg ser det, er at altfor mye av jordbruksarealet er i ferd med å gå ut av drift. Jordlovens bestemmelser om driveplikt er etter min mening det viktigste verktøyet for å sikre drift av all jord og dermed holde areal i hevd og sikre aktive bønder tilgang på jord. Jeg er glad for at hele komiteen slutter seg til dette. Driveplikten gjelder all jord og i hele eiertiden. Oppfølgingen av driveplikten ligger til kommunene, og jeg mener de må få flere sanksjonsmuligheter for å håndheve denne grunnleggende plikten som en del av eiendomsretten til jordbruksareal i Norge.

Jeg er opptatt av at bøndene ikke skal ligge våkne om natten fordi de ikke er sikre på om leid jord kan inngå i et langsiktig grunnlag for investeringer og rekruttering. Leieavtaler må derfor være langsiktige og skriftlige. Videre må incentivene til salg av tilleggsjord styrkes. Jeg savner respons fra regjeringen på forslaget fra arbeidsgruppen som vurderte leiejordsproblematikken i 2015, og som pekte på skatt som et effektivt verktøy for salg av tilleggsjord. Jeg har tro på dette virkemiddelet.

Kristelig Folkeparti slutter sterkt opp om jordlovens funksjon for å sikre gode og framtidrettede løsninger for eiendomsutforming. Jordlovens regler for deling av eiendom skal derfor alltid gjelde, også for salg av tilleggsjord.

Forslaget om endringer i arealgrense for konsesjonsplikt er etter min mening dårlig begrunnet. Konsesjonsloven har viktige funksjoner for å sikre bosetting og en sunn prisdannelse på landbrukseieendom. Jeg vil advare mot å undergrave autoriteten til dette reguleringsverktøyet ved å begrense virkeområdene i så stor grad som det nå legges opp til. I deler av landet vil store deler av landbruksarealet falle inn under de foreslåtte unntakene for konsesjonsplikt. Jeg kan heller ikke se et eneste gangbart argument for at dette forslaget vil redusere leiejordsandelen.

Kristelig Folkeparti støtter heller ikke forslaget om unntak for konsesjon i de tilfeller der kjøper leier eiendom. Dette er et unødvendig forslag, slik vi ser det, for eksisterende lovverk og praktisering av det legger allerede til rette for salg av tilleggsjord når det kan oppnås gode driftsløsninger, og når prisen avspeiler eiendommenes avkastningsverdi, drevet som landbruk.

Det beste kan bli det godes fiende. Jeg minner meg selv på det, på at all regulering og inngrep i den private eiendomsretten skal ha et veldig godt formål. Når det gjelder priskontroll på rene skogeiendommer, har jeg vært i tvil. Skogbruket lever under andre markedsbetingelser enn jordbruket og kjennetegnes av langsiktige investeringer og

sjelden høsting. Skogbruket har heller ikke hatt en slik utvikling i foretaksstrukturen som jordbruket. Priskontroll er heller ikke et egnet verktøy for å sikre et spredt og lokalt eierskap til skogressursene. Slike hensyn ligger til andre funksjoner i konsesjonsbehandlingen.

På den annen side er det meste av skogarealet i landet hovedsakelig gårdsskog. Dette utgjør, sammen med innmark og beite, næringsgrunnlaget for de fleste gårdsbrukene våre. Kristelig Folkeparti kan derfor ikke støtte endringene i regelverket som kan innebære en risiko for at et nytt prisnivå for rene skogeiendommer kan smitte over på gårdsskog, og dermed på alminnelig landbrukseieendom. En slik tilnærming tilsier at man må være ytterst varsom med endringer i priskontrollen på rene skogeiendommer. Kristelig Folkeparti vil derfor ikke støtte forslaget om å unnta rene skogeiendommer fra priskontroll ved konsesjonsbehandling.

Presidenten: Representanten skal trolig ta opp forslag.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:27:43]: Ja, jeg tar opp forslag nr. 6.

Presidenten: Da har representanten Line Henriette Hjemdal tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Odd Omland (A) [11:28:02]: Kristelig Folkeparti var med på de fleste anmodningsvedtakene om en utgreiing og en liberalisering av konsesjonsloven. Nå ser vi av innstillingen at i all hovedsak støtter Kristelig Folkeparti ikke de endringene som er foreslått. Jeg ønsker å spørre: Hva er det som er årsaken til og begrunnelsen for det – selv om representanten var inne på noe av det i sitt innlegg?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:28:34]: Jeg takker for replikken.

Om noe har jeg vært i tvil, og det sier jeg også helt eksplisitt i innlegget. Det gjelder rene skogeiendommer.

For Kristelig Folkeparti er det en avveining mellom den private eiendomsretten og samfunnets utvikling. Å finne den balansegangen har undertegnede og Kristelig Folkeparti brukt mye tid på. Vi opplever nå at vi har funnet en riktig balanse. Eiendomslovgivningen har stor betydning for landbruket vårt. Derfor har vi brukt tid. Vi har bedt om utredninger, vi har jobbet – og har nå landet på en riktig og langsiktig lovgivning på dette feltet.

Geir Pollestad (Sp) [11:29:34]: Spørsmålet mitt skal ikkje vera komplisert. Spørsmålet mitt er: Meiner Kristelig Folkeparti at endringar i ei så viktig lov som konsesjonslova bør skje på bakgrunn av ein ordinær lovprosess?

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:29:54]: Ja, det mener Kristelig Folkeparti og undertegnede. Denne saken hadde en veldig spesiell inngang ved at vi begynte med den etter at en statsråd sendte ut brev til kommunene om oppheving av priskontrollen. Så har vi fått hele saken derfra – vi skriver vel ca. november 2013, hvis jeg husker rett. Derfor har vi også ment at det burde vært en helhetlig gjennomgang.

Jeg er helt sikker på at også representanten Pollestad vet at vi i Kristelig Folkeparti ønsket å se jordbrukspolitikk, landbrukspolitikk og eiendomspolitik sammen i en egen stortingsmelding. Det har vi ikke klart å få flertall for. Nå behandler vi dette litt stykkevis og delt, men en helhetlig tankerekke her hadde vært viktig.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Geir Pollestad (Sp) [11:31:01] (leiar i komiteen): Eg vil starta med å takka saksordføraren for iallfall å ha forsøkt å få til ei ryddig innstilling. Det trur eg ikkje komiteen har lykkast med. Det ansvaret skal ikkje saksordføraren bera.

Saksordføraren sa i innlegget sitt at dette er ei viktig sak for bøndene. Nei, det er ikkje berre ei viktig sak for bøndene. Det er fyrst og fremst ei viktig sak for Noreg. Det handlar om kven som skal ha eigeomsretten til jord og skog i Noreg i framtida. Historisk er konsesjonslova ei svært viktig lov, som har bidrege til at me i Noreg har eit spreitt og lokalt eigarskap, at me har nasjonal kontroll med ressursane.

Det som har vore viktig for Senterpartiet, har vore korleis me kan sikra norsk eigarskap, lokalt eigarskap, og korleis me kan sikra sjølveigande bønder. Dette har òg vore fundamentet for eigeomslovgjevinga vår, og det er viktig å halda fast ved.

Men no – med eit fleirtal som består av Høgre, Framstegspartiet og Venstre – verkar det som om spørsmålet meir er: Korleis kan me liberalisera lovgjevinga mest mogleg?

Representanten Farstad greidde, på spørsmålet mitt om heving av konsesjonsgrensa frå 25 til 35 dekar, å koma med grunngjevinga at det er ei harmonisering av utviklinga. Ein skulle forventa at eit parti som var med på så omfattande endringar som det Venstre er med på i denne saka, hadde greidd å grunngje standpunktane sine betre enn at det er ei harmonisering av utviklinga.

Eg har fått mange førespurnader om denne saka. Dei har ikkje kome frå ungdom som vil inn i næringa, og som seier at konsesjonslova hindrar dei. Nei, dei har kome frå utbyggjarar, dei har kome frå eigeomsmeklararar som lurer på om dei må selja ein eigeom som gardsbruk til ein nabo eller eit eller anna, eller om dei kan selja han som fritidseigeom og ta ut eit stort potensial. Det er dei som er interesserte – det er kapitalinteressene som bankar på døra.

Eg har full respekt for det Høgre og Framstegspartiet har gjort i denne saka. Eg veit at Høgre og Framstegspartiet ønskjer eit anna system. Eg veit at dei ønskjer å ha vekk konsesjonslova. Dei ønskjer liberalisering. Det som undrar meg, er måten Venstre har opptredd på, der ein utan ein vanleg lovprosess gjer ganske store endringar som me ikkje veit konsekvensen av, bl.a. fritaket frå priskontroll på dei reine skogeigeomane. Me veit ikkje kva smitteeffekt dette har for dei kombinerte skog- og jordeigeomane, korleis dette kan brukast av kreative advokatar til å unngå lova.

Konsesjonslova er som ein ballong. No har ein stukke eit høl i den ballongen. Om det hølet er stort eller lite, er ganske uvesentleg. Konsekvensane vert så nokolunde dei same.

Denne saka har ei veldig spesiell historie, som starta med forslaget frå Listhaug om å oppheva priskontrollen, det famøse brevet og fleire rundar i kontrollkomiteen. Så

hadde Høgre, Framstegspartiet, Kristeleg Folkeparti og Venstre skrivetime i Stortinget og laga ei bestilling. Enkelte av bestillingane var så langt utanfor at sjølv ikkje Framstegsparti-statsråden såg nokon grunn til å følgja dei opp. Dette er ein heit kandidat til å verta alle dårlege prosessarar, og innspurten som me har sett i salen i dag, reduserer ikkje sjansane til å vinna den prisen.

Vasskrafta vår er eit godt eksempel. På den store vasskrafta har me konsesjonslovgjeving – ho er i nasjonalt eige. Når det gjeld småkrafta, er det rett at det vart investeringar – der er det fritak frå konsesjon. Men når det buttar litt imot, kva skjer då? Svære nasjonale ressursar vert selde ut av landet. Det er det Senterpartiet ønskjer å unngå skal skje med jord- og skogeigeomane. Difor går me mot dei endringane som er føreslått.

Det som undrar meg, er at når me har fremja eit forslag om å få ei brei utgreiing for å sjå på korleis me kan få ned leigejorddelen, for å sjå på korleis me kan hindra at dødsbu sit med dette, korleis me kan få opp omsetnaden, då greier ikkje fleirtalet å støtta det, for ei slik utgreiing ønskjer ein ikkje. Det er ingen tvil om kvifor: Når ein skal liberalisera samfunnet, står kunnskapen i vegen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingunn Foss (H) [11:36:19]: Jeg har registrert at Senterpartiet både i innstillingen og i media har uttrykt frykt for at endringene i konsesjonsloven vil øke omfanget av jordbruksareal som går ut av drift. Som representanten Pollestad helt sikkert er klar over, er det ikke konsesjonsloven som pålegger driveplikten, det er det jordloven som gjør. At vi skal opprettholde driveplikten, er det bred politisk enighet om. Dette vedtaket vil ikke endre på det. Skal eiendommer brukes til annet enn jordbruk, styres det i kommunene i henhold til jordloven og plan- og bygningsloven.

Mitt spørsmål til Senterpartiet er om de ikke stoler på lokale myndigheter i slike saker.

Geir Pollestad (Sp) [11:37:05]: Senterpartiet er svært oppteke av at det skal vera næringsverksemd, og at det skal bu folk i heile landet. Ein av dei tinga me har kritisert, er at fleirtalet har gjort konsesjonslova om til den lova som har skulda for alt: Det er konsesjonslova som har skulda for at det er 30 000 tomme jordbrukseigeomane i Noreg, det er konsesjonslova som har skulda for at det er lite omsetning av eigeomane i Noreg, det er konsesjonslova som har skulda for at dødsbu sit på skogar lenge. Det er sjølv sagt ikkje rett. Buplikta er viktig – og viktig utover driveplikta – for buplikta sikrar nasjonalt eigarskap til dei store eigeomane, nettopp fordi ein ikkje kan sitja som eit aksjefond eller eit investeringsfond og eiga jord og skog i Noreg. Difor er ho viktig. Driveplikta er viktig, men driveplikta er langt frå tilstrekkeleg. Det er difor me har dette standpunktet i denne saka.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [11:38:19]: Den 3. februar 2016 sto det å lese i Nationen at norske skogeiere jubler over forslag om priskontroll.

Senterpartiet skriver i sitt program:

«I dag er treforedlingsindustrien inne i en svært krevende fase. Mange bedrifter er nedlagt, mange er truet, og næringen må omstille seg.»

Og vidare:

«Staten må tilrettelegge disse nye nødvendige rammebetingelsene for at vi skal sikre et framtidrettet skogbruk.»

Likevel går Senterpartiet mot forslaget om å unnta priskontroll på rene skogeiendommer, selv om næringen har etterspurt dette entydig til fordel for verdiskaping og arbeidsplasser og at skogressursene skal brukes. Hvordan forklarar representanten denne selvmotsigelsen?

Geir Pollestad (Sp) [11:39:07]: For oss handlar dette om å sikra norsk eigarskap til den norske skogen og dei norske jordareala.

Senterpartiet har føreslått ei rekkje ting som Framstegspartiet ikkje har støtta oss i, og som eg trur ville hatt langt større betydning for å sikra vekst og utvikling i den norske skogindustrien, bl.a. eit grønt investeringsfond. Me er positive til utbygging av skogsbilvegar. Me gjekk, i motsetning til Framstegspartiet, imot å verna 10 pst. av skogen i Noreg, så det å knyta det så direkte er me kritiske til.

Så vil representanten Ørsal Johansen ha merka seg at Senterpartiet ikkje er imot endringar i lova, men me er imot ideologisk motiverte endringar. Dersom ein hadde køyrt ein full lovprosess og me hadde visst konsekvensane, kunne Senterpartiet vore med og diskutert justeringar i lovgevinga. Det eg fryktar ved å gjera endringar i skoglovgevinga no, er først og fremst overslagsverknadene på dei kombinerte jord- og skogbrukseigedomane.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:40:30]: Blir dette forslaget vedtatt, vil talet på konsesjonspliktige eigedomar bli redusert med 3 pst., frå 129 500 til 125 700 – ifølgje SSB. Talet på eigedomar med buplikt vil bli redusert med heile 15 pst., frå 83 000 til 70 000. Det vil gi ein enorm auke i talet på eigedomar utan priskontroll og buplikt. Utslaga frå fylke til fylke er store. På Vestlandet og i Nord-Noreg vil utslaga vere kolossale, her vil ein til slutt sitje igjen med at rundt 70–80 pst. av eigedomane er utanfor priskontroll og buplikt. Kvifor?

Tidlegare erfaringar viser at mange av eigedomane med busetnad og i sjølvstendig drift før arealgrensene blir heva, blir fritidseigedomar når neste generasjon overtar. Denne tendensen er sterkast i område som før endringa allereie har utfordringar med busetnad. I sentrale område blir ikkje eigedomane fråflytta, men prisane aukar og bidreg til at det blir vanskelegare å kjøpe tilleggsjord for naboar som har aktiv landbruksdrift.

Heving av arealgrensene vil difor gjere det vanskelegare, ikkje enklare, å kjøpe tilleggsjord i område der jordbruket allereie slit, særleg i Nord-Noreg, på Vestlandet og på Agder, Sørlandet.

Når gardsbruka i ein region ikkje kan skaffe nødvendig tilleggsareal til ein forsvarleg pris, blir driftsgrunnlaget for usikkert til at det blir investert i vidare drift. Dette aukar i sin tur talet på nedleggingar. Etter kvart får ein overskot på leigejord, slik at stadig meir areal blir rekna om marginalt og går ut av bruk.

Summen av dette er gjengroing av jordbruksareal. Det kan ein sjå av rapport nr. 7/2015 frå Landbruksdirektoratet – at 9,1 pst. av den fulldyrka jorda som var i drift i 1999, gjekk ut av drift i løpet av perioden fram til 2014. Denne

delen vil mest sannsynleg auke raskare enn i dag ved at ein hevar arealgrensene for buplikt og priskontroll. Så konsekvensane her er dramatiske.

Vidare meiner fleirtalet at dette er nødvendig for å utvikle norsk skogindustri. Men effekten av dette forslaget er at prisane på skogseigedomane aukar. Det er visst også hensikta, kan det verke som. I Sverige, der ein har gjennomført ei deregulering, såg ein at snittprisen auka betrakteleg. Dessutan vil fjerning av priskontroll på skog auke den negative arealutviklinga vi allereie har i norsk jordbruk, spesielt i område med småbruk: Sørlandet, Vestlandet, Nord-Noreg – fordi det rett og slett vil bli meir lønnsamt å selje eigedom til jakt-, fiske- og fritidsføremål utan priskontroll enn å selje utmarkseigedom med jordbruksareal med priskontroll. Går det ut over utmarka, går det ut over innmarka, og det vil vere ein drivar for at det gror ytterlegare igjen.

På toppen av det heile ønskjer Høgre og Framstegspartiet å unnta skog- og utmarkseigedomar på inntil 30 000 dekar frå konsesjonslova. Forslaget er ikkje utgreidd, og departementet har heller ikkje kommentert det, for høyringsinstansane ante ikkje at dette kom. Difor kan ein ikkje gjere anna enn å sjå på dette som eit forsøk på eit kupp frå regjeringspartia. Dersom forslaget blir ein realitet, vil rundt 40 000 nye eigedomar falle utanfor konsesjonsplikta. Når vi veit at 58 pst. av alle landbrukseigedomar i Noreg i dag allereie fell utanfor odelslov og konsesjonslov, vil ein auke på ytterlegare 40 000 vere dramatisk. Det vil då vere ein så liten del som blir regulert av konsesjonslova at det på sikt er vanskeleg å sjå at ho kan bli halden ved lag i det heile. Dermed har ein kanskje nådd målet for regjeringspartia.

Dette forslaget har store negative konsekvensar for Noreg. Det vil føre til svekt norsk matproduksjon og gjere oss meir avhengige av innsatsfaktorar frå utlandet, svekkje norsk matsikkerheit generelt og trekkje teppet unna beina på alle fromme formuleringar fleirtalet har vore med på om å auke norsk matproduksjon med utgangspunkt i norske ressursar. Vidare vil det få store konsekvensar for kven som eig norsk jord og norske skogseigedomar. Internasjonalt ser vi ein sterk trend. Rike aktørar kjøper opp eigedomar i andre land der jord og skogseigedomar er svært ettertrakta, og veldig ofte er det til fritidsføremål. Så her skal ein altså drive ei utvikling der kapitalen skal avgjere, ikkje folk flest – som eg i alle fall ein gong i tida trudde var slagordet til eit visst parti.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Laila Davidsen (H) [11:45:49]: Vi ønsker alle levende landbruk og skogbruksdrift også i distriktene, men det er slik at en konsesjonsbelagt eiendom med priskontroll har lavere markedsverdi enn den ellers kunne hatt. Det har en rekke negative konsekvenser. En av dem er dårligere kapitaltilgang og høyere kapitalkostnader. Det er vel dokumentert, og det er omtalt av Nationen, bl.a. under tittelen:

«Utkantbønder tapar kampen om låg rente»

Mitt spørsmål er: Hvorfor vil SV opprettholde et regelverk som gjør det dyrere for bøndene, særlig i distriktene, å få lov til å utvikle gården sin?

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [11:46:35]: Viss kapitaltilgang var problemet, måtte ein gjere noko med det, men forslaget som her ligg på bordet, vil jo gjere at prisen på eigedomar vil auke. Det vil dermed på sikt redusere kapitaltilgangen, fordi meir av verdiane vil vere knytt til lån og bank. Det vil rett og slett vere investoren sin arena ein går inn i. Dersom ein verkeleg har lyst til å gjere noko med kapitaltilgangen, kan ein jo følgje det som har vore SVs linje i bl.a. landbruksmeldinga – at ein styrkjer kapitaltilgangen, spesielt i regionen i nord. Der veit vi at problem med både pant og verdi av eigedom gjer at ein har problem med å skaffe lån for å gjere nødvendige investeringar. Da kan ein bruke verkemiddel som Innovasjon Noreg eller etablere nye tiltak for å sikre den kapitaltilgangen, mens det ein gjer her, er å gjere vondt verre på sikt.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Jon Georg Dale [11:47:52]: Utgangspunktet for denne diskusjonen er, som fleire har vore inne på, eit ønske om å gjere det lettare for private grunneigarar sjølve å disponere eigen eigedom. Det gjer vi ikkje berre fordi desse forslaga er ideologisk grunnjevne, slik enkelte lét til å gje uttrykk for i salen i dag, men fordi dei er nødvendige.

At Arbeidarpartiet alltid har vore glad i at offentleg forvaltning skal kunne gå inn og overstyre den private eigedomsretten, er for så vidt ikkje noko nytt for meg, men her trudde vi at vi hadde eit felles verdigrunnlag med Senterpartiet. Men det er altså slik at Senterpartiet er for privat eigedomsrett heilt til den private eigaren gjer ei vurdering som Senterpartiet er ueinig i. Då er dei for offentleg regulering. Det er paradokset viss vi skal forfølgje det ideologiske sporet, som fleire representantar tek til orde for i dag.

Men eg er ikkje berre oppteken av det, for det er ikkje berre ideologi som står bak desse endringsforslaga. Det er tvert imot ein analyse av kva som er utfordringane i norsk jordbruk og skogbruk. Når Senterpartiet frå talarstolen i dag seier at vi skal ha fleire sjølveigande bønder, er dei inne på kjernen av kvifor desse forslaga er nødvendige. Det er fordi norske bønder, norske drivande bønder, i stadig mindre grad vert sjølveigande, fordi leigejordsdelen går opp. 40 pst. av jordbruksarealet som er i drift i Noreg, er drive av ein annan enn grunneigaren som eig areala. I enkelte fylke ser vi no at leigejordsdelen passerer 50 pst. I løpet av få år vil vi, viss vi ikkje gjer det mogleg å omsetje eigedom, oppleve at i heile landet vil vi ha ein leigejordsdel på over 50 pst.

Viss ein skal ha sjølveigande bønder, som Senterpartiet seier dei er for, er det merkeleg at dei vil ha andre eigarar enn dei som driv gardsbruket. Difor er det nødvendig å gjere moderniseringar i eigedomslovgevinga. Det er fordi vi prøver å løyse eit problem som Senterpartiet erkjenner eksisterer, men som ein ikkje tør å nøste opp i. Det er bakgrunnen for at desse forslaga er nødvendige.

Det er også bakgrunnen for at det er nødvendig å gjere endringar og moderniseringar i lovgjevinga knytt til skog. Det er fordi næringsaktørane seier at det er påkravd, og fordi dei seier at det er øydeleggjande for ei potensiell verdiskaping at vi ikkje har ei eigedomslovgeving som gjer at ein kontinuerleg kan utvikle eigedomsstrukturen i tråd med det som gjev driftsmessig lønsemd, og med det sørge

for at vi kan bruke skogressursane til å skape verdiar og arbeidsplassar i distrikta i staden for å berre sjå på kven som eig dei.

Denne debatten har ikkje vore prega av det faktiske grunnlaget for kvifor vi har denne diskusjonen, nemleg at folk som driv, opplever at eigedomslovgevinga ikkje heng saman med den utviklinga som skjer i næringane deira. Få har vore innom det. Det er hovudgrunngevinga for desse forslaga. Difor er det nødvendig at Stortinget i dag gjer nødvendige moderniseringar.

Denne prosessen og desse forslaga som kjem frå regjeringa, er greidde ut. Basert på Stortingets bestilling har vi gjort ei vurdering av dei. Vi har sendt dei på ordinær høyring. Vi har gjort ei vurdering av høyringsinnspela. Forslaga er justerte, og dei er sende til Stortinget som lovforslag, slik at den lovgjevande forsamlinga kan ta stilling til dei. Det er ein ordinær lovprosess at lovgjevaren kan bestille oppdrag, få dei greidde ut og få dei til behandling. Difor er det ikkje grunnlag for mange av påstandane som er komme frå talarstolen i dag.

Det gjer at Stortinget får ganske klare val i dag. Ein kan fortsetje å sementere ein eigedomsstruktur som ikkje heng saman med driftsstrukturen verken i jordbruket eller i skogbruket, eller ein kan ta nødvendige små steg i ei retning som gjev større fleksibilitet og styrkjer den private eigedomsretten.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Knut Storberget (A) [11:53:05]: Jeg hører statsråden si at disse reglene ikke gjør det mulig å omsette eiendom. Jeg forstår at mangelen på utredning også har gjort sitt til at de politiske myndighetene ikke har grep om hva som er faktum. Er det slik at statsråden mener at de reglene vi har i dag, ikke gjør det mulig å omsette eiendom? Når det gjelder f.eks. leiejord, ser vi egentlig en stor velvilje ute for at man skal kunne omsette den til dem som leier, men det er noe annet som bremses. Det er det ene spørsmålet som jeg ber statsråden svare på – om det virkelig er slik at han mener at reglene ikke gjør det mulig å omsette eiendom.

Det andre er i hvilken grad statsråden er komfortabel med den saksbehandlingskritikken som ligger i dette lovforslaget, hvor man konstitusjonelt påtar seg det ansvaret det er å bringe igjennom endringer på så sviktende grunnlag.

Statsråd Jon Georg Dale [11:54:07]: Dei lovenringsforslaga som kjem frå regjeringa, er ikkje forslag som er fremja på sviktande grunnlag, det er det ikkje grunnlag for å seie. Eg forstår ikkje korleis den lovgjevande forsamlinga vil ha lovforslag presentert viss det ikkje skal skje med bakgrunn i utgreiing frå departementet, grundige høyringsrundar, vurdering av høyringsinnspela og så tilbakemelding til den lovgjevande forsamlinga.

Det er mogleg å omsetje eigedom, men det er ikkje mange nok som vel å gjere det, bl.a. difor går det forslaget som kjem frå regjeringa i dag, ut på at på nokre fleire eigedomar skal det vere seljaren – altså eigaren – og ein potensiell kjøpar som får lov til å bestemme om ein skal gjennomføre transaksjonen, og til kva pris. Det er ein vanleg måte å kjøpe og selje på i alle andre næringar, men av ein

eller annan grunn har ikkje Arbeidarpartiet tiltru til at norske bønder og skogeigarar kan gjere det same.

Knut Storberget (A) [11:55:13]: Statsråden svarer egentlig ikke på spørsmålet.

Det beste beviset på at dette ikke er godt utredet, er at man i stor grad ikke får flertall for mye av det, og at mange er imot. Jeg syns i så måte representanten fra Kristelig Folkeparti holdt et veldig godt innlegg, og vi hører fra Venstre at man vil ha mer utredning, man hører det fra Senterpartiet, Arbeiderpartiet og flere. Men man kan også gå utenfor denne salen, hvor Regelrådet, av alle, har slått fast at det nærmest er et brudd på utredningsinstruksen. Når man i tillegg kommer med forslag under komitébehandlingen som jeg ikke har funnet spor av i høringsnotatet, må det bekymre statsråden litt når saksbehandlingskritikk kommer.

Avgrensningen opp mot 3 000 dekar når det gjelder skogeiendommer, måtte jo vært interessant å få utredet, både hvilken virkning det får for skog, og også hvilken virkning det får for hele virkemiddelapparatet som sådant.

Så jeg må bare stille spørsmålet igjen: Er ikke dette tydelige nok signaler på at forarbeidet er for dårlig?

Statsråd Jon Georg Dale [11:56:18]: Dei forslaga som regjeringa har fremja i denne saka, er greidde ut på forsvarleg vis og sende Stortinget. Kva for andre forslag Stortinget måtte velje å ha om dette, er opp til Stortinget som lovgjevande forsamling. Men det er ikkje rett at vi i stor grad går på tap etter tap i dag. I all hovudsak har regjeringa fleirtal for dei forslaga ho har fremja i proposisjonen.

Så til kritikken frå Regelrådet. Det er heilt rett at Regelrådet kritiserer regjeringa for at ho i all hovudsak ikkje har greidd ut nullalternativet. Det såkalla nullalternativet var altså å ikkje gjere endringar. Det hadde Stortinget teke stilling til då dei sende oppdraget til regjeringa. Når den lovgjevande og løyvande forsamlinga forkastar nullalternativet for dei ber regjeringa setje det i gang, meiner eg at den kritikken i liten grad er relevant for det oppdraget eg fekk frå Stortinget.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [11:57:30]: Når jeg lytter til statsråden, lytter jeg til en statsråd som har et stort engasjement for leiejordproblematikken. Som jeg sa i mitt innlegg, er det også en bekymring hos undertegnede. Statsråden og regjeringen har levert sine forslag til lovendringer til lovgivende forsamling, forslag som vi behandler i dag, også om leiejordproblematikken. Men la det ligge lite grann – det utfordrer jeg statsråden til, hvis det er lov.

Det jeg ønsker å spørre statsråden om, er: I 2015 nedsatte regjeringen en arbeidsgruppe for leiejordproblematikk. I rapporten fra denne gruppen pekes det på skatt som et effektivt verktøy for økt salg av tilleggsjord. Mitt spørsmål til statsråden er hvordan han stiller seg til forslaget om skattefritak for gevinst ved salg av tilleggsjord når vederlaget ikke overstiger verdien av eiendom drevet som landbruk.

Statsråd Jon Georg Dale [11:58:36]: Denne statsråden står på det skatteforliket Stortinget har vedteke, akkurat som Kristeleg Folkeparti truleg gjer. I det skatteforliket har vi påvist moglegheiter for å redusere kapital-

skattlegginga for dei som i dag har formuesskatt, gjennom å redusere selskapsskatten og andre satsar, som gjev meir lønsemd i jord- og skogbruket.

Leiejordproblematikken er ikkje løyst berre med dette forslaget – det har eg lyst til å vere ærleg om – men det er eit viktig bidrag. Noko av det som no ligg an til ikkje å få fleirtal, er § 5 første ledd nr. 6, som ville gjort at viss ein selde areal til naboen sin som dreiv, ville det skjedd utan konsesjonsplikt. Det trur eg hadde gjeve forrang for dei som ville kjøpe areal som dei i dag driv. Det seier Stortinget nei til. Det synest eg er synd.

Geir Pollestad (Sp) [11:59:56]: Eg har oppfatta at Framstegspartiet tradisjonelt har vore eit parti som har stått for norsk eigarskap til jord og skog. Me kan vera einige eller ueinige om innhaldet i og betydninga av det som ligg i innstillinga i dag, men éin ting er sikkert: Viss ein legg saman dei forslaga regjeringa har, med forslaget frå Framstegspartiet om at dei aller fleste skogeiendomar i Noreg ikkje skal vera omfatta av konsesjonslova, vil det opna for utanlandsk eigarskap til norsk skog i ganske stor stil samanlikna med slik det er i dag.

Då er spørsmålet mitt: Bekymrar det ikkje ein statsråd frå Framstegspartiet å opna låvedøra for utanlandsk eigarskap til norsk jord og skog?

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Jon Georg Dale [12:00:51]: Dette er akkurat den same argumentasjonsrekkja som Arbeidarpartiet og Senterpartiet heldt på med då det gjaldt sal av Statskog sine eigedomar, som var relativt store eigedomar i norsk målestokk. Då sa ein også at det kom til å vere utanlandske kjøparar som kom til å storme til Noreg og kjøpe opp desse areala. Fakta viser at det ikkje er tilfellet. Når det gjeld f.eks. skogeiendomar som no vert selde, skjer ikkje det berre til norske eigarar, men det er veldig få utanlandske interessentar i det heile. 70 pst. er seld til skogeigarar i den same kommunen, ca. 10 pst. til skogeigarar i ein av nabokommunane, 12 pst. til Miljødirektoratet og 7 pst. til kommunane sjølve. Dette viser at det er norske skogeigarar som er interesserte i å utvikle norske skogressursar som først og fremst er på jakt etter norske skogeiendomar. Det gjer at eg er heilt trygg på at ei modernisering av konsesjonslova og priskontrollen vil bidra til å styrkje grunnlaget for lokalt norsk eigarskap.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:02:08]: Denne saken gjelder ikke disponering av egen eiendom. Den gjelder konsesjonslovens regler ved kjøp og salg av landbrukseiendom. Her står Høyre mot Senterpartiet. Det har de gjort til alle tider. Fremskrittspartiet er enig med Høyre. Det er to ulike retninger som handler om hvorvidt vi skal ha et konsesjonssystem ved kjøp av landbrukseiendom, eller ikke.

Den største trusselen mot en sjøleiene gårdbruker er lønnsomheten. Lønnsomheten svekkes raskere enn eiendomsstrukturen, derfor får man leiejord. Derfor får man en rekke mennesker som jobber på andres jord. Hvis man tar vekk konsesjonsloven, blir det fritt fram for hvem som helst å kjøpe eiendom, og det er den største trusselen mot

den sjøleieende gårdbrukeren, for da har man forlatt prinsippet om at det er et personlig eierskap.

Hva er statsrådets kommentar til det?

Statsråd Jon Georg Dale [12:03:11]: Det er at det hadde vore ein fordel om Senterpartiet hadde halde seg til dei forslaga eg faktisk har fremja, og det går ut på å heve arealgrensa frå 25 til 35 dekar. Det høyrest ut som om dette er ein revolusjon, men det er ei nødvendig modernisering av lovverket. Eg er glad for at det får fleirtal i Stortinget, ikkje basert på ei ideologisk forståing, men basert på ei praktisk forståing av kva slags utfordringar vi ser rundt omkring på gardsbruka i Distrikts-Noreg.

Så svaret er veldig enkelt: Viss Senterpartiet held seg til forslaga i staden for til sine egne innøvde frasar, vil det bidra til at ein i større grad kan ha ein opplyst debatt om kva desse forslaga substansielt inneheld, og det er: eit meir moderne regelverk, som er tilpassa dei utfordringane som grunneigarane i dag har.

Presidenten: Det er rom for én replikk til – representanten Knut Storberget.

Knut Storberget (A) [12:04:17]: Takk, president. Jeg har så få dager igjen på Stortinget at jeg må benytte meg av alle muligheter til replikk.

For å følge opp det som representanten Pollestad sa om bekymringen for at internasjonale investeringsaktører kommer til Norge for å kjøpe opp f.eks. skog, med tanke på Høyre og Fremskrittspartiets forslag om å heve grensen til 3 000 dekar: Det argumenteres nærmest som om det ikke er noe farlig, for det har ikke skjedd, og det har man ikke sett. Men dette er jo framtidens lovverk, og jeg må jo, med all respekt å melde, få lov til å spørre statsråden om han ikke ser at det er noen motforestillinger mot å åpne opp for f.eks. store skogeiendommer – hvis man hadde gått inn for dette – at det hadde åpnet døra for internasjonale kapitalaktører. Det er det ene.

Det andre handler om leiejord, som høres veldig tilforlatelyt ut: Ja, de må få kjøpe. Men vil ikke det skape en risiko for omgåelse av lovverket og tilpasning, ved at man først leier, og så får kjøpt konsesjonsfritt?

Statsråd Jon Georg Dale [12:05:17]: Det siste er eg ikkje særleg bekymra for. Eg trur det ville ha gjeve nødvendig fleksibilitet til eigedomsoverdraging for bønder som i dag driv jord, som dei seinare kunne erverva basert på at den faktiske eigaren ikkje lenger driv ho. Det ville ha gjeve ein eigedomsstruktur som er meir harmonisert med den strukturen som er blant drivande bønder.

Når det gjeld kapitaltilførsel til norsk skognæring som følgje av ei eventuell utanlandsk interesse for kjøp, er vurderinga mi todelte:

1. Eg trur den interessa ville ha vist seg å ha vore lita, slik vi no ser at ho er lita for kjøp av Statskog sine eigedomar i samanheng med arronderingssalet.
2. Viss det faktisk er interesse for å investere i verdiskaping i Noreg og skape nye distriktsarbeidsplassar som er baserte på norske skogressursar, er det berre Arbeidarpartiet som ser på det som eit problem.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Omland (A) [12:06:31]: Gjennom generasjoner har eiendomslovgivning i landbruket bidratt til spredt og mangfoldig privat eierskap til jord og skog i Norge. Det avgjørende med denne bærebjelken i norsk lovgivning er å sikre familielandbruket gjennom lokalt eierskap, hvor en eier er bosatt i det området der eiendommen ligger. Ja, det er en svært viktig bærebjelke i den norske landbruksmodellen.

De forslag som regjeringen legger opp til, er derfor også en trussel mot den spredte bosettingen vi har, og vil bidra til sentralisering. Selv om statsråden i dag mener noe annet, er forslagene som er framsatt, svært dårlig utredet og begrunnet. Det mente – og påpekte – flere i høringen, og til og med regjeringens eget regelråd har påpekt det og vært kritisk. Sågar ser vi at Høyre og Fremskrittspartiet i Stortinget kommer opp med nye forslag om konsesjonsfritak for eiendommer opptil 3 000 dekar, uten at det har vært en del av høringen, og uten å ha sett konsekvensene av det. Når en foreslår sånne store lovmessige endringer, må ikke ideologisk overbevisning erstatte kunnskap og forståelse for endringens betydning i samfunnet. Derfor foreslår også Arbeiderpartiet i dag å sende forslaget tilbake til regjeringen og i tillegg be regjeringen gjennomføre en offentlig utredning om eierforholdene i landbruket.

Jeg synes at innstillingen til det vi vedtar, er uoversiktlig – og ikke minst konsekvensene av det vi vedtar. Som det ble påpekt i høringen, vil enkelte fylker rammes ekstra hardt, hardere enn andre. Erfaringen viser også at bruk – med selvstendig drift – fraflyttes ved økning i arealgrensene. I Finnmark, Troms, Hordaland, Nordland og i mitt eget fylke, Vest-Agder, vil 70–80 pst. av eiendommene være uten odels- og boplikt dersom forslaget til endringer blir gjennomført – en dramatisk konsekvens for bosetting i Indre Agder, med alle de ting som det fører med seg, som opprettholdelse av grendeskole, butikk, kulturlandskap osv. Med andre ord tror jeg sentraliseringen vil skyte fart. Kapitalsterke – ja, til og med utenlandske – interesser ønsker å investere i sånn fast eiendom som det nå åpnes opp for, og vil overta bruk, der hensynet til jaktretigheter og fritid er av avgjørende interesse.

For bare kort tid siden behandlet vi her i dette hus en landbruksmelding. Heldigvis endte den med et mageplask for regjeringen. I dag står et nytt slag, hvor vi ser at regjeringen kommer med stadig nye angrep på distriktene og landbrukets interesser.

Ove Trellevik (H) [12:09:52]: Ja, førre talar kunne gje inntrykk av at dagens regelverk, som me har hatt i lang, lang tid, på ein måte var ein suksess, både for landbruket og for skogbruket. Han meinte at det betydde spreidd busetjing og lokalt eigarskap. Faktum er jo at det er ei stor utfordring at så mange gardar og bruk er vortne fråflytta, og at ein ikkje lenger bur der ein eigentleg eig garden. Dette er ei utvikling som har vart over lang tid, så det er på høg tid å sjå på regelverket rundt dette, for dette regelverket har altså ikkje gjeve oss det me kanskje hadde ønskt oss.

Som nemnt tidlegare har jordbruket ulike støtteordningar og tollvern, men skogen har heilt andre rammevilkår, og difor treng me òg kanskje å ha andre rammevilkår når

det gjeld det å eiga ein skog. Regjeringa har lagt fram ein bioøkonomistrategi, og seinare i veka skal me drøfta industrimeldinga. I stort sett alle samanhengar når me diskuterer annan industripolitikk, er både Arbeidarpartiet og Senterpartiet tydelege på at regjeringa er for lite ambisjos, at me tek for lite tak i utviklinga, og at me gjer for lite. Eg må seia eg vert litt forundra, for når me behandlar både plan- og bygningsloven og ei rekkje andre lovar, viser det seg at ein rett og slett ikkje ønskjer å gå med på dei forslaga som gjer at ein kan få meir næringsverksemd og meir industri til å etablera seg nettopp i distrikta.

Det vitnar om at det er mykje retorikk og lite politikk frå opposisjonen når dei skal diskutera praktisk politikk for å skapa meir industri. Resultatet av dagens sak er jo at opposisjonen på ein måte er med på å hindra både ny industri og nye arbeidsplassar, og dei bidreg heller ikkje til å sikra eksisterande industri og eksisterande arbeidsplassar. Dreg me rundt og ser på mange skogteigar, ser me at skogen røtnar på rot, og me klarer ikkje å utnytta skogen effektivt.

Fleire i salen her i dag har vore bekymra for at viss me skulle sleppa opp for mykje på eigedomsavgrensingane, så kom prisen til å stiga. Men det skulle jo vitna om at når betalingsviljen er høgare, vil ein utnytta det ein kjøper, på ein betre og meir effektiv måte og skapa ein meirverdi både for seg sjølv og for samfunnet. Eg er overtydd om at viss me legg forholda meir til rette i den retninga som både Norskog og næringa har teke til orde for, ville me òg ha kunna sikra meir nyskaping, meir etablering og meir aktivitet i distrikta, til gode for lokalsamfunnet, til gode for skogeigarane og til gode for heile samfunnet vårt.

Geir Pollestad (Sp) [12:12:50]: Historisk har slaget om konsesjonsloven vore kjempa ut frå at Venstre har kjempa for konsesjonsloven og ei sterk eigedomslovgjeving. Høgre har kjempa mot. No er me i 2017, og partia står skulder ved skulder om å liberalisera, og Venstre har til og med levert inn eit forslag om utgreiing av ytterlegare liberalisering. Eg registrerer at alle partia har uttrykt misnøye med måten Venstre har opptredd på i denne saka. Me har altså ei så viktig sak til behandling, med eit dårleg forarbeid frå departementet si side, med ei krevjande innstilling å forstå og ein nokså kaotisk situasjon i salen no om korleis partia vil stemma.

I tillegg har me opplevd ein statsråd som var på talarstolen og feilinformerte om Senterpartiets haldning til Statskog-salet. Me har støtta regjeringa i Statskog-salet, og problemstillinga er ikkje relevant for det Dale forsøkte å unngå å svara på, nemleg at Framstegspartiets forslag om å fjerna konsesjonsloven for det store fleirtalet av norske skogseigedomar vil opna for eit betydeleg utanlandsk eigarskap av norsk skog. Det nektar statsråden å ta innover seg og prøver å koma seg unna. Men det er ingen tvil om at det er det som er konsekvensane av det forslaget som Høgre og Framstegspartiet har levert inn. Det er eit forslag eg forstår, for Høgre og Framstegspartiet vil jo ikkje ha denne loven. Men det eg ikkje forstår, er at Venstre – og til ein viss, men ikkje så stor grad Kristeleg Folkeparti – gjev si støtte for å sikra regjeringa fleirtal.

Så eg vil berre nytta dette innlegget til å oppfordra representanten frå Venstre og frå Kristeleg Folkeparti, særleg Venstre: Kjenn litt på historia, kjenn litt på sentrumsverdiane. Me har tradisjon for å modernisera lovgjevinga,

men me gjer det etter ein skikkeleg lovprosess. Så oppfordringa mi til Venstre og Kristeleg Folkeparti er: Støtt forslaga nr. 1 og 4, men stem mot dei andre forslaga no. Me kan ikkje la ein så viktig lov som konsesjonsloven verta eit resultat av valtaktiske grep frå Venstre.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:15:51]: Fyrst vil eg rette ein takk til saksordføraren og komiteen for ei god og grundig behandling i denne saka. Dette er ei sak vi har jobba med over lang tid, og som har ein del følelsar knytte til seg. Skiljet går mellom dei som ønskjer å detaljstyre kvardagen til folk, og dei som tenkjer at folk flest veit sitt eige beste. Difor er dette ein veldig viktig dag for norsk landbruk. Regjeringa fekk ei tydeleg bestilling i samband med behandlinga av konsesjonsproposisjonen vi vedtok i fjor, og svarer no godt på dei bestillingane som kom gjennom oppmodingsforslaga.

Som det kom fram i forbindelse med behandlinga av jordbruksmeldinga og skogmeldinga, er to av hovudmåla med jordbrukspolitikken kostnadseffektiv matproduksjon og effektiv drift. Vi lever i ein tøffare og opnare marknad, noko som inneber utfordringar, men også store moglegheiter. Difor er eg glad for at Stortinget set seg slike gode mål, sjølv om vi no ikkje når så langt som eg kunne ha tenkt meg.

Fleire av dei politiske motstandarane mine hadde ikkje særleg tru på framtida for norsk landbruk då Framstegspartiet tok over Landbruks- og matdepartementet i 2013. No, snart fire år seinare, kan vi med den største sjølvtrillit seie at alle negative spådomar ikkje blei ein realitet, men resulterer i framgang og fornying. Jordbruket produserer mat som aldri før, bøndene har hatt ein eventyrlig inntektsvekst, og vi får fleire heiltidsbønder. Vi ser òg god auke i talet på sauebruk. I tillegg er det fleire som søker seg inn på landbruksfag, samtidig som vi no er blitt sjølvforsynte med lammekjøt. Fasiten viser altså at det går godt i norsk landbruk, og optimismen er stor i sektoren.

For at landbruket skal fortsetje si gode utvikling, er det viktig at vi som politikarar sørgjer for at næringa har dei rammevilkåra som trengst for å nå dette målet. Framstegspartiet har alltid vore tydeleg på styrking av bonden sin eigedomsrett, og det er i så måte viktig. Dette er ein grunnleggjande rett, og han vil styrkje bondens rett til fritt å kunne disponere eigedomen sin. Difor er eg glad for regjeringa si målsetjing, som har lagt dette til grunn, og arbeidet for å redusere bl.a. byråkrati og å gjennomføre ei forenkling av lovar og reglar til fordel for større fridom for bonden.

Dette kjem godt fram i regjeringa sitt forslag til proposisjon, bl.a. gjennom forslag til endringar i reglar om konsesjonsplikt. Etter behandlinga av denne saka meiner eg at vi har kome fram til eit brukbart resultat. Eg er svært glad for at det no er fleirtal i denne salen for å heve grensa for konsesjonsplikt frå 25 til 35 dekar dyrka mark. Dette er tiltak for vekst og utvikling vidare og kan føre til at ein får meir investeringslyst i landbruket. Denne næringa er etterspurd, og no vil denne liberaliseringa setje dette i verk. Det er ein god dag for landbruket i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:19:05]: Jeg er helt enig med representanten Gundersen i at dette er en viktig prinsipiell debatt. Konsesjonsloven regulerer hvem som skal få kjøpe landbrukseiendommer. Konsesjonssystemet skal

sikre samfunnsgagnlige eierforhold, altså ha et lovverk som korrigerer markedskreftene. Her står Senterpartiet og Fremskrittspartiet helstøtt på en tradisjon hvor en kobler eiendomsrett med eiendomsplikter. Det er et suverent system. Det er et personlig eierskap med plikter. Internasjonalt er det suverent. Når vi ser til andre land, er det ingen som har så gode erfaringer, nettopp fordi det gir ansvar til den som eier, og det ansvaret er det myndighetene som gir, og sier at innenfor den rammen er en velkommen. Vi sikrer derigjennom det langsiktige eierskapet, for det er så mange investeringer som foretas i landbruket, hvor avkastningen kommer langt fram i tid. Det er altså et biologisk faktum som ligger til grunn for vår lovgivning.

Vi sikrer fra Senterpartiets side en bruksverdi på arealene, slik at en kan få en avkastning av det arbeidet en gjør. Alle pengene går ikke bort til å betjene kapitalen. Gjennom dette systemet kan vi også sikre – hvis vi vil – at de som overtar landbrukseiendom, skal ha et minimum av erfaring og utdanning for å kunne ta det ansvaret. Hvis en tar vekk konsesjonsloven og de personlige pliktene, vil alt det jeg nå sier, bli borte. Det vil også muligheten til å sikre en arrondering som gir rasjonelle bruksstrukturer, bli. Det Høyre sier, helt usminket, er at det er den som betaler mest ved et kjøp av en eiendom, som skal overta. Ferdig snakka – ikke noe mer å diskutere! Ikke tilslør debatten med at en skal oppnå de og de hensiktene! Det sikrer vi ikke når vi ikke har noen form for korrigerende av markedskreftene.

Det som skjer i dag, er at et djupt splittet Venstre er med på å underminere konsesjonsloven. Høyre og Fremskrittspartiet kommer ikke lenger enn det Venstre vil. Statsråden står her og snakker som om han er kjempefornøyd. Sjølsagt skulle statsråden kommet lenger, fordi det sier Fremskrittspartiet og Høyres program. Derfor må Fremskrittspartiet og Høyre stoppes ved det kommende valget, slik at de ikke får flertall for å gjennomføre sitt syn.

Til slutt: Som representanten Storberget sa, kjernen i dette spørsmål ligger ikke i eiendomslovgivningen; det ligger i lønnsomheten. Det ligger i lønnsomheten i jordbruket, det ligger i lønnsomheten i skogbruket, og det skal jeg gå inn på i neste innlegg. Det er interessant at representanter for regjeringspartiene ikke er opptatt av å endre lønnsomheten i norsk skogbruk. Det er fatalt når vi ser hvilke konsekvenser det har for bruken av skog.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [12:22:12]: Ved en inkurie i innstillingen støtter ikke vi mindretallsforslag nr. 4, fra regjeringspartiene. I vår merknad støtter vi dette forslaget, som gjelder § 4 annet ledd i konsesjonsloven. Dette leddet setter krav om at ubebygde enkelttomter som er unntatt konsesjonsbygg etter § 4 første ledd nr. 1 og 2, altså eiendommer som ikke er landbrukseiendom, må bygges innen fem år. Dette medfører ulemper for mange og unødvendig byråkrati, og Kristelig Folkeparti støtter derfor å fjerne dette leddet.

Representanten Gundersen gjør en visitt til Kristelig Folkeparti – men sikkert også til meg – i dagens Nationen, om at Kristelig Folkeparti har valgt «å hoppe av sin egen bestilling». Han refererer da til innstillingen som vi tidligere hadde om denne saken. Jeg er helt sikker på at representanten har lest innstillingen nøye, og at representanten kjenner til hva som står i denne innstillingen. Jeg kan jo si-tere:

«Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti ber om at regjeringen foretar en vurdering av mulige konsekvenser av å unnta skogeiendommer fra priskontroll.»

Dette var vi helt alene om, men vi har fått en vurdering – og vi har vurdert: Jeg har lest denne proposisjonen som vi har fått, jeg har brukt lørdag etter lørdag, søndag etter søndag. Den ser ut som et tegnepapir, denne proposisjonen. Vi har vurdert, og vi har kommet til dette standpunktet. Når jeg hører på representanten Farstad fra Venstre, så sier han at fjerning av priskontroll på rene skogeiendommer «vil forhåpentligvis bidra til dette». Så han har vurdert, og vi har landet på ulike standpunkter i denne saken.

Men la det ikke være tvil: Kristelig Folkeparti står på for skogen, vi satser på bioøkonomi, vi skal legge til rette for industriell vekst innenfor dette området. Men det hadde jo hjulpet hvis regjeringen hadde fulgt sin egen regjeringsplattform og også bidratt med de endringer som må til når det gjelder kapital.

Så har representanten Pollestad en hilsen til sentrums-kameratene – eller sentrumsvenninnene. Det liker jeg. Det er slik representanten påpeker, at Kristelig Folkeparti har lyttet til sentrumsverdiene. Vi har sett på hva som foreligger fra regjeringen, og derfor støtter vi veldig få av de endringene som en liberalistisk regjering har lagt på bordet til Stortinget i denne saken, for de går ikke i hop med de sentrumsverdiene som dette partiet står for.

Gunnar Gundersen (H) [12:25:23]: Jeg har hørt ordet «mageplask» bli brukt i debatten. Da er det grunn til å si at det aller meste av det som legges fram, får jo sin tilslutning, slik også landbruksministeren sa i replikkrun- den. Bare så det er slått fast. Men vi har også hatt et fokus på de litt mer overordnede, prinsipielle rammene, og det er noe helt annet.

Jeg kan egentlig konkludere debatten med å si at på skremsler skal Distrikts-Norge bygges. Det er helt utrolig hvordan opposisjonen ikke forholder seg til det som er utfordringen, og det er at vi sitter med en ressurs som kunne vært utnyttet til langt flere arbeidsplasser, langt mer verdiskaping, langt mer aktivitet. Den ble til dels kvalt under de åtte årene med rød-grønt styre. Det forholder man seg ikke til, men man trekker opp all verdens skremselspropaganda hvis man skulle komme til å endre systemet litt.

Så er det litt interessant dette med lønnsomhet, som Lundteigen er inne på. Det er jeg i og for seg enig i. I jordbruket bruker vi enorme ressurser på å overføre statlige ressurser til å støtte opp under næring for å prøve å bremse de naturlige utviklingstrekk. Vi klarer det ikke. Det er nesten ikke en kul på kurven over nedgang i antall bruk, uansett hvor mye penger vi sprøyter inn i næringen, men vi bruker vanvittig mye ressurser på å opprettholde aktivitet. I skogen lar vi ressursen stå, fordi vi ikke, som landbruksministeren også var inne på, tar de strukturelle utfordringene på alvor. Vi må jo se det av statistikken at det knapt nok finnes en eiendom noen kan leve av. Det finnes nesten ikke en eiendom som noen ungdom i dag vil la sitt veivalg styres av. Det er den reelle utfordringen. Da må man jo begynne å diskutere hvordan vi skal få til i hvert fall en aktivitet på eiendomsmarkedet som setter de riktige prosesser i gang.

Så til dette med kapital: Det er jo ikke det som er problemet i dag. Statskog-salget dokumenterer veldig godt at det er de lokale som kjøper, det er ikke de som kommer

utenfra. Og om det så skulle bli et problem; hva er det som skulle tilsi at de plasserer kapital uten å kreve avkastning, og at man vil utnytte eiendommen? Ingenting! Og da får vi jo diskutere det problemet – om det dukker opp.

For å avslutte: Jeg har møtt ganske mange senterpartister som er veldig for konsesjonsloven så lenge man kan få kjøpt billig av naboen, men den dagen de kommer og skal selge selv, da snur pipa, da lurer man på hvorfor vi har et regelverk som gjør at man ikke kan få solgt til den verdien man mener eiendommen har. Det er noen av realitetene her. Vi skaper en debatt i lokalmiljøene som ikke er god, for å utnytte ressursene – og det kommer jeg til å fortsette å snakke om.

Presidenten: Det må bli en annen gang, for nå er tiden ute.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [12:28:45]: Det er ikke sånn at hvis en gjentar en usannhet lenge nok, så blir det en sannhet. Representanten Omland var igjen oppe og kritiserte at Regelrådet hadde vært kritiske til regjeringens framstilling. Regelrådet gjorde en vurdering av de endringene som ble foreslått. Regelrådet kritiserte at ingen endring av loven var godt nok utredet. Da undertegnede og flertallet i denne saken behandlet Innst. 153 L for 2015–2016, ba vi ikke om noen vurdering eller avklaring av «ingen endring» – vi ba om en endring i lovverket. Og det er vurdert på en meget god måte av regjeringen, både gjennom de vurderingene de har gjort selv, og gjennom høringsrunder.

Representanten Omland sa også at en endring av konsesjonsloven ville få store konsekvenser. Ja, det vil den få – store positive konsekvenser, for det er det næringen vil ha – positive konsekvenser for skogbruket, bl.a. gjennom økt omsetning av skogeiendommer, bedre driftsstruktur, større avvikling og økt inntjening. Det er det konsekvensene blir, og det er det næringen vil ha. Og så er det riktig som det ble sagt: Konsesjonsloven alene er ikke den eneste løsningen, men det er i hvert fall et godt skritt i riktig retning.

Så sier også representanten Omland at dette er en trussel mot spredt bosetting og mot opprettholdelse av bruk. Da må jeg spørre: Hvor er egentlig representanten Omland? Har han vært utenfor dette huset? Har han vært ute i dette landet og sett alle de nedlagte brukene som ligger oppover i Østerdalen og andre steder? Det kan han umulig ha vært. Jeg tror og mener og er helt sikker på at hadde vi gjort en del flere endringer i konsesjonsloven, ville bl.a. det ha bidratt til at vi kunne ha fått en annen struktur på jordbruket, en bedre utvikling og en bedre utnyttelse av de ressursene som i dag ligger brakk.

Pål Farstad (V) [12:31:16]: Venstre er for næringsutvikling knyttet til skog. Skogen er en viktig nasjonal ressurs. Og vi ønsker ikke å lene oss på at alt skal være som det alltid har vært fordi det alltid har vært sånn. Vi ønsker en bedre utnyttelse av den biomassen som skogen representerer. Det er driveren for oss i denne saken.

Så må jeg sterkt understreke at endringer må være kunnskapsbasert. Vi har fått kritikk i dag fordi vi ber om nettopp det. Det står hvem som helst fritt å kritisere oss for det, om tidspunktet var rett eller ikke, men for oss er kunn-

skap om det vi gjør nå, helt sentralt. Derfor har vi gjort som vi har gjort med våre forslag.

Jeg har ikke for vane å snakke ned andre partier, og det har jeg ikke tenkt å gjøre nå heller. Men jeg registrerer at Senterpartiet har enten en rørende omsut for hvordan det går i Venstre, eller så synes de at Venstre skulle vært slik og sånn. Det prøver vi å passe på selv – hvordan Venstre skal opptre, og hvordan Venstres holdninger og verdier skal forvaltes. Men aller viktigst: Skal vi gjøre endringer, skal vi gjøre det på basis av kunnskap.

Statsråd Jon Georg Dale [12:33:24]: Det var ikkje meininga å gjere Senterpartiet urett og ta dei med i min kritikk av Arbeidarpartiet når det gjeld posisjonar på sal av Statskog-eigedom. Men sjølv for eit trena auge har det etter kvart vorte vanskeleg å sjå forskjell på Arbeidarpartiet og Senterpartiet, også i dette spørsmålet.

Utover det meiner eg at dei som i dag kritiserer Venstre for prosessen, bør sjå på kva Venstre no faktisk føreslår. Venstre føreslår å stemme for godt utgreidde forslag frå regjeringa. Derneft har Venstre forslag til nye utgreiingar. Eg vil karakterisere det som forsvarleg saksbehandling å stemme for godt utgreidde forslag og å stemme for utgreiing av nye ting ein trass alt kan tenkjast å vere for.

Så til eit par andre element rundt saksbehandlinga. At mindretalet i Stortinget ikkje er fornøgd med si eiga saksbehandling rundt eit forslag frå regjeringa, får vere opp til Stortinget. Men når Kristeleg Folkeparti signaliserer at dei no tydelegvis begynner å bruke søndagane til arbeid, indikerer det vel at iallfall dei fire samarbeidspartia tek på alvor at dette er krevjande saker, men saker ein er nøydd til å gå inn i substansen av bakgrunnen for, for å gjere vurderingar av dei. Den erkjenninga synest eg i litt for liten grad har prega innlegga frå opposisjonen.

Vi gjer no nødvendige moderniseringar, både for jordbruket, for skogbruket og for folk som vil ha familie og vil bu i nærleiken av garden dei kjem frå, ved å skilje ut hyttetomt eller nausttomt eller andre forslag som gjev større fleksibilitet for den private grunneigaren. Men mens Per Olaf Lundteigen no tornar frå talarstolen i kjend stil, knytt til utfordringar i skognæringa og f.eks. forslaget om endring i priskontrollen, så er ei samla skognæring for endringar i priskontrollen. Og trur vi at ei samla skognæring er for endringar i priskontrollen for å slå eit slag for ei liberalistisk regjering, som Senterpartiet likar å framstille det som? Eller trur vi at ei samla skognæring er for nødvendige moderniseringar i konsesjonslova og priskontrollen fordi dei ser at det kan gje auka verdiskaping og arbeidsplassar i distrikta? Det er openbert det siste.

Så det kan hende at også opposisjonen hadde stått seg på i større grad å ta inn over seg den verkelegheita som næringane sjølve er i.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:36:42]: Landbruket lever og er derfor i endring. Det som da er spørsmålet, er: Hvordan vil vi som folkevalgte dyrke den planta som heter landbruket? Hvilke endringer vil vi legge til rette for? Hvilke endringer mener vi det er fordelaktig at skjer for at samfunnsoppdraget som norsk landbruk har for jord og skog, blir gjennomført best mulig? Det er basisen i det vi snakker om her.

Senterpartiet snakker om, og alle snakker positivt om det, den sjøleieende gårdbrukeren, den som forvalter sin

jord og sin skog, den som har en inntekt av det arbeidet, sånn at han blir interessert i det, og dermed kan yte sitt beste og gjennomføre samfunnsoppgavet.

Samtidig erfarer vi at utviklinga i lønnsomheten innenfor jord og skog er sånn at stadig færre finner det interessant å bruke sin verdifulle tid der. Flere og flere bruker tida på annet inntektsbringende arbeid. Vi får altså en situasjon hvor de gårdbrukerne som holder fast igjen, føler seg mer og mer som husmenn under et system, et system som kuer en når en forsøker å henge fast, fordi den betalinga en får for arbeidet, ikke er tilstrekkelig. Mange ser det sjølsagt som naturlig at en kan delta i kjøp av arealer i nærheten av den jorda og skogen en har. Det legger Senterpartiet til rette for, fordi eiendomsstrukturene må til en viss grad holde tritt med det som er den økonomiske utviklinga. Nå har vi en situasjon hvor eiendomsstrukturer og økonomiske forhold har forandret seg så dramatisk at svært mange bare eier og ikke bruker.

Fremskrittspartiet og Høyre ved statsråd Dale er den største trusselen mot den sjøleieende gårdbrukeren. Det er et historisk faktum. Det er et faktum i dag, og det er et faktum som er vel anerkjent blant alle som arbeider med jord. Men de som eier jord og skog, har andre interesser. Sånn er det i Norge, som det er i andre land, og det er da en kommer til hovedpoenget: Det norske samfunnet er tuftet på et syn på eiendomsrett hvor det er eiendomsretter og eiendomsplikter – et forbillig system. Høyre og Fremskrittspartiet gjør det de kan for å bryte opp dette systemet. De har kommet et stykke på vei nå, men når ikke sitt mål. Det må de heller ikke gjøre etter valget.

Odd Omland (A) [12:40:01]: Bakgrunnen for at jeg tok ordet, var representanten Morten Ørsal Johansens angrep på mitt innlegg, der jeg sa at endringene i konsesjonsloven vil få store konsekvenser, og utdypet det. Da sa representanten Ørsal Johansen at en ikke kan ha fulgt med, for næringen ønsker jo dette. Jeg må si at det må virkelig være representanten Ørsal Johansen som ikke har fulgt med, for hvis en ser på høringsuttalelsene som kom, og høringen som var i forbindelse med saken, var det i all hovedsak et negativt syn fra både bondeorganisasjonene og de aller fleste kommunene som har gitt innspill til dette. Når en da sier at en lurer på om jeg har vært utenfor dette hus og sett hva som er konsekvensen av det som tidligere har vært gjort, må jeg si at hvis en åpner dette enda mer opp og fjerner boplikten for 70–80 pst. i de fylkene som jeg var inne på, vil det virkelig ta av. Det har jeg sett. Jeg har vært ordfører i ti år, og en så veldig klart at boplikten var et gode for Distrikts-Norge for å opprettholde bosettinger der.

Det er sånn som Lundteigen var inne på: Konsesjonsloven har vært med på å støtte opp om den selveiende bonden, den har vært god gjennom 100 år. Jeg må også si at nå ser en mulighetene for at de kapitalsterke overtar, og der det ikke finnes boplikt, ikke priskontroll, vil også utenlandsk kapital være med og komme inn i dette. Det er vi ikke tjent med. Og at dette vil være et angrep på distriktene og også vil føre til sentralisering, står jeg trygt ved.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Geir Pollestad (Sp) [12:42:16]: Lat meg understreka at kritikken vår av Venstre ikkje går på dei lause forslaga, han går på at ein ikkje veit konsekvensane av dei forslaga som ein sikrar fleirtal for. Innlegga i dag har ikkje bringa ytterlegare klårleik i det. Det går òg på at Venstre ikkje støttar forslag nr. 1, som nettopp er om ein grundig prosess for å løysa dei utfordringane som me har med eiendomsstrukturen.

Statsråden slit med å sjå forskjell på Arbeidarpartiet og Senterpartiet i salen. Då vil eg berre oppmoda statsråden til å gjera som me gjer, nemleg å prøva å gå til val og danna fleirtal saman med parti som ein har ein del til felles med. Det vil gjera samarbeidet enklare, det vil gjera dei politiske løysingane betre.

Presidenten: Representanten Gunnar Gundersen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Gunnar Gundersen (H) [12:43:27]: Det er bare til en enkel stemmeforklaring.

Høyre og Fremskrittspartiet kommer til å stemme for forslag nr. 9, fra Venstre, og mot forslag nr. 8. Vi ser at når forslag nr. 9 blir vedtatt, vil det egentlig inkludere at man ser på mulighetene for slike ting som er foreslått i forslag nr. 8. Høyre og Fremskrittspartiet stemmer altså for forslag nr. 9, men ikke for forslag nr. 8.

Knut Storberget (A) [12:44:03]: Det er interessant å følge debatten, og særlig statsrådens siste innlegg, hvor han omfavner Venstres forslag. Det er en forsvarlig prosess, som innebærer at man stemmer for noe som er forsvarlig utredet – som statsråden sa – men ikke stemmer for Høyre og Fremskrittspartiets forslag om skog opp til 3 000 dekar. Det får meg til å føle – og jeg har følt det under hele debatten – at statsråden ikke er komfortabel med det forslaget hans eget parti har fremmet, som jo berører store skogarealer. Jeg vil utfordre statsråden på om det er slik at når det er forsvarlig av Venstre å kreve utredning av dette, er det uforsvarlig av Høyre og Fremskrittspartiet å gjøre det motsatte og bringe det fram til votering.

Det andre jeg har lyst til å ta opp, er – representanten Trellevik fikk meg til å gjøre det – påstanden om at de som stemmer imot konsesjonslovsendringer, skulle være imot industriell utvikling av norsk skogbruk. Hva slags sammenheng er det i det? Ingen, etter min mening. Skal man ha industriell utvikling, avhenger jo ikke det av at man endrer konsesjonslovgivningen. Det har også blitt framstilt som at endrer vi konsesjonsloven og bringer inn sterke kapitalaktører – gjerne utenlandske – bringer vi kapital inn i foredlingsleddet. Gjør vi det? Nei, vi gjør egentlig ikke det. Vi bringer kapital inn til dem som eier, og som selger – og som forlater næringen. Det er ingen garanti for at man har mer kapital for å utvikle det hele. Og det er der vår bekymring ligger, at det er andre typer interesser enn foredling som kommer inn. Hvis det kjøpes opp store skogarealer i mitt hjemdistrikt, i Østerdalen, er det ingen garanti for at de eierne vil være industriutviklere. Større interesse ville det kanskje vært for friluft og jakt og en mer passiv forvaltning. Så dette henger ikke på greip.

Det andre: Representanten Gundersen var inne på at i dag står skogen og råtner på rot – det er ikke riktig, så vidt jeg har oppfattet, er det ganske stor aktivitet ute – men at

endringer vil bidra til at man vil få mer aktivitet i eiendomsmarkedet. Vil man det? Er det i dag konsesjonsloven som bremser det at folk – særlig familier – sitter på eiendommene? Nei, Gunnar Gundersen, jeg og andre vet at slik er det ikke. Det er andre hensyn. Det er bl.a. hensynet til det å selge slektas eiendom, uviljen mot å bidra til arndering. Derfor mener jeg at man burde ha sett mye mer aktivt på et jordskifte.

Så er det blitt nevnt stor bekymring for nedlagte bruk i Østerdalen. Vil det bli lys på de brukene hvis man opphever konsesjonsloven? Etter min mening vil det ikke bli det. De fleste av dem er i dag ikke omfattet av konsesjonsloven.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:47:21]: Sjøleieende gårdbrukere er Senterpartiets hedersmerke. Alt vi gjør, bygger på at en skal ivareta det hedersmerket, for det er fornuftig for samfunnet. Vi diskuterer nå lovverket. Vi diskuterer konsesjonsloven, som skal sikre samfunns-gagnlige eiendomsforhold. De som sitter på eiendommer i dag, får en god pris ved salg. Det er ikke det som er grunnelsen for at en ikke selger.

Når det gjelder skogbruket, har det aldri blitt eksportert mer flis fra Norge til utlandet enn i denne regjeringssperioden. Det er gått så langt at skogens fremste representant i Høyre, representanten Gundersen, tar dissenser når det gjelder ulv, for det er tydeligvis slik nå at jakta på elg snart betyr mer for store skogsområder enn inntektene fra skogbruket. Jeg synes representanten Gundersen snart burde ta til motmæle også mot den økonomiske politikken for skogbruket, for det er den som er basisen for å få lønnsomhet i skogbruket.

Oskar J. Grimstad (FrP) [12:48:35]: Vi hører i debatten no at tradisjon har vore viktig, og at det er viktig å halde på det regelverket som har vore. Men kva er realitetane i norsk landbruk? Vidare hører vi at det er frykt for utanlandsk kapital som står klar til å kjøpe. Spørsmålet er då: Kvar er dei? Statsråden har gjort tydeleg greie for den problematikken – den er ikkje til stades i det heile. Og så er det kapitalkrefter som står klare til å kjøpe småbruk. Realitetane i dag er at ei rekkje småbruk står tomme, forlatne og forfalne og ikkje er i bruk i det heile, i staden for at dei kunne få interesserte eigarar som vidareutvikla dei og budde der – og budde i distrikta.

I all anna næringsdrift får ein marknadspris for ressursane sine, men ikkje i landbruket. Så kan ein spørje seg: Kvifor får ein ikkje marknadspris i landbruket? Jo, det er fordi politikarane er så opptekne av å detaljstyre desse ressursane at det er lita eller inga interesse, og der det er interesse, sørgjer ein for andre lovverk som stoppar at ein får kjøpe desse.

Dette hindrar nyinvestering, fornying og nyutvikling, og det er etter mi oppfatning eitt av dei største problema innanfor norsk landbruk. Vi treng fornying, vi treng liberalisering, og vi ser at folk flest handterer sin eigen kvar-dag og handterer sine egne ressursar – dersom dei berre får lov til det.

Statsråd Jon Georg Dale [12:50:22]: Til representanten Knut Storberget: Eg meiner det er forsvarleg å gå så langt som Framstegspartiet og Høgre i dag fremjar forslag om. Eg synest endatil det er forsvarleg å gå lenger i å liberalisere regelverket for skogeigedomar enn det forslaget gjer. Det eg sa, var at viss Venstre er usikre på kva dei vil, er det i alle fall forsvarleg å be om ei utgreiing av det.

Når ein høyrer på innlegget til representanten Knut Storberget, kan ein jo lure på: Viss meir regulering er det som liksom er svaret på korleis vi skal få verdiskaping i norsk skogbruk, kva er det som gjer at dei kan forsvare ei arealgrense på jordbrukseigedomar på 25 dekar? Kvifor er det ikkje berre 10? Kva er det som gjer at status quo alltid er det beste alternativet for Arbeidarpartiet? Eg begrip det ikkje – ikkje eingong med mine beste evner.

Vi veit at av dei investeringane som ein gjer i jordforbetring, f.eks. i jordbruket, skjer 80 pst. av investeringane i det sjølveigde arealet, mens vi veit at bonden vert stadig mindre sjølveigande. Det gjer at avlingane går ned. Det betyr at vi ikkje held oppe jorda så godt som vi kunne ha gjort, fordi ein vel å investere i det som ein eig, i staden for i det som ein leiger. Dette vil eit meir harmonisert regelverk bidra til å betre for mange, og det gjer at det vi i sum diskuterer i dag, som eg har vore inne på fleire gonger før, er: Skal vi gjere nødvendige moderniseringar, eller skal vi alltid tru at det som var rett i går, er rett i morgon?

Arbeidarpartiet er i ferd med å gå fullstendig i Senterparti-fella, etter mine omgrep. Arbeidarpartiet har alltid tidlegare vore for nødvendige reformer som har bidrege til utvikling. Arbeidarpartiet har fortent honnør for det i mange tiår, men no er dei fullt tilbake i det reverseringssporet og stillstandssporet som Senterpartiet er i. Det synest eg er synd for moglegheita til å utvikle nye arbeidsplassar i distrikta.

Eg er heilt sikker på at når ei samla skognæring ber om lemping i priskontrollen – når fleire aktørar i skognæringa ber om ei meir fleksibel konsesjonslov – er ikkje det fordi dei har tenkt å salte ned pengane i ein jaktrett og ein fritidsbustad, men fordi skognæringa veit at det finst private grunneigarar der ute som vil skape verdiar med utgangspunkt i norske ressursar. Det har vore utgangspunktet som Stortinget alltid har vore for, men som ikkje alle partia tek konsekvensane av når ein voterer i dag.

Presidenten: Representanten Knut Storberget har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Knut Storberget (A) [12:53:27]: Når det gjelder forsvarlighet, syns jeg kanskje det hadde vært fair av statsråden overfor Venstre å si til kravet om nye utredninger knyttet til Høyre og Fremskrittspartiets skogforslag, som kom veldig seint i prosessen, at det er utredet godt nok, det er utredet så godt at vi mener at dette bør Stortinget stemme for. Jeg syns det er merkelig at man kommer i en situasjon hvor det at man fra Venstres side ber om utredning, blir beskrevet som forsvarlig, og så skal man i samme åndedrag fremme det forslaget til votering i Stortinget. Det syns jeg er merkelig.

Oppsummeringen av hele denne debatten og prosessen er at det har vært vesentlige anklager knyttet til hvordan denne typen lovgivning endres, og det er bakgrunnen for at Arbeiderpartiet ikke støtter dette. Den siste rød-grønne

perioden, som det ofte snakkes mye om, viste til fulle at vi er villig til å gjøre endringer, og det ble gjort endringer, men ikke på et slikt grunnlag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [12:54:35]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold (Innst. 419 L (2016–2017), jf. Prop. 116 L (2016–2017))

Kåre Simensen (A) [12:55:00] (ordfører for saken): Vi kan vel være enige om at lovforslaget vi diskuterer i denne saken, ikke har preget den politiske dagsordenen over tid. Men det er en viktig lov, som handler om vårt lands sikkerhet, som igjen betyr at det er mange som må forholde seg til denne loven.

Det er da også en enstemmig komité som stiller seg bak innstillingen om forslag til en ny lov som fastsetter forbud mot å gjøre opptak eller bruke informasjon om bestemte angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold. Komiteen viser også til at forslaget i all hovedsak er en videreføring av forbudene i midlertidig lov om beskyttelse av geografisk informasjon.

I det nye lovforslaget foreslås det at det er kun informasjon om områder, objekter og bunnforhold som kan falle innenfor forbudet, dersom informasjonen kan gi skadefølger for rikets sikkerhet, rikets selvstendighet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser.

Med unntak av at også skjermingsverdige objekter kan underlegges loven, vil forslaget dermed være en oppmyking av dagens lov. I tillegg til det fastsettes forskrifter som vil klargjøre rammene for forbudene nærmere. Forslaget er bl.a. begrunnet i et ønske om å sette så få begrensninger på informasjonsdeling som det er sikkerhetsmessig forsvarlig å gjøre.

Det avgjørende i forskriftsarbeidet blir å finne en løsning som balanserer interessene til det sivile samfunnet og det nasjonale behovet for hemmelighold.

Komiteen viser til i sine merknader at lovforslaget har vært ute på høring, og har merket seg at høringsinstansene har vært delt og hatt til dels motstridende syn på forslaget. Det er derfor grunn til å nevne at komiteen i den forbindelse også har merket seg at departementet i det endelige lovforslaget og merknadene til dette har foretatt presiseringer og har imøtekommet innvendingene mot forslaget.

Komiteen har videre merket seg at spørsmålet om hvorvidt lovens virkeområde skal omfatte Svalbard, Jan Mayen og bilandene, ønsker flere sentrale høringsinstanser å få utredet. Komiteen støtter forslaget om en nærmere utredning, men ber om at Stortinget orienteres på egnet måte før en eventuell forskrift om lovens anvendelse for Svalbard, Jan Mayen og bilandene utarbeides.

Helt til slutt vil jeg påpeke at dagens lov er en midlertidig lov, og den er gyldig til 1. oktober 2017. Av den årsak er det viktig å behandle denne loven i dag, slik at vi også etter den 1. oktober har en lov å forholde oss til i tilknytning til saken. En enstemmig komité slutter seg på denne bakgrunn til forslaget.

Statsråd Per-Willy Amundsen [12:58:09]: Regjeringen foreslår en ny lov om informasjon om bestemte angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold. Forslaget viderefører i stor grad forbudene i Midlertidig lov om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet. Samtidig vil regjeringens lovforslag på en rekke områder innebære en liberalisering og oppmyking av gjeldende forbud. I tillegg har regjeringen foreslått at det etableres et forbud mot opptak og bruk av informasjon om nærmere angitte skjermingsverdige objekter.

Formålet med loven er å beskytte og utøve kontroll over informasjon som må beskyttes av hensyn til rikets sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser. Der det er sikkerhetsmessig forsvarlig, skal loven også legge til rette for at slik informasjon kan benyttes til samfunnsviktige formål.

Jeg er glad for at en enstemmig utenriks- og forsvarskomite har sluttet seg til regjeringens forslag til ny lov. Jeg har også merket meg at komiteen har bedt om at Stortinget orienteres om hvorvidt loven skal få anvendelse for Jan Mayen, Bouvetøya og norske biland i Antarktis. Regjeringen vil orientere Stortinget på egnet måte før en slik forskrift fastsettes.

Den teknologiske utviklingen går raskt, og muligheten for å innhente, bearbeide og utnytte informasjon blir stadig bedre. Dette har stor betydning for en rekke samfunnsviktige aktiviteter og gir nye muligheter for det private næringslivet. Det er en ønsket utvikling. Samtidig vil informasjon som kan brukes til viktige samfunns- og næringsmessige formål, også kunne brukes av fremmede makter, i strid med våre nasjonale sikkerhetsinteresser. Ett eksempel er detaljert informasjon om bunnforholdene langs den norske kysten, som i en krisesituasjon vil kunne være av avgjørende betydning for å gi norske militære styrker et informasjonsovertak. Skjerming av denne type detaljert informasjon er avgjørende for å unngå at fremmede makter kan operere med høy presisjon i norske farvann.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen har blitt mer uforutsigbar og krevende. Vi står i dag overfor et mer komplisert risiko- og sårbarhetsbilde. Jeg har i den forbindelse merket meg at komiteen har understreket behovet for å opprettholde et klart og definert forbud mot å oppta og bruke informasjon om bunnforhold som vurderes å være av betydning for rikets sikkerhet.

I det videre forskriftsarbeidet vil regjeringen klargjøre de nærmere rammene for forbudene i loven. Dette arbeidet innebærer krevende avveininger mellom til dels motstridende hensyn som berører en rekke offentlige og private aktører. Det vil legges til rette for at mest mulig informasjon skal kunne brukes til samfunnsviktige formål, med mindre denne informasjonen ikke skader nasjonale sikkerhetsinteresser.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [13:01:36]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jette F. Christensen, Martin Kolberg, Gunvor Eldegard, Michael Tetzschner, Erik Skutle, Helge Thorheim, Gjermund Hagesæter, Per Olaf Lundteigen og Bård Vegar Solhjell om endringer i EOS-kontrollloven (Innst. 431 L (2016–2017), jf. Dokument 8:63 L (2016–2017))

Jette F. Christensen (A) [13:02:18] (ordfører for saken): Dette er en sak som har vært innom Stortinget flere ganger, både i forbindelse med evalueringsutvalgets framlegg og gjennom at dette forslaget ble lagt fram. Det er de samme representantene som la fram forslaget, som er i komiteen. Jeg skal ikke gjenta de argumentene som jeg flere ganger har gått igjennom i salen, men jeg vil bare henvise til stortingsdebattene som har vært, og vise til det som forslagene fra evalueringsutvalget for EOS-utvalget bygger på, og Innst. 146 S for 2016–2017, Innst. 145 S for 2016–2017 og Dokument 7:1 for 2015–2016.

Forslagsstillerne foreslår at EOS-kontrollinstruksen oppheves, og at instruksens bestemmelser integreres i EOS-kontrollloven. Forslagene til materielle endringer i regelverket bygger i hovedsak på evalueringsutvalgets forslag, som er gjengitt i Dokument 16 for 2015–2016. Det er foreslått en del språklige tilpassinger i lovteksten, uten at det innebærer realitetsendringer. Og som jeg sa da jeg la fram lovforslaget: På noen områder tar ikke representantforslaget opp endringer som er foreslått av evalueringsutvalget. Det er belyst og drøftet i debatten og ved framleggelsen, så jeg skal ikke gjenta det her.

Men det jeg hadde tenkt at jeg skulle gjøre, var å knytte noen kommentarer til utvalgets kontroll og innsyn, siden det har vært en del diskusjon om det her. Det har også vært løftet fram i høringsuttalelser til komiteen fra departementene, og det har vært diskutert i pressen.

Kildevernet er viktig for å ha en operativ EOS-tjeneste. Derfor oppfatter jeg at EOS-utvalget, E-tjenesten og PST tar dette på like stort alvor. Det gjør også Stortinget. Så hvorfor går ikke komiteen inn for Justis- og beredskapsdepartementets forslag om at særlig sensitiv informasjon i PST skal være unntatt kontroll? Er det ikke naturlig å likebehandle PST og E-tjenesten?

Vel, slik som komiteen ser det, er det vanskelig å kalle en slik øvelse en likebehandling når det er snakk om to ulike tjenester, to ulike oppdrag, to ulike mandat, to ulike måter å tilrettelegge for kontroll på og ikke minst to ulike informasjonshåndteringssystemer. I høringsrunden uttalte også EOS-utvalget seg. De skrev til kontrollkomiteen at Justis- og beredskapsdepartementets forslag er et skritt tilbake for den demokratiske kontrollen av PST. Dette har også vært belyst i innlegg fra lederen av EOS-utvalget i Aftenposten.

Komiteen viser i sine merknader til forsiktighetsreglene, som komiteen mener at EOS-utvalget overholder i sine kontroller. For kontrollen er kildens identitet helt uvedkommende. Kontrollbehovet knytter seg til helt andre ting enn hvem kilden er. Det er derfor det er så viktig å opprettholde muligheten for kontroll. Kontrollbehovet dreier seg om nødvendigheten av nedtegning av opplysninger om kildens nærstående. Kontrollbehovet dreier seg om nødvendigheten av nedtegning av negative opplysninger om

kilden selv. Det dreier seg om nødvendigheten av lagring av opplysninger om overvåkede personer som ikke anses å være relevante for overvåkningsformål, men som lagres i kildeføringssystem for å håndtere kildeføringen som metode. Det dreier seg om hvorvidt tjenestens kildeføring trår over grensen for ulovlig provokasjon, og om kildeføringen er i tråd med PSTs interne rutiner.

I min tid i kontrollkomiteen, hvor jeg har hatt ansvar for oppfølging av EOS-utvalget, har årsmeldingene lært meg at denne kontrollen er noe som PST og alle EOS-tjenestene ønsker velkommen, og de legger til rette for det. Det er et adelsmerke ved våre hemmelige tjenester.

PSTs interne regelverk om kilder er gradert, og som kilder regnes personer som skjult og i streng fortrolighet rapporterer om personers og gruppers virksomhet. Det følger av forslaget til § 8 at utvalget så vidt mulig skal akta hensynet til kildevern og vern av opplysninger som er mottatt fra utlandet. Det må antas at PSTs kilder, i motsetning til Etterretningstjenestens, som oftest vil være norske, og at den informasjonen som samles inn, vil gjelde nordmenn i stor grad.

Evalueringsutvalget viser til at det i dag synes å være godt tilrettelagt for EOS-utvalgets kontroll med Etterretningstjenestens bruk av kilder. Utvalget kan få full tilgang til informasjon fra og om kilder, med unntak av særlig sensitiv informasjon. Forslagsstillerne viser til at etter evalueringsutvalgets syn bør EOS-utvalget få tilgang til informasjonen om PSTs kildeføring, slik den fremgår av kilderegisteret KildeSys.

Evalueringsutvalget viser til at PSTs begrunnelse for ønsket om å holde informasjon som kan avsløre identiteten til tjenestens kilder, utenfor EOS-utvalgets innsyn, på generelt grunnlag er knyttet til faren for at kilder vil slutte å dele informasjon med tjenesten dersom den ikke kan gi kildene et ubetinget løfte om anonymitet.

Dette er argument som er framført av PST og gjengitt av evalueringsutvalget.

Dette har aldri skjedd. Det har aldri vært indikasjoner på at dette har vært tilfellet, men det er en bekymring som PST reiser, og som justisministeren har gjentatt flere ganger, sist i et innlegg i Aftenposten på lørdag. I brev til komiteen skriver justis- og beredskapsministeren:

«Lovverket må sikre at EOS-utvalgets innsyn ikke hindrer tjenestenes tilgang til viktig informasjon. For å sikre tilgang til informasjon fra menneskelige kilder er det avgjørende at tjenestenes kilder kan stole på at deres identitet ikke kan bli kjent for uvedkommende. Hvis kildene ikke kan stole på det, forvitrer tjenestenes tilgang til informasjon fra enkeltmennesker (...) Det vil være svært uheldig. Uten sikkerhet for kildene vil tjenestene ikke kunne gjennomføre samfunnsoppdraget.»

Dette er det ingen som er uenig i. Kildevern er like viktig i PST som i E-tjenesten. Men det er tjenesten selv som ikke har funnet å kunne tilrettelegge systemet slik at EOS-utvalget kan få tilgang til informasjon om tjenestenes kilder uten å få kjennskap til deres identitet, og det er statsrådets ansvar å sørge for at det blir prioritert.

Når det gjelder spørsmålet om utvalgets rett til innsyn i Etterretningstjenestens særlig sensitive informasjon, viser forslagsstillerne til Innst. 146 S for 2016–2017, der det framgår:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener begrensningen i innsynet

i «særlig sensitiv informasjon» må løses enten ved at et samlet EOS-utvalg gis tilgang, eller ved at dagens ordning, basert på Stortingets vedtak av 1999, opprettholdes. Flertallet mener at dagens ordning med ugraderte transparente kriterier for hvilke deler av Etterretningstjenestens virksomhet som er unntatt løpende demokratisk kontroll, bør videreføres.»

Det er en enstemmig komité som gjengir dette. Sosialistisk Venstreparti er de eneste som står utenfor merkningen. Forslagsstillerne viser til at Forsvarsdepartementet i 2014 godkjente følgende graderte definisjon av hva «særlig sensitiv informasjon» er. Det er det viktig å ha klart for seg, særlig når vi snakker om særlig sensitiv informasjon innenfor to forskjellige typer tjenester.

Den særlig sensitive informasjonen i E-tjenesten dreier seg om

1. identiteten til E-tjenestens og utenlandske partners menneskelige kilder
2. identiteten til utenlandske partners særskilt beskyttede tjenestemenn
3. personer og operative planer i okkupasjonsberedskapen
4. E-tjenestens og/eller utenlandske partners særlig sensitive utenlandsoperasjoner som ved kompromittering
 - a. alvorlig kan skade forholdet til fremmed makt grunnet operasjonens politiske risiko, eller
 - b. kan medføre alvorlig skade eller tap av liv for eget personell eller tredjepersoner

Unntaket begrenser ikke EOS-utvalgets innsyn i opplysninger om og fra norske og utenlandske kilder generelt. Utvalget får som hovedregel likevel innsyn i slik informasjon på en slik måte at kildenes identitet er anonymisert ved at hver kilde er gitt et unikt nummer, eller på annen måte. I noen tilfeller vil slik anonymisering ikke være tilstrekkelig til å skjule kildens identitet, f.eks. fordi andre opplysninger om kilden eller tjenestens kontakt med vedkommende vil være egnet til å avsløre identiteten. Hvis kildens identitet i slike tilfeller anses som særlig sensitiv, vil opplysningene om og fra kilden unntas i sin helhet i medhold av ovennevnte unntak.

Kildevern er avgjørende for en operativ tjeneste, og komiteen er opptatt av at det ivaretas. En annen grunn til at vi er opptatt av at dagens ordning opprettholdes, er at de kontrollene som EOS-utvalget utfører overfor PST, har vist seg å være nødvendige. De har ført til viktige endringer som har gitt en tryggere tjeneste, og som har gitt en bedre kontroll. Det ønsker vi velkommen.

En enstemmig komité, alle partiene i komiteen, er av den oppfatning at kildevernet i dag fungerer etter hensikten. Kilder som samarbeider med PST og med dem som er på oppdrag for Etterretningstjenesten, kan være trygge på at deres identitet har et godt vern. Derfor mener jeg det er problematisk når justisministeren i sin høringsuttalelse impliserer at man ikke nødvendigvis kan være trygg på det. Det skriver han også sågar i Aftenposten. Jeg mener det er problematisk når justisministeren selv sår tvil om kildevernet hos PST. Da er det det problemet ligger.

I Justis- og beredskapsdepartementets forslag til lovendring kommer det fram at intensjonen med forslaget er at identiteten til menneskelige kilder i PST ikke skal være tilgjengelig for EOS-utvalget. Men den er jo ikke det i dag, og det foreligger heller ikke noe ønske om den informasjonen. Den demokratiske kontrollen av bruk av kilder dreier

seg om metodebruk og årsaken til registrering. Den dreier seg ikke om identitet.

En enstemmig komité viser til at det er statsrådets ansvar å sette tjenestene i stand til å utføre sitt virke på en måte som gjør det tilgjengelig for kontroll, og samtidig ivareta kildevernet. Derfor er det en enstemmig komité som ber om at dette arbeidet prioriteres, og at PSTs register innrettes slik at kontroll av metode er mulig å gjennomføre uten å avdekke identitet.

Det er en enstemmig og samlet komité som er av den oppfatning at dagens innsynsrett fungerer etter hensikten, med tanke på å ivareta kildevernet og kontrollbehovet for metodebruk, og vi ønsker å opprettholde den.

Helge Thorheim (FrP) [13:15:32]: Jeg vil først takke saksordføreren for arbeidet med denne saken og takke komiteen for et godt samarbeid om en meget viktig sak, som gjelder innbyggernes tillit til de hemmelige tjenester.

Ethvert land har sine såkalt hemmelige tjenester, som er opprettet for å ivareta nasjonens, dvs. innbyggernes, interesser når det gjelder å avdekke planlagte handlinger som vil påvirke landet og dets innbyggere på en negativ måte. I de fleste land forutsettes det at disse tjenestene opererer i henhold til klart vedtatte hjemler for sin virksomhet, gjennom både lov, forskrift og instruksverk.

For at de hemmelige tjenestene skal ha tilstrekkelig legitimitet i befolkningen og hos lovgiverne, dvs. Stortinget i vårt land, må en finne måter å kontrollere hvorvidt tjenestene opererer på en måte som er forenlig med det som var intensjonen fra lovgiverne da loven ble vedtatt. I vårt land har vi etablert et folkevalgt etterretnings- og sikkerhetsutvalg, EOS, som har som oppgave å føre kontroll med de hemmelige tjenestene, og det har fungert i sin nåværende form i over 20 år.

Evalueringsutvalget som har evaluert EOS-utvalget, kom fram til at utvalget i det store og hele hadde fungert etter hensikten med opprettelsen av utvalget, og dette er svært betryggende. Noen mindre justeringer er foreslått av evalueringsutvalget, og noen av disse er ført videre av Stortinget, herunder å samle lov og instruks i samme dokument. Gjennom representantforslag fra kontroll- og konstitusjonskomiteens medlemmer foreligger nå denne endringen som innstilling til Stortinget, basert på representantforslaget.

Når det gjelder etterretnings- og sikkerhetsutvalgets handlingsrom for å følge med på etterlevelsen av lovverket fra de hemmelige tjenestenes side, må dette være stort nok til at en kan være trygg på at det utøves en tillitvekkende folkevalgt kontroll av tjenestene, og at eventuelle negative funn blir korrigeret. På den andre siden må tjenestene ha trygghet for at kontrollvirksomheten foregår på en slik måte at spesielt sensitiv informasjon ikke kommer på avveie, og da snakker en bl.a. om identiteten til kilder til etterretningsopplysninger, navn på utenlandske partnere, osv. Det er viktig at kilder som de ulike tjenestene baserer seg på, fortsatt har tillit til vedkommende hemmelige tjenester.

Dersom det er opplysninger som EOS-utvalget er skjermet fra, og hvis det oppstår uoverensstemmelser, kan EOS-utvalget bringe denne typen spørsmål inn for henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet og, i siste instans, for Stortinget.

Fremskrittspartiet mener loven med forarbeider ivaretar balansen til de ovennevnte hensynene på en god måte, og Fremskrittspartiet støtter den foreliggende innstillingen.

Statsråd Per-Willy Amundsen [13:18:33]: La meg innledningsvis gi uttrykk for at innstillingen fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om lovendringer i EOS-kontrollloven har en rekke gode og viktige forslag som jeg stiller meg bak. Disse endringsforslagene vil gi EOS-utvalget bedre lovgrunnlag for sin viktige samfunnsoppgave, og det vil gi EOS-tjenesten bedre mulighet for læring og forbedring og borgerne bedre forutsigbarhet og klarhet.

Det er likevel én bestemmelse som av både prinsipielle og faktiske årsaker bør få et annet innhold enn det som er foreslått. Det gjelder § 8 fjerde ledd, om EOS-utvalgets tilgang til særskilt sensitiv informasjon. Bestemmelsen må omfatte både Etterretningstjenestens og PSTs kilder, sånn at disse får samme vern. Jeg vil presisere at dette ikke innebærer en innstramning i forhold til dagens praksis i PST. Forslaget i innstillingen innebærer at Stortinget stadfester vernet for Etterretningstjenestens særskilt sensitive kilder, i samsvar med dagens praksis. Vernet for PSTs sensitive kilder vil etter forslaget som ligger i innstillingen, fortsatt være uavklart. Denne forskjellsbehandlingen er ikke saklig. EOS-utvalget viser i årsmelding for 2016 til at spørsmål om innsyn «har vært et tema mellom utvalget og PST i 2016». Uklarhet og uenighet bidrar ikke til et godt samarbeidsklima i kontrollarbeidet. PSTs sensitive menneskelige kilder har like stort og legitimt behov for vern som Etterretningstjenestens sensitive kilder.

I årene etter stortingsbehandlingen av ordningen for Etterretningstjenesten i 1999 har PST forholdt seg til at ordningen også skulle gjelde for beskyttelse av PSTs kilder, ettersom de har samme hensyn som gjelder for dem.

Som EOS-utvalget viser til i årsrapporten for 2016, har utvalget i de senere årene ønsket tilgang til kildemøterapportene, noe de ikke har hatt tidligere. PST har, i tråd med sitt generelle ønske om å gi EOS-utvalget best mulig grunnlag for sin kontrollvirksomhet, gitt utvalget innsyn etter forespørsel, men etter at identifiserende informasjon er fjernet.

Representantforslagets forslagsstillere «vil påpeke at en forutsetning for å gi EOS-utvalget tilgang til PSTs register for kildeopplysninger er at det vil være praktisk mulig og forsvarlig av hensyn til kildevernet». Denne erkjennelsen av behovet for kildevernet må føre til en lovfesting og trygt vern også for PSTs kilder.

EOS-utvalget uttaler i siste årsmelding at de er tilfreds med Etterretningstjenestens tilrettelegging for utvalgets innsyn og kontroll. PST vil sikre at det minst blir likeverdig tilgang for utvalget i PST. Jeg vil minne om at forslagsstillerne viser til at Etterretningstjenesten plasserer den særskilt sensitive informasjonen helt utenfor EOS-utvalgets søkemuligheter. Utvalget har derfor ikke kjennskap til at informasjonen finnes. I PST ligger derimot informasjonen i KildeSys, PSTs datasystem for behandling av opplysninger fra kilder, og utvalget får i dag informasjon om at det ligger der. Utvalget kan så be om å få se informasjonen, og det får de, etter at identifiserende informasjon er fjernet. Ingenting annet enn dette endres før utvalget får se rapportene.

EOS-utvalget viser i årsmeldingen for 2016 til det økte innsynet i PST i 2015, at de har fått innsyn i form av anonymiserte stikkprøver i KildeSys, og at de i 2016 har arbeidet for å få enda bedre innsynsmuligheter, i form av tilgang til å kunne søke i systemet selv.

Det er, som sagt innledningsvis, altså ikke sånn at forsvarsministeren og mitt lovforslag innebærer en innstramning av utvalgets innsyn i PST. Men dersom Stortinget slutter seg til utvalgets syn, vil PST ikke lenger kunne rense rapportene for identifiserende informasjon før sekretariatet og utvalget leser dem. Det innebærer en uakseptabel fare for at identitet blir kjent. I PST er det bare noen ganske få som har tilgang til kildemøterapportene, rett og slett fordi erfaring tilsier at jo flere som vet, jo større er faren for at kildenes identitet kan komme ut. Det innebærer reell fare for disse kildenes liv og helse. Av etiske grunner kan ikke PST benytte en kilde dersom det medfører fare for liv og helse for kilder selv, for familiemedlemmer eller for andre. I PST er det bare de få informantene som har et særlig behov for vern, som kalles kilder. Alle de andre kalles kontakter, og for dem har EOS-utvalget full tilgang.

Når den enkelte gis kildestatus, er det altså vurdert sånn at det vil ha betydning dersom det skulle komme ut at de gir PST informasjon. Det ligger i sakens natur at de personene som har relevant informasjon for PST, har tilgang til miljøer som ikke ønsker at PST skal kjenne til dem eller deres gjøremål. Vi vet at disse miljøene kan være svært farlige. Kildene vil selvsagt også selv bli mer tilbakeholdne eller trekke seg når PST i mindre grad kan garantere anonymitet. Det vil ha betydelige negative konsekvenser for tjenestens mulighet til å gjennomføre samfunnsoppdraget. PST er avhengig av informasjonen for å kunne gjennomføre forebyggende tiltak, for etterforskning og for å kunne gi storting og regjering godt beslutningsgrunnlag. Dersom tilgangen til kildeinformasjon blir svakere, vil vi måtte akseptere at PST i mindre grad vil kunne løse samfunnsoppdraget.

Det finnes rett og slett ikke noen mulighet til å sikre god nok etterretning uten informasjonen fra kilder. Derfor håper jeg at PST også fremover, i fortsettelsen, skal kunne gi betryggende vern til sine kilder. Vi trenger all den informasjonen de kan gi.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jette F. Christensen (A) [13:27:12]: Anonymitet skal kunne garanteres. Det er derfor vi har datasystemer eller andre systemer som kan utvikles på den måten at identiteten til kilden – som ikke er grunnlag for kontroll – kan tas bort fra de delene som er grunnlag for kontroll.

Jeg har lyst til å be statsråden kommentere at EOS-utvalgets leder skriver at Justis- og beredskapsdepartementets forslag er et skritt tilbake for den demokratiske kontrollen av PST. Det mener jeg bør bekymre statsråden at han alene er fanebærer for. Ingen andre partier – ikke Høyre, ikke Fremskrittspartiet – på Stortinget er enig med justisministeren. Han står alene mot EOS-utvalget og kontrollkomiteen i dette spørsmålet, og jeg trenger hans kommentarer til at hans forslag er et skritt tilbake for den demokratiske kontrollen av PST.

Statsråd Per-Willy Amundsen [13:28:19]: Jeg har ikke tenkt å kommentere utsagnet som representanten viser til.

Men jeg vil understreke viktigheten av at vi har gode regler, som gir kilden et godt vern. Jeg oppfatter det dessverre slik at man tar et skritt tilbake dersom man vedtar de lovendringene som ligger på bordet i dag, nettopp fordi man har praktisert etter samme logikk som E-tjenesten tidligere har gjort, og dermed også i større grad har kunnet ivareta kildens identitet.

Det er snakk om informasjon som er av den karakter at ja, man vet ikke navnet på personen, man vet ikke identiteten til personen – det er erstattet av et nummer – men annen informasjon i tilknytning til saken kan bidra til å klargjøre hvilken person det er snakk om. Da trenger vi samme type beskyttelse for PST som for E-tjenesten.

Jette F. Christensen (A) [13:29:24]: Jeg registrerer at statsråden ikke vil knytte noen kommentarer til uttalelsen fra lederen av EOS-utvalget. Det forbauser meg.

Jeg trenger en oppklaring fra justisministeren. I mitt innlegg refererte jeg: Hva er det som er grunnlaget for kontroll? Hva er det som kontrolleres? Det er ikke identiteten til kildene, det er hvorfor de blir kontrollert, hvorfor informasjonen blir lagret. Dette er en viktig kontroll, som man trenger for å opprettholde tilliten til de hemmelige tjenestene. Mener ikke statsråden at den kontrollen er viktig? Og mener ikke statsråden at det er hans ansvar å sette både PST og EOS-utvalget i stand til å ha den type løpende kontroll, som gjør at vi har så robuste hemmelige tjenester i dette landet – og har en så sterk tillit til dem?

Statsråd Per-Willy Amundsen [13:30:21]: Jeg er veldig opptatt av at EOS-utvalget kan gjennomføre sitt viktige mandat.

Jeg oppfatter det slik at de forslagene som kom fra meg og Justis- og beredskapsdepartementet, i høyeste grad vil ivareta nettopp de hensynene som representanten viser til, nemlig en god balanse mellom kildevern på den ene siden og – på den andre siden – det å legge til rette for at EOS-utvalget kan utføre sitt særdeles viktige arbeid. Her er det ingen motstrid. Men man har altså valgt å gå inn på en løsning som skjermer E-tjenesten spesielt, men ikke gir det samme kildevernet til PST. Det synes jeg er beklagelig. Jeg synes ikke det er en god løsning. Jeg håper at man kan se nærmere på det, for her går man inn på løsninger som kan bidra til å svekke PST i deres viktige arbeid.

Jette F. Christensen (A) [13:31:26]: Jeg får nesten lyst til å spørre om justisministeren ikke mener at det er forskjell på oppdrag og mandat hos E-tjenesten og hos PST. Det er jo det. Det er også forskjell på hvor de virker, og på hvilke typer kilder de har. Det er ubønnhørlig beskrevet i evalueringsutvalgets rapport, og det er derfor de ikke foreslår det som justisministeren foreslår.

Jeg er nødt for å stille et oppfølgingsspørsmål. Er det noen spesiell grunn til at justisministeren ikke vil knytte noen kommentarer til uttalelsen fra lederen av EOS-utvalget, når hun sier at Justis- og beredskapsdepartementets forslag er et skritt tilbake for den demokratiske kontrollen av PST?

Statsråd Per-Willy Amundsen [13:32:11]: Jeg er opptatt av at vi skal ha gode regler, som ivaretar EOS-utvalgets viktige mandat og viktige arbeid, og at vi samtidig har et godt regelverk, som gjør både E-tjenesten og PST i stand til å utføre sitt arbeid på en god måte. Jeg oppfatter det slik at man tar et skritt tilbake med de forslagene som ligger på bordet i dag, og jeg vil advare mot at man bidrar til et dårligere kildevern for E-tjenesten enn for PST.

Jeg vil samtidig understreke at det i enkelte situasjoner faktisk kan være større behov for kildevern for PST enn det kan være for E-tjenesten. Det er i hvert fall ikke noen grunn til å si at PST skulle ha noe mindre behov for det enn E-tjenesten. Ja, det er et ulikt mandat. Ja, man forholder seg til innland og til utland. Men kildens behov for at liv og helse blir ivarettatt, må settes i front.

Jette F. Christensen (A) [13:33:27]: Jeg har lyst til å spørre: Ministeren kommer hele tiden tilbake til dette med kildevern, det har jeg veldig respekt for, men har han noen eksempler på at EOS-utvalget noen gang har utført en kontroll i PST – i noen registre over noen personer – der den informasjonen som EOS-utvalget kontrollerer, har kommet ut? Det virker nesten slik på måten han argumenterer på her, og det er veldig alvorlig.

Jeg har også lyst til å legge til at jeg veldig gjerne vil at ministeren utdyper hvorvidt han synes at den demokratiske kontrollen er viktig, for det framstår ikke som om det er så veldig viktig for ham i dag.

Statsråd Per-Willy Amundsen [13:34:22]: Jeg har flere ganger gjentatt at den kontrollen som EOS-utvalget foretar, er særdeles viktig.

Samtidig, når representanten viser til at det ikke har blitt gjort den type feilskjær tidligere, er det ikke på noen som helst slags måte min intensjon å mistenkeliggjøre EOS-utvalgets medlemmer – på samme måte som jeg antar at det ikke er komiteens og representantens intensjon å mistenkeliggjøre EOS-utvalgets medlemmer med hensyn til E-tjenesten. Jeg legger det samme til grunn når det gjelder PST. At vi har et godt regelverk, som ivaretar kildevernet – uavhengig av hvorvidt representanten mistenkeliggjør mine intensjoner med hensyn til medlemmer i EOS-utvalget, det vil jeg ha meg frabedt – er viktig. Det er viktig at vi har gode regler, et regelverk som fungerer.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Martin Kolberg (A) [13:35:45] (komiteens leder): Det var egentlig ikke min intensjon å ta ordet i debatten, men vi opplever jo denne helt spesielle situasjonen at vår justis- og beredskapsminister er meget ubekvem, tydeligvis, med et samlet stortings oppfatning av hvordan denne kontrollvirksomheten skal være organisert. Det oppfatter jeg som uheldig, og jeg vil kalle det alvorlig. Jeg ser på kroppsspråket til statsråden at han ikke er bekvem med uttalelsen at det er «alvorlig», men det er selvfølgelig det, fordi det handler om så følsomme og viktige spørsmål som angår så mange mennesker. Statsråden bruker i sitt innlegg uttrykket «et skritt tilbake», at det kan sette tjenestene tilbake. Tjenestene har jo vært veldig gode, de har fungert veldig bra. Det finnes ingen eksempler på at dette på noen som helst slags måte har gått galt, og det ble bekräftet gjennom det replikkordskiftet vi nå har hørt.

Jeg holder dette korte, men presise innlegget, for jeg vil høre at statsråden sier til Stortinget før vi går til votering senere i dag, at han vil sørge for at det er lojalitet til det vedtaket som Stortinget gjør for de tjenestene som han har ansvaret for.

Statsråd Per-Willy Amundsen [13:37:41]: Det er en selvfølge at jeg på vegne av regjeringen lojalt vil følge opp de vedtakene Stortinget fatter i dag. Det anser jeg som unødvendig å kommentere. Men jeg konstaterer samtidig at dersom man hadde lagt til grunn de forslagene som ble oversendt av meg til komiteen, hadde man også ivaretatt PST, på lik linje med E-tjenesten. Det som ligger på bordet i dag, innebærer at kildevernet for PST blir dårligere enn det er for E-tjenesten. Det synes jeg ikke er en god løsning. Jeg håper at man ser nærmere på det og vurderer det når man går til votering.

Jeg kan ikke forstå annet enn at de forslagene vi kom med til komiteen, hadde ivaretatt alle disse hensynene på en god måte, som man ønsker – sikre på den ene siden god kontroll gjennom EOS-utvalget og på den andre siden at man har et godt kildevern. Det er ingenting som tilsier at kontrollen med metodebruken hadde blitt dårligere dersom man også var i stand til å fjerne den type informasjon fra rapportene som jeg etterspør.

Så er det slik at når komiteen – og saksordføreren – har gjort dette arbeidet, har man hatt en ganske begrenset høringsprosess. Man har tilskrevet Justis- og beredskapsdepartementet, Forsvarsdepartementet og selvfølgelig også EOS-utvalget. Flere har ikke deltatt i denne høringen. Slik som jeg forstår det, bidrar ikke det til at konstruktive innspill som kanskje ville vært nødvendige i en viktig sak som dette, kommer komiteen til del. Det synes jeg kanskje heller ikke borger for særdeles god saksbehandling.

Jeg oppfatter at prosess er en viktig del av det Stortinget har diskutert før i dag, og sannsynligvis for flere av sakene på kartet som ligger foran oss, som vi også skal diskutere. Da er det viktig at man, når man gjennom komiteer ønsker å gjøre lovendringer, sørger for å høre andre parter som kan bidra med oppklarende informasjon, bidra med konstruktive innspill. Derfor vil jeg sette spørsmålsteget ved den saksbehandlingen som saksordføreren har gjort i denne saken – om det nødvendigvis borger for gode løsninger som ivaretar PSTs viktige rolle på en god måte.

Jette F. Christensen (A) [13:41:08]: Jeg fikk jo i replikkordskiftet svar fra ministeren om at jeg ikke kom til å få svar, men jeg tar ordet til hans kritikk av prosessen. Det er fint at statsråden er opptatt av Stortingets arbeid, men dette har vært et grundig arbeid. Disse forslagene er basert på forslag som kom fra evalueringsutvalget for EOS-utvalget. De har gjort et godt og samvittighetsfullt arbeid. Det er også et grunnlag fra debatter i Stortinget. Vi har hatt en høringsrunde, vi har hatt dette representantforslaget, som Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet svarte på. Vi fikk også et brev fra PST som var forbløffende likt de tilbakemeldingene vi fikk fra Justis- og beredskapsdepartementet, og vi fikk brev fra EOS-utvalget.

Men jeg er nødt til å si at det ikke er slik at det at en prosess leder fram til en enstemmig stortingsinnstilling der også regjeringspartiene er uenig i det statsråden mener, be-

tyr at det er en dårlig prosess. Det betyr kanskje at det var et dårlig forslag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:42:21]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av direktiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger mv. og om opphevelse av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (videreutvikling av Schengen-regelverket) (Innst. 417 S (2016–2017), jf. Prop. 98 S (2016–2017))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 11 [13:42:52]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiregisterloven mv. (gjennomføring av direktiv (EU) 2016/680 mv.) (Innst. 416 L (2016–2017), jf. Prop. 99 L (2016–2017))

Margunn Ebbesen (H) [13:43:17] (ordfører for saken): Jeg takker komiteen for samarbeidet i denne saken, som omhandler endringer i politiregisterloven for å implementere EU-direktiv 2016/680. Det er en samlet komité som avgir sin innstilling i saken.

Dette direktivet regulerer politiets og påtalemyndighetens behandling av personopplysninger til kriminalitetsbekjempende formål og behandling av personopplysninger innenfor rammene av politisamarbeid og annet rettslig samarbeid i straffesaker. Direktivet medfører ikke vesentlige materiellrettslige endringer i politiregisterloven. De endringene som foreslås, går i hovedsak ut på presiseringer og tilføyelser, eller de er knyttet til saksbehandlingsregler.

Den største forskjellen er anvendelsesområdet. Mens reglene tidligere gjaldt utveksling av personopplysninger mellom landene, gjelder direktivet også den nasjonale behandlingen av opplysningene. Norge har hovedsakelig allerede implementert dette i sin lovgivning. Etter forslaget vil det bli lagt til ytterligere presiseringer av eksisterende definisjoner i lovteksten. Samtidig tilføyes det noen nye definisjoner, bl.a. om biometriske personopplysninger. Det foreslås også å skille mellom ulike kategorier personer ved behandling av personopplysninger i straffesaker.

I bestemmelsen om utlevering av opplysninger til utlandet er det tilføyd at vilkår for utlevering av opplysninger til land som ikke har gjennomført direktivet, fastsettes i forskrift. Det foreslås videre at den registrerte kan saksøke Datatilsynet, den behandlingsansvarlige og databehandleren uten hinder av eventuelle andre administrative klageordninger. Videre foreslås en rekke mindre endringer i arkivloven, politiloven og straffeprosessloven og retting av en feil i straffeloven som ikke er knyttet til implementeringen av direktivet. Det foreslås bl.a. at krav om politiattest for ansatte hos tilsynsmyndigheten gjøres obligatorisk.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [13:45:33]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i passloven og ID-kortloven (tilpasning til nye systemer) (Innst. 398 L (2016–2017), jf. Prop. 114 L (2016–2017))

Ulf Leirstein (FrP) [13:45:57] (ordfører for saken): Endringene er i stor grad av lovteknisk karakter. Det er ikke så mye politikk i selve lovene, og det har ikke vært den største debatten i komiteen, men la meg knytte noen ord til det en enstemmig komité legger fram av forslag til lovendringer.

Endringene innebærer en harmonisering av reglene om utstedelse av pass og nasjonalt ID-kort, som planlegges innført i løpet av 2018. De foreslåtte endringene er også en tilpasning til innføringen av nye systemer og rutiner for utstedelse av pass og nasjonalt ID-kort. Jeg er glad for at vi snart får på plass nasjonalt ID-kort, og disse lovendringene er nødvendige for å forberede implementeringen av nasjonalt ID-kort.

Det er særlig behov for mer fleksible regler som i større grad gir rom for regulering gjennom forskrift. Gjeldende regler om passets gyldighetstid og passgebyrets størrelse foreslås derfor erstattet av forskriftshjemler, i samsvar med ID-kortloven.

Regjeringens foreslåtte endringer i passloven viderefører i all hovedsak gjeldende rett, men legger i likhet med ID-kortloven § 11 til rette for utlevering av opplysninger fra passregisteret når det er nødvendig for å kontrollere et pass eller innehaverens identitet. Regjeringen foreslår også en tilføyelse både i ID-kortloven og i passloven som legger til rette for systematisk formidling av opplysninger til folkeregisteret om hvem som har fått utstedt pass eller nasjonalt ID-kort.

I komiteens innstilling er det også en merknad fra Sentertpartiet, som påpeker at det er viktig når passgebyret skal tas i forskrift, at det ikke blir «urimelig» høyt – jeg tror det er det begrepet man har brukt i merknaden. Nå har vel et samlet storting gjennom flere år vært opptatt av at gebyrer i stor grad skal være fastsatt i tråd med selvkost, og det regner jeg med er noe som regjeringen og eventuelt framtidige regjeringer også stort sett vil legge seg på når det gjelder den type gebyrer, slik at det ikke skal bli urimelig høyt.

Med dette anbefaler jeg en enstemmig innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Sak nr. 13 [13:47:53]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven m.m. (skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser og styrket oppreisningsvern ved krenkelser begått av flere i fellesskap) (Innst. 428 L (2016–2017), jf. Prop. 137 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og

at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Peter Christian Frølich (H) [13:48:33] (ordfører for saken): Det norske straffesystemet er et av de mildeste i verden. Det har mange flotte sider, og så har det noen mindre flotte sider. En av utfordringene med systemet vårt er at det i noen tilfeller blir gitt rom for veldig store strafferabatter. Særlig gjelder dette ved flere gjentatte grove integritetskrenkelser. Dreper man ett menneske, er maksstraffen 21 år. Dreper man to eller tre eller fem eller ti, er den teoretiske maksstraffen fortsatt 21 års fengsel.

Heldigvis har vi forvaring for de aller grusomste handlingene, problemet med systemet ligger i gråsonen mellom de ordinære 21-årsstraffene og forvaringsstraffen. Det er dette som forslaget adresserer her. Systemet vårt i dag er rett og slett ikke godt nok til å fange opp disse tilfellene. Man kan oppleve at forbrytelser ikke gjenspeiles i straffen, at de ikke får en konsekvens.

Løsningen som regjeringen foreslår, er enkel og god. Vi vil opprettholde maksstraffen på 21 år for drap eller grove integritetskrenkelser, men vi mener at flere sånne handlinger bør ha en litt høyere strafferamme – ikke mye, men det skal kunne gjenspeiles at man har begått en grov handling flere ganger. Det er så enkelt, så logisk – det handler rett og slett om at systemet vårt skal være litt mer rettferdig.

Så kommer et helt vesentlig poeng som jeg tror en del har glemt i debatten som har vært. Det å øke maksstraffen ved flere gjentatte handlinger er noe vi allerede gjør i dag, men vi gjør det primært for forbrytelser med de lavere strafferammene. For å ta et eksempel: Tyveri straffes med to år. Hvis det blir begått flere tyverier på én gang, blir maksstraffen fire år. På den måten dobler vi strafferammene, men aldri utover seks år. Det er et godt system, og det er et logisk system. Men hvorfor i alle dager kan vi ikke gjøre dette også for de groveste forbrytelsene, som ligger opp mot 21-årsgrensen? Det virker nesten som om 21-årsgrensen er en slags hellig ting som man ikke ønsker å endre på i norsk strafferett, men det er ingenting prinsipielt i veien for å utvide maksstraffen litt også for flere lovbrudd som har 21 års strafferamme.

Så vet vi at det har kommet forutsigbar motstand mot forslaget. Flere av dem som er uttalte røster mot, er de samme kreftene som ønsker ikke bare samme straff som vi har i dag, men gjerne også betydelig lavere straff enn det vi har i dag. Det er også mange av de samme kreftene som mente at det var uheldig at ofre og etterlatte fikk en rolle i rettssystemet vårt, bl.a. ved introduksjonen av bistandsadvokater, de samme kreftene som varslet at det ville være slutten på det rettssystemet som vi kjente, men jeg synes ting har gått ganske greit likevel.

Det er viktig å huske at vi straffer primært av hensyn til gjerningspersonen. Men det er ingen tvil om at vi i realiteten gjør det litt av hensyn til offeret og de etterlatte også. De som hardnakket hevder noe annet, bør våkne til den politiske realiteten – dette er en reell begrunnelse, som jeg vet ligger bak ønsket om å straffe, både på høyresiden og på venstresiden.

Jeg ser at det er heller ingenting i veien for at vi som norske politikere skal være med på å utvikle og utdype begrunnelsen for straff. Den er ikke skrevet i stein av juridis-

ke teoretikere, det er også en lære som er utviklet i denne salen. Det er ikke bare noe man kan forske seg til. Vi som folkevalgte har også et ansvar. En human strafferettspleie må nemlig, etter min mening, også ta inn over seg hensynet til offeret og de etterlatte. De får kanskje aldri frihetsfølelsen tilbake. Det å gi dem sjelefred i noen år ekstra har betydning. At de skal slippe å engste seg for å møte en gjerningsperson som de frykter, er viktig – det har en verdi. Verdier er ikke føleri, og dette forslaget snur ikke opp ned på det rettssystemet som vi kjenner, slik noen har hevdet.

Arbeiderpartiets egen justisminister Knut Storberget sa i 2008:

«Styrking av fornærmedes og etterlattes rettigheter er sentralt for å opprettholde tilliten til rettssystemet.»

Det er en uttalelse som jeg er helt enig i. Det er bare så synd at Arbeiderpartiet i dag ikke kan følge opp intensjonen til sin tidligere justisminister.

For øvrig ønsker jeg å ta opp forslagene vi er med på.

Presidenten: Representanten Peter Christian Frølich har tatt opp de forslagene han refererte til.

Kari Henriksen (A) [13:53:48]: La meg slå fast med en gang: Arbeiderpartiet er for å se på straffenivået for grove integritetskrenkelser. Vi deler det oppriktige engasjementet ofre og pårørende har i denne saken. Nettopp derfor mener vi at saken må få en skikkelig og verdig behandling. Vi vil være sikre på at et eventuelt nytt straffenivå blir mest mulig rettferdig. Vi vil også at en slik viktig prinsipiell endring skal ha bred oppslutning og kunne vare over tid.

La meg komme med den andre konklusjonen fra Arbeiderpartiet med en gang: Vi vil gi vår støtte til den delen av proposisjonen som omhandler styrket oppreisningsvern ved krenkelser begått av flere i fellesskap.

Så vil jeg også benytte anledningen til å rette opp en inkurie i omtalen av Arbeiderpartiets forslag, side 7 og side 9 i innstillingen. Der skal det stå «integritetskrenkelser» og ikke «identitetskrenkelser».

Behandlingsmåten av proposisjonens del om økt straffelengde er en god illustrasjon på hvordan man ikke styrer et land. Høyres og Fremskrittspartiets behandling av denne saken framstår som et rent valgkampspill. Arbeiderpartiet vil ikke gjøre det norske straffesystemet om til en pingpongarena der straffenivå og straffereaksjoner endres i hurtigtogs fart fram og tilbake som virkemidler i partiers valgkampstrategier. Det er en uansvarlig måte å styre et lands straffepolitikk på.

Og hver gang representanten Frølich desperat peker på at Arbeiderpartiet stopper saken, jo mer sikker blir jeg på det uansvarlige i dette. Høyre bør ta inn over seg at de står alene, med kun Fremskrittspartiet på sitt lag, og det forstår jeg godt. Høyre–Fremskrittsparti-regjeringa mener dette er utrolig viktig å gjøre nå, men dette er elendig politisk forarbeid og håndverk. Ingen andre partier i Stortinget støtter ekspressbehandling på tampen av perioden. Fire år har de hatt på å gjøre det skikkelig. De måtte derfor vite at de ikke fikk flertall for dette, før de sendte saken til Stortinget. Likevel tuter de på.

Jeg vil peke spesielt på tre forhold som viser uansvarligheten. For det første: Stortinget er ikke et sandpårstrøingsorgan for regjeringa. Stortinget er lovgiver. Justismi-

nisteren og Frølich hevder at saken er grundig hørt. Stortinget har ikke hørt en sak før den er kommet til Stortinget.

For det andre: Saken som ble hørt i departementet, er ikke den som vi behandler i dag. Den er svært endret, noe justisministeren har bekreftet. Det kan stilles spørsmål ved om saken som er sendt Stortinget, faktisk har blitt hørt før den kom til Stortinget.

For det tredje: Hastebehandling er ikke nødvendig. Helt uten saklig grunn har Høyre og Fremskrittspartiet kjørt fram en hastebehandling i komiteen og i presidentskapet. Det er ikke slik en ansvarlig regjering styrer et land.

Så til argumentet om at dette handler om verdier. Arbeiderpartiet har foreslått og fått vedtatt skjerpede straffer for alvorlige forbrytelser som voldtekt og overgrep etter grundige utredninger der moralske og etiske verdier og motstridende hensyn er redegjort for, og ikke minst er forslagene drøftet ut fra tilgjengelig kunnskap og formålet med straffendringen. Landets lover er en slags samfunnskontrakt mellom innbyggerne og staten som bygger på rettssikkerhetsprinsippene likebehandling, rettferdighet og forutsigbarhet. Disse verdiene og denne tradisjonen har stått seg over tid, noe straffeskjerpelsene den forrige regjeringa foreslo, også har. Når Arbeiderpartiet vil endre, vil vi sikre varige endringer. Det er også til det beste for offeret.

St.meld. nr. 37 for 2007–2008, Straff som virker, har bred politisk tilslutning. Der kan vi lese at hensynet til samfunnsstryggheten skal prege kriminalpolitikken:

«Det er (...) regjeringens ansvar å holde fast ved de grunnleggende prinsipper og ikke forlate den kunnskapsbaserte politikken selv om reaksjonene i enkelte saker kan være sterke. Målet er ikke primitiv hevsn, men straff som virker – som minsker sannsynligheten for nye lovbrudd.»

Regjeringspartiene har i denne saken satt formål og kunnskapsbasert grunnlag til side. Høyre er ikke lenger et kunnskapsparti. Arbeiderpartiet vil ha med kunnskap og formål i drøftinger om denne saken.

Flere tunge høringsinstanser, bl.a. Riksadvokaten og Høyesterett, og flere som deltok på høringen i Stortinget, pekte på at saken var uforsvarlig dårlig drøftet. Også i media og i brev til komiteen er det framkommet krass kritikk for manglende drøfting av lovforslaget. Mente Høyre og Fremskrittspartiet at saken var så viktig som de sier, hadde saken fått plass, ikke det politiske spillet.

Arbeiderpartiet fremmer sitt eget forslag, med de endringene jeg redegjorde for innledningsvis i saken. Jeg tar herved opp vårt forslag i innstillingen.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [13:58:52]: Det er ganske fornøylig å høre på en debatt av den typen som vi nettopp har begynt på, ikke minst å høre representanten Kari Henriksen dra seg opp til de store høyder om motivene til Fremskrittspartiet og Høyre. Det tror jeg man skal være ganske forsiktig med, for det er vi faktisk i stand til å definere selv – det trenger vi ikke Arbeiderpartiets hjelp til. Og hvis det er sånn at etterrettelighet skal være det nye fokuset, kunne jeg nevnt opptil flere tidligere Arbeiderparti-representanter som fra denne talerstolen har stått og framhevet sin egen fortrefelighet og snakket om økte straffer, men som ikke har gjort det i etterkant – verken som stats-

råder eller som medlemmer av Stortinget. Så hvis det er skylddeling representanten Henriksen er ute etter, får hun lage sin egen liste over sine egne først, så kan vi ta prinsippene etterpå.

Når det er sagt, synes jeg det har skjedd mange ting i denne perioden som har vært bra. Jeg er veldig fornøyd med at vi har fått opphevet foreldelsesfristen for de mest alvorlige kriminelle handlingene. Der syntes jeg Stortinget og komiteen gjorde en fremragende jobb. For meg var det en milepæl som gjorde noe med det fundamentale i systemet vårt. Det gjør vi på sett og vis i dag også, ikke minst når det gjelder den delen av proposisjonen som handler om erstatning. Det er ingen rimelighet i at et offer skal bli avkortet med at de som har ansvaret for å ha begått en ugjerning mot noen, får delt erstatningsansvar. Etter mitt skjønn er det totalt urimelig.

Det er et paradoks – i hvert fall etter å ha hørt på forrige taler – at man ikke har gjort noe med dette før. Muligheten har vært til stede. Arbeiderpartiet har hatt justisministeren i mange, mange år og har til de grader hatt muligheten til å gjøre noe med det. Men da prater man uten å levere. I dag gjør man noe med det. Man får Stortinget med seg på det. Det synes jeg vi skal være stolt av, og så kan vi selvfølgelig være uenige om resten når det gjelder straff, straffutmåling og lengden på straff.

Jeg ser at bl.a. Arbeiderpartiet i en av sine merknader viser til professor Mads Andenæs, som sier at man vurderer om det som er gjort, er forsvarlig. Det er vel sånn at stort sett de eneste som kan definere Stortingets forsvarlighet, til syvende og sist er Høyesterett. Når Høyesterett konkluderer med at lovgiver ikke har gjort jobben sin, kan man si at man kanskje ikke har vært innenfor det forsvarlige. Det skjer heldigvis ikke ofte, men det skjer noen ganger, og jeg tror sågar at Arbeiderpartiet har opplevd å få dom imot seg i noen saker i Høyesterett, på enkeltledd, fordi man åpenbart ikke hadde et godt nok juridisk fundament. Man må gjerne si at Fremskrittspartiet og Høyre ikke er forsvarlige, men da må man kanskje ta med seg et speil når man går til Stortingets talerstol og skal fordele skyld til andre.

Så til straff og straffutmåling: I dag foreslår mindretallet en økning på ca. 20 pst. Et av motivene for det er selvfølgelig å gi en bedre profesjonallitet med hensyn til de ugjerningene som er begått. Selvfølgelig – som saksordføreren var inne på – om man begår ett eller to eller tre drap: Hvis man ikke er dømt til forvaring, har det et tak i dag. Så kan man ut fra et verdigrunnlag si at taket er høyt nok. Det har jeg full respekt for, men jeg er uenig i det. Derfor støtter jeg selvfølgelig opp om det forslaget som regjeringen har fremmet, nemlig en økning på ca. 20 pst.

Jeg registrerer også at Stine Sofies Stiftelse har kjørt en underskriftskampanje. Man kan selvfølgelig si at vi nærmer oss 5 millioner mennesker i dette landet, og at ca. 20 000 underskrifter er ikke mye. Men på den korte tiden synes jeg det står respekt av den jobben Stine Sofies Stiftelse har gjort, fordi de tar et samfunnsansvar. Fra sitt ståsted – som offer for ekstrem kriminalitet mot de mest sårbare – tar de standpunkt og sier at dette er uakseptabelt; vi synes, fra vårt ståsted, at Stortinget bør øke strafferammen. Men flertallet sier at nei, Stine Sofies Stiftelse har ikke peiling, vi kan ikke gå den veien – vi skal vurdere det, men vi skal ikke gjøre noe med det nå.

Det hadde vært fristende å si at flertallet i justiskomiteen i dag ikke gir støtte til ofre for kriminalitet, men støtter gjerningspersonene ved å holde igjen med tanke på straffutmålingen. Så kan man si at det også er et verdigrunnlag, og det må det åpenbart være, for vårt ståsted er det fundamentalt motsatte. De som begår de mest alvorlige handlingene, skal straffes hardest. Det er ingen grunn til at gjerningspersoner som begår drap eller annen ekstremt voldelig kriminalitet, skal få en avkorting på straffutmålingen sin.

Så kan vi ta en diskusjon: Er 26 det riktige? Er 30 det riktige? Er 50 det riktige? Jeg har ennå, etter tolv år i justiskomiteen, til gode å høre noen fra denne talerstolen foreslå amerikanske tilstander med 100, 200 eller 300 år. Heldigvis er vi ikke kommet dit, og det er ikke noen grunn til at vi skal den veien. Men å diskutere taket mener jeg at vi er pliktige til å gjøre, ikke minst av hensyn til ofrene for den aller verste kriminaliteten.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:04:05]: Saken vi behandler i dag, er svært kompleks. Den handler om det sterkeste inngrepet vi som lovgivere kan pålegge våre innbyggere, nemlig heving av strafferammen fra 21 til 26 år for grove integritetskrenkelser.

Jeg skal ærlig innrømme at dette har vært en svært krevende sak. Jeg ønsket ikke at den skulle behandles før sommeren, fordi jeg mener at en slik prinsipiell sak fortjener en grundigere behandling. Jeg mener det var for kort tid til å kunne realitetsbehandle den på en forsvarlig måte. Vi har landet på at vi ikke støtter regjeringas forslag, men Kristelig Folkeparti er heller ikke avvisende til forslaget. Derfor avviser jeg heller ikke at Kristelig Folkeparti kan komme til å støtte et lignende forslag senere, og derfor mener vi at det beste heller ville vært å behandle denne proposisjonen skikkelig til høsten, men slik gikk det altså ikke.

I denne perioden har jeg jobbet mye med vold og overgrep mot barn. Det berører meg at så mange barn og unge utsettes for grove overgrep i Norge i dag. Ett av sju barn utsettes for alvorlig vold og overgrep. Det er uholdbart, og vi må gjøre det vi kan for å forebygge, avdekke og bekjempe denne alvorlige kriminaliteten på en langt bedre måte enn det vi gjør i dag.

Heving av straffenivået, som vi diskuterer i dag, er ikke nødvendigvis det viktigste tiltaket for å forebygge slike overgrep på en bedre måte, men det er viktig å sikre at straffenivået treffer, ut fra både allmennpreventive hensyn så vel som individualpreventive. I tillegg er det viktig at vi som politikere sikrer at nivået på strafferammen som vi fastsetter, samsvarer med den alminnelige rettsfølelsen. I denne saken forskyves noe av formålet med straffen fra å være av forebyggende karakter til å være mer basert på hva som kan anses som rettferdig for fornærmede/skadelidte. Jeg kan sympatisere med denne forståelsen, men Kristelig Folkeparti var altså ikke klare for en historisk lovendring og å endre formålet med straff etter et par ukers komitébehandling.

Dessuten mener jeg at det bør utredes nærmere hvilket nivå straffene bør ligge på ved grove integritetskrenkelser, ut fra hvor de ligger per i dag, og hvilke konsekvenser en slik heving vil kunne få.

Riksadvokaten har i sitt hørings svar til regjeringa sagt følgende:

«Under enhver omstendighet burde lovgiverinitiativer i skjerpende retning bygge på en langt mer utførlig analyse av så vel det faktiske straffutmålingsnivå som konsekvenser av ulike tiltak enn det som er tilfellet i høringsnotatet.»

Riksadvokaten påpeker også:

«Det samlede inntrykk er at statsadvokatkorpsset i all hovedsak mener strafferammene gir rom for å nedlegge den straffepåstand som anses riktig i den enkelte sak.»

Jeg kan ikke se at proposisjonen regjeringa la fram, synliggjorde dette på en god måte. Det er ikke drøftet grundig om det foreligger et behov for å øke den, og til hvilket nivå og konkret hvilke typer tilfeller straffbare handlinger bør heves for. Kristelig Folkeparti har derfor valgt at vi nå ikke støtter forslag om å heve strafferammen til 26 år.

Men Riksadvokaten påpeker videre:

«Et annet spørsmål er om det i domstolenes straffutmålingspraksis tas tilstrekkelig hensyn til at flere straffbare forhold pådømmes samtidig. På dette punkt synes det å være ulike oppfatninger og nyanser blant landets statsadvokater, både hva gjelder grunnholdning og syn på om og hvordan det fra lovgiverhold bør gis nærmere retningslinjer.»

Det kan tale for at det foreligger grunnlag for å ta en gjennomgang av hvorvidt utmålingen som domstolen fastsetter ved grove integritetskrenkelses, ved konkurrenstilfeller er slik den bør være. Kristelig Folkeparti har derfor valgt å fremme et eget anmodningsforslag som ber regjeringa utrede hvordan en kan heve straffenivået for grove integritetskrenkelses, og da spesielt med tanke på konkurrenstilfeller. Dette utelukker heller ikke utvidelser av strafferammene.

Jeg vil bare kort innom representanten Ellingsens innlegg i sted. Han er en representant jeg alltid lytter til når han holder innlegg. Han setter opp at flertallet heller støtter gjerningsmannen enn offeret. Det vil jeg på det sterkeste avvise. Som jeg har vært inne på i mitt innlegg, har vi heller ikke gjennom det vi gjør, avvist forslagene til regjeringa, men vi ønsker en mye grundigere behandling. Og som jeg også sa: Hvordan kan vi også se på de forholdene som ikke vil «touche» den øvre strafferammen, men som vil heves innenfor? Da vil jeg også si at når en ikke skal gi rabatter, vil en komme inn på det amerikanske systemet, for med to drap vil en automatisk gå opp mot 42 år, osv. – hvis en hele tida skal bruke strafferammen maksimalt.

Jeg tar opp Kristelig Folkepartis forslag. Vi støtter også endringene regjeringa har foreslått når det gjelder oppreisning og sterkere krav til begrunnelse.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Jenny Klinge (Sp) [14:09:22]: Senterpartiet meiner på generell basis at vi har eit fornuftig straffenivå i Noreg. Det viser kriminalitetsutviklinga og ikkje minst ein låg tilbakefallsprosent.

Ein skal sjølvstøtt sørge for at dei som har gjort noko kriminelt, får ein passende reaksjon. Eg er alltid open for å lytte til gode argument og er villig til å diskutere strafferamme og maksimalstraff når det gjeld enkelte typar kriminalitet. I denne saka er det likevel ikkje lagt opp til ein

god debatt, fordi tidsramma var for kort. Arbeidarpartiet og Senterpartiet stod saman om å påpeike dette og å prøve å få utsett behandlinga, men vart ikkje høyrde av presidentskapet.

Viss ein skal auke maksimalstraffa, må det vere gjennomtenkte årsaker til dette. Konsekvensane må vere solid utgreidde, og saka må vere grundig gjennomarbeidd og debattert av dei folkevalde. Fengselsstraff er inngripande og svært alvorleg for den det gjeld. Om vi innrettar straffesystemet vårt rett eller ikkje, har i tillegg betydning for samfunnet, fordi det kan påverke tilbakefallsprosenten og kor mange som faktisk lever eit liv som lovlydige etter enda straff. Denne saka fortener derfor ei meir grundig behandling i Stortinget. I og med at saka vart fremja altfor seint i sesjonen, har ikkje det vore mogleg.

Representanten Frølich prøvde å få det til å framstå som at dei som vil stemme mot dette framlegget i dag, samtidig er for mildare straffer. Eg kan kvittere ut for Senterpartiet sin del at vi har vore med på å auke straffene for dei grovaste og mest alvorlege lovbrota.

Når det gjeld dette konkrete framlegget, har fleire av høyringsinstansane vore sterkt kritiske til forslaget frå regjeringa. Saka har både prinsipielle og praktiske sider, og Stortinget burde ha fått betre grunnlag og meir tid til å behandle framlegget. Som nemnt har regjeringa ikkje lagt til rette for at dette kunne gjerast på ein god måte. Senterpartiet kjem derfor ikkje til å gje fleirtal for framlegget om å auke maksimalstraffa for grove integritetskrenkingar frå 21 til 26 år.

Senterpartiet vil likevel stemme for framlegget som gjeld oppreisningserstatning til personar som har vore utsette for integritetskrenkingar av fleire gjerningspersonar. Oppreisningserstatning er eit langt mindre inngripande tiltak enn fengselsstraff, og eg meiner at regjeringa har gjeve tilstrekkeleg grunnlag for framlegget til at vi kan stemme for det allereie no. Dette var heller ikkje det mest kontroversielle temaet i høyringa, tvert imot kom det støtte frå fleire hald til dette.

Ordninga vi har i dag, trur eg bryt med det folk flest meiner er rettferdig. Eg meiner det er eit kunstig skilje at eit valdtektoffer t.d. skal få mindre i oppreisningserstatning om ho eller han har vore utsett for ei gruppevaldtekt gjort av tre–fire gjerningspersonar enn dersom vedkomande var utsett for tre–fire separate valdtekter i løpet av eit kort tidsrom. Ei oppreisningserstatning kan hjelpe eit offer til å kome seg på beina igjen etter ei traumatisk hending, og eg meiner det er viktig at vi no får på plass ei ny ordning.

Det er òg viktig at det blir lagt opp til fleksibilitet for dommarane, slik at dei kan utmåle ei passende og fornuftig erstatning i kvart tilfelle. Etter mitt syn har regjeringa landa på ei løysing som balanserer dei viktigaste omsyna i saka. Det må takast meir omsyn til ofra enn i dag når det gjeld denne typen kriminalitet. Det er viktig og riktig at det no blir mogleg å idømme ei høgare oppreisningserstatning i dei tilfella der personar har vore utsette for integritetskrenkande kriminalitet av fleire gjerningspersonar.

Iselin Nybø (V) [14:13:14]: Denne saken handler om viktige prinsipielle grenselinjer i vår strafferettspleie. Vi har, og har alltid hatt, et mildt samfunn i Norge. En av grunnene til det er at samfunnets straffereaksjoner er humane. Vi har ikke urimelig lange straffer i dette landet, og

vi har ikke urimelige og dårlige soningsforhold. Det skal vi heller ikke ha. Ser vi på samfunn som har veldig høye strafferammer og dårlige soningsforhold, gjenspeiler dette seg ofte i samfunnet som sådant. Det er nemlig ikke sånn at hvis vi har høye straffer for f.eks. drap, så begås det færre drap, eller om vi har dårlige soningsforhold, så havner færre i fengsel. I mange tilfeller kan det synes som om det er det motsatte som er tilfellet. Derfor er det viktig at vi tenker oss veldig grundig om når vi flytter på det prinsipielle grensemerket.

I denne saken har det gått rimelig raskt for seg. Etter hva jeg har forstått, er denne saken levert etter fristen Stortinget selv har satt. Videre er den hastebehandlet i komiteen, og det var flere av høringsinstansene som ikke fikk sukk for seg og derfor ikke kunne stille på høring. En sak som dette krever en ryddigere prosess enn det er lagt opp til i denne saken. Det er i alle fall min mening.

I Norge viser tall at kriminaliteten er på vei ned. Tilbakefallsprosenten er blant den laveste i verden. Vi har gode grunner til å være stolte av den tradisjonen vi har i Norge. Hvis målet er lite kriminalitet og god rehabilitering tilbake til samfunnet, lykkes vi egentlig ganske bra. Men det er klart dette er et nyansert spørsmål. Straffenivå er et vanskelig spørsmål. Vi har sikkert alle mottatt mail med tusenvis av underskrifter fra en kampanje for høyere maksimumsstraff. Samtidig vet vi at når lekfolk sitter i retten og skal ilegge straffer i konkrete saker, er spørsmålet ikke lenger like enkelt. Da dømmer de ofte mildere enn det en fagdommer ville gjort.

Det er ikke lett å diskutere straffenivå med dem som er offer eller pårørende etter en kriminell handling. Problemet er at det ikke er mulig å gjøre godt igjen den lidelsen som er påført. I denne saken har flere argumentert med at så lenge ett drap kan medføre 21 års fengsel, bør flere drap kunne medføre en ytterligere skjerping til 26 års fengsel. Men er det virkelig sånn at en økning fra 21 år til 26 år er det som skal til for at folks rettsfølelse blir i tråd med lovverket? Eller vil dette medføre ytterligere press for å få hevet straffenivået enda mer?

Straffenivået er ikke noe som ligger fast og er statisk. Det er noe som forandrer seg gjennom tidene, og det er mange hensyn som skal veies opp mot hverandre når straffenivået skal fastsettes. Folks rettsfølelse er selvfølgelig et av disse hensynene. Men vi skal huske på at det er overfor samfunnet den enkelte skal gjøre opp for seg, og rehabilitering er en viktig del av straffen. Den domfelte skal ut igjen i samfunnet og leve som normalt, som noens nabo og noens kollega. Preventive hensyn må vektlegges. I de tilfellene det her er tale om, er den preventive effekten mindre enn ved andre typer forbrytelser. Det er ofte sånn at det er affekt inne i bildet, og en straffs preventive virkning er avtakende når straffen når et visst nivå.

Det er to grunner til at Venstre ikke støtter regjeringens forslag til straffeskjerpelser. For det første er det fordi prosessen ikke har vært i tråd med alvorligheten til denne saken. Men det viktigste er at vi ønsker å fortsette den linjen vi har i norsk strafferettspleie, med humanitet og moderasjon som bærende verdier.

Når det gjelder forslaget fra regjeringen om å endre skadeserstatningsloven § 3-5 og § 5-3 for å tydeliggjøre muligheten for å fastsette separate krav til oppreisning for den enkelte ansvarlige, støtter vi det – som også andre har gitt uttrykk for at de gjør.

Jeg vil få fremme Venstres forslag som er levert inn. I utgangspunktet hadde vi tenkt at vi skulle stemme subsidiært for Arbeiderpartiets forslag. Jeg er imidlertid ikke like sikker lenger, for jeg opplever at vi har to regjeringspartier som argumenterer veldig sterkt for sitt syn i saken, som naturlig er, men som heller ikke gir uttrykk for at det er noen tvil om at dette er en vanskelig sak, og at det er noen viktige hensyn som må balanseres opp mot hverandre. Jeg er redd for at hvis et utvalg skal settes ned, blir det ikke så bredt sammensatt som det burde vært, med tanke på sakens alvorlighet og viktighet.

Presidenten: Representanten Iselin Nybø har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:18:29]: Regjeringa vil utvide maksimumsstraffa til 26 års fengsel ved fleire brotsverk som kan gi meir enn 15 års fengsel. Saken blei fremja for Stortinget den 22. mai og har følgeleg blitt hastebehandla. Det er spesielt.

Så store prinsipielle spørsmål som å heve straffenivået i Noreg frå 21 til 26 års fengsel, sjølv om det berre er for ein del brotsverk, må og bør få ei grundig behandling, ikkje berre av regjeringa, men også av Stortinget. Ei sak som blir behandla i komiteen over tre vrykedagar, der få rekk å stille til høyring, det er rett og slett ikkje forsvarleg.

Det er eit stort og viktig spørsmål om auka straff vil føre til færre brotsverk og meir rettferd for offera. Det ligg i saka at det aldri vil bli full rettferd for dei brotsverka det er snakk om her, elles ville vi ikkje hatt eit humant straffesystem. Difor er det ei viktig avveging kvar desse grensene skal gå.

SV ser at dei juridiske miljøa er delte når det gjeld om dette er nødvendig og ønskeleg, og om det vil bidra til eit betre straffesystem. Mange meiner at dette forslaget er i tråd med rettsoppfatninga til folk, men det er ikkje nødvendigvis sikkert. Kvar kjem det ifrå? Kvar har ein det frå at dette er i tråd med rettsoppfatninga til folk? Det burde vi sjølv sagt ha tatt oss meir tid til for å få betre kunnskap om, og ei utgreiing ville nettopp ha gitt oss svaret på det.

SV kjem difor til å støtte forslaget frå Arbeidarpartiet, om å setje ned eit utval som skal sjå på behovet – slik får vi vurdert alle sider av saka i ein stor og viktig prinsipiell diskusjon. SV vil difor også støtte forslaget frå Venstre, om å greie ut effekten av ulike straffer, med tanke på rehabilitering. SV vil stemme for forslaga som opnar for separate oppreisningskrav for den enkelte ansvarlege. Det har lenge vore urettferdige og urimelege måtar å berekne erstatning til offer på, og vi støttar den endringa.

Tilbake til maksimumsstraff: For meg er det tydeleg at det i forslaget ligg ein ganske fattig og snever inngang til sjølv straffespørsmålet.

For det første føreset regjeringa kva som er rettsoppfatning til folk utan å ha spurt dei, utan å ha høyrte dei.

For det andre er det heilt i det blå kva for effektar dette vil ha på både allmennpreventive og individpreventive plan. Vil eit noko høgare maksimumsstraffenivå i det heile føre til at færre gjer brotsverk, eller til at individ i større grad vil innsjå alvoret i handlingane sine? Det burde forslagsstillarane kunne svare på.

For det tredje er det heilt uklart om litt høgare straffer vil bidra til betre og ikkje dårlegare rehabilitering. Og korleis vil det vere å kome tilbake til samfunnet for dei reha-

biliterter etter straffa? Vil eit høgare nivå verke positivt på det?

Kort sagt verkar det ikkje som regjeringa verken har stilt seg sjølv eller andre det fundamentale spørsmålet: Vil dette føre til eit betre eller eit verre samfunn? Det håper eg i alle fall éin av tilhengjarane av dette forslaget kan svare prinsipielt på. Berre å blåse dette forslaget igjennom i Stortinget utan at heilt fundamentale spørsmål er reiste, er ganske skremmande. Kvifor er regjeringspartia redde for kva folk og fagfolk vil seie og meine? Det er eit ope spørsmål, som eg trur vi neppe kjem til å få svar på i denne debatten. Men det aner meg at det er ein valkamp på gang, og at dette er ein del av ei lengre valkampførebuing.

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:22:24]: Det er en kjensgjerning at drap, grov vold, voldtekt og seksuelle overgrep mot barn har store skadevirkninger for fornærmede, pårørende, etterlatte og samfunnet som helhet. Ofrene og deres nærmeste påføres langvarig lidelse av både fysisk og psykisk art. Samfunnet tar skade i form av økt utrygghetsfølelse i befolkningen og redusert livsutførelse og livskvalitet.

Regjeringen mener at straffene bedre må gjenspeile alvorret i det å begå flere grove forbrytelser mot menneskers liv og helse. Det er dette som er kjernen i den saken som Stortinget skal ta stilling til i dag.

Forslaget om skjerpet straff består av to elementer som må ses i sammenheng: for det første at man hever maksimumsstraffen med 5 år, fra 21 år til 26 år, i saker hvor noen har begått flere grove volds- eller seksuallovbrudd. For det andre gis det et signal til domstolene om å utmåle straffene strengere i denne typen saker. Det vil si at straffenivået skal heves.

Det er nå 36 år siden Stortinget opphevet livstidsstraffen i straffeloven. Det var i 1981. Maksimumsstraffen ble da satt til 21 års fengsel. Den har ligget fast siden den gang, med et unntak for folkemord, forbrytelser mot menneskeheten, grove krigsforbrytelser og grove terrorhandlinger, hvor strafferammen etter hvert er blitt hevet til 30 års fengsel.

Siden den gang har disse spørsmålene blitt utredet og debattert en rekke ganger. Og til grunn for den proposisjonen som Stortinget behandler i dag, ligger det en grundig utredning som bygger på å videreutvikle tidligere utredninger av dette spørsmålet. Derfor stiller jeg meg kritisk til forslagene om ytterligere utredninger. Spørsmålet har allerede vært utredet i flere omganger. Vi kjenner allerede de hensynene som taler for og imot strengere straffer i denne typen saker. Enda en utredning vil ikke hjelpe. Det som nå gjenstår, er den politiske avveiningen som denne forsamlingen er satt til å foreta.

Regjeringens forslag har vært bredt debattert siden det ble sendt på høring i desember i fjor. Meningene har vært delte. Jeg har merket meg at Advokatforeningen og Riksadvokaten er blant dem som har gått imot forslaget. På den andre siden har forslaget fått støtte fra høringsinstanser som Det nasjonale statsadvokatembetet og Stine Sofies Stiftelse. I høringen på Stortinget ga også Politijuristene sin tilslutning til forslaget.

Noen debattanter har gjort et poeng av at straff bare kan begrunnes med straffens allmennpreventive og individualpreventive virkning. Disse nyttevirkningene er viktige, men de kan etter mitt syn ikke alene begrunne dagens

straffenivå. Selv om vi ikke med sikkerhet kan fastslå at en strafferamme på 21 år virker mer preventiv enn f.eks. 5 år, tror jeg det er få som mener at vi burde senke straffenivået for drap så pass drastisk. Det har med rettferdighet å gjøre: for offer, for pårørende, for etterlatte og for samfunnet som helhet. Det handler også om at vi som samfunn gir signaler om hvor straffverdig en handling er. Jeg mener dagens høye strafferabatter gir et galt signal.

Vi kan aldri oppnå full forholdsdsmessighet mellom forbrytelse og straff. Straffen må være i tråd med menneskerettighetene og våre tradisjoner for en human strafferechtspleie. Men innenfor disse overordnede rammene er det altså et politisk spørsmål å bestemme hvor straffenivået og maksimumsstraffen skal ligge. Regjeringen mener altså at straffenivået for flere grove volds- og seksuallovbrudd bør heves. I lys av dette, i lys av den hevingen av straffenivået for drap, grov vold og seksuallovbrudd som har funnet sted de siste årene, mener regjeringen at strafferammen i disse sakene bør heves fra 21 til 26 år.

Jeg registrerer at komiteens flertall har signalisert at de ønsker å videreføre dagens høye strafferabatter, og at flertallet dessverre ikke støtter regjeringens forslag om økt strafferamme.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kari Henriksen (A) [14:27:39]: Vi behandler i dag en sak der Høyre og Fremskrittspartiet står alene om en hastebehandling av en sak som ikke trenger å hastebehandles. De økonomiske og administrative konsekvensene av lovforslaget om straffeskjerpelse er stemoderlig behandlet i proposisjonen. Den uansvarlige saksbehandlingen i Stortinget har også avskåret Stortinget fra å stille spørsmål til oppklaring til departementet, noe som er en viktig demokratisk verdi som skiller regjeringas og Stortingets rolle.

Kriminalomsorgsdirektoratet viser at økt behov for soningsdøgn på 5 pst. ville utløst investeringer på 550 mill. kr og 125 mill. kr i årlige økte driftsutgifter. Dette er det ikke redegjort for i proposisjonen.

Kriminalomsorgen i Norge kuttes, soningskapasiteten i Norge er så å si på stedet hvil under Høyre-Fremskrittsparti-regjeringas styre.

Er statsråden enig i at de økonomiske og administrative konsekvensene av forslaget er vesentlig informasjon for Stortinget, og mener statsråden at det er tilstrekkelig utredet og synliggjort i proposisjonen som er lagt fram?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:28:40]: Disse spørsmålene, som jeg var inne på i mitt innlegg, har vært utredet en rekke ganger siden man fjernet livstidsstraffen i 1981. Det har vært debattert, og det har vært utredet. Så mangel på informasjon og mangel på kunnskap for å kunne fatte beslutninger i denne saken mener jeg er et særdeles dårlig argument. Men jeg oppfatter at man gjerne vil bruke det argumentet for på en måte å unngå å ta et valg i det som er en viktig sak, og som jeg gjennom min tid som politiker har opplevd som et tilbakevendende tema som har vært diskutert, uten at man har vært villig til å fremme de lovforslagene som er nødvendige for å ivareta de hensynene som jeg oppfatter at befolkningen ber om, altså strengere straffer. Da handler det lite om å diskutere enda mer om prosess.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Kari Henriksen (A) [14:29:46]: Jeg skjønner at det er ubehagelig, og at «repeat»-knappen er god å ha.

Ved tidligere straffeskjerpelser under Stoltenberg økte behovet for antall soningsdøgn og varetekt. Kriminalomsorgsdirektoratets anslag over nødvendige budsjettmessige styrkinger er høyere enn det samlede kuttet i hele denne regjeringssperioden.

Fremskrittspartiet går til valg på flere titalls milliarder i økte skatteuttak, samtidig som de uttrykker bekymring på velferdsstatens vegne. Janusansiktet viser seg så visst i dagens politikk.

Tiltaket i Nederland er midlertidig, og så vidt Stortinget er kjent med, er det ikke satt i gang prosesser med hensyn til utvidelse av f.eks. Skien og Halden, som raskt ville kunne være på plass. Siden det haster sånn: Forbereder nå statsråden en kapasitetsutvidelse ved disse og andre fengsler, og kan statsråden gi en vurdering av når arbeidet i Skien og Halden kan påbegynnes?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:30:43]: Denne regjeringen har lagt til rette for utbygging av fengselsplasser. Det er vi gang med. Det kommer også tydelig frem i revidert nasjonalbudsjett. Så nye fengselsplasser blir bygd. Samtidig bruker vi de midlertidige plassene i Nederland for å avhjelpe en situasjon som var skapt under den forrige regjeringen, hvor man ikke hadde nok fengselsplasser til å håndtere dem som sto på vent for soning. Det gjør denne regjeringen noe med.

Så oppfatter jeg tilknytningen mellom den saken som representanten tar opp, og det vi diskuterer her i dag, altså økte strafferammer, som kanskje litt søkt. For det første oppfatter jeg vel ikke at det beste argumentet for rettferdighet og strengere straffer er at man frykter at man skal få noe mer utgifter til soning. Det er i så fall en kostnad vi er villig til å ta. Videre er det altså sånn at vi har bygd opp fengselskapasitet, og vi forsetter å gjøre det.

Kari Henriksen (A) [14:31:48]: Jeg forstår veldig godt at det er ubehagelig å lide et så klart nederlag i Stortinget i en sak som ikke trenger å hastebehandles, og som Høyre og Fremskrittspartiet står alene om å ville hastebehandle. Det er spesielt utfordrende når justisministeren ikke engang i Stortinget kan redegjøre for de økonomiske konsekvensene, og bare viser til at det er gjort tidligere vurderinger. Her har vi en situasjon der en nesten ikke har begynt å bygge en eneste ny fengselsplass i Norge i den tiden en har hatt regjeringssmakt. Vi spør da: Hva vil det koste? Hvordan vil justisministeren løse det økte kapasitetsbehovet?

Til nå har vi bare fått høre «repeat»-knappen. Det kunne være interessant med noen faktatall, og kanskje i tilknytning til fengslene i Halden og Skien?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:32:42]: Vi har lagt til rette og får realisert nye fengselsplasser. Jeg viser også til revidert nasjonalbudsjett og Agder fengsel, som kommer til å bety et stort løft. Så ja, det bygges flere fengselsplasser, og vi avhjelper midlertidig gjennom det vi har på plass i Nederland. Så her handler regjeringen, og mer vil komme i tiden som ligger foran oss.

Så skjønner jeg at det er ubehagelig for Arbeiderpartiet å diskutere denne saken, og at man helst vil at det skal dreie seg om alle mulige andre ting enn det som er sakens kjerne og sakens realitet. Vi har altså gjennom tiår diskutert strengere straffer for særlig alvorlig kriminalitet, hvor man gjentatte ganger har utført den samme typen kriminalitet.

Denne regjeringen tar det til etterretning, fremmer et lovforslag og ber Stortinget ta stilling til det, og det eneste jeg merker meg at man argumenterer med, er altså prosess, utredning og mer tid.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:33:55]: Vi opererer jo ikke med strafferabatt i Norge, men statsråden snakker om strafferabatt i sitt innlegg. Derfor er mitt spørsmål ganske enkelt om intensjonen med proposisjonen er å endre dette, slik at man nå opererer med strafferabatt. For man har jo noen prinsipielle utfordringer knyttet til det, slik jeg ser det, og man vil i alle fall ha et helt annet system dersom man skal gjøre det. Så når statsråden sier det på den måten, er det sånn at han vil endre det, eller skulle han ønske at en endret det?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:34:33]: Slik dagens lovgivning fungerer, får man det som av mange oppfattes å være en strafferabatt, dvs. at det første seksuelle overgrepet mot et barn er det som får mest utslag, og hvis man da gjentar dette flere ganger, vil straffen per gjennomført seksualovergrep mot dette barnet bli mindre. Det er noe vi prøver å reparere på med denne proposisjonen, at man i større grad ved gjentakende forbrytelser som er svært alvorlige – vi snakker altså om strafferammer på over 15 år – i mindre grad skal få denne rabatten, som man oppfatter det som. Derfor hadde jeg også trodd at dette var noe Stortinget var villig til å gjøre noe med.

Dette har vært diskutert lenge, det har vært utredet lenge, og her handler det altså rett og slett om at Stortinget agerer.

Iselin Nybø (V) [14:35:46]: Jeg har lyst til å følge litt opp det som representanten Ropstad snakket om. Statsråden svarer at han er opptatt av å bøte på det som handler om strafferabatt. Hvis man begår en forbrytelse som har en strafferamme på inntil 21 år, kan man få 21 år. Begår man flere slike forbrytelser, ønsker nå justisministeren og regjeringen å øke strafferammen til 26 år. Men det vil jo fortsatt være en strafferabatt, vi setter bare taket litt høyere. Argumentasjonen som justisministeren selv bruker, vil også gjøre seg gjeldende om han i dag skulle få flertall for det forslaget som han har lagt fram. I tillegg medfører det forslaget som her ligger på bordet, at man øker straffenivået for visse forbrytelser som har en strafferamme på over 15 år.

Mitt spørsmål til statsråden er: Er han bekymret for at det vil skape et ytterligere press på øvrige kriminelle handlinger når det blir et større spenn i straffenivået – at vi vil få et ytterligere press på å øke straffenivået generelt?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:36:52]: Det er riktig at så lenge man opererer med en øvre strafferamme, vil man alltid komme i den situasjonen at dersom man gjør nok antall forbrytelser, vil man få det som kan oppfattes som en strafferabatt.

Intensjonen med denne proposisjonen handler om å redusere den virkningen og skape mer balanse mellom det som prosaisk nok omtales som rettferdighet, dvs. forventninger der ute når folk begår svært alvorlig kriminalitet, og den utmålingen av straff den enkelte da ilegges. Dette er et forsøk på å imøtekomme den kritikken.

Så er det riktig at det som opprinnelig var på høring, var mer omfattende. Dette er et forsøk på å komme opposisjonen og Stortinget i møte for å få en løsning som vi faktisk kan ta stilling til i denne stortingssesjonen.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [14:37:56]: Statsråden seier at dette er meir i tråd med rettsoppfatninga til folk. Korleis har statsråden fått greie på det?

Statsråd Per-Willy Amundsen [14:38:05]: Dersom man har deltatt i det politiske ordskiftet gjennom år, ser man et stadig tilbakevendende tema som nettopp handler om dette. Og det er nettopp derfor det er så viktig å skille mellom den type forbrytelser som ikke har noe offer, den type forbrytelser som ikke er så alvorlige, og det vi snakker om her. Vi snakker om drap, vi snakker om seksuelle overgrep mot barn, voldtekt, grov vold, og at det gjentas flere ganger. Det er da man havner i den situasjonen, som tilbakemeldinger der ute blant mange velgere uttrykker, at det blir urimelig at man skal ha en slags strafferabatt når man begår så mange alvorlige forbrytelser. Jeg oppfatter at det er noe som gjenspeiler folks rettsfølelse. Det kan hende at SV er uenig i det, men det er i hvert fall et standpunkt jeg har.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Dag Terje Andersen (A) [14:39:18]: Jeg skal i liten grad snakke om saken, dvs. jeg har ikke tenkt å si så mye om innholdet i saken, for det klarer våre justispolitikere utmerket. Jeg vil heller kommentere det faktum at vi behandler saken.

Jeg står her med et brev fra Stortingets presidentskap, datert 21. februar, vedrørende framleggelse av saker for Stortinget i vårsesjonen, der det står: I anledning regjeringas oversikt over bebudede saker i vårsesjonen finner presidentskapet grunn til å informere om at sakene må fremmes senest fredag 21. april for at de skal kunne påregnes å bli behandlet før vårsesjonens slutt.

Det er selvfølgelig spesielt av hensyn til at hvis man får store og viktige saker, skal Stortinget ha mulighet til å gjøre en skikkelig jobb med dem. Jeg oppfatter denne saken som viktig.

Flertallspartiene i komiteen, Høyre og Fremskrittspartiet, har sørget for at vi behandler saken i vår, til tross for at den ble oversendt fra regjeringa over én måned etter tidsfristen. De burde gjort det før, hvis de syntes den var viktig.

Når vi har de reglene vi har for når saker skal legges fram, er det av hensyn til demokratiets krav til grundighet i Stortingets behandling, og ikke minst respekten for at det ikke er alle som har så store grupper som Arbeiderpartiet, Høyre eller Fremskrittspartiet i Stortinget. I denne saken er det faktisk sånn at verken Venstre, SV eller Miljøpartiet De Grønne har folk i den fagkomiteen som i løpet av få

dager har behandlet saken. Da er det sånn at de store partiene ikke respekterer de små partienes mulighet til å følge sin forpliktelse til å jobbe grundig og sette seg inn i saken.

Men det som kanskje er mest alvorlig, er at når mindretallet tar opp den saken med presidentskapet, er det sånn at presidentskapets flertall, de samme to partiene, ikke respekterer presidentskapets brev til regjeringa. Og når ikke presidentskapet legger til rette for en god demokratisk debatt i et viktig spørsmål – som jeg også mener er viktig, og som det kan være gode grunner til å framlegge – altså Stortingets mulighet til å behandle det på en god måte, utfordrer jo presidentskapet Stortingets rolle med hensyn til en demokratisk behandling. Presidentskapets flertall ivaretar interessene til Høyre og Fremskrittspartiet, men ikke hensynet til demokratiet og ikke hensynet til en forsvarlig saksbehandling. Det synes jeg er skuffende.

Margunn Ebbesen (H) [14:42:46]: Regjeringen har foreslått å øke maksstraffen for gjentatte alvorlige integritetskrenkelser. Dette er ment å ramme den som begår flere drap, flere grove voldtekter og flere voldsforbrytelser.

I dag er dagen da Arbeiderpartiet og Senterpartiet stemmer ned dette forslaget – dette til tross for at ofre, pårørende og folk flest sier ja til å øke straffenivået for de verste forbrytelsene som begås.

Stine Sofies Stiftelse har samlet inn over 18 000 underskrifter til fordel for regjeringens forslag på bare noen få dager. Dette sier i alle fall meg at folk der ute ønsker sterkere reaksjoner overfor gjerningspersonene og heller støtter ofrene, selv om det er en liten andel av vår befolkning.

Vi politikere har et ansvar for å lytte til folk. Det er derfor vi er valgt inn på Stortinget. Debatten om strafferammer har alltid vært aktuell, og forslaget fra regjeringen har vært varslet politikk lenge, helt siden vi tegnet regjeringsplattformen.

I tillegg har strafferammer vært debattert ute i samfunnet i lang tid. Debatten blusser opp når svært alvorlige kriminelle handlinger går for domstolene.

Arbeiderpartiet har brukt mye tid på å kritisere selve prosessen, istedenfor å bruke tid på selve saken. Lenge visste vi ikke hvordan Arbeiderpartiet ville stille seg til den. Det eneste vi visste, var at de ønsket å utsette behandlingen av saken i Stortinget.

Arbeiderpartiet står her i dag og kritiserer prosessen. De mener vi hastebehandler forslaget på tre uker og kjører en uforsvarlig prosess. Men dette er likevel et paradoks, for på fredag forrige uke fremmet Arbeiderpartiet et nytt forslag om endringer i forutsetningene for nærpolitireformen. Dette skal de ha oss til å behandle i løpet av bare én uke.

Jeg forstår at det er valgkamp, og at frontene tilspisser seg. Men her kan ikke Arbeiderpartiet kritisere regjeringspartiene for hastebehandling, når de gjør akkurat det samme selv.

Det er synd at forslaget om strafferammer ikke får flertall, og at debatten dessverre har dreiet seg om prosess fremfor saken i seg selv. Det er synd at vi i nok en sak ser ut til å glemme ofrene bak en så alvorlig straffbar handling. I dag oppnår vi ikke flertall for et viktig forslag som ville styrket ofrenes og pårørendes stilling. Det er beklagelig.

Anna Ljunggren (A) [14:45:32]: Justisminister Amundsen ble for en tid tilbake utfordret på hva som var de tre viktigste sakene denne regjeringen hadde gjort for å bekjempe voldtekt. Han kom på én: politireformen. Det sier det meste om en regjering som i slutten av perioden prøver å skjule sin mangel på handlekraft i arbeidet mot vold og overgrep og innføre «lengre straff» ved å prøve å framstå som streng. Regjeringen tar seg ikke engang bryet med å legge opp til en skikkelig prosess. Høyesterett er kritisk, Riksadvokaten er kritisk, og Kriminalomsorgsdirektoratet peker på at det kommer til å koste mange hundre millioner kroner. Og så får Stortinget seks dager på å behandle den. Slik styrer man ikke et land.

Representanten Jan Arild Ellingsen sa at Arbeiderpartiet hadde god tid i regjering til å innføre forhøyet maksimumsstraff. Med respekt å melde: Fremskrittspartiet har sittet i fire år i regjering og har hatt tid til å fremme denne saken for Stortinget for lenge siden. Da kunne vi ha behandlet den på en grundig, ryddig og ansvarlig måte. Det gjør vi ikke nå.

Det er snart valgkamp, og det har denne saken vært preget av fra dag én. I fire år har Arbeiderpartiet etterlyst en forpliktende handlingsplan mot voldtekt, og i morgen kommer Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti til å stemme imot en slik forpliktende plan. At planen skal være forpliktende, er nemlig uaktuelt for regjeringen. De stemmer også imot forslaget om at voldtekt, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn, herunder overgrep som er dokumentert på nett, skal prioriteres av politiet. Og de stemmer imot forslaget om å intensivere arbeidet med å endre holdningene til voldtekt og sørge for at dommere og meddommere i domstolene får økt kunnskap om voldtekter, særlig fest- og sovevoldtekter. Det hjelper ikke å si at voldtektsmenn skal sitte inne lenge, hvis de ikke dømmes.

Hovedutfordringene i dag er at mange voldtekter aldri anmeldes, at man ikke engang kan være sikker på at anmeldelsen blir prioritert av politiet, og at sjansen for at gjerningsmannen blir dømt, er liten. Men hva gjør justisministeren med disse reelle utfordringene? Ingen verdens ting.

Arbeiderpartiet er ikke imot økte straffer for grove integritetskrenkelser, men vi må vite hva konsekvensene av forslaget er, og hva behovet er – og ikke minst vil vi gjøre mer, for økte maksimumsstraffer alene er ikke nok for å bekjempe vold og overgrep.

Ingebjørg Amanda Godskesen (FrP) [14:48:22]: De kriminelle har i tiår hatt en rekke organisasjoner, profesorer, kriminologer og andre eksperter som har kjempet for stadig bedre rettigheter for lovbrutere. Med noen hederlige unntak er det få stemmer i debatten som snakker om hva som er best for ofrene.

Fremskrittspartiet ønsker, i likhet med offerorganisasjonene, strengere straffer for de aller verste kriminelle. Serieovergripere og seriemordere bør, av hensyn til ofrenes verdighet, få strengere straff enn i dag. Fremskrittspartiet ønsker å gi ofrene større plass i norsk strafferett.

I dag er det mulig å dømme en kriminell til maksimalt seks år i tilleggsstraff for alle lovbrudd utover det første, eller to ganger strafferammen for et lovbrudd der rammen er under seks år. Voldtekt har i dag en maksimumsstraff på ti år, jf. straffeloven § 291. Etter dagens regelverk kan en serieovergriper som har begått flere titalls voldtekter,

maksimum dømmes til 16 års fengsel. I tillegg vet vi at domstolene gjennomgående vegrer seg for å bruke den øvre delen av strafferammen.

En undersøkelse NRK foretok i 2011, viste at overfallsvoldtekter i gjennomsnitt førte til en dom som var under en femtedel av strafferammen. Kan vi si at dette er et system som ivaretar ofrene i stor grad? Nei – det mener ikke vi i Fremskrittspartiet.

Regjeringen vil ikke innføre et amerikansk system, der kriminelle dømmes til flere hundre år i fengsel. Fremskrittspartiet ønsker likevel å foreta nødvendige endringer i et straffesystem som i altfor liten grad ivaretar og fokuserer på offeret i straffesaker. Regjeringens forslag legger derfor opp til en skjerping av dagens praksis, slik at serieovergripere og yrkeskriminelle i større grad blir stilt til ansvar for sine forbrytelser. En moderat økning av strafferammen på fem år medfører at serieovergripere og yrkeskriminelle vil få en straff som i større grad tar hensyn til ofrenes behov for rettferdighet og oppreisning.

Ofre for voldtekt og grov kriminalitet får i dag erstatning og oppreisning av gjerningsmenn. Dette er riktig og bra. Det finnes likevel noen relativt groteske paradokser i dagens regelverk. I saker med flere gjerningspersoner vil domstolene ofte fastsette et samlet oppreisningsansvar overfor fornærmede, f.eks. i saker om gjengvoldtekter. Dette fører til at de enkelte kriminelle som har begått en gruppevoldtekt, betaler mindre i oppreisning til offeret enn de ville ha gjort om de hadde utført voldtekten alene. Dette er moralsk galt, og jeg er glad for at denne delen av forslaget får flertall her i dag.

Fremskrittspartiet har i regjering fjernet foreldelsesfristen for vold og overgrep, styrket barnehusene og innført et offerkontor i hvert politidistrikt. Jeg håper ofrenes rettigheter kan styrkes ytterligere her i dag, og jeg oppfordrer alle til å gjøre som Fremskrittspartiet: å stemme for hele forslaget.

Peter Christian Frølich (H) [14:51:19]: Kritikken mot prosessen høres rett og slett litt hul ut. Her tror jeg ikke det mangler tid, her mangler det først og fremst vilje. Saken har vært programfestet. Den har vært varslet siden 2013. Hovedinnholdet har vært kjent for både Arbeiderpartiet og alle oss andre siden desember 2016. Så er proposisjonen endret. Den er gjort mindre omfattende. Det er rett og slett slik at proposisjonen har blitt mye mer overkommelig.

Ja, saken har blitt behandlet litt raskere enn normalt, men det har ikke krevd noe særlig mer arbeid av den grunn. Det er kuttet på litt dødtid i komitébehandlingen, men høring er gjennomført på en helt forsvarlig og normal måte, og det har vært forsvarlige merknadsrunder, iallfall for toppolitikere som sitter på Stortinget.

Velgerne forventer handlekraft av oss. I stedet kommer vi ut av denne dagen med vedtak om nye utredninger, nye komiteer, nye utvalg. Det er helt åpenbart lett å sparke ballen nedover gaten og utsette avgjørelser.

Så er det bare å registrere at av alle partiene som klager på prosessen, er det Arbeiderpartiet som klager høyest. Dette er altså partiet med størst stortingsgruppe, med flest kommunikasjonsrådgivere og andre politiske rådgivere, de har stor justisfraksjon – de har i det hele tatt alle forutsetninger for å klare å sette seg inn i en proposisjon på knappe 40 sider.

Kommer dette temaet overraskende på Arbeiderpartiet? Er ikke selve essensen av hva man skal gjøre som justispolitiker, å ta stilling til straffesystemet vårt og strafferammene? Er ikke det en debatt som justispolitikere bør kunne ta på sparket?

Arbeiderpartiet må gjerne være mot dette forslaget, det er fullt ut en ærlig sak. Men de må i det minste kunne varsle et tydelig standpunkt. Arbeiderpartiet har brukt mye av tiden på å snakke om presidentskap og frister og formelle brev, men hva mener Arbeiderpartiet om saken? Er utrede det svaret Arbeiderpartiet ønsker å gi velgerne? Anerkjenner Arbeiderpartiet i det hele tatt problemet?

Sveinung Rotevatn (V) [14:54:02]: Ein kan tenkje seg fleire grunnar til å heve straffene for ulike brotsverk. Det kan bidra til sterkare allmennprevensjon, altså at færre vil gjere slike brotsverk, eller det kan bidra til sterkare individualprevensjon, altså at den aktuelle brotsmannen vil kome på betre tankar. Men regjeringspartia bruker ikkje sånne argument i innstillinga, ei heller i høyringsnotatet som gjekk ut. Der stod det tvert imot svart på kvitt:

«Prevensjonsteoriene – allmenn- og individualprevensjon – kan i liten grad begrunne en slik lovendring».

Så kva står vi igjen med då? Jo, det er den gode, gamle allmenne rettskjensla, som er det berande og einaste argumentet i forslaget frå regjeringspartia. Og kva er så denne størrelsen «allmenn rettskjensle»? Justisministeren svarte i stad at han hadde snakka med nokre veljarar. Ja, det er bra. Ei rimeleg tolking er kanskje det fleirtalet måtte meine om straffenivået. Eg trur nok det er god grunn til å seie at fleirtalet er for strengare straffer. Men spørsmålet er om fleirtalet meiner det fordi dei a) veit kva det faktiske straffenivået er, eller b) fordi dei ikkje veit det. Og det har vi faktisk ein god del kunnskap om.

Det var eit stort forskingsprosjekt på Universitetet i Oslo i 2010 som gjennomførte ei grundig undersøking av folk sine haldningar til straff. Kva lærte vi av det? Jo, vi lærte tre ting:

1. Folk ønskjer høgare straffer.
2. Folk trur at straffenivået er mykje lågare enn det faktisk er.
3. Når dei blir spurde om kva som ville vore eit passeleg straffenivå, svarer folk generelt lågare enn det som er dagens reelle straffenivå.

I den saka vi no har føre oss, handlar det om grove integritetskrenkingar. Ok, kva seier forskinga om det då? Jo, når folk blir presenterte for saker som handlar om gatevald og partnarvald, ville berre 36 pst. gje like streng straff som ein domstol faktisk gjev. Når dei blir presenterte for valdtektssaker, ville berre 43 pst. gje like streng straff som det ein domstol faktisk gjev. Og når ein spurde dei kva dei trudde ein domstol ville gje i straff, var det faktiske straffenivået i alle saker alvorleg undervurdert av dei spurde. Dette var til alt overmål før straffeskjerpningane i den nye straffelova.

Faktum er altså at det norske straffenivået stort sett er i tråd med folk si allmenne rettsoppfatning. Ja, tidvis er det faktisk i overkant strengt. Men like fullt trur folk flest at straffenivået er mykje lågare enn det det er. Kvifor er det sånn? Tja, kanskje er det fordi vi har ei rekkje politikarar som spring rundt i valkamp etter valkamp og gjev eit misvisande bilde av kor strengt vi faktisk straffar folk i dette landet. Det bør dei slutte med.

Noreg er eit av verdas tryggaste og fredelegaste land – ikkje på trass av at vi har eit straffesystem basert på kunnskap og humanisme, men på grunn av det.

Åse Michaelsen (FrP) [14:57:17]: Når jeg hører på de ulike innleggene her nå, hvor vi diskuterer hvordan folk opplever ting, hvordan vi som politikere opplever ting, og hvordan advokater opplever ting, er det noen som ikke blir ofte nok nevnt, og det er ofrene. Det er ofrene – og de pårørende til ofrene – som skal være i sentrum.

Så framstilles det her som om dette er noe helt nytt. Nei, det er ikke noe helt nytt, dette diskuterte vi da jeg satt i justiskomiteen fra 2009 til 2013, så det er et dårlig argument å bruke det. Vi vet om dette – vi har kunnskap.

I dag har vi 21 år for ett drap, ett alvorlig overgrep, og her legges det altså fram forslag om å heve til 26 år for to eller flere. Men vi har også klart å vedta 30 år når det gjelder terrorisme, som også er to eller flere. Hvor går da skillet mellom å drepe 15 og 17, eller mellom å drepe 50 og 150? Det er ingen som kan trekke den grensen.

Dette dreier seg igjen om ofrene. Det er ikke nødvendigvis et kronebeløp. Det er ikke nødvendigvis at vi ser på antall år, men det er mengden. Hvis en representant som sitter i denne salen, hadde en datter som det var blitt begått alvorlige overgrep mot, og den datteren var en av fem, en av seks, og saken kom i rettsapparatet og en ville se hva vi diskuterer her i denne salen, skulle altså det enkelte barn ut fra det ikke bli like godt ivaretatt som det første. Hva gjør det med den enkelte? Er vedkommende mindre verd? Er vedkommende mindre verd?

Dette dreier seg først og fremst om å bli sett som offer. Det dreier seg om å få like stor anerkjennelse for det en har gått gjennom, det dreier seg om å bli trodd, og det dreier seg om at vi har et rettssystem som tar ofrene på alvor.

Jeg er helt overbevist om at offeret i dette tilfellet må videre på sin vei. Det skal ikke være ofrene som skal måtte løpe etter verken erstatningsordninger eller noe som helst annet. Denne regjeringen har gjort mange grep, og et av de viktigste vi har gjort, er å opprette offerkontor, med lavterskeltilbud. Men da må også rettsapparatet være med, støtte dette forslaget, som tar ofrene på alvor.

Hadia Tajik (A) [15:00:30] (leiar i komiteen): Dette er ei sak med ganske krevjande avvegingar, og det er gjort eit for dårleg forarbeid frå regjeringa si side. Det er grunnen til at Arbeidarpartiet er nøydtt til å stemma ned einskilde delar.

Då straffelova av 2005 vart vedteken, var det Arbeidarpartiet som var drivaren bak å auka straffene for fleire grove kriminelle handlingar. Drap fekk auka straff, frå ti til tolv års fengsel. Minstestrafta for drap vart heva frå seks til åtte år. Seksuell omgang med barn under 14 år fekk nemninga valdtekt og fekk minstestraft på tre år. Når det gjeld grov vald, vart straffene auka med ein tredjedel. For valdtekt vart minstestraftene auka frå to til tre år. Grov valdtekt vart presisert å måtta gje minst fem år.

Det er med andre ord feil, det som representanten Frølich og representanten Ellingsen har hevda, at Arbeidarpartiet aldri har vore for å auka straffene. Under gjevne omstende og med grundig juridisk argumentasjon har me gjort det òg i andre samanhengar.

Når det gjeld forslaget me har fått til behandling i dag, er hovudproblemstillinga at Høgre og Framstegspartiet har fremja eit forslag for seint til at ein kan behandla det skik-

keleg – har gjeve Stortinget seks arbeidsdagar til å behandla det og gjort eit for dårleg forarbeid. Sånn styrer ein ikkje eit land.

Frølich hadde eit resonnement i stad om at Arbeidarpartiet er så store og har så mange i justiskomiteen at dei jo må kunna klara det innanfor dette tidsrommet, men dette handlar jo om demokratiet. Det handlar òg om alle dei andre partia som har vesentleg mindre størrelse, og med Frølichs resonnement kan ein jo leggja ned heile Lovavdelinga i Justis- og beredskapsdepartementet, for kva skal ein eigentleg med ho? Det står trass alt i ei setning i partiprogrammet til Høgre at det vil koma ei slik sak. Og då kan ein jo ikkje ha noko behov for å drøfta eller avvega dei einskilde delane i det, skulle ein tru.

Eg vil visa til høyringsbrevet frå Riksadvokaten, der dei påpeikar:

«Det er ikke lett å se at straffskjerpelser i konkurrenstilfeller (...) vil medføre større grad av forholdsmessighet (...).»

Dei skriv òg:

«Endringer i straffenivået bør ha bred tilslutning både på folkelig og politisk nivå, og være i samsvar med grunnleggende verdier. En forutsetning for å sikre dette, er trolig at straffskjerpelser skjer gradvis over tid.»

Høgre og Framstegspartiet har valt konflikt og valkamp, ikkje tilslutning og forankring. Ikkje ein gong samarbeidspartia deira er budde på å støtta dette forslaget. Nettopp det at dette er eit reint valkampforslag, viser Høgres og Framstegspartiets gjentekne angrep på Arbeidarpartiet, ikkje på Kristeleg Folkeparti, ikkje på Venstre, som er samarbeidspartia deira, men som i denne saka meiner det same som Arbeidarpartiet.

Høgre og Framstegspartiet hevdar å vera opptekne av offerperspektivet, men dei hadde ikkje pengar i opptrappingsplanen mot vald i nære relasjonar, ikkje øyremerkjer dei pengane til barnehusa, ikkje har dei krav om familievaldscoordinatorar i politidistrikta, og ikkje har dei gjeve nok pengar til domstolane, slik at dom kan verta felt raskt, at offeret kan få avklaring og gjeringsmannen straff. Dei er ikkje på parti med offera, men på parti med seg sjølve.

Ulf Leirstein (FrP) [15:03:49]: I norsk strafferett får en gjerningsmann som regel både strengere straff og må betale en høyere erstatning desto mer krenkende og alvorlig en forbrytelse er. Dette er selvsagt for alle tenkende og oppegående mennesker – desto grovere forbrytelse, desto strengere straff. En strengere straff betyr høyere erstatning til det desto mer traumatiserte offeret. Dette skulle man tro var utgangspunktet i norske rettssaler.

Dessverre finnes det paradoksale og grovt urettferdige unntak fra denne regelen. En mer grotesk forbrytelse kan i praksis medføre et lavere erstatningsansvar. Høyesterett fastslo klart i 2008 at en voldtektsmann får rabatt i oppreisningserstatningen om han begår denne avskyelige gjerningen sammen med flere andre i en gruppevoldtekt. Skulle hver og en voldtektsmann betalt sin rettmessige erstatning til offeret, ville erstatningen blitt på 530 000 kr. Høyesterett mente derimot, mot all sunn fornuft, at gruppevoldtektsmenn skulle slippe billigere unna fordi overgrepet ble begått av flere. Erstatningen ble derfor kuttet med langt over halvparten og endte på 200 000 kr. Vold-

tektsmennene ble også gjort solidarisk ansvarlige. I praksis betyr det at dersom en av dem har penger på bok og blir tvunget til å betale hele summen, slipper resten av voldtektsmennene unna uten å betale erstatning overhodet.

Jeg er derfor veldig glad for at halvparten av denne proposisjonen går gjennom i dag, nemlig det å fjerne den såkalte grupperabatten. Men regjeringen får altså ikke flertall for forslaget om økt maksstraff, og det beklager jeg på det sterkeste. Lovforslaget ligger på bordet. Det er utarbeidet av landets fremste jurister i Lovavdelingen, og regjeringens forslag har vært på høring siden desember 2016. Det er også ganske spesielt at flertallet i denne sal i dag mener det er helt forsvarlig å behandle halvparten av lovsaken i dag, men mener det er helt uforsvarlig å vedta den andre halvdel av proposisjonen. Argumentene fra opposisjonen, som har flertall i denne saken, er at Stortinget har hatt for kort tid til å vurdere den. Men det skinner jo igjen i alle innlegg fra opposisjonen at de aldri ville stemt for denne økte straffen, uansett hvor mange ekstra dager, uker, måneder eller år de hadde hatt. Dette er ikke en ny debatt. Det er en debatt man stadig vekk har i det offentlige rom. Jeg tror man er veldig klar over posisjonene.

Men jeg konstaterer at Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet og Senterpartiet m.fl. i dag vil støtte et forslag som går på sette ned nok et utvalg og få nok en utredning. Jeg mener dette virkelig er å kaste blå i øynene på ofrene, som ønsker å få en straffelov som er mer i tråd med rettsfølelsen. Jeg er stolt over at Fremskrittspartiet og Høyre, vår samarbeidspartner, i denne saken står side om side for å ta ofrene på alvor og fremme forslag om en økt maksstraff.

Anders B. Werp (H) [15:07:02]: Saken og debatten deler vel for så vidt Stortinget inn i tre grupper, hvor den første er regjeringspartiene – Høyre og Fremskrittspartiet – som er for forslaget, og argumenterer for dette. Den andre gruppen er Venstre, SV og – slik jeg leser og tolker – også Kristelig Folkeparti, en gruppe i Stortinget som er mot forslaget. De er uenig, men respekterer argumentene til de nevnte partiene.

Så er det den siste gruppen, som er Senterpartiet og Arbeiderpartiet, som er mot prosessen – og så hører vi ikke noe om hva de mener om saken. Jeg har lyst til fortsatt bare å minne om at da Stortinget behandlet opphevelse av foreldelsesfristen for mordbrann, i 2015, var det etter et representantforslag fra Senterpartiet, et forslag som ikke hadde vært i høring i regi av departementet. Det var i høring i regi av komiteen, naturligvis, men det var en hastebehandling, hvor alle visste at dette dreide seg om én tidsfrist, og det var å rekke foreldelsesfristen for Scandinavian Star-saken. Da gjaldt ikke de samme prinsippene som Senterpartiet anfører fra talerstolen i denne saken.

Så er det Arbeiderpartiet, som har flere representanter som framhever at det er uhørt å fremme saker så sent i sesjonen og helt på slutten av at dette stortinget er samlet. Vi hørte også at den forrige stortingspresidenten – fra forrige periode – understreket hvor forferdelig det var at denne saken ble fremmet en måned etter at presidentskapet hadde satt frist for fremme av nye saker. Han skilte ikke mellom saker – om det var representantforslag eller lovsaker, alle saker – mens representanten Andersens eget parti har fremmet en sak fra denne talerstol nesten to uker etter den fristen igjen, og etter at denne saken ble fremmet. Det er

tydeligvis et regelverk som gjelder for noen, men ikke for alle, sett med Arbeiderpartiets briller.

Så har vi representanten Ljunggren, fra Arbeiderpartiet, som forsøker å knytte dette til at regjeringen ikke gjør nok for å begrense vold og overgrep. Da vil jeg minne Arbeiderpartiet på at Arbeiderpartiet ville sende opptrappingsplanen mot vold og overgrep tilbake til regjeringen – og utsette et så viktig tema. Heldigvis var det ikke flertall for Arbeiderpartiets forslag. Så ser vi at de nå fremmer sine forslag, som de tidligere ville utsette.

Jenny Klinge (Sp) [15:10:15]: Det er to moment eg vil trekkje fram frå denne debatten som er litt merkelege.

Representanten Ellingsen viste til at den raud-grøne regjeringa hadde åtte år på å fremje ei sak som den i dag – han meinte at ho ikkje kom med eit forslag. Eg har vore med så lenge no at eg vil vise til at Stortinget i den perioden gjorde konkrete grep for å auke straffenivået her til lands for alvorlege ugjerningar. Eg viser til representanten Tajik og det ho ramsa opp om nettopp det.

Når det gjeld den såkalla strafferabatten, som Framstegspartiet og Høgre i dag er så frustrerte over, er det verdt å minne om at dette er eit misvisande omgrep. Vi har ikkje eit straffesystem med akkumulering av straff, som ein har i t.d. USA, der ein legg maksstraffa på 21 år – viss ein hadde teke utgangspunkt i det norske systemet – oppå kvarandre, slik at det t.d. kan gjevast 105 års fengsel for fem drap gjorde av same person. Her til lands vurderer ein den samla straffa for fleire ugjerningar på ein annan måte, med ei heilskapsvurdering og ei maksstraff.

Eg har lyst til å gjere eit tankeeksperiment og eit reknestykke med påstanden frå Framstegspartiet og Høgre om at dei vil redusere strafferabatten, og at vi, som ikkje vil auke maksstraffa etter ei hastebehandling her i dag, er for milde i klypa. Til det eksempelet eg nemnde i stad: Viss ein person tek livet av fem andre – under dagens maksstraff – og kvart drap skjer under så skjerpande omstende at det kunne ha gjeve 21 års fengsel med ei ny ordning, ville ein i eit system utan såkalla strafferabattar kunne gje 105 års fengsel. Differansen til den såkalla strafferabatten etter forslaget frå Høgre og Framstegspartiet i dag, der dei ønskjer ei maksstraff på 26 år i staden for dagens 21 år, er 84 år – 79 år, altså fem år i forskjell.

For meg kokar dette ned til at regjeringa har ønske om å vise handlekraft – det er greitt nok – men at dei prøver å dekkje over det faktumet at behandlingsmåten når det gjeld denne proposisjonen, ikkje er forsvarleg. Då er det naturleg at vi i dei andre partia, som vel å stemme mot dette forslaget no, gjer det med den grunngevinga at Stortinget ikkje har fått god nok tid til å ta stilling på ein fornuftig måte. Med all respekt vil eg understreke at ein proposisjon om straffenivået er annleis enn ei sak om foreldingsfristen for eitt konkret straffebod, som mordbrannsa. Men eg takkar Stortinget for at dei var med Senterpartiet på det forslaget.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [15:13:02]: Hvis jeg i mitt første innlegg sa at Arbeiderpartiet ikke har gått inn for økte straffer, er det selvfølgelig feil. Det har man gjort, det skal jeg være den første til å innrømme. Det man antageligvis burde ha sagt mer tydelig, er at man kunne ha gjort noe med det individuelle erstatningsansvaret, som

man ikke har gjort noe med. Det gjør man noe med i dag, og det synes jeg er en god ting.

Så er det ganske fornøydlig å høre på debatten, for her står vi fast i gamle spor. Stortinget lar seg ikke overraske og lar seg heller ikke flytte i noen særlig grad. Igjen har det blitt tatt opp at høringsinstansene er bekymret for økning av straffer. Jeg visste ikke at Stortinget var underlagt høringsinstansene! Jeg trodde Stortinget sto fritt til å velge det man vil lytte til, og det man vil se bort fra. For til syvende og sist handler dette om politikk, ikke om at Dommerforeningen eller Politijuristene synes dette er en forferdelig greie. Dette handler om politikk, og politikk handler om å endre samfunnet i den retningen man vil – politisk – og ikke noe annet. Vi kan selvfølgelig lage oss strafferunder der vi på en måte drøfter ting fram og tilbake, som egentlig er unødvendig å gjøre, for til syvende og sist handler det om hva man står for.

Så er man bekymret for den økte strafferammen. Jeg traff en fyr for noen år siden i et norsk fengsel. Han satt inne i 42 år i et norsk fengsel. Det ble også sagt fra talerstolen i stad at alle skal ut igjen. Nei, alle skal ikke nødvendigvis ut igjen. Forvaringssystemet vårt gjør at folk faktisk kan bli sittende inne resten av livet sitt. Så vær i det minste etterrettelige fra denne talerstolen!

Bare hør på angrepene på strafferammen: Jeg oppfatter ikke at straffarbeid er omtalt, jeg oppfatter ikke at noen snakker om at det skal være inhumant. Tvert imot: Vi skal kjøre videre på det vi har i dag, med rehabilitering, og de aller fleste skal ut igjen, men det er ikke gitt at alle skal ut.

Og det var fornøydlig å høre representanten fra SV som spurte om Fremskrittspartiet og regjeringen var i tråd med folks rettsoppfatning. Hadde SV den motsatte dokumentasjonen her? Ikke som jeg fikk med meg, i hvert fall. Det er mulig de kan påberope seg en større kontaktflate med befolkningen enn oss andre, men det er i så fall noe jeg har til gode å høre.

Så blir det sagt at man ikke får noen effekt av økt strafferamme. Igjen – med respekt å melde: Den tiden man sitter inne, sliter man med å begå ny kriminalitet. Det kan jo være en faktor, enten man liker det eller ikke.

Utgangspunktet her, etter mitt skjønn, er at man er tydelig på hva man står for politisk. Og som jeg sa tidligere, er skillelinjene ganske tydelige her. Jeg oppfatter at noen i debatten er helt imot det, andre sier at vi må utrede det, men til syvende og sist koker det ned til én ting: De som stemmer ned forslaget i dag, gir et håndslag til de kriminelle og trækker samtidig på ofrene for norsk kriminalitet, og det er et faktum.

Roy Steffensen (FrP) [15:16:08]: Dette er en sak som har vakt et stort engasjement blant folk på sosiale medier, og Stine Sofies Stiftelse har på få dager samlet inn om lag 20 000 underskrifter. Det pågår altså på sosiale medier et fakkeltog av innbyggere som ønsker høyere straffer for drap, grov vold, voldtekt og seksuelle overgrep mot barn, men jeg registrerer med skuffelse at Stortinget ser en annen vei. Dette er saker som gjelder få personer, men som fører til enorme belastninger for pårørende og fornærmede.

I Fremskrittspartiet har vi i tiår stått på offerets side, og vi har kjempet for et høyere straffenivå, fordi vi mener at straffene bedre må gjenspeile alvorret i det å begå flere grove forbrytelser mot menneskers liv og helse.

Jeg mener dagens høye strafferabatter gir et galt signal, og at straffenivået for flere grove volds- og seksuallovbrudd bør heves. Å heve maksimumsstraffen med 5 år – fra 21 til 26 år – i saker hvor noen har begått flere grove lovbrudd, vil stemme bedre med folks rettsoppfatning.

Jeg registrerer at Arbeiderpartiet vil utrede, utrede og utrede. Vel, spørsmålet har allerede vært grundig utredet i flere omganger. Vi kjenner allerede de hensynene som taler for og imot strengere straffer i disse sakene, og enda en utredning vil ikke hjelpe. Nå har vi muligheten til å handle, og den muligheten bør vi gripe. Dette handler om rettferdighet for offeret, for pårørende og for etterlatte.

Jeg mener det i dag gis for store strafferabatter til personer som på grov og alvorlig måte har skadet flere mennesker. Jeg mener det er feil at en person som har begått voldtekt, overgrep mot barn eller drap flere ganger, får uforholdsmessig lav straff per handling, men jeg konstaterer at Arbeiderpartiet er uenig. Jeg konstaterer at de ikke vil gjøre noe med straffenivået, og jeg konstaterer at Arbeiderpartiet er mer opptatt av om forslagene er fremmet innen fristen.

Truls Wickholm (A) [15:18:31]: Man skal tåle å bli stemplet hardt av regjeringspartiene i denne debatten. En gruppe ofre som de ikke har snakket så mye om, er de som aldri får saken sin opp, hvor gjerningsmannen aldri blir dømt. Jeg vet ikke om det var dem representanten Roy Steffensen tenkte på da han nå var oppe og snakket. Én av ti kvinner sier at de har opplevd voldtekt, åtte av ti av de sakene henlegges. Hva har Roy Steffensen og regjeringen gjort for å lette etterforskningen av den typen saker? Jeg ser at justisministeren rister lett på hodet her nede – jeg vet ikke hva det skal bety.

Jeg undrer også når representanten Werp er her oppe og ikke har forstått at den fristen som Stortingets presidentskap har satt, ikke var til stortingsrepresentantenes fremme av representantforslag, det var for så vidt heller ikke til regjeringens fremme av forslag for Stortinget, men det var en frist for å få sakene forsvarlig behandlet i denne stortingssesjonen. At man kan stå her oppe og være så høy og mørk og ikke ha fått med seg det, synes jeg er rart. Å sammenligne et forslag fra opposisjonen der man ønsker å få en nærmere gjennomgang av om regjeringen fra sin side faktisk etterlever det forliket som man har inngått med Stortinget, med det å innføre helt nye strafferammer i Norge, oppfølginger av en eksisterende sak, synes jeg er rart.

Mye tyder på at regjeringen ikke har vært så opptatt av å ha ordentlig saksbehandling her. Jeg hørte Peter Christian Frølich si at dette er en debatt man burde kunne ta på sparket. Det maner ikke til seriøsitet. Det gir heller ikke et inntrykk av en regjering som har gjort en grundig og god saksbehandling, når man ikke har fått med seg sine egne støttepartier. Jeg ser at man er mest opptatt av å skyte mot Arbeiderpartiet, men akkurat nå, hvis jeg skulle ønsket at en av dem som til vanlig støtter regjeringen, hadde vært justisminister, ville jeg heller hørt en type sindig, redegjørende innlegg som det vi hørte fra Sveinung Rotevatn, som belyste flere sider av saken, og som ikke bare skulle skyve de svakeste i denne saken foran seg for å oppnå det man ville. Isteden hørte vi en justisminister si at han har vært med noen år i politikken, så han vet jo litt om hva det dreier seg om.

Ikke en referanse til forskning, ikke en referanse til tall eller undersøkelser – det blir for enkelt. Da er det ikke rart man ikke får flertall i salen.

Peter Christian Frølich (H) [15:21:42]: Debatten har som forventet avslørt at det ikke blir flertall for forslaget om å heve straffenivået for de groveste forbrytelsene. Jeg skal ikke legge skjul på at jeg er skuffet over at Høyre og Fremskrittspartiet står alene om dette, men det er gledelig, tross alt, at den andre delen av proposisjonen har fått flertall. Det betyr at de reglene trer i kraft i sommer, og det er iallfall én ting som er helt sikkert, at det hadde ikke skjedd med opposisjonens arbeidstempo. Så det er gledelig.

Det har vært veldig oppmuntrende gjennom prosessen å få tilbakemeldinger fra ofre og pårørende. 20 000 underskrifter fra Stine Sofies Stiftelse sier oss noe om at dette er en sak som fortsatt kommer til å ha høy aktualitet i tiden som kommer. Jeg må bare få sagt at jeg synes nesten det ligner en fornærmelse mot disse 20 000 som har signert appropet, at Arbeiderpartiet karakteriserer det som et valgkamputspill fra Høyre og Fremskrittspartiet. Jeg skal være tindrende klar: Vi har fremmet denne proposisjonen for å få et vedtak. Hvis vi ikke får et vedtak, får vi i det minste en debatt og muligheten for klar tale og klare svar. Dessverre har vi ikke fått noen av delene, og det er beklagelig.

Så er det også trist at flere medier har meldt tilbake at de ikke har fått til å sette opp en debatt mellom oss og opposisjonen. Det er en uheldig utvikling. Da snakker jeg ikke om den ene radiodebatten som har vært avholdt, som dreide seg primært om prosess, men det gjelder altså innholdet i saken. Jeg har sagt før at det er helt fair å være imot dette forslaget, men man må tåle å debattere saken og sakens innhold. Vi er 90 dager før et stortingsvalg, og de to største opposisjonspartiene har altså ikke gitt velgerne et tydelig svar gjennom åpen debatt. Det er beklagelig.

Selv om dette forslaget ikke får flertall i dag, er det verdt å minne om at flere hundretusen velgere stemte på denne politikken i 2013, og flere hundretusen velgere kommer til å gjøre det samme til høsten. Vi kan bare love disse velgerne én ting fra denne talerstolen: Om regjeringen får fortsette, fremmer vi dette forslaget på nytt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:24:28]: Først litt til prosess, og der vil jeg takke saksordføreren for godt arbeid. Jeg er veldig tydelig på at jeg synes komiteen hadde for kort tid, men saksordføreren gjorde iallfall det han kunne, ikke bare da saken kom til komiteen, men også i forkant, for å forsøke å forankre saken bedre. Men for vår del undrer vi oss over at saken ikke kom i forbindelse med f.eks. straffeloven, da vi hadde den til behandling tidligere, eller bare på et tidligere tidspunkt, når en vet at det sto i regjeringsplattformen. Jeg kan sikkert ta selvkritikk også på at vi burde gått grundigere inn i tematikken tidligere, men nå er det engang sånn at Stortinget behandler saker når de kommer til Stortinget, og da har vi hatt for kort tid. Derfor er jeg også ærlig på at Kristelig Folkeparti ikke har vært trygge nok til å ta stilling til eller å støtte proposisjonen sånn den ligger, og derfor ber vi om det vi gjør i det forslaget som vi har fremmet.

Men det er en ting jeg ønsker å ta ordet til, og det er at jeg synes det er en veldig farlig argumentasjon når en så retorisk knytter alt til strafferabatt. Vi må verdsette hvert

offer som blir rammet av så alvorlig kriminalitet, men alle har jo understreket at vi ikke ønsker det amerikanske systemet, og da snakker vi på en måte som er helt feil. Representanten Klinge hadde et tydelig eksempel på hvordan det ville gått med fem drap, en vil alltid møte taket, og en har et annet system i Norge, en ser helhetlig på kriminaliteten. Vi ønsker oss jo heller ikke dit. Derfor har Kristelig Folkeparti sagt at vi ønsker en annen type, eller at vi kan være med på å heve straffene, men vi vil ikke ha det i den retningen og med den argumentasjonen som flere har brukt på denne talerstolen i dag.

Derfor mener jeg at mye av det som er tilbakemeldingene i denne saken, er at ofrene ønsker en større beskyttelse når gjerningspersonen slippes fri. Da tror jeg det er viktig at vi ser på om vi kanskje burde idømt dem noen form for forbud mot å bo i enkelte områder. Er det en retning vi skulle gått i for å verne de ofrene på en bedre måte? Vi har tross alt også forvaring. Er det systemet godt nok i dag? Som representanten Ellingsen var inne på, har han møtt personer som har sittet mye lenger enn 21 eller 26 år i fengsel. Vi har systemer som skal fange opp den mest alvorlige kriminaliteten også i dag.

Vi mener iallfall, som vi viser i merknadene, at vi må ha et grundig arbeid for å se på det som Høyesterett peker på har vært suksess fra denne sal, nettopp at en peker på normalnivå, at hvis en vil løfte straffene for noen typer kriminalitet, sånn som gjentatt kriminalitet, bør Stortinget vurdere det, og det er det vi ber om.

Kari Henriksen (A) [15:27:48]: Bare for å slå det fast: Arbeiderpartiet tar alvorlige integritetskrenkelser på alvor, og vi deler det engasjementet og ønsket om rettferdighet som brukerorganisasjonene sier at de ønsker.

I 2015 mottok politiet 1 408 anmeldelser om voldtekt. Dette er toppen av isfjellet. De fleste voldtekter blir aldri anmeldt. Hovedutfordringen knyttet til disse voldtektene var ikke at strafferammen var for lav. Det var at for få av de anmeldte sakene ble etterforsket skikkelig, at for få kom til domstolene, og at den som hadde begått voldtekten, for sjelden ble dømt.

Det er en utfordring at vi ikke klarer å sikre dem som utsettes for grove integritetskrenkelser som voldtekt, den rettssikkerheten de fortjener. Folk vet at sjansen for å bli trodd, for å klare å bevise hva som har skjedd, for å vinne fram i retten er liten. Derfor anmelder også for få.

Av 2 154 voldtektsanmeldelser i Norge i perioden 2011–2014 ble kun 8,3 pst. avgjort i rettssystemet, dvs. 179 saker. I kun 107 av disse ble det fallende dom, dvs. i færre enn fem av sakene. Og tallene har ikke endret seg nevneverdig etter 2014. Men likevel er ikke dette noe som Høyre og Fremskrittspartiet vil gjøre noe med.

Arbeiderpartiet økte straffen for grove integritetskrenkelser da vi satt i regjering. For eksempel økte vi minstestraffen for voldtekt fra to til tre år. Vi har også foreslått flere tiltak som vil bidra til at flere vil kunne dømmes. Disse skal behandles i Stortinget i morgen. Høyre og Fremskrittspartiet kommer til å stemme imot.

La meg nevne et av forslagene:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at anmeldte voldtekter ikke blir liggende på vent hos politiet, men at voldtekt, vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn, herunder overgrep som er dokumentert på nett, prioriteres etterforsket av politiet.»

Dette forslaget stemmer Høyre og Fremskrittspartiet imot. Dette er et forslag som ville ført til at flere saker ble etterforsket skikkelig, at flere saker kom til domstolen, og at flere av dem som har begått voldtekter, ble dømt. Dette er et forslag som virker. Men kanskje det ikke er tabloid nok?

For Høyre og Fremskrittspartiet framstår dette kun som retorikk, kun som valgkamp – hvis ikke hadde de lagt opp til en ordentlig prosess i saken, og de hadde stemt for våre forslag mot voldtekt i salen i morgen. Noe av det viktigste vi kan gjøre for ofre i denne saken, er å sikre at de får forutsigbarhet i straffesystemet. Det regjeringa legger opp til med den dårlige saksbehandlingen de har levert til Stortinget, er ikke av en karakter som vi kan være sikre på vil være varig. Det er en av grunnene til at Arbeiderpartiet ønsker en grundigere utredning.

Sveinung Rotevatn (V) [15:31:02]: I sitt siste innlegg sa representanten Ellingsen:

«De som stemmer ned forslaget i dag, gir et håndslag til de kriminelle og trækker samtidig på ofrene for norsk kriminalitet, og det er et faktum.»

Det er ikkje eit faktum. Det er ein påstand. Og det er etter mitt syn ein grovt urimeleg påstand. Det er faktisk ein påstand eg ikkje har tenkt å finne meg i. Er det slik at dersom Venstre i dag hadde fremja eit alternativt forslag, der vi sa at vi skal ha maksstraff på 30 år, kunne eg med rette stått her og sagt at Framstegspartiet trakk på ofra og gjev handslag til dei kriminelle? Nei, eg ville ikkje funne på å gjere det, for eg meiner at det må finnast eit minstenivå av redegleg debatteknikk og kva ein vågar å ta i sin munn, når ein står på denne talarstolen.

Eg synest også at det at nokon skal gjere seg til dei einaste sanne talspersonane for ofra for kriminalitet, ikkje er spesielt etterretteleg. Det er ikkje berre Høgre og Framstegspartiet som snakkar med ofra for kriminalitet. Eg gjer også det. Eg møter offer for kriminalitet som er einige med regjeringspartia, og eg møter offer som er einig med meg. Eg møter offer for kriminalitet som helst skulle innført dødsstraff for dei som har teke frå dei deira kjære, og eg møter dei som meiner at det aller viktigaste er å bli trudd, og at straffenivået ikkje er så avgjerande for dei.

Når vi skal fastsetje straffenivået, er det ei avveging av heilt legitime omsyn til gjengjelding, men også av omsyn til rehabilitering, til allmennprevensjon, til individuell prevensjon. Dette er debattar som eg meiner har mange viktige nyansar, og det å avfeie dei med den typen enkel retorikk som her blir brukt, meiner eg ikkje er Stortinget verdig.

Apropos når det gjeld dette stadige snakket om strafferabatt – ikkje berre frå representantane, men også frå justisministeren: Det som vi her snakkar om, er ikkje noko som ein på rimeleg måte kan kalle ein strafferabatt. Vi har ordningar i Noreg der ein kan få fråtrekk i straffa, f.eks. viss ein samarbeider med politiet. Vi har ordningar der ein kan få skjerpa straff, f.eks. viss det er snakk om fleire offer, og ikkje berre eitt. Ein får skjerpa straff, ein får ikkje ein rabatt. Det vi snakkar om her, er spørsmål om eit tak, om kva som skal vere maksstraffa. Ho vil altså regjeringspartia auke. Men dei vil ikkje fjerne ho. Dersom ein då i staden for å drepe eitt menneske, som har ei maksimal strafferamme på 21 år, drep to – og 21 pluss 21 er 42 – skulle det med regjeringspartia sin retorikk tilseie at ein

hadde fjerna rabatten, men det føreslår dei ikkje – sannsynlegvis fordi dei framleis har eit minstemål av anstendighet når ein snakkar om kva som gjev eit humant og rettferdig straffesystem.

Det vart også sagt – av Ellingsen, trur eg det var – at representantane frå SV ikkje har lagt fram dokumentasjon på kva den allmenne rettskjensla er. Nei, det er det ingen som har gjort. Eg trur den nærmaste til å ha gjort det, faktisk var eg i det første innlegget mitt. Det har ingen valt å motseie. Eg trur det er fordi dei ikkje er i stand til det.

Jorodd Asphjell (A) [15:34:20]: Det er ingen tvil om at den saken vi behandlar i dag, har skapt stor oppmerksomhet, og det har også vært ført en form for debatt som er litt spesiell, synes jeg. Det skal jeg komme tilbake til.

Kriminaliteten i Norge går heldigvis nedover. Det er positivt. Men vi ser også at en del av de alvorlige hendelsene har blitt mer alvorlige. Det skal vi for så vidt ta inn over oss.

Det er heller ingen tvil om at denne saken blir behandlet lenge etter den fristen som både presidentskapet og Stortinget har satt for behandling av saker, som tidligere stortingspresident Dag Terje Andersen var inne på. Er det et moderne, åpent demokrati verdig at komiteen, hvor to–tre partier ikke er representert, ikke får muligheten til å behandle dette på en god måte?

Under høringen av denne saken var det flere på høringen, bl.a. Riksadvokaten og Advokatforeningen, som presenterer den ypperste kunnskapen innenfor dette fagområdet. De var meget kritiske til regjeringens behandling av denne saken. Det er ikke noen valgkamp fra Høyre eller Arbeiderpartiet på dette området. Men vi må ta de signalene på alvor når de er så kritiske, ikke bare til behandlingen av saken, men også til innholdet i saken. Arbeiderpartiet er opptatt av å ha strafferammer som skal være rettferdige og preventive. Straffen for de alvorligste kriminelle handlingene skal selvfølgelig være streng, men er det 18 år, er det 21 år, er det 26 år, eller er det 30 år? Hvor skal grensen gå for hva som er rettferdige strafferammer for ulike handlinger? Det er viktig å gå inn i denne saken på en god måte.

Under høringen ble det understreket at folks alminnelige oppfatning av strafferammene i Norge er at de tror straffene er mye lavere enn de faktisk er. Det ble understreket gang på gang under høringen. Når det sies her at den alminnelige oppfatningen er det motsatte, stemmer ikke det.

Vi må sørge for å forebygge bedre for dem som sitter i fengsel, og sørge for at de kan komme tilbake til samfunnet på en god måte. Ikke minst skal straffedømte kunne komme tilbake i arbeid, være gode naboer, være gode kolleger osv. Det viser seg i andre land at bare å øke strafferammen ikke har noen god virkning. Det ser vi mange plasser.

Det er en grov påstand, som representanten fra Venstre var inne på, for dette handler ikke om hvordan vi trækker på offeret og pårørende. Dette er en viktig sak, som vi må ta på alvor.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kari Henriksen (A) [15:37:43]: Jeg vil også si at Arbeiderpartiet ikke finner seg i å bli puttet i den båsen hvor vi er for gjerningsmannen og mot offeret. Det er usant, uriktig og galt. Jeg merker meg at representantene fra Høyre og Fremskrittspartiet har en argumentasjon som om Arbeiderpartiet og Senterpartiet – og for så vidt også Kristelig Folkeparti og Venstre – skulle ha ment alle de argumentene som blir framført fra disse partiene. Det er heller ikke riktig. De lager sine egne argumenter og bruker den argumentasjonsrekken mot dem.

Arbeiderpartiet tar ikke diskusjonen, blir det sagt. Vi tar diskusjonen. Fremskrittspartiet og Høyre hopper rett på konklusjonen. Justisministeren sier at økt straff skal gi færre lovbrudd. Det er vi enig i. Jeg viser til Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, St. meld. nr. 37 for 2007–2008, den første som tok offer og pårørende på alvor.

Så vil jeg gi en stemmeforklaring. Vi vil stemme subsidiært for Kristelig Folkepartis forslag etter at vi har hørt at det er en utvidet tolking av lovbestemmelsen, slik at det innbefatter både dagens situasjon og også økt strafferamme.

Statsråd Per-Willy Amundsen [15:39:05]: La meg starte med å understreke at jeg i hvert fall er veldig glad for at man i dag klarer å gjøre noe med det dypt urimelige oppreisningsvernet som i dag ikke i tilstrekkelig grad ivaretar offeret. Jeg synes det er veldig bra at man i hvert fall på det punktet klarer å skaffe et flertall i denne sal.

Så er det litt underlig at de samme partiene – i hvert fall mange av dem – som støtter forslaget fra regjeringen, mener at den delen har hatt en tilstrekkelig god nok prosess, mens den andre delen av lovforslaget ikke har hatt det. Det fremstår litt konstruert og ikke helt troverdig.

Det er ikke riktig, det som flere har hevdet når det gjelder handlingsplanen mot voldtekt. Det er igangsatt et arbeid med det. Representanten Ljunggren – og jeg tror også representanten Henriksen – var inne på det temaet. Det arbeidet er igangsatt, og det er nettopp på bakgrunn av den kritikken som Riksadvokaten kom med når det gjelder etterforskning av voldtektssaker. Jeg synes det er svært viktig at vi får på plass bedre tiltak for å bekjempe voldtekt.

Jeg har hørt mange ord i debatten i dag, og det har handlet veldig mye om komitébehandling, presidentskap, høring, tidsfrister, utredning, utvalg og prosess, prosess, prosess. Da fremstår det litt spesielt når representanten Tajik blir konfrontert med hva Arbeiderpartiet mener om det som faktisk ligger i forslaget, og det eneste man klarer å vise til, er hva man mente i 2005. Det er tolv år siden, og man skulle kanskje forvente at Arbeiderpartiet var i stand til å svare på hva man mener i dag. Hva mener Arbeiderpartiet? Hva mener Senterpartiet når det gjelder å få på plass høyere strafferamme for gjentakende alvorlig kriminalitet, som er temaet i dag? Det vet vi ikke, men vi har hørt mye om prosess, og vi har hørt mye om utredninger og tidsfrister.

Regjeringen – Høyre og Fremskrittspartiet – er i hvert fall opptatt av å skjerpe straffene for de alvorlige handlingene som vi her snakker om. Vi snakker om overgrep mot barn. Vi snakker om grov vold, voldtekt og drap. Det handler om å ta offeret, pårørende og dem som er tilbake, på alvor.

Truls Wickholm (A) [15:42:25]: Nå tror jeg at nesten alle partier har gått opp her og sagt at de ikke finner seg i den ordbruken som sier at når man ikke stemmer for forslagene, gir man en håndsrekning til kriminelle, og man trækker på ofrene. Jeg hadde kanskje håpet at det var det statsråden skulle opp og si noe om – at han heller ikke forsto sine egne støttepartier og opposisjonspartienes stemmegivning på den måten. Istedet går han opp her og – hva skal jeg si – nærmest harselerer over at Stortinget har demokratiske frister, at Stortinget legger til grunn en behandlingsmåte. Han sier ingenting om hvorfor han da han fikk brevet fra presidentskapet, ikke umiddelbart varslet at dette var en sak han var i gang med, og at den snart ville komme til Stortinget – han hadde jobbet med den lenge, og alle hans jurister var på saken. Det er én ting, men jeg hadde håpet at da han så hvordan alle representantene i denne salen ble forferdet over den språkbruken og den stemplingen en representant fra hans eget parti bedrev i denne saken, kanskje skulle gått opp og tatt avstand fra det.

Statsråd Per-Willy Amundsen [15:43:54]: Jeg oppfatter ikke at det er min oppgave å beskrive innlegg som kommer fra andre representanter, og ord som faller i en hard debatt.

Igjen oppfatter jeg at man er mer opptatt av å diskutere prosessen, mer opptatt av å diskutere forutsetningene for behandling av denne saken, tidsbruk osv., i stedet for, som jeg etterlyste i mitt innlegg, å klargjøre hva som faktisk er Arbeiderpartiets mening om denne saken.

Som representanten Werp var inne på, er man delt i denne saken. Jeg synes det er en ærlig sak at Venstre tydelig gjør rede for at man ikke ønsker denne typen innstramninger, at man ikke ønsker skjerpede straffer. Det er en fair sak å mene. Fremskrittspartiet og Høyre mener noe annet. Regjeringen er av en annen oppfatning. Men vi vet altså ennå ikke hva landets to største opposisjonspartier mener. Hva Senterpartiet og Arbeiderpartiet mener i denne saken, er kryptisk, det er en enigma, det er noe vi sannsynligvis aldri får vite før 11. september. Det fremstår litt spesielt, all den tid vi skal gjennomføre en valgkamp og det ikke er helt unaturlig at man avkrever et standpunkt fra landets største opposisjonspartier i det som er en viktig sak, som genererer en stor debatt, som setter følelser i sving, og som mange har meninger om. Det er demokrati i fri utfoldelse at man har levende debatter. Man må ikke avvise å stille til debatt om ubehagelige temaer, men faktisk delta i ordskiftet.

Det er mulig å skyldte på prosessene – det er mulig å innta det standpunktet, men det er Stortinget selv, tross alt, som har lagt opp til at denne saken er til behandling i dag. Det er ikke meg gitt å ha noen mening om det, men jeg understreker at det er gjennomført gode prosesser og gode utredninger. Dette har vært diskutert i det offentlige rom, og det har vært utredet gang på gang på gang siden 1981. Denne saken er godt opplyst, og det er fullt mulig å ta stilling her i denne salen i dag. Når man velger ikke å gjøre det, fremstår det som at det er et valg gjort ut fra behagelighet.

Presidenten: Truls Wickholm har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Truls Wickholm (A) [15:46:52]: Statsråden bruker altså ikke sjansen han har til å være med og legge til rette for et godt debattklima i Stortinget. Enhver regjering og enhver statsråd tror jeg over tid er tjent med at vi har skikkelige, gode debattformer i Stortinget, der vi ikke bruker tid på å stemple hverandre på den måten som vi så ble gjort tidligere her i dag. Jeg hadde ingen forventninger om at statsråden nødvendigvis måtte ta avstand fra noen av sine egne partifeller, men at han ikke velger å gå opp her og si: Jeg har respekt for debatten, man har ulike ståsteder, men jeg ser ikke at man med dette man gjør i dag, gir en håndsrekning til kriminelle eller trækker på ofre, så pass redelige må vi kunne være i debatten, det synes jeg er å gå litt langt.

Men jeg ser at statsråden ikke gjør det, så da tar vi det til etterretning.

Statsråd Per-Willy Amundsen [15:48:10]: Igjen et forsøk, slik jeg oppfatter det, på å avspore debatten og snakke om noe helt annet enn det som er tema for debatten her i dag. Jeg har altfor stor respekt for Stortinget til å irrettesette uttalelser som enkeltrepresentanter måtte ta i bruk i denne sal – jeg har altfor stor respekt for denne salen, og jeg har altfor stor respekt for debatten. Mitt bidrag og min inngang til denne diskusjonen er at jeg ikke hadde valgt å bruke den type ord, men som jeg sa i mitt forrige innlegg, har jeg respekt for at det kan være litt ulikt syn, og at det er godt begrunnet, men at det er en uenighet.

Det jeg har etterlyst, og som står igjen som det store spørsmålet etter debatten her i dag, er: Hva mener egentlig Arbeiderpartiet? Landets største opposisjonsparti klarer ikke å tydeliggjøre hva de mener med hensyn til om man skal ha økte straffer for personer som gjentatte ganger begår seksuelle overgrep mot barn. Det kan ikke Arbeiderpartiet fortelle noe om. Det er litt spesielt. Det er mulig det kan generere et debattklima som kanskje ikke er av det beste, men jeg opplever i hvert fall det som særdeles viktig at man i en valgkamp kan avkreves å innta standpunkt, at man kan argumentere for dem, og at man da bruker andre begrunnelser enn kun å skyldte på prosess, som jeg oppfatter at debattens essens har vært her i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Sak nr. 14 [15:50:03]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeloven mv. (smitteoverføring og allmennfarlig smittespredning) (Innst. 421 L (2016–2017), jf. Prop. 120 L (2016–2017))

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:50:28] (ordfører for saken): Først vil jeg starte med å takke komiteen for godt samarbeid ved behandlingen av Prop. 120 L for 2016–2017. Proposisjonen er en oppfølging av NOU 2012:17 Om kjærlighet og kjøletårn – Strafferettslige spørsmål ved alvorlige smittsomme sykdommer.

Regjeringa har i proposisjonen lagt fram forslag om å heve skyldkravet til grov uaktksomhet ved overføring av smittsom sykdom og om å endre sykdomsdefinisjonen til å gjelde overføring av sykdommer som medfører betydelig skade på kropp eller helse. Regjeringa foreslår i proposisjonen at straffansvaret ikke vil forekomme om det var

foretatt forsvarlige smitteverntiltak. I tillegg er kretsen for hvem som kan avgi straffriende samtykke, foreslått utvidet til å omfatte enhver person og ikke bare samboer eller ektefelle. De har også foreslått at før et straffriende samtykke skal kunne gis, må partene motta smittevernveiledning sammen fra helsepersonell. Strafferammen for grov smitteoverføring er videre foreslått hevet fra tre til seks år.

I tillegg har regjeringa foreslått et nytt straffebud i straffeloven § 238 om allmennfarlig smittespredning, som i hovedsak er en redaksjonell endring.

Regjeringa foreslår også at allmennfarlig smittespredning med terrorhensikt skal regnes som en terrorhandling, at avvergingsplikten utvides til å omfatte allmennfarlig smittespredning, samt at det skal være straffbart å inngå forbund om allmennfarlig smittespredning.

Komiteen har i det store og hele gitt sin tilslutning til forslagene i proposisjonen fra regjeringa, med unntak av forslag om smittevernveiledning før straffriende samtykke kan avlegges, i straffeloven § 237. Her har flertallet, bestående av Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet – altså ikke Kristelig Folkeparti og Senterpartiet – etter en helhetsvurdering fremmet forslag til vedtak i innstillinga hvor de fjerner vilkåret om at man må ha fått smittevernveiledning før straffriende samtykke kan gis.

Flertallet går her bort fra anbefalingen fra utvalget. Kristelig Folkeparti mener at det skal være straffriende om partneren på forhånd har gitt samtykke, men mener likevel det er viktig at den enkelte får god informasjon, slik at vedkommende kan ta en kvalifisert avgjørelse. Derfor stemmer vi mot endringen i straffeloven § 237 i forslag til vedtak III.

Statsråd Per-Willy Amundsen [15:53:09]: Jeg er fornøyd med at justiskomiteen i all hovedsak har gitt støtte til regjeringens forslag om endringer i straffeloven og straffeprosessloven.

Regjeringens forslag følger opp en utredning som har vurdert om det er hensiktsmessig å benytte straff mot smittefarlig adferd. Med smittefarlig adferd menes smitte både direkte og indirekte mellom personer og smitte til en ubestemt krets av personer, altså smittespredning. Regjeringa har i likhet med utvalget kommet frem til at både smitteoverføring og smittespredning fremdeles bør være straffbelagt i norsk rett, samtidig som det bør gjøres visse innholdsmessige endringer. Forslaget har generelt fått støtte fra høringsinstansene.

Regjeringa har på denne bakgrunn foreslått å videreføre et straffebud i straffeloven § 237 og § 237 a om smitteoverføring av alvorlige sykdommer, men med enkelte innholdsmessige endringer. Regjeringens forslag tar opp i seg den medisinske utviklingen de senere år når det gjelder behandling av hiv-smitte. Utviklingen har ført til at hiv-smittede personer med vellykket medisinsk behandling ikke lenger utgjør en reell smittefare. Regjeringens forslag gjenspeiler dette ved at det gjøres klart i lovteksten at straffansvar ikke pådras der forsvarlig smitteverntiltak er ivaretatt, f.eks. ved medisinsk behandling av hiv-smitte.

Vi foreslår også å heve skyldkravet fra uaktsomhet til grov uaktsomhet. Dette er i tråd med den hovedinnretningen som ble valgt i straffeloven fra 2005.

Vi foreslår videre å endre sykdomsdefinisjonen slik at kun sykdommer som medfører betydelig skade på kropp eller helse, omfattes. I proposisjonen foreslo regjeringa å

utvide kretsen av personer som kan gi straffriende samtykke til å omfatte enhver person, men på det vilkår at personene sammen må gå til smittevernveiledning hos helsepersonell før samtykke kan gis. Jeg konstaterer at komiteens flertall går inn for at det ikke skal gjelde slikt vilkår om smittevernveiledning.

Bakgrunnen for vårt forslag om smittevernveiledning var å sikre at samtykker skulle være tilstrekkelig informert. Det å sikre tilstrekkelig informert samtykke er viktig også som følge av at kretsen av samtykkeberettigede personer utvides. Vi foreslo derimot ikke at selve samtykket måtte avgis under smittevernveiledning eller føres inn i journalen, slik utvalget opprinnelig la opp til. Jeg mener at vårt forslag om vilkår om forutgående smittevernveiledning legger opp til en balansert løsning, men tar komitéflertallets syn til etterretning.

Vi foreslår også et nytt straffebud i straffeloven § 238, som retter seg mot smittespredning som voldrer allmenn fare for liv eller helse. Slik smittespredning er allerede straffbart etter gjeldende rett, men det har flere fordeler å regulere det i en egen straffebestemmelse.

Smittespredning skiller seg fra smitteoverføring ved at det kan ramme en større krets av personer. Den enkelte vil i mindre grad kunne beskytte seg mot det, og det vil ofte skje i forbindelse med næringsdrift eller annen organisert virksomhet. Et eget straffebud gir mulighet til å tilpasse de nærmere vilkårene for straff ved disse særtekkene, samtidig som strafferammen kan ta høyde for at saken kan være svært alvorlig. I tråd med dette foreslår vi en strafferamme på 15 år for forsettlig overtredelse og 6 år for uaktsom overtredelse.

Proposisjonen inneholder også forslag om at smittespredning med terrorhensikt skal rammes av terrorbestemmelsen, at det skal være straffbart å inngå forbund om smittespredning, og at smittespredning skal omfattes av den strafferettslige avvergingsplikten.

Foruten endringene i straffeloven foreslår vi også en ny bestemmelse i straffeprosessloven, som styrker vernet av dem som har blitt utsatt for alvorlige seksuelle overgrep. Forslaget innebærer at man rutinemessig kan få undersøkt mistenktes smittestatus. Det er ikke hjemmel for det i dag. I praksis betyr den nye hjemmelen at man raskere enn i dag vil få avklart om fornærmede har blitt utsatt for smittefare. På den måten unngår vi at fornærmet som har blitt utsatt for grove overgrep, også må tåle den tilleggsbelastningen det faktisk er å gå i uvisshet om smittefaren. Forslaget fikk bred støtte i høringen, og jeg er glad for at vi nå får på plass en bestemmelse som styrker fornærmedes stilling i disse alvorlige sakene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 14.

Sak nr. 15 [15:58:57]

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i straffeprosessloven (biometrisk autentisering) (Innst. 362 L (2016–2017), jf. Prop. 106 L (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ulf Leirstein (FrP) [15:59:31] (ordfører for saken): Fra tid til annen er det nødvendig å tilpasse regelverket til den teknologiske utviklingen. Biometrisk autentisering blir stadig mer vanlig som adgangsnøkkel til datasystemer. Politiet har etter dagens regelverk under visse omstendigheter hjemmel til å ta beslag i digitalt materiale og anledning til å foreta kroppslig undersøkelse. Dette er viktige verktøy for å avdekke og forebygge alvorlig kriminalitet. Vi vil nok etter hvert se enda flere eksempler på at ting som tidligere foregikk i den fysiske verden, i større og større grad overføres til den digitale arena. Da mener jeg det er viktig at vi som lovgivere er oss vårt ansvar bevisst og tilpasser lovene til de faktiske forhold.

Utviklingen har medført at det er litt tilfældigheter i hvilket lagringsmedium som er benyttet, som avgjør om politiet i praksis kan ta beslag i materialet eller ikke, jf. høyesterettsdommen fra 2016. Dette skaper muligheter for kriminelle til å omgå regelverket for beslag, noe det er lite sannsynlig at Stortinget så rekkevidden av da reglene om beslag ble vedtatt. Det er den skjevheten i regelverket vi har muligheten til å rette opp i dag, og jeg er glad for at vi har et klart flertall i denne sal som er enig i regjeringens vurderinger i denne saken.

Innstillingen som legges fram, er på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Arbeiderpartiet, komiteens mindretall, har i innstillingen ønsket at disse lovendringene som regjeringen foreslår, skal utsettes og vurderes i såkalt bredere sammenheng, og de viser da til den gjennomgangen som foregår i departementet knyttet til straffeprosessloven. Det er også et greit standpunkt å ha – slik jeg anser det som saksordfører – men vi og et klart flertall ønsker å sørge for denne lovendringen nå, når regjeringen har fremmet den, og å gi politiet dette verktøyet som de ønsker. Så det er et bredt flertall bak innstillingen, som altså i denne saken fremmes av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Ole M. Thomassen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Kari Henriksen (A) [16:01:45]: Takk til saksordføreren for en god gjennomgang av saken.

Jeg vil bare på vegne av Arbeiderpartiet si at grunnlaget for at vi stemmer mot, er nettopp det saksordføreren sa, at vi ønsker at dette skal ses i sammenheng med det lovarbeidet som faktisk er på gang i departementet.

Statsråd Per-Willy Amundsen [16:02:10]: Jeg er tilfreds med at flertallet i justiskomiteen støtter regjeringens forslag til lovendringer, som vil sikre politiet tilgang til datasystemer som åpnes ved biometrisk autentisering, der datasystemet er gjenstand for ransaking eller beslag.

Fra tid til annen oppstår spørsmålet om hvorvidt politiet har adgang til å benytte ny teknologi i etterforskningen. Lovgiveren kan ikke forutse den teknologiske utviklingen. Derfor er det av og til nødvendig å tilpasse regelverket for

å tette utilsiktede hull. Forslaget regjeringen har lagt frem, er nettopp en slik tilpasning.

Lovendringene vil gi politiet adgang til å pålegge enhver som har befattning med et datasystem som er gjenstand for ransaking eller beslag, å åpne datasystemet med fingeravtrykk eller andre metoder for biometrisk autentisering. Lovendringene vil også gi politiet en klar hjemmel for å benytte tvang overfor dem som ikke etterkommer et slikt pålegg om biometrisk autentisering. Straffeprosesslovens krav om at pålegget og tvangen må være nødvendig og forholdsmessig, vil naturligvis gjelde.

Lovendringene er nødvendige for at politiet skal ha de nødvendige virkemidlene for effektivt å kunne etterforske straffbare handlinger. Det blir mer og mer vanlig å bruke fingeravtrykk, irisgjenkjenning eller andre metoder for biometrisk autentisering for å låse opp mobiltelefoner eller andre datasystemer. Innholdet i denne typen enheter kan utgjøre avgjørende bevis i straffesaker. Derfor er det viktig at politiet sikres tilgang til datasystemer som åpnes ved biometrisk autentisering, om nødvendig ved bruk av tvang.

Lovendringene har sin bakgrunn i en avgjørelse fra Høyesterett fra august 2016. Høyesterett kom frem til at politiet i den konkrete saken ikke hadde hjemmel for å bruke tvang overfor siktede for å få ham til å åpne mobiltelefonen med fingeravtrykksautentisering. Regjeringens forslag til lovendringer fikk i høringen støtte av et flertall av høringsinstansene. Et flertall av høringsinstansene mener også at det haster med å få på plass en lov hjemmel som foreslått.

Jeg har merket meg synspunktene til komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, om at regjeringen

«bør avvente behandlingen av dette lovforslaget til Stortinget får seg forelagt den varslede helhetlige gjennomgangen av og forslag til endringer i straffeprosessloven som forventes å komme til Stortinget om ikke lang tid».

Jeg er enig med disse medlemmene i at det kan være utfordrende å få den totale oversikten over tvangsmiddelavgivningen når det gjøres mindre endringer flere ganger, og at det er behov for en helhetlig gjennomgang. En slik gjennomgang får vi med oppfølgingen av straffeprosessutvalgets utredning om ny straffeprosesslov. Arbeidet med ny straffeprosesslov vil imidlertid ta noe tid – men kanskje ikke mer tid enn medlemmene fra Arbeiderpartiet ser for seg når de antyder at behandlingen i Stortinget skal skje «om ikke lang tid». Men det haster med å få på plass en tvangshjemmel for biometrisk autentisering i situasjoner der et datasystem allerede er gjenstand for ransaking eller beslag. Det er ikke tilfredsstillende å vente på ikraftsetting av en ny straffeprosesslov.

Regjeringen vil legge til rette for at politiet har de nødvendige virkemidlene for effektivt å kunne etterforske straffbare handlinger, samtidig som tilstrekkelige hensyn tas til borgernes vern mot inngrep. Jeg er glad for at vi allerede nå kan legge frem dette forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 15. Vi ringer inn til votering for sakene nr. 1–15.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering i sakene nr. 1–15.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i stortingsgodtgjørelsesloven (avkortning for kapitalinntekter)

I

Stortingsgodtgjørelsesloven § 18 første ledd bokstav b skal lyde:

b) Ytelsen skal ellers avkortes krone for krone mot annen inntekt i ytelsesperioden, herunder brutto lønns- og pensjonsinntekt, netto næringsinntekt og *kapitalinntekt med unntak av renteinntekter*. Ytelsen avkortes likevel ikke dersom annen inntekt i hele ytelsesperioden (fratredelsesytelses- og etterlønnperiode vurdert samlet) ikke overstiger 5 000 kroner. Dersom inntekten i perioden overstiger 5 000 kroner, kommer hele beløpet til avkortning.

II

Loven trer i kraft 1. januar 2018.

Votering:

Presidentskapets innstilling ble bifalt mot 1 stemme. (Voteringsutskrift kl. 16.15.43)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 16.15.52)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag. Det er forslag nr. 1, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2018 fremme forslag til en ny støtteordning til fornybar energi, som både bidrar til betydelig økt kraftproduksjon og kommersialisering av umoden teknologi.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 16.16.29)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

Om endringer i lov om elsertifikater (andre kontrollstasjon)

I

I lov 24. juni 2011 nr. 39 om elsertifikater gjøres følgende endringer:

§ 17 skal lyde:

§ 17. *Årlige elsertifikatkvoter*

Den årlige elsertifikatkvoten for den elsertifikatpliktige er et forholdstall som fastsettes av departementet i forskrift på følgende måte:

- Elsertifikatkvoter fastsettes for hvert år fram til 2035 basert på anslag for beregningsrelevant mengde elektrisk energi.
- Elsertifikatkvotene fastsettes med sikte på at det annulleres elsertifikater utstedt til godkjente anlegg som er satt i drift fra og med 1. januar 2012 tilsvarende 13,2 TWh i 2020, og tilsvarende 198 TWh totalt for perioden fra og med 1. januar 2012 til og med 31. desember 2035.
- Elsertifikatkvotene fastsettes med sikte på at det annulleres et antall elsertifikater tilsvarende den samlede mengden elsertifikater utstedt til godkjente anlegg som er satt i drift før 1. januar 2012.

Ny § 17 a skal lyde:

§ 17 a. *Justerte elsertifikatkvoter*

Departementet skal minst hvert annet år gi forskrift om justerte elsertifikatkvoter etter § 17 dersom det er nødvendig som følge av ny kunnskap om

- produksjon fra anlegg som er satt i drift før 1. januar 2012, eller
- beregningsrelevant mengde elektrisk energi.

Justeringer som følge av ny kunnskap om årene før ikrafttreddelsen av justerte elsertifikatkvoter, skal innarbeides i kvotene for neste år eller de to neste årene. Justeringer kan likevel fordeles over inntil fire år dersom en justering over ett eller to år vil være uforholdsmessig stor. Justeringer etter første og annet punktum skal fordeles jevnt over de aktuelle årene, med mindre det av særlige grunner bør gjøres unntak.

Forskrift om justeringer etter paragrafen her må vedtas innen utgangen av året før de justerte elsertifikatkvotene gis virkning for elsertifikatpliktens omfang.

II

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov
om endringer i konsesjonslovgivningen for vannkraft
(lovrevisjon)

I

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall mv. skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 16 om konsesjon for rettigheter til vannfall mv. (vannfallrettighetsloven)

Kapittel 1 Lovens formål

§ 1 *Formål*

Landets vannkraftressurser tilhører og skal forvaltes til beste for allmennheten. Dette skal sikres gjennom offentlig eierskap på statlig, fylkeskommunalt og kommunalt nivå.

Kapittel 2 Konsesjonspliktige erverv av vannfall

§ 2 *Konsesjonsplikt*

Uten tillatelse av Kongen (konsesjon) kan ingen andre enn staten med full rettsvirkning erverve eiendomsrett til vannfall (fall eller stryk) som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 4.000 naturhestekrefter, enten alene, eller i forbindelse med andre vannfall som erververen eier eller bruker når fallene hensiktsmessig kan bygges ut under ett. Erverv av andre rettigheter enn eiendomsrett over vannfall som nevnt i første punktum kan bare skje med hjemmel i denne lov.

Gjelder ervervet vannfall som ved regulering antas å kunne utbringe mer enn 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal saken forelegges for Stortinget før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Konsesjonen gir adgang til å utnytte vannfallet som kraftkilde.

§ 3 *Unntak fra konsesjonsplikt eller vilkår for konsesjon*

Konsesjon er ikke nødvendig ved erverv av vannfall ved skifte av ekteskapeleg felleseie eller ved arv, odelsløsning eller overdragelse når erververen (arvingen) er nærmere odelsberettiget enn overdrageren (arvelateren), er dennes ektefelle, eller beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen side-

linje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vannfallet, gjelder konsesjonsvilkårene også for den nye erververen.

Når særlige hensyn foreligger, kan departementet fatte enkeltvedtak om unntak fra konsesjonsplikt og forkjøpsrett.

Skal det ervervede vannfallet ikke utnyttes til kraftproduksjon, kan Kongen gi tillatelse til erverv uten at eierskapskravet i § 5 er oppfylt og uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

Søker konsesjonæren senere om utbygging, skal Kongen fastsette vilkår etter loven her. Påbegynnes utbygging uten at vilkår er fastsatt, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17.

§ 4 *Overdragelse av konsederte vannfall*

Enheter som nevnt i § 5 kan få konsesjon for videre overdragelse av tidligere konsedert vannfall. Vilkårene i den opprinnelige konsesjonen gjelder for erververen. Det kan også stilles vilkår etter kapittel 5.

§ 5 *Krav til offentlig eierskap*

Foretak som er organisert etter lov 30. august 1991 nr. 71 om statsforetak og norske kommuner og fylkeskommuner kan få konsesjon til å erverve eiendomsrett til vannfall på de nærmere vilkår Kongen fastsetter. Konsesjon kan også gis til et bestemt selskap, foretak eller lag eller en bestemt sammenslutning som direkte eller indirekte er eid av et statsforetak eller en av eller flere kommuner eller fylkeskommuner på en slik måte at statsforetaket, kommunen eller fylkeskommunen alene eller sammen direkte eller indirekte innehar minst to tredeler av kapitalen og stemmene, og organiseringen er slik at det åpenbart foreligger reelt offentlig eierskap.

§ 6 *Statens forkjøpsrett*

Kreves det konsesjon etter § 2 til å erverve eiendomsrett til et vannfall, har staten forkjøpsrett, med mindre ervervet skjer gjennom tvangssalg.

Overdras samtidig annen fast eiendom, rettighet eller løsøre og staten vil benytte sin forkjøpsrett, kan konsesjonssøkeren kreve at staten helt eller delvis også overtar det øvrige. Kravet må fremsettes i forbindelse med konsesjonssøknaden. Selv om et slikt krav ikke fremsettes, har staten rett til å utvide forkjøpsretten til grunnstykker og rettigheter som overdras sammen med vannfallet, dersom disse er nødvendige for å bygge ut eller regulere vassdraget eller for å bygge kraftstasjon. Hvorvidt dette er tilfelle avgjøres i mangel av minnelig avtale ved skjønn.

Statens adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende til et vannfall oppstår når en søknad om konsesjon kommer inn til departementet. Beslutning om å benytte statens forkjøpsrett skal treffes så snart som mulig, og senest innen ett år. Gjøres ikke forkjøpsretten gjeldende, skal departementet straks underrette fylkeskommunen hvor fallet ligger.

Gjøres forkjøpsretten gjeldende, trer staten inn i kjøperens rettigheter og forpliktelser. Den del av vederlaget som ikke består i penger, ytelse av føderåd, eller som er betinget av en omstendighet utenfor statens kontroll, skal likevel verdsettes til et pengebeløp. I mangel av avtale fastsettes verdien ved skjønn. Er kjøperen et selskap, og en del av vederlaget skal ytes i form av aksjer eller parter i

selskapet, kan staten likevel yte denne delen av vederlaget ved å betale aksjenes eller partenes verdi etter pari kurs. Kan en betinget ytelse ikke verdsettes i penger, som i tvist-tilfeller også avgjøres ved skjønn, bortfaller ytelsen uten vederlag.

Er det i salgsvilkårene betinget rett for selgeren til gjenkjøp eller til å fragå salget under betingelser hvis inntreden staten ikke rår over, kan en slik gjenkjøps- eller fragåelsesrett ikke gjøres gjeldende overfor staten.

Benytter staten sin forkjøpsrett, skal den betale erstatning til konsesjonssøkeren med 2 prosent av de første 50.000 kroner av kjøpesummen og 1 prosent av det overskytende beløpet. I tillegg skal staten betale erstatning for påløpte utgifter.

Opplyses det i konsesjonssøknaden at overdragelsen helt eller delvis er en gave og søknaden oppgir en sum som antas å svare til eiendommens verdi, legges denne summen til grunn for forkjøpsretten, med mindre departementet finner at den er satt for høyt. I så fall kan departementet bestemme at kjøpesummen skal fastsettes ved skjønn.

Er det fastsatt en felles kjøpesum for vannfall og annen fast eiendom, rettighet eller løssøre, som blir avhendet under ett, skal det også fastsettes ved skjønn hvor stor del av den felles kjøpesummen som svarer til vannfallet, og i tilfelle også hvor stor del som svarer til det øvrige som staten skal overta etter annet ledd.

Er selgeren i besittelse av eiendommen når forkjøpsretten gjøres gjeldende, plikter selgeren å levere eiendommen til staten i den stand som avtaleparten hadde rett til å forlange. Påføres staten tap ved at kravene i første punktum ikke er oppfylt, kan staten kreve erstatning for tapet.

Har selgerens avtalepart tiltrådt eiendommen uten å ha fått konsesjon, plikter avtaleparten å levere den til staten i uforringet stand. I motsatt fall kan staten overfor avtaleparten kreve et fradrag i kjøpesummen som fastsettes ved skjønn og skal svare til forringelsen. Skjønnsomkostningene trekkes fra kjøpesummen. Har erververen beheftet eiendommen slik at heftelsenes samlede beløp overstiger kjøpesummen, i tilfelle med fradrag etter annet punktum, er den overskytende delen av heftelsenene ikke bindende for staten.

§ 7 Fylkeskommunens forkjøpsrett

Benytter ikke staten forkjøpsretten etter § 6, har fylkeskommunen hvor vannfallet ligger, adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende.

Gjelder ervervet vannfall i flere fylkeskommuner, kan de gjøre forkjøpsretten gjeldende i fellesskap. Blir de ikke enige, og kan vannfallene som ligger i hver av fylkeskommunene ikke hensiktsmessig utbygges uavhengig av de øvrige, skal fylkeskommunene som basert på allmenne og økonomiske forhold antas å ha størst interesse i salget, ha forkjøpsrett. Tvist etter annet punktum avgjøres med endelig virkning av Kongen. Kongen kan pålegge den fylkeskommunen som får adgang til å gjøre forkjøpsretten gjeldende, plikt til å avgi kraft til de øvrige, og gi nærmere regler om hvilke kraftmengder som skal avgis og om vilkårene for avgivelsen.

Fylkeskommunenes adgang til å gjøre forkjøpsrett gjeldende oppstår så snart det er på det rene at staten ikke vil gjøre sin forkjøpsrett gjeldende.

Forkjøpsretten bortfaller hvis ikke beslutning om å gjøre den gjeldende er fattet innen 3 måneder etter at fylkes-

kommunen har mottatt underretning etter § 6 tredje ledd tredje punktum om at statens forkjøpsrett ikke blir benyttet.

Fylkeskommunens beslutning om å gjøre forkjøpsretten gjeldende må godkjennes av Kongen. Melding om beslutningen skal straks sendes departementet, konsesjonssøkeren og selgeren. Har fylkeskommunen samtidig ikke gitt opplysninger om utbyggingsplaner, kraftbehov mv., skal departementet fastsette en frist for å legge frem slike opplysninger.

Paragraf 6 annet ledd og § 6 fjerde til niende ledd gjelder tilsvarende. Er det allerede holdt skjønn etter § 6 annet ledd og § 6 fjerde til åttende ledd, er skjønnet bindende for fylkeskommunen.

Fylkeskommunen kan ikke avtale å gi avkall på forkjøpsretten mot vederlag. Er det inngått avtale i strid med første punktum, kan departementet bestemme at vederlaget inndras til inntekt for statskassen.

Det en fylkeskommune har ervervet gjennom forkjøpsretten, kan den ikke avhende uten tillatelse av Kongen.

Kapittel 3 Konsesjonens varighet og omfang

§ 8 Konsesjonens varighet

Konsesjoner etter § 5 gis på ubegrenset tid.

§ 9 Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjon for erverv av eiendomsrett eller bruksrett etter denne lov kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere ervervskonsesjoner i samme vassdrag, kan kortere revisjonstid fastsettes. Blir vilkårene revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter å ha fått underretning om de reviderte vilkårene. Frafalles konsesjonen, gjelder § 14 tredje og fjerde ledd og § 17 tilsvarende. Frafalles ikke konsesjonen innen fristen, er konsesjonæren bundet av de nye vilkårene.

Kongen kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

§ 10 Omgjøring av konsesjonsvilkår

Kongen kan etter søknad endre vilkår som er fastsatt i en konsesjon etter denne loven eller etter tidligere lovgivning om erverv av vannfall. Endringen må likevel ikke gå utenfor de grenser som følger av denne lovens bestemmelser om konsesjonsvilkår. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall, skal innvilges så fremt erververen oppfyller vilkårene i § 5.

§ 11 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vannfallet med alle de innretninger, hvor vannets løp og leie forandres, som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m.v., de grunnstykker og rettigheter som er ervervet til utbyggingen, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn for statens regning eller forlange fjernet innen en frist fastsatt av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig

stand. Tvister etter første punktum avgjøres ved skjønn. Konesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et vannfall som i henhold til konsesjon skal tilfalle staten, skal staten uhindret ha adgang til anleggene og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke skje til fortrengsel eller skade for konsesjonærens utnyttelse av vannfallet overensstemmende med konsesjonen. Konesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelsen. Utgifter ved dette dekkes av staten.

Når et vannfall med anlegg i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, likevel ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel av denne og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Kapittel 4 Krav til saksbehandling mv.

§ 12 Innhold i søknad

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter denne lov skal gi en beskrivelse av de forhold saken gjelder med nødvendig dokumentasjon. Søknaden kan forlanges supplert.

Søknad fra et selskap skal vedlegges erklæring fra styret om at de opplysninger som er gitt i forbindelse med konsesjonssøknaden om ledelsen av selskapet og eiendomsretten til grunnkapitalen er uttømmende og dekker det reelle forhold. Blir konsesjon gitt, skal selskapets styre senere sende inn erklæring etter første punktum og bekrefte om at konsesjonsvilkårene er overholdt, dersom departementet krever det.

§ 13 Uttalelse fra fylkeskommune og kommunestyre

Før en søknad om konsesjon etter denne lov avgjøres, skal det normalt innhentes uttalelse fra vedkommende fylkeskommune og kommunestyre.

§ 14 Frister

Søknad om konsesjon eller annet vedtak etter loven skal sendes departementet innen fire uker etter at det ble inngått avtale om erverv av eiendomsrett eller annen rettighet som krever konsesjon eller annet vedtak etter loven, eller etter at erververen fikk rådighet over eiendommen eller rettigheten. Ved tvangssalg regnes fristen fra stadfæstelsen av budet.

Overholdes ikke fristen i første ledd, skal departementet sette en ny frist for å søke om konsesjon eller samtykke.

Er en søknad ikke innsendt innen fristen etter annet ledd, er søknaden avslått, eller er en tidsbegrenset konsesjon utløpt, skal departementet fastsette en frist for erververen til å sørge for at overdragelsen enten blir omgjort eller at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som kan få konsesjon eller samtykke eller til noen som

ikke trenger slike. Fristen kan forlenges hvis særlige hensyn tilsier det.

Departementets bestemmelser etter tredje ledd skal tinglyses.

§ 15 Tinglysing av konsesjon

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonærens regning.

Alle senere tinglyste heftelser på de eiendommer og gjenstander som nevnt i § 11 første og annet ledd bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til eller innløses av staten. Når vannfallet går over til staten, skal underretning om dette fra departementet sendes tinglygingsmyndigheten for tinglysing.

§ 16 Tinglysing der konsesjon ikke foreligger

Forlanges noe dokument tinglyst om et erverv som krever konsesjon eller annet vedtak etter denne lov, og konsesjon eller vedtak ikke fremlegges, kan registerføreren ikke nekte tinglysing. Dersom konsesjon eller vedtak mangler eller det av andre grunner finnes tvilsomt om ervervet er i strid med loven, skal registerføreren gjøre anmerkning i grunnboken og på dokumentet. Anmerkningen skal sendes departementet, som kan bestemme at den skal slettes.

§ 17 Tvangssalg

Oversittes fristen for avvikling av eiendomsrett etter § 14 tredje ledd, kan departementet kreve eiendommen solgt gjennom namsmyndighetene etter reglene om tvangssalg så langt de passer. Bestemmelsen i tvangsfullbyrdelsesloven § 11-20 om det minste bud som kan stadfestes, gjelder ikke.

Oversittes fristen etter § 14 tredje ledd når det gjelder andre rettigheter, kan departementet la rettigheten tvangs selges etter første ledd eller erklære rettigheten for bortfalt.

Første ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av aksje eller part i selskap. Unnlater innehaver av et partsbrev som er tvangssolgt etter denne paragraf å utlevere det, kan kjøperen på eierens og innehaverens felles bekostning kreve partsbrevet mortifisert. Selskapet plikter deretter å utstede nytt partsbrev som skal inneholde uttrykkelig opplysning om at det trer i stedet for det som er mortifisert.

Kapittel 5 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 18 Konesjonsavgift

Det skal pålegges konsesjonæren å betale en årlig avgift til staten og en årlig avgift til de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde, som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet. Hviler det årlige reguleringsavgifter på vannfallet, skal de komme til fradrag i de avgifter som pålegges i henhold til denne post, for så vidt angår den del av kraftmengden hvorav reguleringsavgifter erlegges.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet

dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Utgjør det årlige avgiftsbeløpet til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgiften innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

Avgiften til fylkeskommunene og til kommunene fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av næringslivet i distriktet.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

§ 19 *Konsesjonskraft*

I konsesjonen skal det bestemmes at konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av gjennomsnittlig kraftmengde vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at konsesjonæren i tillegg skal avstå inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd første punktum. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft inntreffer etter hvert som det konsederte vannfallet tas i bruk. Konsesjonen skal ha bestemmelser om varsel til konsesjonæren før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger, og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for kon-

sesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 20 *Ytterligere vilkår og næringsfond*

Det er adgang til å stille ytterligere vilkår i konsesjonen, blant annet pålegg om å opprette næringsfond til den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende. For næringsfond gjelder vassdragsreguleringsloven § 17.

§ 21 *Byggefrister*

Arbeidet med utbygging av vannfallet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og anlegget må fullføres og settes i drift innen ytterligere 5 år.

Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) ikke har vært mulig å utnytte.

Kapittel 6 Endringer i eierskap og rettigheter

§ 22 *Endringer i organisering av offentlige selskaper mv.*

Ved direkte eller indirekte endringer av organiseringen i offentlige selskaper, foretak, lag eller sammenslutninger som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall, gjelder § 5 tilsvarende så langt den passer.

Dersom selskapet, foretaket, laget eller sammenslutningen som følge av endringer som nevnt i første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

§ 23 *Overdragelse av andel i selskap med begrenset ansvar*

Ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et slikt antall at erververen derved blir innehaver av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer mer enn en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i selskapet, kreves konsesjon såfremt selskapet innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov. Konsesjonen er på samme måte nødvendig når to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i et selskap med begrenset ansvar i et antall som ovenfor nevnt, når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper med begrenset ansvar, skal også gjelde ved erverv av aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter i selskaper

(holdingselskaper), som direkte eller indirekte eier aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som representerer en femdel av samtlige aksjer, parter eller stemmer i andre selskaper som innehar eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov.

Denne lovs bestemmelser om erverv av aksjer eller parter skal gjelde tilsvarende når vedkommende aksjers eller parters stemmerettsandel eller andel av grunnkapitalen øker, som følge av at selskapet kjøper inn egne aksjer eller parter til sletting.

Erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter denne paragraf, er ikke gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Konsesjon er ikke nødvendig ved skifte av ekteskapelig felleseie eller når erververen er eierens ektefelle, eller er beslektet eller besvogret med ham i opp- eller nedstigende linje eller i første eller annen sidelinje. Er det tidligere gitt konsesjon for erverv av vedkommende aksjer eller parter, skal de fastsatte vilkår i konsesjonen også gjelde overfor den nye erverver (jf. likevel § 10).

Ved meddelelse av konsesjon i henhold til denne paragraf kan Kongen fastsette vilkår som finnes påkrevet av allmenne hensyn.

Erverves aksjer eller parter i selskap som innehar eiendomsrett til vannfall av en slik størrelse som nevnt i § 2 første ledd, uten at det for disse er fastsatt vederlagsfri overgang til staten, kan det betinges at aksjene eller partene skal tilfalle staten uten vederlag etter utløpet av en fastsatt frist i konsesjonen. Fristen må ikke overstige 60 år.

Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, foretak, lag eller sammenslutning som nevnt i § 22 første ledd ikke oppfyller vilkårene i § 5.

Departementet kan gi forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikt ved endringer i det direkte eller indirekte eierskapet i selskaper som innehar konsesjonspliktige vannfallrettigheter etter denne lov. Bestemmelsene om meldeplikt kan også inneholde krav om melding av vesentlige endringer som påvirker organiseringen i vannfalleiende selskaper, og om at § 22 annet ledd gis anvendelse innen en nærmere bestemt frist.

§ 24 *Overdragelse av 90 prosent av andel i selskap*

Lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall skal gjelde ved erverv av mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene i selskaper som nevnt i §§ 23 eller 25 som direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved vurderingen etter første ledd av om noen har ervervet mer enn 90 prosent av aksjene, partene eller rettigheter til aksjene eller partene skal det også tas hensyn til om to eller flere personer eller andre rettssubjekter enten i fellesskap eller hver for seg erverver aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter når ervervet har funnet sted etter forutgående innbyrdes overenskomst. Sammen med erververens aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter regnes også aksjer, parter eller rettigheter til aksjer eller parter som enten direkte eller indirekte gjennom selskap eller på annen måte tilhører eller kontrolleres av erververen eller av noen for ham nærstående personer, selskaper eller andre rettssubjekter.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 25 *Erverv av eierandel i ansvarlig selskap*

Det kreves konsesjon fra departementet for erverv av andel i ansvarlig selskap som direkte eller indirekte innehar rettigheter som det kreves konsesjon eller vedtak etter loven her for å kunne erverve. Det kan ikke gis konsesjon som medfører at et selskap, et foretak, et lag eller en sammenslutning ikke oppfyller vilkårene i § 5. Den offentlige eiermajoriteten skal gjennom flertallskrav, selskapsorganer, bestemmelser om endringer av selskapsavtalen og øvrige forhold sikres full rådighet over selskapet og fallrettighetene på tilsvarende måte som i et selskap med begrenset ansvar. Departementet kan til enhver tid og uten hinder av taushetsplikt kreve dokumentasjon for at det foreligger reelt offentlig eierskap. For øvrig gjelder § 23 tilsvarende så langt den passer.

§ 26 *Erverv av eierandel i andre selskaper*

For erverv av eierandel i andre selskaper enn de som omfattes av §§ 23 og 25, gjelder lovens bestemmelser om erverv av eiendomsrett til vannfall eller annen rådighet over vannfall, så langt selskapet direkte eller indirekte innehar eiendomsrett eller annen rettighet som erververen ikke kunne erverve uten konsesjon eller vedtak etter denne lov.

Ved erverv etter første ledd kan det foretas konsesjonsbehandling eller endring av vilkår i konsesjoner meddelt selskapet, laget eller sammenslutningen som innehar vannfallrettighetene for tidligere erverv. Erververen kan gis konsesjon uten at det settes vilkår etter kapittel 5.

§ 27 *Om rettigheter til vannfall og andel i selskaper*

Innehas eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov av noen som ikke trenger konsesjon eller annet vedtak til erverv, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at eiendommen eller rettigheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller annet vedtak kunne erverve den, eller har slike rettigheter med hensyn til eiendommen eller rettigheten at den angivelige innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte er vesentlig beskåret, skal eiendommen eller rettigheten ved anvendelsen av denne lov regnes å tilhøre den som i virkeligheten må antas å være eier eller har rettigheter som nevnt.

Fast eiendom kan ikke tas som brukspant eller til tvangsbruk for lengre tid enn 3 år uten konsesjon. Dersom tidsgrensen overskrides, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Når aksje eller part i et selskap lyder på noen som uten konsesjon kunne erverve slike eiendommer eller rettigheter som selskapet innehar, men det opplyses å foreligge slike omstendigheter at det må anses sannsynlig at aksjen eller parten i virkeligheten tilhører noen som ikke uten konsesjon eller vedtak kunne erverve selskapets eiendommer og rettigheter, eller at denne har slike rettigheter med hensyn til aksjen eller parten at den angivelig innehavers rett til å råde over den eller få det økonomiske utbytte av

den er vesentlig beskåret, så skal aksjen eller parten ved anvendelsen av denne lov regnes som tilhørende den som det antas i virkeligheten er eier eller har rettigheter som nevnt.

§ 28 *Lovstridige avtaler*

En avtale som er strid med §§ 23 eller 25, kan bare gjennomføres hvis det gis konsesjon til ervervet.

Håndgivelse eller annen rettshandel der noen betinger seg rett til å erverve eiendomsrett eller annen rettighet til vannfall, taper sin gyldighet etter 5 år. Er rettshandelen tinglyst, skal den slettes av grunnboken ved fristens utløp.

§ 29 *Operatøravtaler og leieavtaler for kraftverk*

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale med driftsoperatør om drift og vedlikehold av kraftverk og tilhørende anlegg for en periode inntil 15 år.

Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter kan inngå avtale om utleie av kraftverk og tilhørende anlegg til en leietaker for en periode inntil 15 år. Fremleie er ikke tillatt.

Avtaler etter første og annet ledd må godkjennes av departementet. Eieren av utbygde konsesjonspliktige vannfallrettigheter er ansvarlig for all bortsetting i henhold til konsesjoner som er gitt etter denne lov, vassdragsreguleringsloven, vannressursloven eller tidligere vassdragslovgivning.

Kongen gir forskrifter med nærmere bestemmelser om vilkårene for å inngå avtaler etter første og annet ledd, blant annet om krav til eierens organisasjon og kompetanse, krav om kompetanse og stedlig representasjon for driftsoperatører og leietakere og om ikrafttredelse.

§ 30 *Avtaler om rettigheter til vannfall*

Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at en konsesjon for leie av et vannfall som allerede er utbygd, forlenges for inntil 30 år av gangen. Etter søknad kan departementet treffe vedtak om at forlengelse av konsesjonsfrie inngåtte avtaler om leie av vannfall kan foretas uten konsesjon for inntil 30 år av gangen. Leieforholdet kan overdras i tilfeller som nevnt i tredje ledd.

Det kan settes vilkår for forlengelser etter første ledd første punktum. Paragraf 2 tredje ledd og §§ 19, 20, 21 og 31, gjelder tilsvarende så langt de passer.

Departementet kan samtykke til at eksisterende bruksetter, tidsbegrensede langsiktige disposisjonsretter og leieforhold som nevnt i første ledd overdras til foretak mv. som nevnt i § 5 i forbindelse med omorganisering eller liknende. Departementet kan gi samtykke til at foretak mv. som oppfyller vilkårene i § 5, kan erverve tidsubegrenset medeierskap til vannkraftproduksjon.

Bestemmelsene i § 10 første punktum og §§ 14, 16 og 17 får tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 *Kontroll*

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 *Overtrudelse av konsesjonen*

Når en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning som har fått konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om erverv av vannfall mv. senere har undergått slik forandring at lovens eller konsesjonens vilkår om setet, styret eller stemmerettsandelene ikke lenger er oppfylt, eller det viser seg at vilkårene aldri har vært oppfylt, gjelder §§ 14, 16 og 17 tilsvarende.

Det samme gjelder dersom en stiftelse, et selskap eller en annen sammenslutning uten å trenge konsesjon eller annet vedtak har ervervet eiendomsrett eller annen rettighet som omhandlet i denne lov, og senere har undergått slik forandring med hensyn til virksomheten, setet, styret eller stemmerettsandelene at vilkårene for erverv uten konsesjon etter loven, eller de lovbestemmelser som gjaldt da ervervet fant sted, ikke lenger er til stede.

§ 33 *Tvangsmulkt og tilbaketrekking av konsesjon*

Kongen kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller av vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

Er konsesjon gitt eller annet vedtak er fattet på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning, eller overtrer erververen fastsatte vilkår av vesentlig betydning, kan konsesjonen eller tillatelsen trekkes tilbake.

Blir konsesjonen trukket tilbake, skal det fastsettes en frist for innehaveren til å sørge for at eiendommen eller rettigheten blir overdratt til noen som lovlig kan erverve den. Oversittes fristen, gjelder § 17 tilsvarende.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 34 *Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning mv.*

Loven trer i kraft straks.

Lovens regler gjelder med de begrensninger som følger av bestående traktat ved lovens ikrafttredelse 14. desember 1917.

Ved henvisninger i andre lover til lov 18. september 1909 om erhvervelse av vandfald, bergverk og anden fast eiendom gjelder tilsvarende bestemmelser i denne lov.

II

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer skal lyde:

Lov 14. desember 1917 nr. 17 om regulering og kraftutbygging i vassdrag (vassdragsreguleringsloven)

Kapittel 1 Konsesjonspliktige tiltak mv.

§ 1 *Lovens saklige virkeområde*

Loven gjelder for vassdragsreguleringer, overføringer og vannkraftverk etter § 3.

For tiltak som behandles etter loven, gjelder også vannressursloven så langt det ikke er fastsatt særskilte regler i loven her.

Konsesjon etter § 3 kan ikke erstattes av rettslig bindende planer etter plan- og bygningsloven.

Departementet kan bestemme at ethvert kraftproduksjonsanlegg med endelig konsesjon etter denne lov uten videre skal ha virkning som statlig arealplan etter plan- og bygningsloven § 6-4.

§ 2 Definisjoner

Med vassdragsregulering forstås anlegg eller tiltak for å regulere et vassdrags vannføring, herunder utvidelse eller forandring av eldre reguleringsanlegg. Som vassdragsregulering regnes også overføring.

Med overføring menes anlegg eller arbeider for å øke vannføringen ved overføring av vann og pumping av vann til et høyereliggende magasin, herunder utvidelse eller forandring av en eldre overføring.

§ 3 Konsesjonspliktige tiltak

For andre enn staten kreves det tillatelse fra Kongen (konsesjon) for vassdragsreguleringer og overføringer for produksjon av elektrisk energi som øker vannkraften:

- a) med minst 500 naturhestekrefter i et enkelt eller flere vannfall som kan utnyttes under ett,
- b) med minst 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget eller
- c) som alene eller sammen med tidligere reguleringer eller overføringer påvirker naturforholdene eller andre allmenne interesser vesentlig.

Det kreves tillatelse fra Kongen for vannkraftverk med midlere årsproduksjon over 40 GWh, dersom tiltaket kan være til nevneverdig skade eller ulempe for noen allmenne interesser i vassdraget eller sjøen.

Vil en vassdragsregulering eller overføring øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhestekrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, skal Stortinget samtykke før konsesjon blir gitt, med mindre departementet finner det unødvendig.

Økning av vannkraften i første ledd beregnes på grunnlag av den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre ut over den vannføring som har vært påregnelig år om annet i 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvanns-perioden blir så jevn som mulig.

For en regulering eller overføring som ikke fører til en større økning av vannkraften enn 3.000 naturhestekrefter i hele vassdraget, og ikke til større økning enn 500 naturhestekrefter i ett eller flere vannfall som hensiktsmessig kan utnyttes under ett, kan Kongen i vedtaket om konsesjon bestemme at § 6, § 8, § 9, § 14, § 16 fjerde ledd, § 22 og § 28 helt eller delvis ikke skal gjelde.

Tiltak som har konsesjon etter denne lov, trenger ikke konsesjon etter vannressursloven.

§ 4 Konsesjonspliktutvurdering

Departementet kan etter eget initiativ avgjøre om et vassdragstiltak trenger konsesjon etter § 3. Tiltakshaveren kan kreve at departementet treffer et slikt vedtak, dersom nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket er forelagt departementet, jf. § 11.

Departementet kan i vedtaket bestemme at vedtaket bortfaller hvis ikke arbeidet er satt i gang innen en gitt frist.

Før det treffes vedtak om konsesjonsplikt skal berørte offentlige organer og andre som tiltaket direkte berører, høres i den grad departementet finner det nødvendig.

§ 5 Kriterier for konsesjon

Konsesjon etter denne lov kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger de skader og ulemper for allmenne eller private interesser som blir berørt av tiltaket. Det skal også tas hensyn til andre skade- og nyttevirkninger av samfunnsmessig betydning.

Departementet kan avslå en konsesjonssøknad etter første ledd.

Kapittel 2 Konsesjonens varighet og omfang

§ 6 Konsesjonens varighet

Konsesjon gis på ubegrenset tid eller for et bestemt tidsrom. I tilfeller som nevnt i § 28 femte ledd første punktum skal det settes vilkår etter § 28 første ledd.

§ 7 Gjenoppføring av vassdragsanlegg

Gjenoppføring av et vassdragsanlegg på samme sted kan skje uten konsesjon dersom arbeidet begynner innen 5 år, fullføres med rimelig hurtighet og ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket. Det kreves heller ikke konsesjon til utbedring og ombygging av et slikt anlegg, når arbeidet ikke medfører noen utvidelse av reguleringen eller slukeevnen i kraftverket.

Departementet kan forlenge fristen én gang.

§ 8 Adgang til revisjon

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Er det gitt flere konsesjoner i samme vassdrag til forskjellig tid, kan kortere revisjonstid fastsettes. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår. Frafalles konsesjonen, gjelder § 28 første ledd og § 10 første, tredje, fjerde og femte ledd tilsvarende. Blir konsesjonen ikke frafalt innen den fastsatte frist, er konsesjonæren bundet av de nye vilkår.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingen ved revisjon av konsesjonsvilkår.

Tidligere gitte tidsubegrensede konsesjoner kan revideres 50 år etter de ble gitt. Alle konsesjoner kan uansett revideres etter 19. juni 2022. Første og annet punktum gjelder ikke for tidligere gitte konsesjoner etter vassdragsloven.

§ 9 Omgjøring av konsesjon

Kongen eller departementet kan etter søknad fra vassdragsanleggets eier endre betingelsene i en konsesjon etter loven eller tidligere lovgivning om vassdragsreguleringer. Søknad om omgjøring av tidligere fastsatte vilkår om tidsbegrensning og hjemfall skal innvilges hvis reguleringsanleggets eier oppfylder vilkårene i vannfallrettighetsloven § 5.

§ 10 Nedleggelse av anlegg

Hvis staten ikke vil overta et regulerings- eller overføringsanlegg ved utløpet av konsesjonstiden, og det heller ikke blir gitt noen ny reguleringskonsesjon, plikter eieren etter pålegg fra departementet å fjerne anlegget innen en frist som departementet setter.

Ellers må et regulerings- eller overføringsanlegg med konsesjon etter loven ikke nedlegges uten tillatelse av

Kongen. Har Stortinget samtykket i konsesjonen til anlegget, må Stortinget også samtykke til nedleggelsen.

Ved nedleggelse av et anlegg er eieren forpliktet til å etterkomme pålegg fra departementet for å avverge fare eller skade for omgivelsene og for eiendommene ovenfor og nedenfor anlegget.

Plikten til å betale årlige erstatninger faller bort fra utløpet av det kalenderår hvor nedleggelsen er gjennomført.

Eieren plikter å yte erstatning etter skjønn for skade og ulempe som nedleggelsen forårsaker på eiendom eller rettighet, men ikke for tap av fordel som anlegget har medført og som det ikke er gitt vederlag for verken for forminsket ekspropriasjonserstatning eller på annen måte. På samme måte plikter eieren å yte erstatning en gang for alle for skade og ulempe som anlegget måtte forårsake etter nedleggelsen.

Paragrafen her gjelder ikke for vannkraft over 40 GWh uten egen regulering eller overføring.

Kapittel 3 Særlige krav til saksbehandling

§ 11 Krav til konsesjonssøknader

Søknad om konsesjon etter § 5 skal gi de nødvendige opplysninger om det planlagte tiltaket. Søknaden skal blant annet inneholde

- en teknisk plan for tiltaket, hydrologiske forhold, et manøvreringsreglement og en beregning av årlig vannkraftproduksjon
- opplysninger om arealbruk og eiendomsforhold
- opplysninger om forholdet til rettslig bindende planer
- opplysninger om at eiere av nedenforliggende kraftverk og vannfall har fått anledning til å ta del i reguleringstiltaket, jf. §§ 23 til 26 (brukseierforeninger)
- en vurdering av fordelene og ulempene ved tiltaket.

Er tiltaket omfattet av plan- og bygningsloven kapittel 14, skal konsekvensutredninger vedlegges søknaden.

Departementet kan kreve ytterligere opplysninger av søkeren, og kan bestemme at søkeren skal foreta eller bekoste undersøkelser eller utredninger som trengs for å klarlegge fordeler eller ulemper av tiltaket.

Kongen kan gi forskrifter om søknadens innhold.

§ 12 Offentliggjøring av søknad og innsigelse

Søknaden skal gjøres offentlig tilgjengelig på elektroniske medier. Den skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn for søkerens regning, og kunngjøres i en eller flere aviser som er alminnelig lest i distriktet. Uttalelser må være sendt departementet innen en frist som normalt ikke må være kortere enn tre måneder. Departementet kan i særlige tilfeller unnlate kunngjøring.

Reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6 gjelder så langt de passer ved behandling av søknader om konsesjon etter loven her. De samme organer som gis innsigelsesrett etter plan- og bygningsloven, gis også klagerett på konsesjonsvedtaket etter forvaltningsloven kapittel VI. Departementet kan gi forskrifter om bruk av innsigelse i konsesjonssaker etter loven her.

Søker skal gis anledning til å uttale seg om anførsler som har betydning for avgjørelsen av søknaden. Når departementet finner grunn til det, skal søkerens nye anførsler forelegges de interesserte til uttalelse innen en fastsatt frist.

§ 13 Utgifter til nødvendig bistand

Søkeren skal i rimelig utstrekning erstatte utgifter som grunneiere, rettighetshavere, kommuner og andre interesserte har hatt til nødvendig juridisk og annen sakkyndig hjelp, og som er påløpt etter at en søknad er sendt eller melding er lagt ut til offentlig ettersyn etter plan- og bygningsloven § 14-2. For revisjonssaker gjelder dekning fra tidspunktet revisjon ble vedtatt åpnet. Avgjørelsen treffes av departementet. Departementet kan i spesielle tilfeller gi forhåndstilsagn om dekning av utgifter inntil et bestemt beløp.

Grunneiere og andre aktører med likeartede interesser bør så langt det er mulig samordne juridisk og annen sakkyndig hjelp.

Nødvendige utgifter til kommunal planlegger kan kreves erstattet av søkeren fra det tidspunkt meldingen eller søknaden er sendt på høring. Avgjørelsen treffes av departementet.

Kapittel 4 Vilkår og avbøtende tiltak

§ 14 Konsesjonsavgifter

I konsesjonen skal det settes som vilkår at det betales en årlig avgift til staten og de kommuner og fylkeskommuner som Kongen bestemmer.

Ved reguleringer beregnes avgiften etter den økning av vassdragets lavvannføring som reguleringen antas å medføre utover den vannføringen som har vært påregnelig år om annet 350 dager i året. Ved beregningen legges det til grunn at magasinet utnyttes slik at vannføringen i lavvannperioden blir så jevn som mulig. Departementet kan, når særlige forhold tilsier det, gjøre unntak fra denne beregningsmetoden. Avgjørelsen om beregning av avgiften treffes av departementet, og kan treffes for hele reguleringstiden eller foreløpig for 10 år og deretter endelig. Gis konsesjon både etter vannfallrettighetsloven og loven her, samordnes beregningen av konsesjonsavgifter etter de to lovene.

For kraftverk over 40 GWh uten egen regulering eller overføring og der det ikke er gitt konsesjon etter vannfallrettighetsloven, beregnes avgiften etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vannfallet etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Kongen gir forskrifter om hvilke maksimal- og minimalsatser som skal gjelde. Ved fastsettelsen av forskriftene skal det særlig tas hensyn til forandringer i kronens kjøpekraft. Konsesjonsavgifter skal justeres hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i slik forskrift.

Avgiften til staten skal bidra til finansiering av forskning, utvikling, opplæring og informasjon innenfor energi- og vassdragsområdet. Avgiften til staten kan i ekstraordinære tilfeller dekke utgifter til å forebygge, erstatte og avbøte skader som følge av eller i forbindelse med kraftutbygginger eller reguleringer.

Avgiften til fylkeskommunene og kommunene, fordeles mellom disse innbyrdes etter bestemmelse av Kongen. Skjer det endringer i reguleringer, overføringer, kommunegrenser eller annet som i vesentlig grad kan påvirke delingsresultatet, kan ny fordeling foretas. Avgiften avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som anvendes etter bestemmelse av fylkestinget eller kommunestyret. Fondets midler skal fortrinnsvis anvendes til utbygging av nærlivets i distriktet.

Avgiften skal betales av de enkelte vannfalls- eller brukseiere som utnytter den regulerte vannføringen. Plikten til å betale avgiften inntreter etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk.

Betales ikke avgiften til forfallstid, betales rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nærmere bestemmelser om betalingen av avgifter og kontroll med vannforbruket fastsettes av departementet dersom dette ikke er fastsatt av Kongen.

Utgjør det årlige avgiftsbeløp til staten eller kommuner mindre enn det minstebeløp Kongen bestemmer og både avgiftsberettigede og avgiftspliktige samtykker, kan departementet bestemme at den årlige avgift innløses med et engangsbeløp etter forskrifter fastsatt av Kongen. Under særegne omstendigheter kan Kongen, eller Stortinget hvis konsesjonen har vært forelagt dette, nedsette eller ettergi avgiften for et bestemt tidsrom.

§ 15 Byggefrister

Arbeidet med det konsesjonsgitte tiltaket må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonen ble gitt og fullføres innen ytterligere 5 år. Fristene kan forlenges av departementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av ekstraordinære forhold (force majeure) har vært umulig å utnytte.

§ 16 Manøvreringsreglement og hydrologiske observasjoner

I konsesjonen skal det fastsettes et manøvreringsreglement hvor det settes grenser for vannstand og vannslipping, med bestemmelser om kontroll og hvordan tapping av magasin skal skje. Vilkår om minstevannføring i elver og bekker skal settes etter en konkret vurdering.

Departementet kan gi tillatelse til at vilkårene etter første ledd fravikes i en kortere periode for enkelttilfelle der det ikke vil ha miljømessige konsekvenser. Vedtak etter første punktum kan ikke påklages.

Viser det seg at vilkår om vannslipp og vannstands- endringer medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan det gjøres nødvendige endringer i reglementet. Dette kan skje uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann. Kongen kan gi forskrift om krav om dokumentasjon og sikringstiltak for reguleringen.

Konsesjonæren skal etter vedtak fra departementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser, og gjøre materialet tilgjengelig for allmennheten. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

§ 17 Fond og andre utbetalinger

I konsesjonen kan det settes vilkår om at konsesjonæren yter tilskudd til et fond, enten ved betaling av et passende engangsbeløp eller ved årlige utbetalinger, som skal fremme

- a) reindriften i distriktet
- b) fisk, vilt og friluftsliv mv. i kommunen eller kommunene
- c) næring i kommunen eller kommunene
- d) særskilte formål, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller for å ivareta private interesser som blir skadelidende.

Fondene forfaller til betaling ved byggestart, med min-

dre annet er bestemt. Blir ytelsene fastsatt som årlige innbetalinger, skal det årlige beløpet justeres automatisk hvert 5. år på grunnlag av justeringsnormer som fastsettes i forskrift av Kongen.

For næringsfond gjelder tilsvarende regler om administrasjon som for konsesjonsavgifter, jf. § 14 sjette ledd annet og tredje punktum, syvende, åttende og niende ledd, så langt de passer.

Reindriftsfond forvaltes etter reindriftsloven § 47.

§ 18 Veier, ferdsel mv.

Det kan fastsettes vilkår om at konsesjonæren helt eller delvis skal erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, broer og kaier, hvor disse utgifter antas å bli særlig øket ved anleggsarbeidet. Veier, broer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmenheten, med mindre departementet vedtar noe annet.

§ 19 Militære foranstaltninger

Ved damanlegget kan det treffes militære foranstaltninger for sprenging i krigstilfelle, uten at eieren har krav på erstatning for de ulemper eller rådighetsbegrensninger dette medfører. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den innskrenkning eller benyttelse av anleggene som er nødvendig og den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

§ 20 Ytterligere vilkår og pålegg

I konsesjonen kan Kongen sette vilkår for å sikre mot skade på mennesker, miljø eller eiendom, sikre en god landskapsmessig tilpasning og å opprettholde det naturlige liv i vassdraget eller gi fagmyndigheter adgang til å gi pålegg for å fremme disse formålene. Vilkårene eller påleggene kan blant annet omfatte

- a) ansvar ved anlegg/drift
- b) godkjenning av detaljplaner, landskapsmessige forhold, tilsyn mv.
- c) naturforvaltning
- d) automatisk fredete kulturminner
- e) forurensning
- f) terskler, biotopjusterende tiltak og erosjonssikring
- g) rydding av reguleringssonen
- h) registrering av minstevannføring, vannstand i reguleringsmagasin, krav om skilting og merking
- i) etterundersøkelser
- j) luftovermetning

I konsesjonen kan det settes ytterligere vilkår når det synes nødvendig for å motvirke skader eller ulemper for allmenne eller private interesser.

Pålegg i medhold av denne bestemmelsen må være knyttet til skader forårsaket av utbyggingen, og kostnadene ved pålegget må stå i rimelig forhold til tiltakets skadevirkninger og til nytten av pålegget.

Kapittel 5 Særskilt for reguleringer og overføringer

§ 21 Tinglysing

Konsesjon etter loven skal tinglyses etter tinglysningsloven.

Departementet kan ved enkeltvedtak bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som en heftelse på eiendommer hvor konsesjonen kan medføre en forpliktelse.

§ 22 Konesjonskraft

I konesjonen skal det bestemmes at det skal avstås til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 prosent av den for hvert vannfall innvunne økning av vannkraften beregnet etter reglene i § 14 annet ledd, jf. § 3 fjerde ledd. Avståelse og fordeling avgjøres av departementet med grunnlag i kommunens behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning. Avgitt kraft kan kommunen nytte etter eget skjønn.

Det kan bestemmes at det i tillegg skal avstås inntil 5 prosent av kraften til staten beregnet som i første ledd. Staten rår fritt over tildelt kraft.

Plikten til å avstå kraft påhviler de enkelte vannfalls- eller brukseiere. Plikten til å avstå kraft inntreer etter hvert som den regulerte vannføringen tas i bruk. Konesjonen skal ha bestemmelser om varsel til de enkelte vannfalls- eller brukseiere før kraften tas ut eller sies opp.

Departementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi. Kraft tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konesjonærens ledninger med brukstid ned til 5.000 timer årlig. Konesjonæren kan ikke motsette seg at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger betales av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes force majeure, må ikke skje uten departementets samtykke.

Prisen på kraften fastsettes basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet. Skatter beregnet av kraftproduksjonens overskudd ut over normalavkastningen inngår ikke i selvkostberegningen. Departementet skal hvert år fastsette prisen på kraften levert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger. Første og tredje punktum gjelder ikke for konesjoner som er gitt etter bestemmelser som gjaldt før lov 10. april 1959 nr. 2 trådte i kraft.

Det skal ikke treffes vedtak om avståelse av kraft i medhold av konesjonsvilkår fastsatt etter bestemmelser i denne paragraf når vilkår om avståelse av konesjonskraft er fastsatt for samme vannfall etter vannfallrettighetsloven § 19.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny vurdering etter 20 år.

Kongen kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om avståelse, fordeling og pris.

§ 23 Etablering av brukseierforeninger

Med brukseierforening menes en sammenslutning av vannfalls- og brukseiere i et vassdrag som får vannføringen påvirket av en vassdragsregulering, og som har til formål å samordne bruken av vannressursene i vassdraget til kraftproduksjon i henhold til gitt konesjon og fastsatte vilkår og å sørge for god flomhåndtering.

En brukseierforening i et vassdrag som har vedtekter godkjent av departementet, gis en fortrinnsrett til konesjon til regulering av vassdraget, dersom ikke staten selv vil regulere.

Er det ikke etablert en brukseierforening i vassdraget, skal alle aktuelle eiere av vannfall eller kraftverk i vassdraget ha fått anledning til å etablere en brukseierforening før konesjon til en regulering gis til en eller flere vannfallseiere.

§ 24 Deltakelse i en brukseierforening

Vannfalls- eller kraftverkseiere i vassdraget som forplikter seg til å følge en brukseierforenings vedtekter, skal ha rett til å bli medlem av foreningen.

Fordelingen av kostnadene til bygging, drift og vedlikehold av reguleringsanlegget kan enten fastsettes i avtale mellom de vannfalls- og kraftverkseiere som deltar i byggingen av anlegget, eller i brukseierforeningens vedtekter som godkjennes av departementet.

Er det ikke fastsatt fordeling etter annet ledd, skal den andel som eieren av ethvert deltagende vannfall eller kraftverk plikter å betale, beregnes forholdsmessig etter verdien av vannføringsøkningen som ved regulering vil tilføres fallet eller kraftverket. Slik verdisetting bør som regel være foretatt før konesjon gis.

§ 25 Medeierskap i reguleringsanlegg

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke har deltatt i byggingen av reguleringsanlegget, har rett til å bli medeiere i anlegget senere, mot å betale den andel av kostnadene ved byggingen av anlegget som faller på deres vannfall eller kraftverk ved fordeling etter § 24 annet og tredje ledd. Ved fastsettelse av kostnadene skal det gjøres et forholdsmessig fradrag for de årene som har gått siden reguleringsanlegget ble bygget.

Den som er blitt medeier i et anlegg etter første ledd, plikter å delta i deknningen av drifts- og vedlikeholdsutgiftene på samme måte som de andre medeierne.

Vannfalls- og kraftverkseiere som ikke er medeiere i reguleringsanlegget, har ikke rett til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved regulering med hjemmel i konesjon etter loven her. Disse er forpliktet til å etterkomme kravene til kontroll som departementet bestemmer.

En vannfalls- eller kraftverkseier som uberettiget gjør bruk av den regulerte vannføringen, anses som medeier av anlegget og blir forpliktet etter første og annet ledd.

Departementet kan i særlige tilfeller gi en vannfalls- eller kraftverkseier som ikke er medeier i reguleringsanlegget, tillatelse til å bruke den regulerte vannføringen, mot en årlig godtgjørelse til reguleringsanleggets eier. Godtgjørelsen skal i tilfelle av tvist fastsettes av departementet.

§ 26 Bruk av overført vann og panteretter

Er vann overført fra et vassdrag til et annet uten at det utbygde fallet får noen økning i vannføringen, gjelder ikke reglene i § 24 tredje ledd og § 25. I stedet skal vannfalls- og kraftverkseiere som tar den overførte vannføringen i bruk betale en årlig avgift til eieren av overføringsanlegget for bruken av vannet. Avgiften fastsettes ved skjønn, hvis ikke annet blir avtalt.

For de forpliktelser en vannfalls- eller kraftverkseier har etter §§ 23 til 26, hefter vedkommende vannfall eller kraftverk som pant. Panteretten kan kreves tinglyst for vannfalls- eller kraftverkseierens kostnad, og den faller bort dersom den ikke er tinglyst innen 4 måneder etter at forpliktelsens omfang ble endelig fastsatt, jf. § 24 annet og tredje ledd.

§ 27 Overdragelse

Reguleringskonesjonen, reguleringsanleggene eller andeler i reguleringsanleggene kan bare overdras i forbindelse med samtidig overdragelse av vannfall i samme

vassdrag nedenfor anlegget. Det samme gjelder ved andre disposisjoner over konsesjonen, anleggene eller andeler i anleggene, herunder pantsettelse, arrest eller utlegg.

§ 28 Statens hjemfallsrett

Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avstått, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Består reguleringen i påbygning eller utvidelse av en eldre regulering, kan andelene i anlegget mv. som tilhører den eller dem som deltar i tilleggsreguleringen, kreves avstått. Er den eldre reguleringen ikke tidsbegrenset, får vedkommende vannfallseier i så fall krav på driftsvann på grunnlag av den eldre reguleringens yteevne mot å betale en forholdsmessig del av utgiftene til drift, vedlikehold og fornyelse. Godtgjørelsen fastsettes av departementet.

Ved konsesjonstidens utløp skal reguleringsanlegget med bygninger og innretninger være i fullt ut driftsmessig stand, jf. likevel § 10. Tvist avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet måtte bestemme. Retten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Blir reguleringskonsesjonen gitt for kortere tid enn 60 år, kan det i konsesjonen fastsettes en innløsningssum for avståelse. Departementet kan gi forskrifter om beregning av innløsningsvederlaget.

Når reguleringsanlegg med bygninger og innretninger i henhold til konsesjon tilfaller staten, skal en del av anlegget eller dets verdi, men ikke over en tredjepart, tildeles de kommuner hvor vannfallet, kraftverket eller reguleringsanleggene ligger. Stortinget bestemmer i tilfelle verdien og kommunenes andel og foretar fordelingen mellom dem. Stortinget kan også bestemme at det av midlene opprettes et fond til fordel for kommunene, eller at det utbetales dem en andel av det økonomiske utbytte anlegget måtte gi.

Hvis en vannfalls- eller brukseier etter lovgivningen om erverv av eiendomsrett eier sitt vannfall for en begrenset tid, skal reguleringsanlegget eller andel i reguleringsanlegget følge vannfallet, når eierens rett til dette opphører, selv om den fastsatte tid etter § 6 forøvrig ikke er utløpt. Hvis denne regel ville føre til avståelse uten vederlag før 60 år er gått, kan bestemmelsen i tredje ledd gis tilsvarende anvendelse på den enkelte vannfalls- eller brukseiers andel i reguleringsanlegget.

I de siste 3 år av konsesjonstiden for et reguleringsanlegg som i henhold til konsesjon kan kreves avstått til staten, skal staten uhindret ha adgang til anlegget og rett til å foreta de nødvendige disposisjoner for å forberede statens overtagelse og sikre en fortsatt kontinuerlig drift. Dette må likevel ikke være til hinder eller til skade for konsesjonærens utnyttelse av reguleringsanlegget etter konsesjonen. Konsesjonæren plikter å gi de opplysninger og yte den veiledende bistand som finnes nødvendig for at staten skal kunne ivareta sine interesser etter denne bestemmelse. Utgifter med dette dekkes av staten.

Når anlegget går over til staten, skal departementet tinglyse dette.

Alle heftelser på anlegget faller bort når det i henhold til reguleringskonsesjonen går over til staten. Skal også eldre reguleringsanlegg i henhold til første ledd overdras til

staten må, før konsesjonen meddeles, eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser fjernes eller vike prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, herunder også tidligere ilagte mulkter.

§ 29 Staten som regulant

Når staten utfører vassdragsreguleringer etter loven her, er eierne av de vannfall og bruk som vil benytte driftsvannet som innvinnes ved reguleringen, forpliktet av de vilkår som Kongen fastsetter.

Det samme gjelder når et reguleringsanlegg eller andel i reguleringsanlegg etter § 28 første ledd går over til staten i henhold til en meddelt reguleringskonsesjon.

Avgifter som pålegges for benyttelse av innvunnet driftsvann etter første og annet ledd, forrentes fra forfall med rente som fastsatt i medhold av forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd, og er tvangsgrunnlag for utlegg.

Bestemmelsene i § 3 tredje ledd, §§ 4, 5, 7, 8, 9, kapittel 3, kapittel 4, §§ 21, 22, 30, 31, 32 og 33 gjelder tilsvarende for vassdragsreguleringer som utføres for statens regning.

Kapittel 6 Ekspropriasjon og skjønn

§ 30 Forholdet til alminnelig ekspropriasjonsrett

Ved avståelse av grunn eller rettigheter over eiendom som er nødvendig for å utføre tiltak som har konsesjon etter loven her, gjelder lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom og lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eigedom, om ikke annet er bestemt i dette kapitlet. Ekspropriasjon kan også skje etter annen lovgivning.

Erstatningen skal bestemmes under den forutsetning at anlegget blir stedsevarende.

Ved ekspropriasjon forhøyes alle erstatninger med 25 prosent.

Skjønnet kan bestemme at reguleringsanleggets eier skal treffe tiltak eller påta seg ytelser som helt eller delvis gjenoppretter skaden eller erstatter det avståtte. Slik bestemmelse kan bare treffes når utgiftene ved tiltaket eller ytelsene etter rettens mening ikke vesentlig overstiger den pengeerstatning som ville bli å betale dersom bestemmelsen ikke ble truffet. Grunn og rettigheter som er nødvendig til gjennomføring av tiltakene kan kreves avstått etter første ledd, når skjønnet finner at skaden eller ulempen som vil voldes ved avståelsen er liten i forhold til fordelene som vil oppnås. Rettighetshaveren må stevnes særskilt. Første, annet, femte, sjette, syvende og åttende ledd gjelder tilsvarende.

Tilkjente erstatninger fastsettes til årlige beløp dersom ikke erstatningen er mindre enn det minstebeløp som Kongen bestemmer. Engangserstatning skal likevel fastsettes dersom eiendommen i sin helhet eller for en vesentlig del blir avstått, eller ekspropriaten krever det.

Tidligere fastsatte årlige erstatninger under det minstebeløp Kongen bestemmer, kan omgjøres til engangserstatning og innløses med en sum en gang for alle dersom en av partene krever det.

Den årlige erstatningen skal følge eiendommen og kan ikke særskilt overdras, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg. Blir eiendommen delt, følger hele erstatningen hovedbruket, med mindre det utskilles et

selvstendig gårdsbruk. I så fall avgjør departementet om og i tilfelle hvordan den årlige erstatningen skal deles.

Skjønnnet kan bestemme at flere skadelidte skal gis en felles erstatning, enten i form av penger til utføring av arbeid eller ved at reguleringsanleggets eier treffer nødvendige tiltak.

Femte til åttende ledd gjelder ikke for konsesjonspliktige tiltak etter § 3 annet ledd.

Kapittel 7 Kontroll og sanksjoner

§ 31 *Kontroll*

Konsesjonæren må tåle den kontroll med overholdelsen av de fastsatte betingelser i konsesjonen eller i medhold av denne som departementet finner nødvendig. Utgifter med kontrollen kan kreves dekket av konsesjonæren.

§ 32 *Pålegg om retting*

Departementet kan kreve at konsesjonæren skal rette forhold som er i strid med loven eller vedtak fattet i medhold av loven.

§ 33 *Tvangsmulkt*

Departementet kan treffe vedtak om tvangsmulkt for å sikre at en plikt som følger av loven eller vedtak i medhold av loven, blir oppfylt. Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Tvangsmulkten tilfaller statskassen.

§ 34 *Tilbaketrekking av konsesjon*

Departementet kan fatte vedtak om at konsesjonen trekkes tilbake ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av vesentlige konsesjonsbetingelser som er felles for alle som deltar i reguleringen.

Mot en innløsningssum beregnet på tilsvarende måte som etter bestemmelsene i § 28 tredje ledd, kan i så fall staten kreve avstått reguleringsanlegget med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Tvist avgjøres ved skjønn. Vil ikke staten overta anlegget, gjelder § 10 tilsvarende.

Ved gjentatte eller fortsatte overtredelser av spesielle konsesjonsbetingelser for de enkelte deltagere i reguleringen, mister vedkommende vannfalls- eller brukseiers retten til å bruke driftsvannet som er innvunnet ved reguleringen.

§ 35 *Overtredelsesgebyr*

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av loven.

Betalingsfristen for et ilagt gebyr skal være minst fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Er en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr etter første ledd begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, kan overtredelsesgebyr ilegges foretaket. Dette gjelder selv om overtredelsesgebyr ikke kan ilegges noen enkeltperson. Med foretak menes selskap, enkeltpersonforetak, stiftelse, forening eller annen sammenslutning, bo eller offentlig virksomhet.

Ved avgjørelsen av om overtredelsesgebyr skal ilegges og ved utmåling av sanksjonen skal det særlig legges vekt på

- overtredelsens grovhet
- om overtreder ved retningslinjer, instruksjon, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne forebygget overtredelsen
- om overtredelsen er begått for å fremme overtrederens interesser
- om overtreder har hatt eller kunne oppnådd noen fordel ved overtredelsen
- om det foreligger gjentakelse
- overtrederens økonomiske evne.

§ 36 *Straff*

Med bøter eller fengsel inntil tre måneder straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- uten konsesjon iverksetter et tiltak som er konsesjonspliktig etter loven
- overskrider en konsesjon eller overtrer konsesjonsvilkår eller pålegg fastsatt med hjemmel i loven.

Kapittel 8 Sluttbestemmelser

§ 37 *Ikrafttredelse og forholdet til eldre lovgivning*

Loven trer i kraft straks.

Loven gjelder for reguleringsanlegg som er utført med konsesjon etter tidligere lovgivning.

Reguleringsanlegg som er utført uten konsesjon etter tidligere lovgivning kan fortsette uten konsesjon etter loven.

III

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann gjøres følgende endringer:

§ 6 annet ledd skal lyde:

Reglene om grannevarsel og granneskjønn i grannelova §§ 6 til 8 gjelder ikke for tiltak som må ha konsesjon etter loven her eller etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 19 skal lyde:

§ 19 (*særregel for vannkraftutbygging*)

Konsesjon til vannkraftutbygging *over 40 GWh* eller som omfatter vassdragsreguleringer, gis etter *vassdragsreguleringsloven* når dette følger av dennes §§ 1 og 3. Loven her gjelder likevel for slike *vannkraftverk, vassdragsreguleringer og overføringer* så langt det ikke er gjort unntak etter loven her eller er fastsatt særskilte regler i *vassdragsreguleringsloven*.

For andre vannkraftverk gjelder loven fullt ut, likevel slik at vassdragsreguleringsloven § 15 om byggefrister gjelder i stedet for § 27.

§ 28 første ledd skal lyde:

I særlige tilfeller kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Det skal tas hensyn til det tap som en endring vil påføre konsesjonshaveren og de fordeler og ulemper som endringen for øvrig vil medføre. Bestemmelsen gjelder ikke for tiltak som er behandlet etter *vassdragsreguleringsloven*.

§ 60 a annet ledd skal lyde:

Betalingsfristen for *et* ilagt gebyr *skal være minst* fire uker fra vedtakstidspunktet. Ilagt gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

IV

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd nr. 1 skal lyde:

som er konsesjonspliktige eller som krever vedtak etter *vannfallrettighetsloven*,

V

I lov 29. januar 1999 nr. 6 om interkommunale selskaper gjøres følgende endringer:

§ 41 fjerde ledd skal lyde:

Ved omorganisering etter bestemmelsene i denne paragraf, overføres selskapets eiendeler, rettigheter, herunder offentlige tillatelser m.v., og forpliktelser til det nye selskapet. Interkommunalt selskap som nevnt i første ledd med eiendomsrett eller bruksrett til vannfallsrettigheter som omfattes av *vannfallrettighetsloven*, skal ved omorganisering til aksjeselskap likevel være gjenstand for konsesjonsbehandling etter nevnte lov.

VI

I lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk gjøres følgende endringer:

§ 7 fjerde ledd skal lyde:

Annet ledd gjelder ikke for kraftutbyggingstiltak som krever konsesjon etter *vassdragsreguleringsloven* eller vannressursloven, og heller ikke for andre tiltak som krever konsesjon etter vannressursloven, med mindre formålet med tiltaket er å øke fangsten av fisk på stedet, forskyve fangsten av fisk i vassdraget, eller forandre én eller flere arters produksjon, bestandsstørrelse eller utbredelse.

VII

I lov 12. juni 1931 nr. 1 i henhold til konvensjonen mellom Norge og Sverige om visse spørsmål vedrørende vassdragsretten av 11 mai 1929 gjøres følgende endringer:

§ 8 nr. 5 oppheves

VIII

Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen fastsetter.

Vilkår i meddelte konsesjoner eller vedtak, som fortsatt har hjemmel i vannfallrettighetsloven eller vassdragsreguleringsloven står ved lag.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Rigmor Andersen Eide på vegne av Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Marit Arnstad på vegne av Senterpartiet

Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge opp til at grensen for når torvuttak alltid skal konsekvensutredes, senkes fra 1 500 til 800 dekar. Torvuttak under 800 dekar eller utvidelse av eksisterende uttak opp til samme størrelse, skal som hovedregel ikke konsekvensutredes – med mindre det foreligger særlig vektige miljø- og samfunnshensyn som tilsier dette.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.12)

Presidenten: Det voteres over forslagene 2 og 3, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 2 lyder:

«§ 5-3 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Andre representanter for viktige berørte interesser skal inviteres til å delta i planforumets møter.»

Forslag nr. 3 lyder:

«§ 5-3 nytt fjerde ledd skal lyde:

Møtene i regionalt planforum skal være åpne for publikum og media.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.18.36)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i plan- og bygningsloven og matrikkellova (mer effektive planprosesser, enklere saksbehandling og konsekvensutredninger)

I

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

Ny § 2-3 skal lyde:

§ 2-3 *Opplysninger om infrastruktur i grunnen mv.*

Eieren av infrastruktur i grunnen, sjø og vassdrag skal dokumentere opplysninger om plasseringen av og egenskaper ved infrastrukturen, slik at den kan lokaliseres på en effektiv og sikker måte.

Eieren skal på forespørsel utlevere opplysninger om plasseringen av og egenskaper ved infrastrukturen til den som har et saklig behov for opplysningene. Opplysningsplikten gjelder uavhengig av taushetsplikt, men omfatter ikke informasjon som er sikkerhetsgradert etter sikkerhetsloven, eller informasjon om objekter som er klassifisert etter sikkerhetsloven. Den som mottar opplysninger etter første punktum, kan bare gi opplysningene videre dersom det er saklig behov for det. Mener eieren at et bestemt arbeid ikke kan utføres uten fare for skade på infrastrukturen, skal han påvise hvor infrastrukturen er plassert.

Den som under arbeid avdekker eksisterende infrastruktur i grunnen, sjø eller vassdrag, skal dokumentere opplysninger om plasseringen av og egenskaper ved infrastrukturen og rapportere opplysningene til berørte kjente eiere.

Det kan ikke kreves betaling for utlevering av opplysninger, påvisning og dokumentasjon, uten at dette framgår av forskrift etter femte ledd at det er adgang til å kreve betaling.

Departementet kan gi forskrift om hvilke anlegg som omfattes av paragrafen her, om dokumentasjon av og behandling av opplysninger om slike anlegg og om frister for dette, herunder regler om utlevering og påvisning etter andre ledd, rapportering etter tredje ledd og betaling etter fjerde ledd.

§ 4-1 andre ledd andre punktum skal lyde:

Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn *normalt* samtidig med varsling av planoppstart.

§ 5-3 første ledd første punktum skal lyde:

I hver region *skal* det være et regionalt planforum.

§ 11-8 tredje ledd bokstav c skal lyde:

c) Sone med særlig hensyn til landbruk, reindrift, *mineralressurser*, friluftsliv, grønnstruktur, landskap eller bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø, med angivelse av interesse.

For randsonen til nasjonalparker og landskapsvernområder kan det, samtidig med fastsetting av verneforskrift for nytt verneområde eller revisjon av verneforskrift eller forvaltningsplan for etablerte verneområder, fastsettes bestemmelser for å hindre vesentlig forringelse av verneverdiene i verneområdet.

Det kan gis retningslinjer om begrensninger av virksomhet og vilkår for tiltak for å ivareta interessen i sonen.

Det kan gis retningslinjer om hvilke hensyn som skal vektlegges ved praktisering av annen lovgivning så

langt kommunen er tillagt myndighet etter vedkommende lov.

§ 11-13 første ledd andre punktum skal lyde:

Forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn *normalt* samtidig med varsel om oppstart og kunngjøring av planarbeidet, og gjøres *elektronisk tilgjengelig på nett*.

§ 12-2 tredje ledd oppheves.

§ 12-3 tredje ledd andre punktum oppheves.

§ 12-9 andre ledd første punktum skal lyde:

Forslag til planprogram skal sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn *normalt* samtidig med varsel om oppstart av planarbeidet.

§ 20-1 første ledd bokstav d skal lyde:

d) *varig eller tidsbestemt* bruksendring, vesentlig utvidelse eller vesentlig endring av tidligere drift av tiltak som nevnt under bokstav a

§ 20-4 andre ledd skal lyde:

Departementet *kan* gi forskrift om hvilke tiltak som omfattes av bestemmelsen.

§ 20-5 andre ledd første punktum skal lyde:

Departementet *kan* gi forskrift om hvilke tiltak som omfattes av bokstav a-e.

§ 20-5 tredje ledd første punktum skal lyde:

Tillatelse er heller ikke nødvendig for tiltak som nevnt i § 20-1 bokstav m når tiltaket skjer som ledd i jordskifte i samsvar med rettslig bindende plan, *eller når tiltaket skjer etter krav som nevnt i matrikkelloven § 9 første ledd bokstav g*.

§ 21-5 første ledd andre punktum skal lyde:

Kommunen kan også gi rammetillatelse innenfor sitt myndighetsområde, med forbehold om at igangsettingstillatelse ikke vil bli gitt før forholdet til andre myndigheter er brakt i orden, jf. § 21-4 *tredje* ledd.

§ 21-7 første ledd skal lyde:

Søknad om tillatelse etter § 20-2 skal avgjøres av kommunene innen tolv uker etter at fullstendig søknad foreligger, med mindre annet følger av andre eller tredje ledd. *For søknad om rammetillatelse gjelder ikke andre og tredje ledd*. Ved overskridelse av fristen skal kommunen tilbakebetale byggesaksgebyret etter nærmere bestemmelser i forskrift, jf. § 21-8 tredje ledd.

§ 21-7 nytt syvende ledd skal lyde:

Søknad om endring av en gitt tillatelse, herunder rammetillatelse, som oppfyller vilkårene i andre eller tredje ledd, skal avgjøres av kommunen innen tre uker. Har ikke kommunen avgjort søknaden innen fristens utløp, regnes tillatelse som gitt.

Nåværende syvende ledd blir nytt åttende ledd.

§ 27-2 første ledd første punktum skal lyde:

Før opprettelse eller endring av eiendom til bebyggelse eller oppføring av bygning blir godkjent, skal bortledning av avløpsvann være sikret og i samsvar med forurensningsloven.

§ 27-2 femte ledd første punktum skal lyde:

Før oppføring av bygning blir *godkjent*, skal avledning av grunn- og overvann være sikret.

§ 29-7c første ledd første punktum skal lyde:

Tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer eller medvirker til overtredelse av *bestemmelsene i § 29-7 første ledd*.

§ 32-8 sjettede ledd skal lyde:

Departementet gir *forskrift* med nærmere regler om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder *når overtredelsesgebyr kan ilegges*, utmåling, renter og registrering av ilagt overtredelsesgebyr. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.

Ny § 32-8a skal lyde:

§ 32-8a. *Overtredelsesgebyr for brudd på reglene om konsekvensutredninger*

Den som fremmer forslag til reguleringsplan eller tiltak og planer etter annet lovverk, kan ilegges overtredelsesgebyr dersom den forsettlig eller uaktsomt:

- a) unnlater å følge krav til konsekvensutredning som er gitt i bestemmelser i eller i medhold av denne lov, eller
- b) gir uriktige eller villedende opplysninger i konsekvensutredningen.

I saker som gjelder planer etter denne loven, ilegger planmyndigheten overtredelsesgebyr. I saker som gjelder tiltak og planer etter annet lovverk, ilegger ansvarlig myndighet overtredelsesgebyr. Dersom planmyndigheten eller annen ansvarlig myndighet er forslagsstiller, ilegger departementet overtredelsesgebyr.

Den ansvarlige skal varsles særskilt før det treffes vedtak om overtredelsesgebyr, og gis anledning til å uttale seg innen en frist på minst 3 uker. Forhåndsvarsel skal gis skriftlig.

Når en overtredelse som kan medføre overtredelsesgebyr er begått av noen som har handlet på vegne av et foretak, gjelder § 32-8 femte ledd tilsvarende.

Overtredelsesgebyr tilfaller staten. Oppfyllelsesfristen er 4 uker fra vedtaket ble truffet, med mindre annet er fastsatt i vedtaket.

Departementet gir forskrift med nærmere regler om ileggelse av overtredelsesgebyr, herunder presisering av hvilke forhold i første ledd som kan medføre overtredelsesgebyr. Det skal fastsettes et maksimumsbeløp for overtredelsesgebyret.

§ 32-9 første ledd første og andre punktum skal lyde:

Den som forsettlig eller grovt uaktsomt opptrer som nevnt i § 32-8 første ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år dersom overtredelsen er vesentlig. Tilsvarende gjelder den som utfører handlinger som kan medføre overtredelsesgebyr etter § 32-8a.

Nåværende andre til fjerde punktum blir tredje til femte punktum.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering skal § 23 tredje ledd lyde:

Departementet kan *gi* forskrift og *fatte enkeltvedtak eller avgjerd* om tildeling av matrikkelnummer.

III

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette de ulike endringene i kraft fra ulik tid. Bestemmelsene kan settes delvis i kraft.

Departementet kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

Bestemmelsen i nytt § 21-7 syvende ledd gjelder for søknad om tillatelse i medhold av §§ 20-1 og 20-2 sendt kommunen etter at endringen er trådt i kraft.

Presidenten: Det votes over I § 11-8 tredje ledd bokstav c.

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 90 mot 11 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.19.07)

Presidenten: Det votes over I § 12-2 tredje ledd og § 12-3 tredje ledd andre punktum.

Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 65 mot 36 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.19.35)

Presidenten: Det votes over I § 20-4 andre ledd og § 20-5 andre ledd første punktum.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.10)

Presidenten: Det votes over I § 21-7 første ledd. Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.20.34)

Presidenten: Det voterer alternativt mellom komiteens innstilling til I Ny § 32-8a første ledd, innledningen, og forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Ny § 32-8a første ledd innledningen skal lyde:

Den som fremmer forslag til reguleringsplan eller tiltak og planer etter annet lovverk, kan ilegges overtredelsesgebyr dersom den forsettlig og grovt uaktsomt.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til I Ny § 32-8a første ledd, innledningen, og forslaget fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble innstillingen bifalt med 89 mot 12 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.21.06)

Presidenten: Det voterer over Ny § 32-8a sjette ledd. Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 mot 3 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 16.21.30)

Presidenten: Det voterer over resten av I samt II og III.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og helseberedskapsloven (registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvare mv.)

I

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader gjøres følgende endringer:

Nytt kapittel 2 skal lyde:

Kapittel 2. Registrerings- og tilsynsordning for salg av tobakksvare og tobakkssurrogater

§ 4 Registreringsplikt for salg av tobakksvare og tobakkssurrogater til forbruker

Salg av tobakksvare og tobakkssurrogater til forbruker uten registrering hos Helsedirektoratet er forbudt. Hver enkelt virksomhet skal registrere samtlige av sine salgssteder for tobakksvare og tobakkssurrogater.

Plikten til å være registrert gjelder både permanente salgssteder og salgssteder som selger deler av året eller for en enkelt anledning.

Til forbruker er det kun tillatt å selge tobakksvare og tobakkssurrogater som er lovlig importert eller kjøpt fra registrerte grossister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pliktene i første, andre og tredje ledd, herunder om hvilke opplysninger som skal registreres, sletting av registrering, begrensninger for registrering samt unntak fra registreringsplikt.

§ 5 Internkontroll

Salgsstedet skal etablere internkontroll for etterlevelse av bestemmelsene i §§ 4, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d og 42. Internkontrollen skal kunne dokumenteres overfor tilsynsmyndighetene.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontrollen.

§ 6 Registreringsplikt for engrossalg av tobakksvare og tobakkssurrogater

Engrossalg av tobakksvare og tobakkssurrogater uten registrering hos Helsedirektoratet er forbudt.

Engrossalg av tobakksvare og tobakkssurrogater kan bare skje til registrerte salgssteder og grossister.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om pliktene i første og andre ledd, herunder om hvilke opplysninger som skal registreres, sletting av registrering, begrensninger for registrering samt unntak fra registreringsplikt.

§ 7 Tilsyn med salgssteder

Kommunen fører tilsyn med at registrerte salgssteder for tobakksvare og tobakkssurrogater til forbruker overholder bestemmelsene i §§ 4, 5, 9, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d og 42 og forskrifter gitt i medhold av disse bestemmelsene. Salgsstedet plikter å gi kommunen tilgang til lokaler, herunder varelager, nødvendige opplysninger, vareprøver og annen relevant bistand.

Sysselmannen fører tilsyn etter første ledd på Svalbard. Sysselmannen kan delegere oppgaven til Longyearbyen lokalstyre.

Departementet kan gi nærmere bestemmelser i forskrift om tilsyn og om utøvelsen av tilsynet, herunder om at tilsyn med enkelte typer salgssteder skal føres av Helsedirektoratet.

§ 8 Pålegg om retting og tvangsmulkt

Hvis kommunen finner at et salgssted har overtrådt bestemmelser i §§ 4, 5, 9, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d og 42 eller bestemmelser gitt i medhold av disse er overtrådt, kan den pålegge retting av forholdet. Det skal samtidig settes en frist for rettingen. Kommunen kan kreve skriftlig bekreftelse fra overtrederen på at det ulovlige forholdet har opphørt.

I tillegg til pålegg om retting, kan kommunen fastsette tvangsmulkt. Mulkten løper fra oversittelse av fristen for retting, og den kan fastsettes i form av engangsmulkt eller dagmulkt. Mulkten tilfaller staten.

Dersom kommunen ved avdekking av overtredelse av bestemmelser som nevnt i første ledd finner særlig grunn til å tro at det vil bli begått nye brudd som ikke kan stanses etter første og andre ledd, kan kommunen på forhånd fastsette at mulkt vil løpe fra det tidspunktet en ny overtredelse tar til. Slik tvangsmulkt kan fastsettes for inntil ett år.

Helsedirektoratet kan treffe vedtak etter første til tredje ledd i denne bestemmelsen overfor grossister ved overtredelse av bestemmelser som nevnt i § 35.

Sysselmannen kan treffe vedtak etter første til tredje ledd på Svalbard. Sysselmannen kan delegere til Longyearbyen lokalstyre å fatte vedtak etter denne bestemmelsen for Longyearbyen.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse, beregning og innkreving av tvangsmulkt.

§ 9 Salgsforbud

Hvis kommunen finner at et salgssted har overtrådt bestemmelser i §§ 4, 5, 17 til 24, 30 til 33, 34 a, 34 d og 42 eller bestemmelser gitt i medhold av disse, kan den treffe vedtak om forbud mot salg av tobakksvarer og tobakksurrogater.

Helsedirektoratet kan treffe vedtak om forbud mot engrossalg av tobakksvarer og tobakksurrogater ved overtredelse av bestemmelsene nevnt i § 35.

Sysselmannen kan treffe vedtak etter første ledd på Svalbard. Sysselmannen kan delegere til Longyearbyen lokalstyre å fatte vedtak etter denne bestemmelsen for Longyearbyen.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om salgsforbud, herunder om saksbehandlingen og om standardiserte reaksjoner for ulike typer overtredelser.

§ 10 Avgifter

Kommunen kan kreve en årlig tilsynsavgift fra salgssteder til dekning av sine kostnader med tilsynsoppgaver etter § 7 første ledd.

Sysselmannen, eventuelt Longyearbyen lokalstyre, kan kreve en årlig tilsynsavgift fra salgssteder til dekning av sine kostnader med tilsynsoppgaver etter § 7 tredje ledd.

Helsedirektoratet kan kreve en årlig tilsynsavgift fra grossister til dekning av sine kostnader med tilsyn med grossister etter § 35. *Helsedirektoratet kan videre kreve tilsynsavgift fra salgssteder de fører tilsyn med etter § 7 tredje ledd.*

Helsedirektoratet kan i tillegg kreve en årlig registeravgift fra grossister for å dekke kostnadene knyttet til drift og forvaltning av register over salgssteder og grossister, jf. § 35 a.

Departementet kan gi forskrift om satser for og innbetaling av avgiftene etter denne bestemmelsen.

§ 11 Klage

Enkeltvedtak fattet av kommunen etter §§ 8 og 9 kan påklages til fylkesmannen.

Enkeltvedtak fattet av Helsedirektoratet etter §§ 8 og 9 kan påklages til departementet.

Enkeltvedtak fattet av Sysselmannen på Svalbard etter

§§ 8 og 9 kan påklages til departementet. I de tilfeller hvor Sysselmannen har delegert myndighet til Longyearbyen lokalstyre, er Sysselmannen klageinstans for lokalstyrets vedtak.

I kapittel 7 gjøres følgende endringer:

§ 35 første ledd skal lyde:

Helsedirektoratet fører tilsyn med at bestemmelsene i §§ 6, 9, 19 til 24, 30 til 34, 34 c og 34 d og bestemmelser gitt i medhold av disse lovbestemmelsene, overholdes. Direktoratet fører tilsyn med kravene i §§ 30 a og 32 når det gjelder tobakksvarer og urtebaserte røykeprodukter. *Grossister plikter å gi Helsedirektoratet tilgang til lokaler, herunder varelager, nødvendige opplysninger, vareprøver og annen relevant bistand.*

Ny § 35 a skal lyde:

§ 35 a Register for salg av tobakksvarer og tobakksurrogater.

Helsedirektoratet forvalter et register over salgssteder og grossister for tobakksvarer og tobakksurrogater, jf. §§ 4 og 6. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om forvaltningen av registeret, herunder om retting og sletting av opplysninger.

II

I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endringer:

I §§ 18 første ledd, 19 første og andre ledd og 20 skal benevnelsen «Helsedirektoratet» erstattes med «Statens strålevern».

§ 4 første ledd skal lyde:

Loven gjelder for Norge, herunder Svalbard og Jan Mayen. Forskrifter til loven gjelder likevel bare når det er fastsatt i forskriftene. Kongen kan i forskrift fastsette særlige regler av hensyn til stedlige forhold.

Ny § 6 a skal lyde:

§ 6 a Saksbehandlingsregler

Departementet kan i forskrift fastsette saksbehandlingsfrister for tillatelser. Tjenesteloven § 11 annet ledd gjelder ikke for tillatelser etter loven her.

Departementet kan gi forskrifter om saksbehandlingsregler til utfylling av reglene i tjenesteloven for godkjenning og andre tillatelser i loven her. Saksbehandlingsreglene kan fravike reglene i forvaltningsloven.

§ 19 a skal lyde:

§ 19 a Beslag og destruksjon av ulovlige laserpekere

Laserpekere som importeres i strid med § 6 med forskrifter, kan tilbakeholdes, beslaglegges og destrueres. *Det samme gjelder ulovlige laserpekere som er i Norge.*

Ved tilbakehold skal mottakeren varsles om at laserpekeren vil bli vurdert beslaglagt og destruert. Mottaker skal gis mulighet til å uttale seg i saken innen en nærmere angitt frist.

Dersom mottakeren ikke avgir uttalelse innen fristen, kan laserpekeren beslaglegges og destrueres. *Forvalt-*

ningsloven §§ 23, 24, 25 og 27 kommer ikke til anvendelse der mottaker ikke har gitt tilbakemelding innen fristen.

Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av denne bestemmelsen, herunder fastsette frister for å gi tilbakemelding på varsel gitt etter andre ledd.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra klagerett over vedtak fattet i medhold av denne bestemmelsen.

§ 22 skal lyde:

§ 22 Klage

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av Statens strålevern i medhold av denne loven. Fylkesmannen er klageinstans for enkeltvedtak truffet av kommunen i medhold av denne loven.

III

I lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap gjøres følgende endring:

§ 2-4 første ledd første punktum skal lyde:

Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Statens strålevern kan etablere registre med helseopplysninger for å håndtere beredskapssituasjoner.

IV

I lov 24. mai 2013 nr. 17 om endringer i tobakksskadeloven gjøres følgende endring:

Kapittel 2 oppheves.

V

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

2. Kongen kan gi overgangsbestemmelser i forskrift.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag. Det er forslag nr. 1, fra Morten Wold på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

««Vedtak til lov

om endring i lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven)

I

§ 8-9 nytt femte ledd skal lyde:

Forbudet mot drikking av alkohol i park som nevnt i første ledd nr. 5 gjelder ikke når drikken inneholder mindre enn 22 volumprosent alkohol.

II

Loven trer i kraft straks.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 82 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.23.06)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:105 L (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sivert Bjørnstad, Erlend Wiborg, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen om å tillate konsum av alkohol under 22 volumprosent i parker – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ni forslag. Det er

– forslag nr. 1, fra Knut Storberget på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

– forslagene nr. 2–4, fra Morten Ørsal Johansen på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet

– forslag nr. 5, fra Knut Storberget på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

– forslag nr. 6, fra Line Henriette Hjemdal på vegne av Kristelig Folkeparti

– forslagene nr. 7–9, fra Pål Farstad på vegne av Venstre
Det voteres over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Prop. 92 L (2016–2017) Om endringer i konsesjonsloven, jordloven og odelsloven mv. (konsesjonsplikt, odlingsjord, priskontroll, deling og drivplikt mv.) sendes tilbake til regjeringen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 43 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.32)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 8, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede forslaget om å frita skog- og utmarkseiendommer fra konsesjonsloven som sådan, fritak knyttet til arealgrenser som for eksempel 3 000 dekar, og samtidig utrede en heving av 500 dekar grensen på produktiv skog i konsesjonsloven.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 96 mot 5 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.24.50)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 7, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en vurdering av om fradeling av tomt til bolighus, fritidshus eller naust kan forvaltes på et regionalt nivå.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 95 mot 6 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.25.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord gjøres følgende endringer:

§ 8 skal lyde:

§ 8 Driveplikt

Jordbruksareal skal drivast. Driveplikta gjeld for heile eigartida. Ny eigar må innan eitt år ta stilling til om han eller ho vil drive eiegen sjølv eller leige bort jordbruksarealet etter føresegnene i andre ledd.

Driveplikta kan oppfyllest ved at arealet vert leigd bort som tilleggsjord til annan landbrukseigedom. Det er ein føresetnad for at driveplikta er oppfylt ved bortleige at leigeavtala er på minst 10 år om gongen utan høve for eigaren til å seie ho opp. Avtala må føre til driftsmessig gode løysingar og vere skriftleg. Avtaler som fører til driftsmessig uheldige løysingar, kan følgjast opp som brot på driveplikta. Eigaren må sende kopi av avtala til kommunen. Ei leigeavtale som er i strid med andre eller tredje punktum, kan ikkje gjerast gjeldande mellom partane eller i høve til offentlege styresmakter.

Finn departementet at jordbruksarealet ikkje vert drive, kan eigaren påleggjast å leiga jorda bort for ei tid av inntil 10 år, eller at jorda skal plantast til med skog, eller tiltak av omsyn til kulturlandskapet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 94 mot 7 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 16.25.33)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2 og 3, fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved

ervert av fast eiendom mv. gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd nr. 3 skal lyde:

andre ubebygde arealer, dersom de ligger i et område som i reguleringsplan er regulert til annet enn landbruks-, natur- og friluftsmål samt reindrift, eller som i kommuneplanens arealdel er lagt ut til bebyggelse og anlegg, eller hvis eiendommen ikke er over 3 000 dekar og uten jordbruksareal.

§ 4 første ledd nr. 4 skal lyde:

Bebygd eiendom ikke over 3 000 dekar som hverken har innmarksbeite over 100 dekar eller har fulldyrka og overflatedyrka jord over 35 dekar.

§ 5 annet ledd første og nytt annet punktum skal lyde:

Ved ervert av bebygd eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er mer enn 35 dekar, eller eiendommen består av mer enn 3 000 dekar, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at ervertveren bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebod den i minst 5 år.»

Forslag nr. 3 lyder:

«I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved ervert av fast eiendom mv. gjøres følgende endringer:

§ 5 skal lyde:

§ 5 (unntak på grunnlag av ervertverens stilling)

Konsesjon er ikke nødvendig når ervertveren er:

1. eierens ektefelle, eller er i slekt med eieren eller eierens ektefelle i rett oppstigende eller nedstigende linje eller i eierens eller ektefellens første sidelinje til og med barn av søsken, eller er i svogerskap med eieren i rett oppstigende linje, forutsatt at eieren har sitt konsesjonsforhold i orden. Konsesjonsplikt kan likevel følge av § 7 andre ledd.
2. odelsberettiget til eiendommen.
3. staten.
4. den fylkeskommune eller kommune der eiendommen ligger, såfremt ervertvet gjelder en eiendom i område som omfattes av kommuneplan eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven, og eiendommen i planen er utlagt til annet enn landbruksområde eller ervertvet skjer ved ekspropriasjon. Et kommunalt tomteselskap der vedkommende kommune har minst halvparten av kapitalen og flertallet i styret, likestilles med kommunen når det gjelder konsesjonsfrihet etter dette nummer.
5. bank eller annen institusjon som Kongen har godkjent i denne sammenheng, når ervertvet skjer gjennom tvangssalg for å redde en fordring som ervertveren har panterrett for i eiendommen. Eiendommen må selges videre innen to år. Fristen regnes fra stadfestingen av auksjonsbudet og kan forlenges av departementet.
6. den som ervertver en tilgrensende eiendom som tilleggsjord eller -skog.

Ved ervert av bebygd eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er mer enn 35 dekar, eller eiendommen består av mer enn 3 000 dekar, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at ervertveren bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebod den i minst 5 år. Som bebygd eiendom regnes her eiendom med bebyggelse

som er eller har vært brukt som helårsbolig. Det samme gjelder eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring dersom tillatelse til bebyggelse er gitt med sikte på boligformål. Erverver gjenlevende ektefelle eiendom fra sin avdøde ektefelle som eier eller ved uskifte, skal botiden gjenlevende har gjennomført før overtagelsen regnes mot pliktiden.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende for samboere i ekteskapslignende forhold. Som samboere etter bestemmelsen her regnes samboere som fyller vilkårene i arveloven § 28 a.

Konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 6 er betinget av at

1. *det foreligger en skriftlig avtale mellom overdrager og erverver;*
2. *at ervervet gjelder hele eiendommen, eventuelt med unntak av tun på ikke over 5 dekar og bebygd med bolighus, og*
3. *erververen eier eiendom med mer enn 35 dekar fulldyrka eller overflatedyrka jord eller 500 dekar produktiv skog, og oppfyller driveplikten etter jordlova § 8 på eiendommen sin.*

§ 13 tredje ledd skal lyde:

Kongen kan sette en frist for erververen til å søke konsesjon dersom:

1. tidsgrensen for tvangsbruk etter § 3 andre ledd overskrides.
2. erververen unnlater å bygge innen 5 år i strid med § 4 andre ledd.
3. erververen foretar bruksendring i strid med plan i henhold til § 4 tredje eller fjerde ledd.
4. erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 1 eller 2 ikke overholder boplikten etter § 5 andre ledd.
5. erverver som nevnt i § 5 første ledd nr. 5 ikke overholder fristen for videresalg.
6. kravet til bosetting etter § 7 tredje ledd jf. § 6 ikke overholdes.
7. *vilkårene for å erverve konsesjonsfritt etter § 5 første ledd nr. 6 ikke er oppfylt.»*

V o t e r i n g :

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.25.52)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en offentlig utredning om eierforhold i landbruket der målet er økt omsetning av landbruksseiendom, redusert andel leiejord og aktive eiere.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.15)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«§ 4 annet ledd i lov om konsesjon ved erverv av fast eiendom (konsesjonsloven) mv. oppheves.»

Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble bifalt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.26.37)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 9, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede konsekvensen av en videre liberalisering av konsesjonsplikten utover de lovmessige endringer som nå vedtas for rene skogeieendommer.»

Høyre og Fremskrittspartiet har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble bifalt med 53 mot 48 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 16.27.30)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i konsesjonsloven, jordloven og odelsloven mv. (konsesjonsplikt, odlingsjord, priskontroll, deling og driveplikt mv.)

I

I lov 25. juni 1965 nr. 1 om forpakting gjøres følgende endringer:

§ 1 tredje ledd oppheves. Fjerde ledd blir tredje ledd.

II

I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten skal § 2 første ledd lyde:

Ein eigeendom blir rekna som odlingsjord når fulldyrka eller overflatedyrka jord på eigedommen er over 35 dekar, eller det produktive skogarealet på eigedommen er over 500 dekar.

III

I lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord gjøres følgende endringer:

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Driveplikt*

Jordbruksareal skal drivast. *Driveplikta gjeld for heile eigartida.* Ny eigar må innan eitt år ta stilling til om han eller ho vil drive eigedommen sjølv eller leige bort jordbruksarealet etter føresegnene i andre ledd.

Driveplikta kan oppfyllast ved at arealet vert leigd *bort*. Det er ein føresetnad for at driveplikta er oppfylt ved bortleige at leigeavtala er på minst 10 år om gongen utan høve for eigaren til å seie ho opp. Avtala må føre til driftsmessig

gode løysingar og vere skriftleg. Avtaler som fører til driftsmessig uheldige løysingar, kan følgjast opp som brot på driveplikta. *Eigaren må sende kopi av avtala til kommunen.* Ei leigeavtale som er i strid med *andre eller tredje punktum*, kan ikkje gjerast gjeldande mellom partane eller i høve til offentlege styresmakter.

Finn departementet at jordbruksarealet ikkje vert drive, kan eigaren påleggjast å leiga jorda bort for ei tid av inntil 10 år, eller at jorda skal plantast til med skog, eller tiltak av omsyn til *kulturlandskapet*.

§ 12 sjuende og niende ledd oppheves. Åttende ledd blir sjuende ledd.

Ny § 12 a skal lyde:

§ 12 a *Unntak frå søknadsplikt ved deling*

Samtykke til deling etter § 12 er ikkje nødvendig

- a) *ved frådeling av ubebygde tomter som ikkje er større enn to dekar, ikkje består av jordbruksareal, og skal nyttast til bustad, fritidshus eller naust. Dersom tomta består av dyrkbar jord, gjeld unntaket berre dersom det er gitt samtykke til omdisponering etter jordlova § 9,*
- b) *når ein særskild registrert del av ein eigedom vert seld på tvangssal eller*
- c) *dersom det i samband med eit offentleg jordskifte er nødvendig å dela ein eigedom. Dette gjeld ikkje når jordskifteretten deler ein eigedom etter jordskiftelova § 3–7.*

Samtykke til deling er heller ikkje nødvendig ved frådeling av eit tun ikkje over fem dekar og bygningar på tunet dersom resten av eigedomen vert over-dregen som tilleggs-jord eller -skog til eigaren av tilgrensande eigedom og:

- a) *det ligg føre ei skriftleg avtale mellom den som overdrer og den som overtek tilleggsjord eller -skog,*
- b) *overtakaren av eigedomen eig eigedom med meir enn 35 dekar fulldyrka eller overflatedyrka jord eller 500 dekar produktiv skog, og oppfyller driveplikta etter § 8 på eigedomen sin,*
- c) *delinga berre gjeld eitt tun på eigedomen og*
- d) *det står eit bustadhus på tunet.*

Departementet kan gi forskrift om høve til frådeling av mindre areal utan godkjenning i samband med grensejustering etter matrikkellova.

Departementet kan gi forskrift om kva for opplysningar som må leggjast fram for kommunen for at samtykke til deling ikkje skal vere nødvendig etter første ledd bokstav a) eller andre ledd.

§ 18 nytt andre ledd skal lyde:

Er det gitt tilskot med heimel i føresegn etter første ledd, og det er fatta endeleg vedtak om å betale tilskotet tilbake, er vedtaket tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 19 skal lyde:

§ 19 *Tilsyn*

Kommunen og fylkesmannen fører tilsyn med at føresegnene i §§ 8 til 12 a vert haldne.

§ 20 første ledd skal lyde:

For å sikre at føresegnene i §§ 8 til 12 a vert haldne, el-

ler vedtak etter desse paragrafane vert gjennomført, kan departementet påleggje den ansvarlege tvangsgebyr.

IV

I lov 28. november 2003 nr. 98 om konsesjon ved erverv av fast eiendom mv. gjøres følgende endringer:

§ 4 første ledd nr. 1 skal lyde:

1. ubebygde enkelttomter for *bolig, fritidshus eller naust*, dersom tomten ikke er større enn 2 dekar og er godkjent fradelt etter plan- og bygningsloven og *jordlova eller ikke trenger slik godkjenning etter jordlova.*

§ 4 første ledd nr. 4 skal lyde:

4. bebygd eiendom, ikke over 100 dekar, der fulldyrka og overflatedyrka jord ikke er mer enn 35 dekar.

§ 5 skal lyde:

§ 5 (*unntak på grunnlag av erververens stilling*)

Konsesjon er ikke nødvendig når erververen er:

1. eierens ektefelle, eller er i slekt med eieren eller eierens ektefelle i rett oppstigende eller nedstigende linje eller i eierens eller ektefellens første sidelinje til og med barn av søsken, eller er i svogerskap med eieren i rett oppstigende linje, forutsatt at eieren har sitt konsesjonsforhold i orden. Konsesjonsplikt kan likevel følge av § 7 andre ledd.
2. odelsberettiget til eiendommen.
3. staten.
4. den fylkeskommune eller kommune der eiendommen ligger, såfremt ervervet gjelder en eiendom i område som omfattes av kommuneplan eller reguleringsplan etter plan- og bygningsloven, og eiendommen i planen er utlagt til annet enn landbruksområde eller ervervet skjer ved ekspropriasjon. Et kommunalt tomteselskap der vedkommende kommune har minst halvparten av kapitalen og flertallet i styret, likestilles med kommunen når det gjelder konsesjonsfrihet etter dette nummer.
5. bank eller annen institusjon som Kongen har godkjent i denne sammenheng, når ervervet skjer gjennom tvangssalg for å redde en fordring som erververen har panterett for i eiendommen. Eiendommen må selges videre innen to år. Fristen regnes fra stadfestingen av auksjonsbudet og kan forlenges av departementet.

Ved erverv av bebygd eiendom hvor fulldyrka og overflatedyrka jord er mer enn 35 dekar, eller eiendommen består av mer enn 500 dekar produktiv skog, er konsesjonsfriheten etter første ledd nr. 1 og 2 betinget av at erververen bosetter seg på eiendommen innen ett år og selv bebor den i minst 5 år. Som bebygd eiendom regnes her eiendom med bebyggelse som er eller har vært brukt som helårsbolig. Det samme gjelder eiendom med bebyggelse som ikke er tatt i bruk som helårsbolig, herunder eiendom med bebyggelse under oppføring dersom tillatelse til bebyggelse er gitt med sikte på boligformål. Erverver gjenlevende ektefelle eiendom fra sin avdøde ektefelle som eier eller ved uskiftet, skal botiden gjenlevende har gjennomført før overtagelsen regnes mot pliktiden.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende for samboere i

ekteskapslignende forhold. Som samboere etter bestemmelsen her regnes samboere som fyller vilkårene i arveloven § 28 a.

§ 9 første ledd nr. 1 oppheves. § 9 første ledd nr. 2 til 5 blir § 9 første ledd nr. 1 til 4.

§ 9 fjerde ledd første og andre punktum skal lyde:

Første ledd *nr. 3 og § 9 a* gjelder ikke sak der nær slekt eller odelsberettiget søker konsesjon fordi de ikke skal oppfylle boplikten etter § 5 andre ledd. I slik sak skal det i tillegg til første ledd nr. 1, 2 og 4 blant annet legges vekt på eiendommens størrelse, avkastningsevne og husforhold.

Ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a (*priskontroll ved erverv av landbrukseiendom*)

Ved avgjørelse av en søknad om konsesjon på erverv av bebygd eiendom med mer enn 35 dekar fulldyrka og overflatedyrka jord som skal nyttes til landbruksformål, skal det i tillegg til momentene som er nevnt i § 9, legges særlig vekt på om den avtalte prisen tilgodeser en samfunnsmessig forsvarlig prisutvikling. En slik vurdering av prisen skal også gjennomføres ved erverv av ubebygd eiendom som skal nyttes til landbruksformål, med mindre eiendommen er en ren skogeiendom.

Departementet kan gi forskrift om at prisvurderingen etter første ledd skal unnlates ved erverv av bebygd eiendom med et brukbart bolighus, dersom den avtalte prisen ikke overstiger en fastsatt beløpsgrense.

V

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Endringene i konsesjonsloven §4 første ledd nr. 4, § 9 og § 9 a skal gjelde i konsesjonssaker som ikke er endelig avgjort på det tidspunktet endringene trer i kraft. Vedtaket er endelig dersom klage ikke er mottatt innen klagefristens utløp, eller når klageadgangen etter forvaltningsloven § 28 er brukt, og forvaltningen har truffet en avgjørelse i klagesaken.
3. Ved lovbestemt boplikt som har oppstått etter konsesjonsloven § 5 slik den lød før loven her trådte i kraft, får den nye arealgrensen i konsesjonsloven § 5 andre ledd anvendelse, selv om eiendommen er ervervet før loven trådte i kraft.
4. Endringen i arealgrensen skal også gjelde hvis det er fastsatt vilkår om boplikt etter konsesjonsloven § 11, og erververen har søkt og fått konsesjon med slikt vilkår fordi han ikke skulle oppfylle den lovbestemte boplikten etter § 5 andre ledd.
5. Endringen i odelslova § 2 får ikke virkning for tilfeller der det etter tidligere regler har oppstått anledning til å bruke odels- eller åsetesrett før loven her tar til å gjelde.

Presidenten: Det votes over III § 18 nytt andre ledd.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over III Ny § 12 a.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at 55 representanter stemte mot komiteens innstilling til III Ny § 12 a og 46 representanter stemte for.

(Voteringsutskrift kl. 16.28.11)

Solveig Sundbø Abrahamsen (H) (frå salen): Eg stemte feil.

Presidenten: Da har 54 representanter stemt mot komiteens innstilling og 47 representanter stemt for.

Det votes over II, III § 8, IV § 5, § 9 første ledd nr.1, § 9 fjerde ledd første og andre punktum, Ny § 9 a og V punktene 2–5.

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 53 mot 48 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.01)

Presidenten: Det votes over øvrige paragrafer under I, III og IV samt V punkt 1.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.28)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.29.55)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om informasjon om bestemt angitte områder, skjermingsverdige objekter og bunnforhold

§ 1 Lovens formål

Loven skal legge til rette for å kunne motvirke trusler mot rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser ved å beskytte og utøve kontroll over informasjon som omfattes av denne lov.

Det skal legges til rette for opptak, bruk og spredning av informasjon innenfor de begrensningene hensynet til rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser setter.

§ 2 Lovens stedlige virkeområde

Loven gjelder i Norge og innenfor norsk territorialfarvann.

Kongen kan gi forskrift om lovens anvendelse på Svalbard, Jan Mayen og bilandene, og kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

§ 3 Opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som gjelder bestemt angitte områder, dersom det i noen grad kan ha skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende. Forbudet gjelder også for aktivitet som pågår i eller ved slike områder.

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som gjelder bestemt angitte skjermingsverdige objekter. Det samme gjelder aktivitet som pågår i eller ved slike objekter.

Den som råder over områder eller objekter som nevnt i første og andre ledd, kan gi tillatelse til å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon om områdene eller objektene.

Departementet gir forskrift med nærmere bestemmelser om opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte områder og skjermingsverdige objekter, herunder nærmere prosedyrer for innmelding av objekter og områder som rammes av forbudet i første og andre ledd.

§ 4 Opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte bunnforhold

Det er forbudt å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon om bestemt angitte bunnforhold innenfor territorialfarvannet dersom det i noen grad kan ha skadefølger for rikets selvstendighet og sikkerhet og andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser om informasjonen blir kjent for uvedkommende.

Departementet kan gi tillatelse til å gjøre opptak av eller på annen måte bruke informasjon som nevnt i første ledd.

Departementet gir forskrift om opptak og bruk av informasjon om bestemt angitte bunnforhold, herunder hvilken informasjon som rammes av forbudet i første ledd.

§ 5 Taushetsplikt om og utlevering av innsamlet informasjon om bunnforhold

Departementet kan i det enkelte tilfelle bestemme at informasjon om bunnforhold som er sikkerhetsgradert etter sikkerhetsloven, kan avgraderes og underlegges taushetsplikt.

Departementet kan bestemme at informasjon underlagt taushetsplikt etter første ledd, kan utleveres. Det kan stilles vilkår for utlevering, herunder om hva informasjonen kan brukes til, hvem som kan få tilgang til informasjonen, hvordan informasjonen skal behandles og at informasjonen skal slettes eller leveres tilbake etter endt bruk.

§ 6 Straff

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer §§ 3 og 4 straffes med bot eller fengsel i inntil 1 år, med mindre forholdet rammes av et straffebud med høyere strafferamme. Det samme gjelder bestemmelser gitt i medhold av §§ 3 og 4.

Brudd på taushetsplikt etter § 5 første ledd, eller vilkår etter § 5 andre ledd andre punktum, straffes på samme måte.

§ 7 Forskrifter

Forskrifter gitt i medhold av midlertidig lov 7. august 2015 nr. 83 om beskyttelse av og kontroll med geografisk informasjon av hensyn til rikets sikkerhet gjelder frem til de blir endret eller opphevet i medhold av denne lov.

§ 8 Lovens ikrafttredelse

Loven trer i kraft 1. oktober 2017.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak:

A.

Lov

om endringer i lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrollloven):

I

I lov 3. februar 1995 nr. 7 om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste gjøres følgende endringer:

§ 1 Kontrollområdet

Stortinget velger et utvalg til å kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (tjenestene) som utføres av den offentlige forvaltning eller under sty-

ring av eller på oppdrag fra denne (EOS-utvalget). Kontrollen utføres innenfor rammene av §§ 5, 6 og 7.

Kontrollen omfatter ikke overordnet påtalemyndighet.

Offentleglova og forvaltningsloven, med unntak av reglene om ugildhet, gjelder ikke for utvalgets virksomhet.

Stortinget kan gi instruks om virksomheten til utvalget innenfor rammen av denne lov og fastsetter bestemmelser om dets sammensetning, funksjonsperiode og sekretariat.

Innenfor rammen av denne lov utfører utvalget sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget. *Stortinget i plenum kan likevel pålegge utvalget å foreta nærmere definerte undersøkelser innenfor utvalgets kontrollmandat, og under iakttagelse av de regler og innenfor de rammer som for øvrig ligger til grunn for utvalgets virksomhet.*

§ 2 Formål

Formålet med *utvalgets kontroll* er:

1. å klarlegge om og forebygge at *noens rettigheter krenkes*, herunder påse at det ikke nyttes mer inngripende midler enn det som er nødvendig etter forholdene, og at tjenestene respekterer menneskerettighetene.
2. å påse at virksomheten ikke utilbørlig skader *samfunnets interesser*.
3. å påse at virksomheten holdes innen rammen av lov, administrative eller militære direktiver og ulovfestet rett.

Utvalget skal iaktta hensynet til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede makter. *Kontrollen bør innrettes slik at den er til minst mulig ulempe for tjenestenes løpende virksomhet.*

Formålet er rent kontrollerende. *Utvalget skal følge prinsippet om etterfølgende kontroll.* Utvalget kan ikke instruere de kontrollerte organer eller nyttes av disse til konsultasjoner. *Utvalget kan likevel kreve innsyn i og uttale seg om løpende saker.*

§ 3 Utvalgets sammensetning

Utvalget skal ha syv medlemmer medregnet leder og nestleder, alle valgt av Stortinget etter innstilling fra Stortingets presidentskap, for et tidsrom av inntil fem år. Et medlem kan gjenoppnevnes én gang og maksimalt inneha vervet i ti år. Det bør unngås at flere enn fire medlemmer skiftes ut samtidig. Personer som tidligere har virket i tjenestene, kan ikke velges som utvalgsmedlemmer.

Godtgjørelse til utvalgets medlemmer fastsettes av Stortingets presidentskap.

§ 4 Utvalgets sekretariat

Leder for utvalgets sekretariat tilsettes av Stortingets presidentskap etter innstilling fra utvalget. Tilsetting av det øvrige personalet i sekretariatet foretas av utvalget. Nærmere regler om fremgangsmåten ved tilsetting og adgang til delegering av utvalgets myndighet fastsettes i et personalreglement godkjent av Stortingets presidentskap.

§ 5 Utvalgets oppgaver

Utvalget skal gjennomføre kontroll og regelmessige inspeksjoner av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utøves i den sivile og militære forvaltning i henhold til §§ 6 og 7.

Utvalget mottar klager fra enkeltpersoner og organisasjoner. Når en klage mottas, avgjør utvalget om klagen gir

grunn til behandling, og foretar i så fall de undersøkelser som klagen tilsier.

Av eget tiltak skal utvalget ta opp alle saker og forhold som det ut fra formålet finner riktig å behandle, og særlig slike som har vært gjenstand for offentlig kritikk. Med forhold menes også regelverk, direktiver og praksis.

Utvalgets undersøkelser kan gå ut over de rammer som følger av § 1 første ledd, jf. § 5 når det tjener til å klarlegge saker eller forhold som utvalget undersøker i kraft av sitt mandat.

Kontrollopgaven omfatter ikke virksomhet som angår personer som ikke er bosatt i riket og organisasjoner som ikke har tilhold her, eller som angår utlendinger hvis opphold er knyttet til tjeneste for fremmed stat. Utvalget kan likevel utøve kontroll i tilfeller som nevnt i første punktum når særlige grunner tilsier det.

Det departement Kongen bestemmer kan helt eller delvis suspendere kontrollen under krise og krig inntil Stortinget bestemmer annet. Ved slik suspensjon skal Stortinget straks underrettes.

§ 6 Utvalgets kontroll

Utvalget skal kontrollere tjenestene i samsvar med formålet i lovens § 2.

Videre skal kontrollen omfatte tjenestenes tekniske virksomhet, herunder overvåking og innhenting av informasjon og behandling av personopplysninger.

Utvalget skal påse at samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom tjenestene og med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere holdes innenfor rammen av de tjenstlige behov og gjeldende regelverk.

Utvalget skal:

1. for *Politiets sikkerhetstjeneste*: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av tjenestens fastlagte oppgaver og føre kontroll med tjenestens behandling av forebyggende saker og etterforskningsaker; dens bruk av skjulte tvangsmidler og andre skjulte metoder for informasjonsinnhenting.
 2. for *Etterretningstjenesten*: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av tjenestens fastlagte oppgaver.
 3. for *Nasjonal sikkerhetsmyndighet*: sikre at virksomheten holdes innenfor rammen av direktoratets fastlagte oppgaver; å føre kontroll med klareringssaker for personer og bedrifter hvor klarering er nektet, tilbakekalt, nedsatt eller suspendert av klareringsmyndighetene.
 4. for *Forsvarets sikkerhetsavdeling*: føre kontroll med at avdelingens utøvelse av personellsikkerhetstjeneste og annen sikkerhetstjeneste holdes innenfor rammen av lov og forskriftsverk og avdelingens fastlagte oppgaver og påse at ingens rettigheter krenkes.
- Kontrollen skal skje med innføring i den løpende virksomheten og slik besiktigelse som finnes nødvendig.*

§ 7 Inspeksjoner

Inspeksjonsvirksomheten skal skje i samsvar med formålet i lovens § 2.

Inspeksjonene skal gjennomføres ut fra behov og minst omfatte:

1. flere inspeksjoner årlig av *Etterretningstjenesten* sentralt.
2. flere inspeksjoner årlig av *Nasjonal sikkerhetsmyndighet*.

3. flere inspeksjoner årlig av Den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste.
4. flere inspeksjoner årlig av Forsvarets sikkerhetsavdeling.
5. en årlig inspeksjon av Etterretningsbataljonen.
6. en årlig inspeksjon av Forsvarets spesialstyrker.
7. en årlig inspeksjon av PST-enhetene i minst to politidistrikter og av minst én av Etterretningstjenestens stasjoner eller etterretnings-/sikkerhetstjeneste ved militære staber og avdelinger.
8. inspeksjon av eget tiltak av det øvrige politi og andre organer eller institusjoner som bistår Politiets sikkerhetstjeneste.
9. for øvrig slik inspeksjon som lovens formål tilsier.

§ 8 Innsynsrett mv.

For å utføre sitt verv, kan utvalget kreve innsyn i og adgang til forvaltningens arkiver og registre, lokaler, installasjoner og anlegg av enhver art. Like med forvaltningen regnes virksomhet mv. som eies med mer enn en halvdel av det offentlige. Utvalgets rett til innsyn og adgang etter første punktum gjelder tilsvarende overfor virksomheter som bistår ved utførelse av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Enhver som tjenestegjør i forvaltningen plikter på anmodning å tilveiebringe alt materiale, utstyr mv. som kan ha betydning for gjennomføring av kontrollen. Andre har samme plikt med hensyn til materiale, utstyr mv. som de har mottatt fra offentlige organer.

Utvalget skal ikke søke et mer omfattende innsyn i graderte opplysninger enn det som er nødvendig ut fra kontrollformålene. Utvalget skal så vidt mulig iakttas hensynet til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet.

Utvalgets beslutninger om hva det skal søke innsyn i og om omfanget og utstrekningen av kontrollen, er bindende for forvaltningen. Mot slike beslutninger kan det ansvarlige personell på vedkommende tjenestested kreve inntatt begrunnet protest i møteprotokollen. Etterfølgende protest kan gis av sjefen for vedkommende tjeneste og av forsvars-sjefen. Protester som her nevnt, skal inntas i eller følge utvalgets årsmelding.

Mottatte opplysninger skal ikke meddeles annet autorisert personell eller andre offentlige organer som er ukjente med dem uten at det er tjenestlig behov for det, er nødvendig ut fra kontrollformålene eller følger av saksbehandlingsreglene i § 12. I tilfelle tvil bør avgiveren av opplysningene forespørres.

§ 9 Forklaringer og møteplikt mv.

Enhver plikter etter innkalling å møte for utvalget.

Klagere og andre privatpersoner i partsliknende stilling kan på ethvert trinn i saken la seg bistå av advokat eller annen fullmektig i den utstrekning det kan skje uten at graderte opplysninger derved blir kjent for fullmektigen. Samme rett har ansatte og tidligere ansatte i forvaltningen i saker som kan ende med kritikk mot dem.

Alle som er eller har vært i forvaltningens tjeneste har forklaringsplikt for utvalget om alt de har erfart i tjenesten.

Pliktmessig avgitt forklaring må ikke foreholdes noen eller fremlegges i retten i straffesak mot avgiveren uten dennes samtykke.

Utvalget kan begjære bevisopptak etter domstolloven § 43 annet ledd. Tvisteloven §§ 22-1 og 22-3 gjelder ikke. Rettsmøtene skal være lukket og forhandlingene holdes hemmelige. Forhandlingene holdes hemmelige inntil utvalget eller vedkommende departement bestemmer annet, jf. §§ 11 og 16.

§ 10 Om statsrådene og departementene

Reglene i §§ 8 og 9 gjelder ikke statsrådene, departementene og deres embets- og tjenestemenn, unntatt i forbindelse med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter for behandling av graderte opplysninger.

Utvalget kan ikke kreve innsyn i departementenes interne dokumenter.

Dersom EOS-utvalget ønsker opplysninger eller uttalelser fra et departement eller dets personell, i andre saker enn slike som gjelder departementets befatning med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter, innhentes disse skriftlig fra departementet.

§ 11 Taushetsplikt mv.

Med de unntak som følger av §§ 14 til 16, har utvalget og dets sekretariat taushetsplikt.

Utvalgets medlemmer og sekretariat er bundet av regler om behandling av dokumenter mv. som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. De skal være sikkerhetsklarert og autorisert for høyeste sikkerhetsgrad nasjonalt og etter traktat Norge er tilsluttet. Stortingets presidentskap er klareringsmyndighet for utvalgets medlemmer. Personkontroll utføres av Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Hvis utvalget er i tvil om graderingen av opplysninger i uttalelse eller meldinger, eller mener at av- eller nedgradering bør skje, forelegger det spørsmålet for vedkommende etat eller departement. Forvaltningens avgjørelse er bindende for utvalget.

§ 12 Saksbehandling

Samtaler med privatpersoner skal skje i avhørs form med mindre de er av orienterende art. Samtaler med forvaltningens personell skal skje i avhørs form når utvalget finner grunn til det eller tjenestemannen ber om det. I saker som kan ende med kritikk mot bestemte tjenestemenn, bør avhørs form i alminnelighet nyttes.

Den som avhøres skal gjøres kjent med sine rettigheter og plikter, jf. § 9. Forvaltningens personell, og tidligere ansatte kan under avhør i saker som kan ende med kritikk mot dem også la seg bistå av en tillitsvalgt som er autorisert etter sikkerhetsloven med forskrifter. Forklaringen skal oppleles til vedtakelse og undertegning.

Personer som kan bli utsatt for kritikk fra utvalget, bør varsles om de ikke allerede kjenner til saken. De har rett til å gjøre seg kjent med utvalgets ugraderte materiale og med gradert materiale som de er autorisert for, alt såfremt det ikke vil skade undersøkelsen.

Enhver som gir forklaring skal foreholdes beviser og påstander som ikke samsvarer med vedkommendes egne, såfremt bevisene og påstandene er ugraderte eller vedkommende er autorisert for dem.

§ 13 Beslutningsdyktighet og arbeidsform

Utvalget er beslutningsdyktig når fem medlemmer er til stede.

Utvalget skal være beslutningsdyktig på inspeksjoner av tjenestene sentralt som omtalt i § 7, men kan møte med færre medlemmer på inspeksjoner utover dette eller i lokale enheter. Utvalget skal alltid være representert ved minst to medlemmer på inspeksjoner.

Ved særlig omfattende undersøkelser kan innhenting av forklaringer, besiktigelser på stedet mv. overlates til sekretariatet og ett eller flere medlemmer. Det samme gjelder dersom slik innhenting av et samlet utvalg vil kreve uforholdsmessig arbeid eller kostnad. Ved avhør som nevnt i dette ledd, kan utvalget anta bistand.

§ 14 Generelt om kontrollen og uttalelser

EOS-utvalget har rett til å uttale sin mening om forhold som omfattes av kontrollområdet.

Utvalget kan påpeke at det er gjort feil eller utvist for sømmelige forhold i tjenestene. Kommer utvalget til at en avgjørelse må anses ugyldig eller klart urimelig, eller klart strider mot god forvaltningspraksis, kan det gi uttrykk for dette. Mener utvalget at det knytter seg begrunnet tvil til forhold av betydning i saken, kan det gjøre vedkommende tjeneste oppmerksom på dette.

Blir utvalget oppmerksom på mangler ved lover, administrative forskrifter eller administrativ praksis, kan det gi vedkommende departement underretning om det. Utvalget kan også foreslå forbedringer i administrative og organisatoriske ordninger og rutiner når det kan tjene til å lette kontrollen eller verne mot at noens rettigheter krenkes.

Før det gis uttalelse i saker som kan ende med kritikk eller meningsytringer rettet mot forvaltningen, skal den ansvarlige sjef gis anledning til å uttale seg om de spørsmål saken reiser.

Uttalelser til forvaltningen rettes til sjefen for vedkommende tjeneste eller organ eller til forsvarssjefen eller vedkommende departement hvis det gjelder forhold disse bør kjenne til som instruksjons- og kontrollmyndighet.

Ved uttalelser som gir oppfordring til å iverksette tiltak eller treffe beslutninger, skal mottakeren bes om å gi tilbakemelding om hva som blir foretatt.

§ 15 Uttalelser til klagere og forvaltningen

Uttalelser til klagere bør være så fullstendige som mulig uten at det gis graderte opplysninger. Opplysning om at noen har vært gjenstand for overvåkningsvirksomhet eller ikke, anses som gradert hvis annet ikke blir bestemt. Ved klager mot tjenestene om overvåkningsmessig virksomhet skal det bare uttales om klagen har gitt grunn til kritikk eller ikke. Mener utvalget at en klager bør gis en mer utfyllende begrunnelse, gir det forslag om det overfor den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement.

Hvis en klage gir grunn til kritikk eller meningsytringer for øvrig, skal begrunnet uttalelse om dette rettes til sjefen for den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement. Også ellers skal uttalelser i klagesaker alltid meddeles sjefen for den tjeneste klagen er rettet mot.

Uttalelser til forvaltningen graderes etter sitt innhold.

§ 16 Meddelelser til offentligheten

Utvalget avgjør i hvilken utstrekning dets ugraderte uttalelser eller ugraderte deler av uttalelsene skal offentliggjøres.

Hvis offentliggjøring må antas å medføre at en klagers identitet vil bli avdekket, skal dennes samtykke foreligge. Ved omtalen av personer skal hensynet til personvernet iakttas også om det ikke gjelder klagere. Tjenestemenn skal ikke navngis eller identifiseres på annen måte uten med vedkommende departements godkjenning.

For øvrig kan lederen eller den utvalget bemyndiger i vedkommendes sted gi meddelelser til offentligheten om hvorvidt en sak er under undersøkelse og om den er ferdigbehandlet, eller når den vil bli det.

For saksdokumenter som er utarbeidet av eller til EOS-utvalget i saker som det vurderer å legge fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontroll, skal innsyn først gis når saken er mottatt i Stortinget. EOS-utvalget varsler vedkommende forvaltningsorgan om at saken er av en slik art. Er en slik sak ferdigbehandlet uten at den oversendes Stortinget, inntreffer offentlighet når utvalget har varslet vedkommende forvaltningsorgan om at saken er ferdigbehandlet.

§ 17 Forholdet til Stortinget

Bestemmelsen i § 16 første og annet ledd gjelder tilsvarende for utvalgets meldinger og årsmeldinger til Stortinget.

Hvis utvalget anser at hensynet til Stortingets kontroll med forvaltningen tilsier at Stortinget bør gjøre seg kjent med graderte opplysninger i en sak eller et forhold det har undersøkt, skal det i særskilt melding eller i sin årsmelding gjøre Stortinget oppmerksom på det. Det samme gjelder dersom det er behov for ytterligere undersøkelser om forhold som utvalget selv ikke kan komme videre med.

Utvalget avgir årlig melding til Stortinget om sin virksomhet. Melding kan også gis hvis det er avdekket forhold som Stortinget straks bør kjenne til. Meldingene og deres vedlegg skal være ugraderte. Årsmeldingen avgis innen 1. april hvert år.

Årsmeldingen bør omfatte:

1. en oversikt over utvalgets sammensetning, møtevirksomhet og utgifter.
2. en redegjørelse for utførte inspeksjoner og resultatene av disse.
3. en oversikt over klagesaker fordelt etter art og tjenestegren og med angivelse av hva klagen har resultert i.
4. en redegjørelse for saker og forhold tatt opp av eget tiltak.
5. en angivelse av eventuelle tiltak som er bedt iverksatt og hva det har ført til, jf. § 14 sjette ledd.
6. en angivelse av eventuelle protester etter § 8 fjerde ledd.
7. en omtale av saker eller forhold som bør behandles av Stortinget.
8. utvalgets alminnelige erfaringer med kontrollen og regelverket og mulige behov for endringer.

§ 18 Ordensforskrifter

Sekretariatet fører sakjournal og møteprotokoll. Beslutninger og dissenser skal framgå av protokollen.

Uttalelser og bemerkninger som framkommer eller protokolleres under kontroll, anses ikke avgitt av utvalget uten at de er meddelt skriftlig.

§ 19 Bistand mv.

Utvalget kan anta bistand.

Lovens regler gjelder tilsvarende for bistandspersoner. Bistandspersoner skal likevel bare autoriseres for slik beskyttelsesgrad som oppdraget krever.

Personer som er ansatt i tjenestene, kan ikke antas som bistandspersoner.

§ 20 Økonomiforvaltning, utgiftsdekning til innkalte og sakkyndige

Utvalget har ansvaret for den økonomiske styringen av utvalgets virksomhet, og fastsetter egen instruks for sin økonomiforvaltning. Instruksene skal være godkjent av Stortingets presidentskap.

Enhver som blir innkalt til utvalget har krav på å få sine reisekostnader dekket etter det offentlige regulativ. Tap i inntekt erstattes etter lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v.

Sakkyndige godtgjøres etter salærforskriften. Andre satser kan avtales.

§ 21 Straff

Forsettlig eller grov uaktsom overtredelse av § 8 første og annet ledd, § 9 første og tredje ledd, § 11 første og annet ledd og § 19 annet ledd i denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, hvis ikke strengere straffebestemmelse får anvendelse.

II

Loven trer i kraft straks.

Fra samme tidspunkt oppheves Instruks om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrollinstruks) 30. mai 1995.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B.
I

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig komme med forslag til en endring i offentliglova § 5 tilsvarende § 16 fjerde ledd i forslag til EOS-kontrollloven.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jette F. Christensen, Martin Kolberg, Gunvor Eldegard, Michael Tetzschner, Erik Skutle, Helge Thorheim, Gjermund Hagesæter, Per Olaf Lundteigen og Bård Vegar Solhjell om endringer i EOS-kontrollloven – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i godtakelse av direktiv (EU) 2016/680 av 27. april 2016 om fysiske personers vern i forbindelse med kompetente myndigheters behandling av personopplysninger mv. og om opphevelse av Rådets rammebeslutning 2008/977/JIS (videreutvikling av Schengen-regelverket).

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i politiregisterloven mv. (gjennomføring av direktiv (EU) 2016/680 mv.)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker oppheves § 158 annet ledd tredje punktum.

II

I lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv skal § 9 bokstav c lyde:

- c) kasserast. Dette forbudet går framom føresegner om kassasjon i eller i medhald av andre lover. Personregister eller delar av personregister kan likevel slettast etter føresegnene i personopplysningslova, helseregisterlova og etter føresegner i medhald av helseregisterlova §§ 8 til 12. Slik sletting kan først gjerast etter at det er innhenta fråsegn frå Riksarkivaren. *Personregister eller delar av personregister kan i tillegg slettast etter føresegner i medhald av politiregisterloven § 69 første ledd nr. 16.*

III

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal § 14 tredje ledd lyde:

Kommunale vedtekter som nevnt i første ledd nr. 1 og 2 kan i tillegg håndheves av kommunen eller personer utpekt av kommunen *dersom kommunen har fastsatt dette i politivedtektene. Slik håndhevelse* gjelder likevel ikke opprettholdelse av ro og orden. Ved overtredelse av de kommunale vedtektene som nevnt overfor kan kommunen, eller dens utpekte, ilegge overtredelsesgebyr. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring av bestemmelsene i dette ledd, herunder hvilke deler av ferdseien kommunene kan sikre.

IV

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 190 første ledd lyde:

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt, og gjentatt eller på graverende måte, overtrer bestemmelsene om ulovlig innføring, avhendelse, erverv eller besittelse av *skytevåpen eller ammunisjon* i våpenloven.

V

I lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten gjøres følgende endringer:

§ 2 nr. 1, 2 og ny nr. 14 til 17 skal lyde:

1. personopplysning: opplysning og vurdering som kan knyttes til fysisk person *som kan identifiseres direkte eller indirekte,*
2. behandling av opplysninger: enhver elektronisk eller manuell bruk av opplysninger, som for eksempel innsamling, registrering, systematisering, *strukturering,* oppbevaring, tilpasning, endring, gjenfinning, søking, videreformidling ved overføring, spredning eller andre former for tilgjengeliggjøring, sammenstilling eller samkjøring, sperring, sletting eller tilintetgjøring eller en kombinasjon av slike bruksmåter,
14. *personvernbrudd: et brudd på sikkerheten som fører til utilsiktet eller ulovlig tilintetgjøring, tap, endring, ulovlig spredning av eller tilgang til personopplysninger som er overført, lagret eller på annen måte behandlet,*
15. *genetisk opplysning: opplysning om en fysisk persons nedarvede eller ervervede genetiske egenskaper som gir entydig informasjon om den aktuelle fysiske persons fysiologi eller helse, og som særlig er framkommet etter analysering av en biologisk prøve fra den aktuelle fysiske personen,*
16. *biometriske opplysning: opplysning som stammer fra en særskilt teknisk behandling knyttet til en fysisk persons fysiske, fysiologiske eller atferdsmessige egenskaper, og som muliggjør eller bekrefter en entydig identifikasjon av nevnte fysiske person, for eksempel ansiktsbilder eller fingeravtrykk,*
17. *internasjonal organisasjon: en organisasjon og dens underordnede organer som er underlagt folkeretten, eller ethvert annet organ opprettet ved eller på grunnlag av en avtale mellom to eller flere stater.*

§ 6 tredje ledd skal lyde:

Når opplysninger behandles skal det så vidt mulig og dersom det er relevant fremgå hvilken kategori personer den registrerte tilhører, for eksempel om vedkommende er domfelt, mistenkt, fornærmet, vitne eller melder eller har tilknytning til personer som nevnt. På samme måte skal det så vidt mulig fremgå om opplysninger bygger på faktiske forhold eller vurderinger. I tillegg skal opplysninger som behandles etter § 5 nr. 2 markeres med kildens pålitelighet og opplysningens holdbarhet.

§ 7 skal lyde:

§ 7 *Behandling av særlige kategorier av personopplysninger*

Behandling av personopplysninger om *rasemessig* eller etnisk *opprinnelse,* politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningstilhørighet *samt behandling av genetiske og biometriske opplysninger med det formål entydig å identifisere en fysisk person, eller opplysninger om helsemessige forhold, seksuelle forhold eller seksuell orientering* kan bare finne sted dersom det er strengt nødvendig ut fra formålet med behandlingen. *Slike opplysninger kan også behandles dersom det er strengt nødvendig for å verne den registrertes eller en annen persons vitale interesser.*

§ 12 annet ledd nr. 3 skal lyde:

3. *er norsk statsborger eller arbeider eller oppholder seg i Norge, og som i utlandet er ilagt en straff som svarer til dem som er nevnt i straffeloven § 29, og den begåtte handling kunne ha medført frihetsstraff om den hadde vært begått i Norge, eller*

§ 14 innledningen skal lyde:

Før etablering av *et sentralt register,* gir Kongen forskrift om

§ 22 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

For utlevering av opplysninger til land som ikke har gjennomført direktiv (EU) 2016/680 og til internasjonale organisasjoner, gjelder i tillegg de vilkår som fastsettes i forskrift.

§ 48 annet ledd nr. 2 skal lyde:

2. der det er nødvendig å gjøre unntak av hensyn til kriminalitetsbekjempelse, *nasjonal og offentlig sikkerhet, gjennomføring av strafferettslige reaksjoner,* vern av andre personer enn den registrerte eller mottakerorganets lovpålagte kontrolloppgever,

§ 53 annet punktum skal lyde:

Er opplysningene utlevert, skal mottaker av opplysningene varsles om feilen uten unødig opphold og *anmodes om å rette, slette eller sperre opplysningene i samsvar med eget rettsgrunnlag.*

Kapittel 9 overskriften skal lyde:

Kapittel 9 Klageadgang, erstatning og rettsmidler

§ 56 annet ledd skal lyde:

Erstatningen kan også omfatte slik erstatning for skade av ikke-økonomisk art (opprei­ning) som synes rimelig, med mindre det godtgjøres at skaden ikke skyldes feil eller forsømmelse på den behandlingsansvarliges side.

§ 57 flyttes til kapittel 9 og skal lyde:

§ 57 Rettsmidler

Den registrerte kan, uavhengig av rettighetene etter § 55 første ledd og § 59, saksøke den behandlingsansvarlige eller databehandleren dersom vedkommendes rettigheter etter loven har blitt krenket som følge av behandlingen av opplysningene om vedkommende.

Den registrerte kan, uavhengig av rettigheten etter § 60 tredje ledd, saksøke Datatilsynet når Datatilsynet har truffet en avgjørelse som er rettslig bindende for den registrerte. Det samme gjelder dersom Datatilsynet ikke behandler en begjæring om kontroll innen 3 måneder, eller ikke innen 3 måneder gir opplysning om sakens fremdrift eller utfall.

Kapittel 10 overskriften skal lyde:

Kapittel 10 Tilsyn

§ 60 overskriften skal lyde:

§ 60 Datatilsynets virkemidler og tvangsmulkt

§ 60 nytt fjerde ledd skal lyde:

Ved pålegg som nevnt i første ledd kan Datatilsynet fastsette en tvangsmulkt som løper for hver dag som går etter utløpet av den fristen som er satt for oppfyl­ling av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkten løper ikke før klagefristen er ute. Hvis vedtaket påklages, løper ikke tvangsmulkt før klageinstansen har bestemt det. Datatilsynet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

§ 62 annet ledd skal lyde:

Det skal kreves uttømmende og utvidet politiattest for personer som skal utføre tilsyn.

§ 63 første ledd skal lyde:

Det skal etableres en ordning med personvern­råd­giver.

§ 69 første ledd nr. 7 skal lyde:

- informasjonssikkerhet ved behandling av opplysninger etter denne lov, jf. § 15, herunder nærmere regler om organisatoriske og tekniske sikkerhetstiltak, hvem som er behandlingsansvarlig for de ulike behandlingene og hvem som skal informeres ved avvik,

§ 69 første ledd nr. 16 skal lyde:

- når og hvordan retting, sperring og sletting skal gjennomføres, jf. §§ 50 og 51, herunder om at sletting av opplysninger i politiets registre kan skje når fare for liv og helse eller tungtveiende personvern­hensyn tilsier det, jf. lov 4. desember 1992 nr. 126 om arkiv § 9 bokstav c.

§ 69 første ledd nr. 22 skal lyde:

- adgang for Datatilsynet til å kreve gebyr for behandling av gjentatte eller åpenbart grunnløse begjæringer

VI

- Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
- Loven del III gjelder først ett år etter ikraft­tre­delsen for kommuner som har vedtatt kommunal håndheving på annen måte enn ved fastsettelse i politivedtektene før lovendringen trådte i kraft.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 12

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i passloven og ID-kortloven (tilpasning til nye systemer)

I

I lov 19. juni 1997 nr. 82 om pass gjøres følgende endringer:

§ 1 annet og tredje ledd skal lyde:

Med unntak av § 8 og § 8 a gjelder loven ikke diplomatpass, spesialpass og tjenestepass *utstedt* i medhold av *utenrikstjenesteloven* § 1.

Kongen kan bestemme at § 6 annet ledd (innhenting og lagring av biometrisk personinformasjon i passet) og § 6 a (innhenting av biometrisk personinformasjon til gjennomføring av passkontroll) også skal omfatte diplomatpass, spesialpass og tjenestepass *utstedt* i medhold av *utenrikstjenesteloven*, samt utlendingspass og reisebevis for flyktninger *utstedt* i medhold av *utlendingsloven*.

§ 2 skal lyde:

§ 2 Ansvarlig myndighet

Politiet er ansvarlig myndighet for utstedelse av pass (passmyndighet).

I utlandet kan pass utstedes av utenriksstasjoner som har fått myndighet til det. Kongen gir forskrift om behandling og avgjørelse av søknad om pass som fremmes ved norsk utenriksstasjon.

Politidirektoratet er klageinstans for avgjørelser om pass etter loven.

§ 3 fjerde ledd oppheves.

§ 5 nytt femte ledd skal lyde:

Personer som omfattes av passhindringer etter annet og tredje ledd kan i særlige tilfeller få utstedt pass med begrenset gyldighetsområde og begrenset gyldighetstid.

§ 6 overskriften og første ledd skal lyde:

§ 6 *Passets innhold og oppbevaring*

Pass skal bare inneholde opplysninger om en enkelt person.

§ 6 tredje ledd skal lyde:

Passet gjelder for alle stater med mindre gyldighetsområdet er begrenset etter § 5 femte ledd.

§ 6 a skal lyde:

§ 6 a *Innhenting av biometrisk personinformasjon til gjennomføring av passkontroll (verifikasjon) mv.*

Biometrisk personinformasjon (ansiktsfoto og fingeravtrykk) kan innhentes elektronisk av alle som passerer grensekontroll eller annet kontrollsted for kontroll av reisedokumenter.

Biometrisk personinformasjon innhentet etter første ledd skal slettes så snart som mulig etter at identiteten er verifisert mot gyldig reisedokument, eller når identiteten er fastslått på annen måte.

§ 7 skal lyde:

§ 7 *Tilbakekall, innlevering og beslag*

Pass kan tilbakekalles når

- vilkårene etter §§ 3 og 4 ikke er til stede*
- vilkårene for nektelse etter § 5 er til stede*
- passets utseende eller innhold er endret*
- passet er skadet eller slitt eller av andre årsaker ikke er tjenlig som legitimasjonsdokument*
- passet ikke oppbevares betryggende av passinnehaveren eller finnes i uvedkommendes besittelse*

Pass som er tilbakekalt etter første ledd skal innleveres.

Hvis passet ikke innleveres frivillig, kan politiet ta det fra besitteren.

Politiet kan ta beslag i pass som forevises ved grensekontroll i inntil 3 uker når vilkårene i første ledd antas oppfylt. Passet skal tilbakeleveres hvis passmyndigheten ikke har vedtatt tilbakekall innen tre uker. Straffeprosessloven § 208 gjelder tilsvarende.

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Passregister*

Det kan opprettes et sentralt passregister. Registeret kan kobles mot ID-kortregisteret. Også utlendingspass og reisebevis for flyktninger kan registreres i passregisteret.

Registeret kan inneholde passøkers navn, signatur, fødselsnummer, biometrisk ansiktsfoto, høyde, øyenfarge, hårfarge, fødested, utsendelsesadresse, samt passnummer, utstedende myndighet, utstedelsesdato og utløpsdato. Ved endring av navn eller lignende, og ved utstedelse av nytt pass, kan også tidligere data beholdes i registeret. Ved søk-

nad om pass til mindreårige og personer uten rettslig handleevne kan biometrisk ansiktsfoto av foresatte eller verge inntas i registeret.

I registeret inntas for øvrig slike opplysninger som er nødvendig for forvaltning av registeret og utstedelse av pass.

Kongen gir forskrift om

- hvilke opplysninger som kan registreres*
- hvem som er behandlingsansvarlig*
- innsyn, retting, sperring og sletting av opplysninger*

Nåværende § 8 a blir ny § 11. Overskriften og første ledd innledningen skal lyde:

§ 11 *Utlevering av opplysninger til andre formål*

Opplysninger fra passregisteret kan utleveres til politiet til bruk

§ 9 skal lyde:

§ 9 *Tilgang (rett til søk)*

Passmyndigheten, ID-kortmyndigheten, Kripos og ansatte i norsk grensekontroll kan gis tilgang til opplysningene i passregisteret, eller opplysningene kan på annen måte gjøres tilgjengelig for dem, når det er tjenstemessig behov for opplysningene for utstedelse, innlevering eller beslag av pass, eller for utførelse av grensekontroll.

Nåværende §§ 10 til 12 blir nye §§ 13 til 15.

Ny § 10 skal lyde:

§ 10 *Utlevering av opplysninger*

Opplysninger fra passregisteret kan utleveres når det er nødvendig for å kontrollere et pass eller innehaverens identitet. Opplysninger om utstedte pass kan utleveres til registermyndigheten for Folkeregisteret.

Utlevering av opplysninger etter første ledd kan skje ved direkte søk som går ut på treff eller ikke treff.

Ny § 12 skal lyde:

§ 12 *Forskrifter*

Kongen gir forskrifter om

- søknaden og søknadsbehandlingen, blant annet om godtgjøring av identitet, statsborgerskap og avgivelse av biometri*
- passets alminnelige gyldighetstid og om begrenset eller forlenget gyldighetstid*
- fastsetting og betaling av gebyr ved søknad om pass*
Kongen kan gi forskrift om gjennomføring av denne loven, herunder om
 - passets form og innhold*
 - hvem som kan få utlevert opplysninger fra passregisteret*
 - overgangsbestemmelser*

II

I lov 5. juni 2015 nr. 39 om nasjonalt identitetskort gjøres følgende endringer:

§ 9 annet ledd skal lyde:

Nasjonalt ID-kortregister kan inneholde opplysninger som er nødvendig for forvaltning av registeret og utste-

delse av nasjonalt ID-kort, blant annet søkers navn, signatur, fødselsnummer, *biometrisk ansiktsfoto*, høyde, øyefarge, hårfarge, serienummer eller annen entydig referanse for tilknyttet eID, og opplysninger om tap og tilbakekall av kortet. Ved endring av navn eller andre opplysninger, og ved utstedelse av nytt nasjonalt ID-kort kan også tidligere data beholdes i registeret. *Ved søknad om nasjonalt ID-kort til mindreårige og personer uten rettslig handleevne kan biometrisk ansiktsfoto av foresatte eller verge inntas i registeret.*

§ 11 første ledd skal lyde:

Opplysninger fra nasjonalt ID-kortregister kan utleveres når det er nødvendig for å *kontrollere et nasjonalt ID-kort eller innehaverens identitet. Opplysninger om utstedte ID-kort kan utleveres til registermyndigheten for Folkeregisteret.*

§ 13 første ledd skal lyde:

Avgjørelser om nasjonalt ID-kort etter denne loven kan påklages til Politidirektoratet.

III

Endringene trer i kraft fra den tid kongen bestemmer. De enkelte bestemmelser kan settes i kraft til ulik tid.

Presidenten: Det votes over I Ny § 12 første ledd punkt b og c.

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 mot 3 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 16.33.27)

Presidenten: Det votes over resten av I samt II og III.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Peter Christian Frølich på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Kari Henriksen på vegne av Arbeiderpartiet

- forslag nr. 3, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 4, fra Iselin Nybø på vegne av Venstre
- Det votes over forslag nr. 4 fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede effekten av ulike straffemetoder for å skape et straffesystem som bidrar til rehabilitering.»

Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 85 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.34.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet. Her har Kari Henriksen gjort en endring i forslaget. Ordet «identitetskrenkelser» er erstattet av «integritetskrenkelser».

Forslaget lyder da:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg som skal vurdere behovet for heving av straffenivået for grove integritetskrenkelser.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 65 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.01)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man kan heve straffenivået for grove integritetskrenkelser, spesielt med tanke på konkurranstilteller.»

Arbeiderpartiet har nå varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 63 mot 38 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

§ 43 første ledd tredje punktum skal lyde:

Ved fastsettelse av felles straff etter straffeloven § 79 bokstav a tredje ledd, kan retten fastsette en tidsramme som ikke kan overstige 26 år.

Nåværende tredje til femte punktum blir fjerde til nytt sjette punktum.

§ 79 skal lyde:

§ 79 *Fastsetting av straff ut over strafferammen (flere lovbrudd, gjentakelse, organisert kriminalitet)*

Foreligger en eller flere av situasjonene nevnt i bokstav a til c, forhøyes strafferammen som der bestemt:

- a) Når en lovbrøyer ved én eller flere handlinger har begått flere lovbrudd, og det skal idømmes en felles straff, *forhøyes strafferammen* i det strengeste straffebudet inntil det dobbelte, men aldri høyere enn summen av strafferammene.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, med unntak av forhøyelse etter tredje ledd i denne bokstav.

Strafferammen forhøyes til fengsel inntil 26 år dersom to eller flere av lovbruddene har en strafferamme på fengsel inntil 15 år eller mer.

For personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, forhøyes strafferammen ikke ut over 15 år.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde strafferammen skal tillegges rettslig virkning.

- b) Når en tidligere domfelt person på ny har begått en straffbar handling av samme art som han tidligere er dømt for her i riket eller i utlandet, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*, hvis ikke straffebudet selv bestemmer noe annet.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav gjelder bare når den domfelte hadde fylt 18 år på tidspunktet for den tidligere straffbare handlingen, og har begått den nye handlingen etter at straffen for den tidligere handlingen helt eller delvis er fullbyrdet.

Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på mer enn 1 år, *forhøyes ikke strafferammen* hvis den nye handlingen er begått senere enn 6 år etter at fullbyrdelsen av den tidligere straffen er avsluttet, når ikke annet er bestemt. Har den nye straffbare handlingen en strafferamme på 1 år eller mindre, kan det ikke ha gått mer enn 2 år fra fullbyrdelsen er avsluttet.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav får bare betydning for lovbestemmelser som har bestemt at den forhøyde strafferammen skal tillegges rettslig virkning.

- c) Når en straffbar handling er utøvet som ledd i aktivitetene til en organisert kriminell gruppe, *forhøyes strafferammen inntil det dobbelte*.

Strafferammen forhøyes ikke med mer enn 6 år og ikke ut over 21 år, og for personer som var under 18 år på handlingstidspunktet, ikke ut over 15 år.

Med organisert kriminell gruppe menes et samarbeid mellom tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller som går ut på at en ikke ubetydelig del av aktivitetene består i å begå slike handlinger.

Forhøyelse av strafferammen etter denne bokstav får anvendelse for lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, når ikke annet er bestemt.»

Votering:

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble med 53 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.35.43)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven m.m. (skjerpet straff ved flere grove integritetskrenkelser og styrket oppreisningsvern ved krenkelser begått av flere i fellesskap)

I

I lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 13. juni 1969 nr. 26 om skadeserstatning (skadeserstatningsloven)

§ 3-5 annet ledd skal lyde:

Har flere i fellesskap voldt skade, tilføyd krenking eller utvist mislig atferd, kan det fastsettes separate krav om oppreisning for den enkelte ansvarlige. I vurderingen etter første punktum skal det særlig legges vekt på den økte belastningen for fornærmede av at flere handlet i fellesskap.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 5-3 nr. 1 annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder flere som plikter å betale oppreisning for samme skade, *krenking eller mislige atferd, dersom ikke retten bestemmer annet.*

II

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker gjøres følgende endring:

§ 40 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Det skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffeloven § 79 bokstav a er anvendt, og det bør pekes på straffnivået for hvert av de mest alvorlige lovbruddene.

Nåværende fjerde punktum blir nytt femte punktum.

III

I lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. gjøres følgende endring:

§ 6 nytt tredje punktum skal lyde:

Har flere i fellesskap voldt skade, tilføyd krenking eller utvist mislig adferd, skal det ved utmålingen særlig legges vekt på den økte belastningen for fornærmede av at flere har handlet i fellesskap.

IV

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. De ulike endringene kan settes i kraft til forskjellig tid.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 14

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i straffeloven mv. (smitteoverføring og allmennfarlig smittespredning)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal ny § 157 a lyde:

§ 157 a.

Den som med skjellig grunn mistenkes for handling som rammes av straffeloven §§ 291 til 296 eller 299 til 303, kan for å klarlegge om mistenkte er smittet med en seksuelt overførbart infeksjon, underkastes kroppslig undersøkelse, når det ikke fremstår som et uforholdsmessig inngrep. Reglene i § 157 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Uten mistenktes samtykke kan undersøkelse bare foretas etter ordre fra påtalemyndigheten. Reglene i § 157 fjerde ledd annet og tredje punktum gjelder tilsvarende.

Resultatet av de innhentede prøvene skal meddeles fornærmede. For øvrig skal de innhentede prøvene bare brukes i strafferettspleien.

II

I lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. skal § 12 andre ledd første punktum lyde:

Lege skal etter anmodning fra påtalemyndigheten foreta kroppslig undersøkelse av mistenkte i straffesak når slik undersøkelse er besluttet etter straffeprosessloven §§ 157 eller 157 a.

III

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff gjøres følgende endringer:

I § 131 første ledd føyes § 238 til i oppstillingen av bestemmelser i straffeloven.

I § 196 første ledd bokstav a føyes § 238 til i oppstillingen av bestemmelser i straffeloven.

§ 237 skal lyde:

§ 237 *Smitteoverføring*

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som overfører en smittsom sykdom som medfører betydelig skade på kropp eller helse for en annen person. På samme måte straffes den som utsetter en annen person for slik smittefare.

Første ledd kommer ikke til anvendelse ved smitte som overføres ved seksuell omgang når den som er blitt smittet eller utsatt for smittefare på forhånd har samtykket.

Første ledd kommer heller ikke til anvendelse når forsvarlige smitteverntiltak er iaktatt.

Grovt uaktsom overtredelse straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Ny § 237 a skal lyde:

§ 237 a *Grov smitteoverføring*

Grov smitteoverføring straffes med fengsel inntil 6 år. Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om smitten

- a) har ført til tap av liv
- b) er overført til to eller flere personer
- c) er overført ved særlig hensynsløs atferd

§ 238 skal lyde:

§ 238 *Allmennfarlig smittespredning*

Med fengsel inntil 15 år straffes den som sprer smittestoffer eller smittestoffprodukter gjennom luft, vann, næringsmidler eller andre gjenstander bestemt for alminnelig bruk eller salg, og derved volder allmenn fare for liv eller helse.

Uaktsom overtredelse straffes med fengsel inntil 6 år.

§ 241 skal lyde:

§ 241 *Forbund om allmennfarlig smittespredning, allmennfarlig forgiftning eller alvorlig miljøkriminalitet*

Med fengsel inntil 6 år straffes den som inngår forbund med noen om å begå en straffbar handling som nevnt i § 238 første ledd, § 239 første ledd eller § 240 første ledd.

IV

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her gjøres følgende endringer:

§ 67 første ledd bokstav b skal lyde:

- b) når utlendingen for mindre enn ett år siden her i riket har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for et forhold som kan føre til fengselsstraff i mer enn ett år, eller for brudd på straffeloven § 182 første ledd (opp-tøyer), § 231 annet ledd (uaktsom narkotikaover-tredelse), § 237 fjerde ledd (grovt uaktsom smitteoverføring), § 262 første ledd (brudd på ekteskapsloven), § 263 (trusler), § 305 (seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år), § 374 første alternativ (grovt uaktsomt bedrageri) eller § 380 (grovt uaktsomt skattesvik),

§ 68 første ledd bokstav b skal lyde:

- b) når utlendingen for mindre enn ett år siden her i riket har sonet eller er ilagt straff eller særreaksjon for et forhold som kan føre til fengselsstraff i to år eller mer, eller for brudd på straffeloven § 182 første ledd (opp-tøyer), § 231 (narkotikaovertrødelse), § 237 fjerde ledd (grovt uaktsom smitteoverføring), § 262 første ledd (brudd på ekteskapsloven), § 263 (trusler), § 305 (seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn under 16 år) eller § 374 første alternativ (grovt uaktsomt bedra-geri), eller

V

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Presidenten: Det votes over III § 237.

Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har varslet at de vil stemme imot.

Voteringstavlene viste at 85 representanter hadde stemt for komiteens innstilling til III § 237 og 12 representanter hadde stemt imot.

(Voteringsutskrift kl. 16.36.36)

Tove Karoline Knutsen (A) (fra salen): Jeg rakk ikke å stemme.

Presidenten: Da har 86 representanter stemt for og 12 representanter stemt imot komiteens innstilling.

Det votes over I, II, IV og V samt resten av III.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak til lov
om endringer i straffeprosessloven (biometrisk autentise-
ring)

I

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 199 a lyde:

Ved ransaking av et datasystem kan politiet pålegge enhver som har befattning med datasystemet å gi nødvendige

opplysninger for å gi tilgang til datasystemet eller å åpne det ved bruk av biometrisk autentisering.

Dersom noen neker å etterkomme et pålegg om biometrisk autentisering som nevnt i første ledd, kan politiet gjennomføre autentiseringen med tvang.

Beslutning om bruk av tvang etter annet ledd treffes av påtalemyndigheten. Er det fare ved opphold, kan beslutning treffes av politiet på stedet. Beslutningen skal straks meldes til påtalemyndigheten.

Bestemmelsen gjelder tilsvarende så langt den passer for gransking av datasystem som er tatt i beslag etter kapittel 16.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Presidenten: Arbeiderpartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 63 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.37.39)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Arbeiderpartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 61 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 16.38.02)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Dermed har Stortinget votert i sakene nr. 1–15, og vi går tilbake til sakene på dagens kart.

Sak nr. 16 [16:38:34]

Innstilling fra justiskomiteen om Årsmelding for 2016 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter (Innst. 435 S (2016–2017), jf. Dokument 6 (2016–2017))

Kari Henriksen (A) [16:39:17] (ordfører for saken): Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter er en ung institusjon, men viktig. I vår tid, da uro og utrygghet preger mange land og viktige menneskerettigheter utsettes for press og brytes, er det et viktig signal fra Stortinget at vi ønsker å styrke arbeidet med menneskeretter gjennom å etablere denne institusjonen, underlagt Stortinget.

Det er gledelig å registrere, og gratulere med, at institusjonen nå har blitt gitt A-status av styret i det internasjonale nettverk for nasjonale institusjoner for menneskerettigheter, GANHRI. Dermed er Stortingets forutsetning om at institusjonen skulle oppfylle de internasjonale prinsipper for nasjonale institusjoners status, de såkalte Paris-prinsippene, oppfylt.

Komiteen er samstemt i sin innstilling, og jeg vil gjerne få takke komiteens medlemmer for godt samarbeid for å komme fram til en omforent forståelse av hvordan Stortinget kan følge opp anbefalingene fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter på best mulig måte. Jeg vil også takke Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter for god informasjon og dialog om utfordringene institusjonen peker på.

Samarbeidsmåter og oppfølgingsmåter vil utvikle seg over tid og, det vil være rom for god videre dialog om hvordan Stortinget best kan følge opp anbefalingene fra institusjonen i årene framover.

Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter har pekt på tre hovedutfordringer. En av anbefalingene er om enslige asylsøkere og omsorgstilbudet til dem. Anbefalingen er å gi likeverdig tilbud til enslige mindreårige asylsøkere og øvrige barnevernsbarn. Den andre er om sjøsamenes rett til sjøfiske. Anbefalingen der er å sikre sjøsamenes rettigheter tydeligere i lovverket, slik at lovgivningen sikrer at inngrep som kan innvirke på sjøsamenes materielle kulturgrunnlag, blir tilstrekkelig utredet. Det tredje punktet er konkret forslag om en helhetlig gjennomgang av hvorvidt tvangsmiddelbruk i medhold av straffeprosessloven § 222 d og politiloven § 17 d er forenlig med Grunnloven § 102 andre punktum.

Komiteen fant fram til at den beste måten Stortinget kan følge opp disse anbefalingene på, er å foreslå at regjeringa gjennomgår disse anbefalingene og kommer tilbake til Stortinget på egnet måte med hvordan anbefalingene er fulgt opp. En enstemmig komité står bak dette.

Jenny Klinge (Sp) [16:42:16]: Stortinget og regjeringa har det fremste ansvaret for at menneskerettene blir fulgte i Noreg. Nasjonal institusjon er ein viktig – og kjem til å bli, trur eg, ein stadig viktigare – bidragsytar og premissleverandør for korleis vi forvaltar ansvaret vårt. Dette er den andre årsmeldinga frå NIM som Stortinget skal behandle, og vi i Senterpartiet meiner det er gjort eit godt arbeid.

Institusjonen sine hovudoppgåver er m.a. å bidra til informasjon om menneskerettene og gje råd og anbefalingar til dei ansvarlege myndigheitene for å sikre respekt for dei internasjonale forpliktingane vi har.

Ein del av mandatet til NIM er å gje råd til Stortinget om menneskerettssituasjonen i Noreg, m.a. gjennom å gje denne årsmeldinga til Stortinget. Noregs nasjonale institusjon skal sjølv sagt ha nytte utover årsmeldinga. Korleis dette skal skje, er nytt og for Stortinget, og vegen blir til medan vi går. Det at NIM er ein uavhengig institusjon, legg enkelte føringar for relasjonen mellom Stortinget og NIM.

I fjor vår behandla Stortinget årsmeldinga frå NIM for 2015. Sidan organisasjonen var nyoppretta den gongen, var ikkje årsmeldinga lang, men den peikte ut ei retning for kva tema institusjonen ville arbeide med, og korleis dei ville gjere dette.

I debatten i Stortinget i fjor vart det gjeve uttrykk for store forventningar til NIM. Det er derfor godt å sjå at institusjonen har følgd godt opp i det året som har gått, og at dei kjem med ei fylldig årsmelding som inneheld anbefalingar på ei rekkje område. Av dei tema som NIM tek opp i årsmeldinga, er det fleire som stadig går igjen i justiskomiteen.

Tema eg er særleg oppteken av, er ytringsfridom og pressefridom. Dette er blant dei temaa som var omtalte i årsmeldinga til NIM. Der viser dei til at begge desse rettane er under press internasjonalt, og konkluderer med at ytringsfridomen i Noreg framleis har eit sterkt vern, men at det òg hos oss er fleire utviklingstrekk som vi gjer lurt i å vere obs på. Noko kan vi gjere tiltak mot gjennom lovgeving, andre ting ikkje.

På grunn av den teknologiske utviklinga står vi overfor ein del problem som vi tidlegare ikkje har hatt. Det fører til at vi stadig må følgje med og gjere tiltak i tråd med utviklinga i samfunnet, for å sikre at menneskerettane blir varetekne. Som fleire andre menneskerettar er ikkje ytringsfridomen absolutt. Den må vegast mot andre rettar, og det må somtid gjerast krevjande grensdragingar. For eksempel må omsynet til ytringsfridomen i somme saker balanserast mot omsynet til personvernet eller til andre vektige samfunnsinteresser, som samfunnssikkerheita i stort.

Ikkje minst må vi leve med det paradoksale at enkelte ytringar kan få negative konsekvensar for ytringsfridomen i seg sjølv, som når hatefulle ytringar gjer at enkelte stemmer blir skremde vekk frå å delta i den offentlege debatten. Her må det gjerast gode og grundige vurderingar når omsyna skal balanserast, og det er inga lett øving.

Mange fleire tema er drøfta i årsrapporten til NIM, og det er ikkje mogleg å ta opp alle. Det eg vil seie på tampen, er at eg kjem til å ta med meg innspela vidare i arbeidet på Stortinget. I temarapportane sine har NIM retta hard skyts mot myndigheitene i enkelte saker. Det er nok kjekkare for dei som sit i opposisjon enn for dei som sit posisjon når NIM leverer kritikk mot avgjerder som er tekne, men det er viktig å hugse på at det er nettopp slike råd til myndigheitene som er kjernen i det arbeidet NIM er sett til å gjere. Dei skal ha skryt for at dei som relativt ny institusjon er tydelege og uredde i kampen for å fremje menneskerettane. Institusjonen har allereie vist evne til å oppfylle rolla som kritisk motvekt til myndigheitene. Eg håper dei held fram med dette i framtida. I eit demokratisk samfunn må Stortinget og skiftande regjeringar sjølv finne ut korleis vi stiller oss til råda vi får.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

Sak nr. 17 [16:46:16]

Innstilling fra justiskomiteen om Årsrapport for 2016 fra Stortingets utvalg for rettsferdsvederlag (Innst. 349 S (2016–2017), jf. Dokument 14 (2016–2017))

Hadia Tajik (A) [16:46:46] (leiar i komiteen og ordførar for saka): Det er ein samrøystes komité som har levert innstilling etter behandling av årsrapporten for rettsferdsvederlagsordninga for 2016. Rettsferdsvederlagsordninga er Stortingets eiga ordning, der enkeltpersonar kan søkja om ein skjønsmessig kompensasjon frå staten når vedkomande har kome særleg uheldig ut og er påført skade eller ulempe som ikkje vert dekt etter alminnelege erstatningsreglar eller gjennom trygde-, forsikrings- eller erstatningsordningar. Det er ei ordning som er basert på sedvane. Sakene vert avgjorde av Stortingets utval for

rettferdsvederlag, og det er Statens sivilrettsforvaltning som har fått oppgåva som sekretariat for utvalet.

Komiteen registrerer at utvalet har halde ti møte og avgjort 407 saker i 2016. Søknader etter særordningane har stabilisert seg på i underkant av 100 saker per år. Søknader etter alminneleg ordning har variert, men har lege relativt stabilt på rundt 400 saker årleg dei seinare åra.

Komiteen merker seg at det i 2016 er utbetalt 25,8 mill. kr i rettferdsvederlag frå staten, ca. 5 mill. kr mindre enn i 2014 og 2015.

Komiteen merker seg at den totale gjennomsnittlege saksbehandlingstida har gått noko ned, frå 17 til 14 månader, og ser positivt på det.

Til slutt vil eg understreka at dette er ei viktig ordning. Det er enkeltsaker av betydning. Og det er ikkje minst òg ein del av vår felles historie. Me takkar difor for Rettferdsvederlagsutvalet sitt arbeid og understrekar kor viktig det er at alle saker vert behandla så raskt som det er forsvarleg å gjera.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

Sak nr. 18 [16:48:44]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentant Sveinung Rotevatn om offentlig tryggleik og ansvarleg hundehald (Innst. 340 S (2016–2017), jf. Dokument 8:71 S (2016–2017))

Hårek Elvenes (H) [16:49:15] (ordfører for saken): Da hundeloven kom i 2003, var det en viktig lov. For det første ble reglene knyttet til hundehold samlet i en lov, og for det andre fikk menneskene et vern mot hunder, på en måte på lik linje med vern mot bufe.

Det sies at hunden er menneskets beste venn. Vi husker alle «Vi på Saltkråkan» og Båtsmann. Men selv Båtsmann var en ulv i færeklær, eller i hvert fall rasen Sanktbernhardshund. Den danske dyrevernalliansen har vist til at akkurat den rasen er faktisk den rasen i Danmark som har mest uønsket adferd. Uønsket adferd kan være så mangt. Vi vet at hunder kan både glefse og bite. Hva denne adferden egentlig skyldes – derom er det en del uenighet i fagmiljøene. Skyldes dette hundeeieren, eller skyldes det hunden og hundens rase?

Da hundeloven ble vedtatt i 2003, ble det nedlagt forbud mot visse hunderaser, ut fra den teori at enkelte hunderaser var mer farlige og mer aggressive enn andre. Denne påstanden og denne forutsetningen er egentlig kommet under press i flere europeiske land etter 2003. Blant annet har Nederland og Italia opphevet forbudet mot enkelte hunderaser.

Nå har det gått 14 år siden hundeloven ble vedtatt. Det er også kommet en del ny kunnskap på området. Det er forskjellige oppfatninger av om uønsket atferd hos hunder skyldes hunderasen, eller om den skyldes eieren. På denne bakgrunn og et par andre forhold i forslaget som jeg ikke har berørt, er det en samlet komité som står bak innstillingen som Stortinget i dag behandler i denne saken.

Sveinung Rotevatn (V) [16:51:41]: Eg skal ikkje dra ut ein allereie lang møtedag, men som forslagsstillar, og

sidan vi ikkje er representerte i komiteen, vil eg berre seie eit par ord til denne saka.

Det første er at mange av dei spørsmåla som blir tekne opp i representantforslaget, er problemstillingar som engasjerer mange – med god grunn. Eg vil seie at eg er glad for at komiteen har vore såpass velvillig i si behandling at ein her konkluderer med at det er verdt å sjå vidare på desse problemstillingane.

Det var tre konkrete forslag i representantforslaget. Eg tek ikkje dei opp igjen her i dag, eg oppfattar at det som blir vedteke, for så vidt er dekkjande, og eg ser at det er klokt å ha ein prosess. Men eg trur nok og håpar at dei forslaga som er fremja, og føringane i representantforslaget vil vere med vidare i det arbeidet som skal gjerast i regjeringa. Det er mange faglege omsyn som talar for og mot i ulike retningar her, så eg trur det er bra at vi får ein god prosess. Men det er klart, som saksordføraren også nemner, at her blir det gjort ulike vurderingar i ulike land, og det har skjedd ein god del sidan sist vi hadde denne runden i Noreg, og andre land har valt andre løysingar enn oss, på eit faglig grunnlag.

Eg vil seie at eg er glad for at komiteen sluttar opp om at her treng vi å sjå på lova på ny. Det trur eg mange der ute er glade for også. Så får vi håpe at det arbeidet ikkje vil bli altfor tidkrevjande og ta for lang tid, men at ein kjem tilbake med ei sak til Stortinget så fort ein har gjort ein grundig jobb i regjeringa.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 18.

Sak nr. 19 [16:53:20]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Tove Karoline Knutsen, Christian Tynning Bjørnø og Kari Henriksen om å styrke arbeidet mot vold mot eldre (Innst. 406 S (2016–2017), jf. Dokument 8:109 S (2016–2017))

Margunn Ebbesen (H) [16:53:59] (ordfører for saken): Jeg takker representantene for å fremme dette forslaget, som også inneholder viktige og gode forslag. Men jeg må si at det hadde tjent hele saken om representantene hadde deltatt aktivt i Stortingets behandling av opptrappingsplanen mot vold og overgrep, i stedet for dagen etter å fremme dette forslaget. Selv om opptrappingsplanen i utgangspunktet retter seg mot bekjempelse av vold og overgrep mot barn, har regjeringspartiene og samarbeidspartiene her i Stortinget bidratt til at en god plan fra regjeringen er blitt enda bedre, og den kunne sikkert ha blitt enda bedre om Arbeiderpartiet hadde villet bidra konstruktivt i behandlingen. Mange av tiltakene i opptrappingsplanen er ikke knyttet til alder, men omfatter all form for vold i nære relasjoner.

Når vi ikke stemmer for forslagene, er det fordi mange av tiltakene allerede er igangsatt. For det er ikke tvil om at vi er enig med forslagsstillerne i at kunnskap om vold, overgrep eller omsorgssvikt overfor eldre er viktig for å kunne iverksette målrettede tiltak. Det er en samlet komité som deler forslagsstillerne bekymring for at mange eldre blir utsatt for overgrep av ulik art, og at det kan finnes mørketall.

Bekjempelse av vold i nære relasjoner er et prioritert område for regjeringen og samarbeidspartiene. Vi har styrket tiltak og bevilgninger innenfor dette området gjennom hele vår regjeringstid, og det vil også være viktig i fortsettelsen.

Når det gjelder kunnskap om omfanget av vold mot eldre, har vi allerede i dag en del kunnskap, og det pågår en rekke tiltak med sikte på å kartlegge forekomst av vold – også mot eldre.

NKVTS' omfangsundersøkelse fra 2014, hvor et representativt utvalg fra 18 til 74 år deltok, viste at omfanget av vold i nære relasjoner og voldtekt i Norge er stort, men samtidig viste denne at de eldste aldersgruppene rapporterte mindre omfang av vold enn de yngre.

Det er satt av 50 mill. kr over en femårsperiode for å styrke forskning på vold i nære relasjoner. Denne forskningen dekker et vidt spekter av temaer, skal gjøre det mulig å følge utviklingen over tid og vil bidra til et bedre grunnlag for iverksettelsen av tiltak for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner.

For ytterligere å styrke kunnskapsgrunnlaget om vold mot eldre er NKVTS i gang med en kartlegging av livstidsprevalens av vold i nære relasjoner i befolkningen som er 66 år eller eldre.

Når det gjelder informasjon til eldre om eksisterende hjelpetiltak, er det også her igangsatt ulike tiltak. Blant annet er det etablert en nasjonal kontaktelefon for eldre utsatt for vold. I 2017 er det bevilget nesten 40 mill. kr til ulike hjelpetelefoner og netjtjenester. Men det kan nok være nødvendig å se på de ulike hjelpetelefonene og netjtjenestene – hvorvidt en klarer å nå fram til dem som virkelig har behov for tilbudet.

Alle landets politidistrikt skal få etablert offeromsorgskontor i løpet av 2017. Offeromsorgskontorene skal gi voldsofre psykososial støtte, oppfølging, informasjon og veiledning gjennom hele straffesakskjeden. Kontorene skal løse brukerne til profesjonell hjelp i kommunalt og statlig hjelpeapparat. En svært viktig målgruppe for kontorene er utsatte for vold i nære relasjoner.

Til slutt er det i denne saken, som i mange andre saker, viktig med kunnskap – at de ansatte i virksomheter som jobber med eldre, har kunnskap om vold, kan se faresignale og vet hva de skal gjøre videre. Det er kommunene som har ansvar for et krisesentertilbud. I februar 2015 ble Veileder til krisesenterloven presentert.

En annen viktig funksjon i arbeidet vil selvsagt være politikontaktene, som skal være bindeleddet mellom kommunene og politiet. De må sørge for å gi og få kunnskap om dette viktige fagfeltet. Ikke minst har jeg stor tillit til nærpoltireformen når det gjelder etterforskning og påtale av vold i nære relasjoner – uansett hvilken aldersgruppe vi snakker om.

Jorodd Asphjell (A) [16:58:39]: Stortingsrepresentant Lene Vågslid fortalte her en dag en sterk historie om noe som skjedde for noen år siden.

Det er en historie om et eldre ektepar som hadde behov for hjelp og stell, medisiner osv. Det var en sykepleier som hadde fortalt om dette, hun jobbet i hjemmesykepleien og var daglig innom parene. Damen hun besøkte, var i en periode ofte gul og blå på kroppen – det var lett å falle og slå seg, sa hun. Sykepleieren tenkte da at den eldre damen kanskje burde få en rullator til å støtte seg på, slik at det

ikke ble så mye knall og fall. Det fikk hun, men blåmerkene holdt fram. I mellomtiden var sykepleieren på kurs om vold i nære relasjoner – et initiativ kommunen hadde tatt. De neste to gangene hun var hjemme hos ekteparet, ville ikke den eldre damen lenger dusje. Sykepleieren syntes dette var merkelig, og ante at noe kanskje var galt. Etter en god prat der sykepleieren både sa og spurte om de rette tingene, kom det fram at det var ektemannen som var voldeilig i hjemmet.

Det finnes sikkert mange slike historier som den Lene Vågslid fortalte. Det er et underkommunisert samfunnsproblem at også mange eldre lever med vold i nære relasjoner. Arbeiderpartiet mener at også eldre må bli sett og hørt, og vi må ta deres rettssikkerhet på alvor. At vold mot eldre både trenger og fortjener større oppmerksomhet, er det ingen tvil om. Vi vet det skjer, både i hjemmet og på institusjoner.

Vi vet for lite om omfanget. Derfor mener vi det er viktig å foreta en omfangsundersøkelse, for å få større kunnskap om dette området. Vi vet at enkelte kommuner har hatt både kurs og kompetanseheving for sine ansatte i pleie- og omsorgssektoren, men det trengs mer kunnskap, både i utdanningen og i sektoren.

Det er viktig at eldre selv får god informasjon om vold og eksisterende tiltak. Terskelen før man evner å gjøre noe med det, er veldig høy for mange. Det er ikke spesielt enkelt for eldre å komme seg til et krisesenter. Mange av de eldre er avhengig av andre for å bli sett og ikke minst for å bli forstått.

En god barndom varer livet ut, heter det. Det er også viktig å huske på en verdig alderdom og en verdig eldreomsorg. En verdig alderdom skal være fri for vold og fri for overgrep.

For kort tid siden behandlet justiskomiteen regjeringens forslag til opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner. Som kjent mente Arbeiderpartiet at den var både uforpliktende og favnet for få, så vi foreslo å sende denne planen tilbake. En kan ikke – med respekt for alle aldersgrupper og folks livskvalitet i alle livets faser – unnlate å ha med vold mot eldre i en opptrappingsplan mot vold i nære relasjoner og utelate en så stor og viktig gruppe.

Mitt klare inntrykk er at regjeringen ikke arbeider godt nok på tvers av departementene, mot vold i nære relasjoner – om det er Barne- og likestillingsdepartementet, kommunalministeren, justisministeren eller helseministeren. Vi har i fire år etterlyst bedre samhandling om vold i nære relasjoner. Det faktumet at regjeringen klarer å levere en så tynn plan mot vold i nære relasjoner og ikke engang har med konkrete tiltak rettet mot vold mot eldre, er altfor dårlig og helt uforståelig.

Arbeiderpartiet mener dette må tas tak i. Derfor fremmer vi og Senterpartiet forslag om det i dag. Det er synd at det bare er Arbeiderpartiet og Senterpartiet som ser behov for å styrke arbeidet mot vold mot eldre.

Presidenten: Representanten Jorodd Asphjell har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:02:38]: Arbeidet mot vold i nære relasjoner er et prioritert område for regjeringen. Det er vold som rammer uavhengig av alder, og som skaper utrygghet og redsel i omgivelser som skulle være trygge.

Jeg vil takke forslagsstillerne for at de har satt søkelys på eldre som en utsatt gruppe for vold i nære relasjoner. Den eldre delen av befolkningen er mer sårbar i situasjoner med overgrep og vil ofte kunne være i et avhengighetsforhold til voldsutøveren. Muligheten til å løsrive seg og etablere seg på nytt reduseres med økende alder. Når vi i tillegg vet at vold mot eldre tilhører den mest skjulte og vanskeligst tilgjengelige formen for vold i befolkningen, er det all grunn til å ta dette på største alvor, og det gjør denne regjeringen.

Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner er et sentralt virkemiddel og inneholder en rekke tiltak som er relevant for eldre utsatte. Våre tiltak på dette området gjelder generelt og knytter seg ikke til den fornærmedes alder. Representantene fremmer tre konkrete forslag til hvordan arbeidet med å bekjempe vold mot eldre kan styrkes. Det bes om en omfangsundersøkelse, bedre og mer tilgjengelig informasjon og til sist styrking av kunnskap om vold mot eldre i kommunene og blant alle som møter eldre i sitt arbeid.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at kunnskap om voldens omfang, årsaker, karakter og konsekvenser er avgjørende for målrettede forebyggende tiltak og god kvalitet i hjelpetjenestene og i politiet. Det er ikke utført noen egen nasjonal omfangsundersøkelse av vold mot eldre i Norge, men dette temaområdet inngår som en del av det femårige forskningsprogrammet om vold i nære relasjoner, som finansieres av Justis- og beredskapsdepartementet.

Rapporten «Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – også for eldre utsatte?» ble lansert i 2016. Man har undersøkt om kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner inkluderer eldre utsatte.

For ytterligere å styrke kompetansegrunnlaget om vold mot eldre er NKVTS i gang med en kartlegging av livstidsprevalens av vold i nære relasjoner i befolkningen – de som er 66 år eller eldre. Gjennom dette prosjektet vil vi få flere holdepunkter for hvordan det forebyggende voldsarbeidet bør rettes inn mot den eldre aldersgruppen.

På oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet har Folkehelseinstituttet i samarbeid med Helsedirektoratet gjennomført en vurdering av tilgjengelige datakilder med tanke på å utvikle mulige indikatorer for vold i nære relasjoner. Rapport fra arbeidet vil snarlig oversendes Helse- og omsorgsdepartementet.

Med dette som bakteppe finner jeg, i likhet med komiteens flertall, at det ikke er behov for å iverksette ytterligere tiltak på nåværende tidspunkt. Når det gjelder behovet for mer målrettet informasjon til eldre utsatt for vold i nære relasjoner, er det allerede etablert en nasjonal kontaktteltelefon for eldre utsatt for vold. Prosjektet «Vern for eldre – Nasjonal kontaktteltelefon» ble etablert i 2008. Det er igangsatt et arbeid for å gjøre tjenestene mer kjent for hjelpeapparatet.

De øvrige informasjonstiltakene om vold i nære relasjoner retter seg mot hele befolkningen. Politiets informasjonskampanje «Hvor lite skal du finne deg i?» er et eksempel på det. Målsettingen med kampanjen er å gi økt oppmerksomhet og kunnskap om vold i nære relasjoner, og om hva politiet kan bistå med, sånn at den voldsutsatte kan søke hjelp og komme seg ut av den voldelige situasjonen.

Jeg vil også løfte frem nettportalen dinutvei.no, om vold i nære relasjoner og voldtekt, som ble lansert i 2016.

Portalen inneholder oppdatert og kvalitetssikret informasjon til utsatte, pårørende, utøvere og hjelpeapparat om vold i nære relasjoner og voldtekt.

I løpet av 2017 skal vi også etablere offeromsorgskontorer i hvert av landets tolv politidistrikter. Offeromsorgskontorene skal gi volds ofre psykososial støtte, oppfølging, informasjon og veiledning gjennom hele straffesaksprosessen. En svært viktig målgruppe for kontorene er utsatte for vold i nære relasjoner. Offeromsorgskontorene skal være lokalisert hos politiet.

Sett under ett mener jeg at de informasjonstiltakene vi allerede har igangsatt i stor utstrekning, svarer ut behovet forslagsstillerne etterlyser. Jeg vil likevel fortløpende vurdere behovet for enda mer spissede tiltak.

God kunnskap er en forutsetning for å kunne yte god omsorg. Jeg støtter derfor intensjonene i forslaget om å styrke kunnskapsnivået både i kommunen og i førstelinjen. I forbindelse med implementeringen av nærpolitiformen skal det etableres en funksjon som politikontakt, som bindeledd og kontaktpunkt mellom politiet og kommunen. Dette vil være et viktig bidrag til å formidle kunnskap om vold mot eldre og hvordan dette kan oppdages og forebygges.

Krisesentrene har et tilbud til alle ofre for vold i nære relasjoner, uavhengig av alder og kjønn. Det er utarbeidet en veileder til krisesenterloven, der hovedmålgruppen er kommunene, som etter krisesenterloven er pålagt det ansvaret det er å sørge for et krisesentertilbud, samt fylkesmann som fører tilsyn.

NKVTS har utarbeidet en oversikt over eksisterende rutineguider og kartleggingsverktøy i hjelpeapparatet for avdekking av vold i nære relasjoner. Oversikten danner grunnlag for å vurdere på hvilke områder det er behov for nye rutineguider eller retningslinjer, og viser bl.a. mangler knyttet til veiledning i å avdekke vold mot eldre og omsorgssvikt mot barn samt avdekking av vold innen psykisk helsevern mot barn og voksne.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har gjennomført en kartlegging av hvordan Nav-kontorene er involvert i saker som omhandler vold i nære relasjoner. Undersøkelsen er fulgt opp ved å revidere veileder om vold i nære relasjoner.

Helt til slutt vil jeg nevne at Helse- og omsorgsdepartementet har fremmet et lovforslag for Stortinget om helse- og omsorgstjenestens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep, og at dette skal tydeliggjøres. Dette vil ytterligere bidra til styrket bevissthet rundt og økt ansvarlighet knyttet til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep ved ytelse av helse- og omsorgstjenester.

Tove Karoline Knutsen (A) [17:11:26]: Dette representantforslaget fra Arbeiderpartiet adresserer et viktig problem som på mange måter fremdeles er tabubelagt, nemlig vold mot eldre. En internasjonal gjennomgang fra 2015 av tilgjengelige studier på feltet viste at overgrep mot eldre er mer vanlig enn vi ønsker å tro. Eldre med nedsatte kognitive evner, fysisk svekkelse eller psykososial angst har økt risiko for overgrep. Overgrep mot eldre kan omfatte psykiske, fysiske og seksuelle overgrep, omsorgssvikt og økonomisk utnyttelse.

Ifølge Nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress skjer de fleste overgrep mot eldre i det private og fra personer som står vedkommende nær. Dette kan

være ektefelle, barn, barnebarn, slektninger, hjelpepersonell eller andre som den eldre er avhengig av. I institusjon kan det være en ansatt eller en annen beboer.

Astrid Sandmoe ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress tok doktorgrad i 2011 med temaet «Eldre som utsettes for overgrep fra personer i sitt nærmiljø». Hun opplyser at tallene internasjonalt er sprikende, bl.a. fordi man anvender ulike metoder for innsamling av data, og at det finnes ulike oppfatninger om hva vold og overgrep mot eldre er. Men undersøkelsene fra England og Irland er solide, og de kan gi oss et grunnlag for sammenlikning. Hos hjemmeboende eldre i Norge anslår vi at mellom 2 og 3 pst. opplever vold i nære relasjoner. Hvis man utvider perspektivet og tenker at nære relasjoner også inkluderer venner, naboer eller andre den eldre personen har en nær relasjon til, høynes tallet til omtrent 4 pst. av befolkningen. I Norge har vi, som også justisministeren sa, ikke så veldig gode forekomstundersøkelser. Vi har en del mindre studier og levekårsundersøkelser, men de fanger i liten grad opp den eldre delen av befolkningen. Astrid Sandmoe understreker at også menn blir utsatt for vold, som vi sikkert alle vet, men menn rammes oftere av vold utenfor hjemmet, mens kvinner oftere blir rammet i hjemmet.

Arbeiderpartiet har et annet representantforslag til behandling i Stortinget, Dokument 8:89 S for 2016–2017, som tar til orde for en tiltaksplan for Eldres psykiske helse, nettopp med forslag om å styrke innsatsen i primærhelsetjenesten for forebygging, diagnostisering og behandling av psykiske lidelser hos eldre mennesker. En kommunal tiltaksplan på dette feltet vil også kunne avdekke om en eldre person er eller har vært utsatt for vold. Gjennom flere gode tiltak som kan ligge i en slik plan, vil vi kunne fange opp eldre som ikke tør, eller har mot til, å fortelle om egne opplevelser med vold som f.eks. er begått av en nærstående person. En slik tiltaksplan som dette er noe mer konkret og tydelig rettet inn mot eldre enn informasjon. Da kan vi avdekke mer og også finne ut mer om noe av Eldres psykiske problemer og angst skyldes nettopp vold. Men dessverre ser det ikke ut som regjeringspartiene ser seg tjent med å støtte det gode forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

Sak nr. 20 [17:15:39]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Anne Tingelstad Wøien og Liv Signe Navarsete om digitalisering av samtlige tingretter i Norge (Innst. 346 S (2016–2017), jf. Dokument 8:133 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ulf Leirstein (FrP) [17:16:25] (ordfører for saken): Digitalisering av domstolene er absolutt nødvendig, både for å bedre rettssikkerheten og for å hente ut effektiviseringsgevinster. Lang saksbehandlingstid er i seg selv et problem for rettssikkerheten.

Jeg vil redegjøre kort for hvordan flertallet tenker, og så vil jeg anta at forslagsstillerne selv vil redegjøre for forslaget.

Jeg er glad for at regjeringen har satt i gang prosjektet for nye saksbehandlingsløsninger, som vil føre til mer digitalisering i domstolene. Prosjektet Digitale domstoler strekker seg over ni år og har en samlet investeringskostnad på anslagsvis 350 mill. kr, hvorav 26 mill. kr i budsjettet for 2017.

Regjeringen har lenge vært tydelig på at det er viktig med digitalisering av domstolene, og jeg mener det er viktig at det kommer på plass så raskt det er praktisk mulig. Samtidig er styrking av domstolene et tverrpolitisk mål, og jeg håper at både posisjon og opposisjon sammen kan sørge for en styrking av domstolene. At regjeringen har ansatt over 70 nye påtalejurister og ca. 1 000 nye politifolk, har også ført til en økt belastning på domstolene. Flere saker kommer dit. Dette er noe vi må ta inn over oss, og sørge for at domstolene får den nødvendige oppmerksomheten i tiden fremover.

Jeg er spesielt glad for å ha vært med på å få gjennomslag for et prøveprosjekt med lyd- og bildeopptak i domstolene. Dette prøves nå ut i Tromsø. Dette er et viktig bidrag til rettssikkerheten og et rettssikkerhetstiltak som mitt eget parti har kjempet for i årevis. Lyd og bilde vil også på sikt kunne medføre effektiviseringsgevinster i domstolene, noe som også vil kunne hjelpe på kapasiteten.

Vi ser at det er noen utfordringer i domstolene, og at budsjettsituasjonen til tider kan være vanskelig. Jeg er veldig glad for at Fremskrittspartiet, sammen med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, i revidert nasjonalbudsjett har funnet rom for en ytterligere styrking av budsjettene til domstolene med 5 mill. kr. i år. Vi er ganske samstemte om at vi ønsker denne digitaliseringen velkommen, og vi ønsker selvfølgelig at alle domstoler skal ha denne digitaliseringen på sikt. Nå er vi midt i et prøveprosjekt, vi er midt i et prosjekt med nye saksbehandlingsløsninger som man har lagt opp et løp for. Jeg mener det er viktig at det går sin gang. I tillegg, hvis man skal ha full digitalisering, vil det selvfølgelig også koste penger. Det er viktig at Stortinget prioriterer dette i de årlige budsjettene, slik at man får dette på plass, og ikke sørger for eventuelt å pålegge Domstoladministrasjonen noe som kan medføre at man må ta penger fra annen drift for å fremme digitaliseringen. Det er viktig at regjeringspartiene og støttepartiene har lagt inn friske midler til dette prosjektet, som vi har gjort i inneværende års budsjett, og at det også kommer på plass i årene fremover.

Jenny Klinge (Sp) [17:19:32]: Det er viktig å leggje til rette for at domstolane skal vere effektive. Lang saksbehandlingstid i domstolane kan medføre ulemper og økonomiske tap for både privatpersonar og næringsliv. Det kan vere ei ekstra påkjenning for partane i både straffesaker og sivile saker viss det er for lang ventetid før saka kjem opp i retten. I tillegg kan vitne hugse dårlegare og vitneutsegna såleis bli mindre verde.

Vi i Senterpartiet er opptekne av at alle domstolane skal vere effektive, både dei store og dei små, og at alle domstolane derfor må få same høve til å ta i bruk ny teknologi. Forslagsstillarane viser til at Domstoladministrasjonen har varsla store kutt i bemanninga i domstolane dei komande åra grunna den såkalla avbyråkratiserings- og effektiviseringsreforma, ABE-reforma. Desse ABE-kutta har også vekt bekymring hos leiarane for Den norske Dommerforening og Juristforbundet, som begge har åtvare mot lengre saksbehandlingstid i domstolane som følgje av ABE-kutta, fordi desse kjem samtidig som sakstilfanget og kompleksiteten i sakene aukar.

Regjeringa har gjennomført den såkalla ABE-reforma i dei årlege statsbudsjetta, ei reform som skal handle om avbyråkratisering og effektivisering. I praksis går reforma ut på å kutte såpass mykje i budsjetta til etatane at dei er tvungne til å kutte i talet på tilsette og/eller andre utgifter. Senterpartiet meiner også at det er viktig å snu på kronene og sørge for avbyråkratisering, men er i tvil om det å tvinne domstolane til å kutte dommarårsverk gjeld som eit slikt tiltak. Dommargjeringa er neppe byråkrati. Dessverre viser det seg også at saksbehandlingstida går opp fleire plassar, som nemnt, og det er grunn til bekymring.

Denne avbyråkratiserings- og effektiviseringsreforma inneber betydelege økonomiske kutt, som må følgjast opp med konkrete tiltak som legg til rette for å effektivisere domstolane. Eit slikt effektiviseringstiltak er det pågåande prosjektet Digitale domstoler, som no blir gjennomført i Høgsterett, lagmannsrettane og dei tolv største tingrettane. Moglegheita for å ta i bruk meir moderne arbeidsreiskap kan føre til ei meir effektiv saksbehandling. Dei små og mellomstore tingrettane er likevel utelatne frå prosjektet, noko som kan føre til at desse tingrettane sakkar akterut når det gjeld både arbeidsreiskap og saksbehandlingstid. Dette er ille i seg sjølv, men også ille fordi det kan tene ein politisk agenda som somme parti har, om å leggje til rette for å leggje ned dei mindre domstolane på sikt.

Senterpartiet slår i dette representantforslaget fast at vi meiner at alle tingrettane i Noreg bør bli digitaliserte. Det kan t.d. skje ved å inkludere dei små og mellomstore tingrettane i prosjektet Digitale domstoler eller ved å gjennomføre digitaliseringa av desse domstolane som eit eige prosjekt. Vi har også vist at vi meiner alvor med dette ved å leggje inn midlar i det alternative statsbudsjettet vårt for 2017 og i vårt alternative RNB.

Eg tek med dette opp framlegget frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Jenny Klinge har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:22:59]: Jeg er glad for det store engasjementet knyttet til domstolenes rammevilkår, og jeg er enig i at saksbehandlingstiden i domstolene ikke bør bli for lang.

Regjeringen har de siste årene satset betydelig på politi og påtalemyndighet, og det fører naturlig nok til flere saker i domstolene. Regjeringen har derfor hatt en aktiv og bevisst tilnærming til spørsmålet om balanse i straffesakskjeden. Det er iverksatt flere tiltak som vil føre til en betydelig effektivisering i domstolene i årene som kommer. Digitale domstoler er det viktigste av disse. Prosjektet ble igangsatt i år, med en bevilgning på 28 mill. kr, og

skal etter planen foregå over seks år og i første omgang omfatte de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett.

Det er flere gode grunner til at prosjektet bør gjennomføres trinnvis. Overgangen fra papirbasert til fulldigital saksbehandling under og etter hovedforhandlingen vil kreve mye av Domstoladministrasjonen og den enkelte domstol. Ved å igangsette Digitale domstoler i de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett først reduseres risikoen i gjennomføringsfasen. Det reduserer sannsynligheten for forsinkelser, budsjettoverskridelser og feil i de digitale løsningene. Sånne feil kan i ytterste konsekvens føre til lengre saksbehandlingstid, og det kan gå ut over kvaliteten i domstolenes saksbehandling.

Gjennomføringsrisikoen må også ses i sammenheng med flere andre større prosjekt som pågår i domstolene og i Domstoladministrasjonen. Domstolenes saksbehandlingsløsning har siden 2014 blitt videreutviklet, og alle saksbehandlingssystemer har fått samme plattform, Lovisa. Jordskiftedomstolene er i 2017 i gang med å ta i bruk et nytt saksbehandlingssystem, og et nytt er under utvikling for Høyesterett. Videre skal den elektroniske samsamlingen mellom domstolene, politiet og kriminalomsorgen forbedres gjennom prosjektet ESAS, tidligere kalt Stifinner II. Domstoladministrasjonen er i gang med planlegging av prosjektet sammen med Politidirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet. I tillegg skal Domstoladministrasjonen, med utgangspunkt i et eget prøveprosjekt i Tromsø, lage en plan for innføring av lyd- og bildeopptak i domstolene over hele landet.

Omfanget av Digitale domstoler er også et bevilgningsmessig spørsmål og en prioritering mellom mange viktige satsinger på justisområdet. Derfor valgte regjeringen å starte prosjektet der gevinstene er størst. De tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett står for om lag halvparten av saksmengden i de alminnelige domstolene, og de behandler flertallet av de største straffesakene. Jeg vil samtidig gjøre oppmerksom på at deler av funksjonaliteten i Digitale domstoler vil gjøres tilgjengelig for alle domstoler i første fase. På sikt er det naturlig at alle domstolene blir fulldigitale.

Gevinstene som følger av at saksbehandlingstiden reduseres i de største domstolene, vil også øke domstolenes samlede handlingsrom. Ifølge beregninger fra Domstoladministrasjonen vil gevinstene begynne å komme allerede i 2018 og øke gradvis frem mot 2023. I løpet av 2017 skal Justis- og beredskapsdepartementet nedsette et utvalg som bl.a. skal utrede fremtidig domstolstruktur. Det er sannsynlig at utvalget kan foreslå endringer som kan ha betydning for gjennomføringen av digitale domstoler i de resterende førsteinstansdomstolene. Jeg mener også dette er en god grunn til å gjennomføre Digitale domstoler i flere trinn.

Departementet har så langt hatt en god dialog med Domstoladministrasjonen om gjennomføringen av prosjektet. Denne dialogen vil vi opprettholde, sånn at vi kan legge en plan for utrulling av prosjektet i alle domstoler som har lav gjennomføringsrisiko, og tar hensyn til eventuelle endringer i domstolstrukturen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jenny Klinge (Sp) [17:27:32]: Statsråden skriv i si fråsegn om representantforslaget den 10. mai at ei av årsakene til først å gjennomføre digitaliseringsprosjektet i Høgsterett, lagmannsrettane og dei tolv største tingrettane er å redusere risikoen for feil i dei digitale løysingane, som i ytste konsekvens kan medføre lengre saksbehandlingstid og gå ut over kvaliteten i saksbehandlinga til domstolane.

Dersom det er slik usikkerheit knytt til dei tekniske løysingane og digitaliseringa, ønskjer eg ei forklaring på kvifor akkurat Høgsterett, lagmannsrettane og dei tolv største tingrettane er plukka ut som prøvekaninar før prosjektet eventuelt kan bli gjennomført i dei mindre tingrettane etter kvart. Kan statsråden forklare årsaka til dette? Hadde det ikkje vore minst like fornuftig å teste ut teknologien i nokre små og mellomstore domstolar?

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:28:23]: Dersom dette er en diskusjon rundt domstolstrukturen, er det ganske naturlig for meg å vise til at vi fra regjeringens side har signalisert at vi kommer til å nedsette en domstolkommisjon, som skal se nærmere på nettopp det.

Så er det slik at innføring av digitale løsninger alltid er relativt krevende prosesser. Det vil alltid være en høyere risiko for økt antall feil dersom en går i gang med det fullskala, uten å gjøre det trinnvis, og i verste instans kan det gå ut over kvaliteten på det arbeidet som faktisk gjøres. Derfor deler vi det opp. Da er det ganske naturlig at man tar utgangspunkt i de tingrettene, og selvfølgelig lagmannsrettene og Høyesterett, som også vil eksistere etter en eventuell endring i domstolstrukturen.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Jenny Klinge (Sp) [17:29:27]: Eg høyrer kva statsråden seier, men eg forstår lell ikkje, for det er eigentleg ikkje eit så veldig presist svar på spørsmålet mitt.

Det eg lurar på, er nettopp knytt til moglege feil i innføringa av denne teknologien. Statsråden viste til at det er krevjande prosessar, og at det derfor er lurt med ei trinnvis gjennomføring. Det er vel og bra – det kan vi vere einige om.

Men spørsmålet blir då: Er det Høgsterett, m.a., som er den rette plassen å gjennomføre testar på, når ein har den største risikoen for feil i byrjinga, eller ville det vore nyttig å velje andre domstolar for nettopp å teste ut teknologien?

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:30:01]: Det ligger nettopp i det at Høyesterett åpenbart kommer til å eksistere etter at Domstolkommisjonen har kommet med sine betraktninger. Så når man uansett skal gjennomføre en digitalisering av Høyesterett, er det naturlig at man gjennomfører og starter den trinnvise digitaliseringen der.

Det er viktig at man har god tid på seg, at man ikke gjennomfører endringer som er irreversible, og at man da også kan håndtere det underveis. Det er krevende ting vi snakker om. Det å digitalisere er et viktig mål, men vi har altfor mange erfaringer som viser at hvis man forhaster seg, kan det i verste fall bety tap av kvalitet på den tje-nesten som utføres.

Jenny Klinge (Sp) [17:31:03]: Til slutt: Det eg høyrer at statsråden seier, er at han legg vekt på at Høgsterett er

ein av dei domstolane som skal bestå, og derfor er det verd å teste der først. Så veit vi at det er både Høgsterett, lagmannsrettane og dei tolv største rettane som no skal få denne teknologien.

Det eg ønskjer at statsråden no svarer på, er om han bekreftar her og no at årsaka til at desse små og mellomstore domstolane, dei andre domstolane, ikkje får tilgang til denne teknologien, er at ein frå regjeringa si side ikkje har tenkt at dei skal bestå.

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:31:38]: Jeg oppfatter at representanten Klinge bekrefter det jeg antok var poenget med hennes spørsmål. Nei, regjeringen har ikke lagt noen plan for hvordan domstolstrukturen skal se ut i fremtiden. Det er derfor vi ber om at det skal settes ned en domstolkommisjon som nettopp skal utrede dette, se på hvordan vi skal ruste oss for fremtiden for å ha en god domstolstruktur.

Men det er klart at dersom vi skulle foregripe arbeidet og digitalisere tingretter som kanskje i fremtiden vil bli flyttet på, eventuelt nedlagt, vil det være en ganske unyttig ressursbruk. Så er det også slik at når man gjennomfører disse prosjektene, kan man ikke gjøre det fullskala umiddelbart, og da er det veldig naturlig at man tar utgangspunkt i de domstolene som forventes å eksistere innenfor dagens struktur også i fremtiden.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [17:33:08]: Det var ikke akkurat mye nytt i innlegget til statsråden, må jeg virkelig si. Jeg skrev et spørsmål til statsråden tidligere i vinter, og i grunnen var vel dette innlegget nesten ren avskrift av det svaret jeg sitter med på min pult.

Når det er sagt, er det helt nødvendig, som saksordfø- ren sa, at vi skal digitalisere domstolene. Alle har sikkert sett disse rettslokalene med permer og bruk av sekke-traller til å frakte dokumenter, og derfor er det på høy tid med digitalisering også innenfor denne sektoren.

Poenget med digitalisering er at det gir nye muligheter. Det gir en mulighet for bedre effektivitet, men det gir også mulighet for desentralisering, for hele poenget med dette er jo at man da ikke behøver å sentralisere. Det er et paradoks at de minste tingrettene ikke har vært med i dette digitaliseringsprosjektet, til tross for at de har fått et flatt kutt på 0,8 pst. gjennom den såkalte ABE-reformen, avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen. Det ble et kutt i budsjettet for 2017 på 16,5 mill. kr.

Statistikken viser også at det har vært økt tilgang på saker til domstolene, og den viser at over halvparten av lagretter og tingretter ikke klarer å overholde Stortingets mål for saksbehandlingstid. Situasjonen har blitt såpass prekær at representanter for Dommerforeningen har ropt varsko. For tingrettene handler dette om en presset hverdag der hovedfokus omfatter å gjennomføre rettsmøter og skrive avgjørelser. De årlige kuttene regjeringa har gjennomført, har vært en stor belastning for dem som arbeider der, og jeg håper de legger godt merke til hva statsråden har sagt i dagens debatt.

De har heller ikke hatt noe digitaliseringsprosjekt å støtte seg til. Situasjonen er blitt så krevende at Domstol-

administrasjonen skal kutte 127 stillinger innen 2020. Kuttet går direkte ut over dem som bedriver dømmende virksomhet. Det er nemlig lite byråkrati i domstolene, selv om statsråden har lagt dette til grunn i det tidligere skriftlige svaret til meg i vinter. Vi skal få mer igjen for skattepengene, som det ble skrevet. Men det vi får igjen for skattepengene, er at behandlingstida vil gå opp, og at tilbudet til publikum vil bli dårligere ved regjeringas såkalte effektiviseringsreform. Man oppnår altså ikke mer effektivitet – tvert imot.

Og når det gjelder debattene som har vært her før i dag, vedrørende straff: Vi må også ta med oss den belastningen det er for ofrene å måtte vente på at en sak skal ferdigbehandles i domstolen. Derfor er det viktig at dersom den såkalte effektiviseringsreformen skal ha noen som helst legitimitet, må alle tingrettene få delta i digitalisering av domstolene. Dette handler om struktur og strukturendringer i sin ytterste forstand, for når de ikke greier å overholde tidsfristene, er det veldig fort gjort å legge ned de «dårligste» tingrettene etter hvert, som også statsråden var inne på i sitt svar.

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:36:23]: Jeg synes det er prisverdig at Senterpartiet tar til orde for digitalisering. Jeg skulle ønske at Senterpartiet også i andre saker viste like stor iver etter å bruke digitale verktøy og legge til rette for det, slik vi f.eks. er i ferd med å gjennomføre når vi innfører politireformen.

Det er helt riktig at det ligger store gevinster i å gjennomføre digitalisering. Domstoladministrasjonens beregninger viser at gevinstene knyttet til digitale domstoler vil bli stor. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten, målt i netto nåverdi, er beregnet til nesten 150 mill. kr. I tillegg er flere effektiviseringstiltak under planlegging. Jeg har allerede nevnt opptak i retten, som vil kunne effektivisere ankebehandlingen i lagmannsretten betydelig, dersom det gjøres endringer i straffeprosessloven. Jeg har også nevnt utvalget som skal utrede fremtidig domstolstruktur. Domstolstrukturen er for fragmentert, og det er i dag vanskelig for Domstoladministrasjonen å fordele ressursene i domstolene på en effektiv måte. Avvikling av juryordningen vil også på sikt bidra til lavere saksbehandlingstid i lagmannsretten. Regjeringen jobber også med ytterligere endringer i straffeprosessloven, og det pågår et prøveprosjekt for hurtigbehandling av straffesaker i Oslo.

Problemstillingen er ikke at det ikke foregår viktige tiltak, at det ikke gjennomføres viktige prosjekter, og at vi ikke gjør det moderniseringsarbeidet som er tvingende nødvendig, og som alle deler av offentlig sektor må gjennom. Men jeg tror man skal være forsiktig med å gå for raskt frem. Offentlig sektor har gjort seg en del erfaringer når man har gjort nettopp det. Derfor er det klokt at man tar tiden til rådighet, bruker den godt, gjennomfører det trinnvis – nettopp slik regjeringen har lagt opp til, og som jeg oppfatter at det er bred tilslutning til i denne salen. Det vil på sikt styrke domstolene i deres arbeid. Det vil redusere saksbehandlingstiden. Det vil bety enda bedre kvalitet, og det vil selvfølgelig også legge til rette for mer effektiv bruk av skattebetalernes penger.

Jeg har ikke på noen som helst slags måte konkludert om hvordan domstolstrukturen skal se ut i fremtiden. Det er derfor dette skal utredes, det er derfor dette arbeidet skal

utredes godt og grundig før man eventuelt gjør endringer i det.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [17:39:30]: På meg virket det faktisk nesten som om statsråden hadde konkludert, når vi tenker på replikkordskiftet som han hadde med representanten Klinge i stad.

Det statsråden sier, er at dette er klokt, og at det er lurt å ta tiden til hjelp. Det kan godt hende. Det er veldig lurt å bruke god tid når en skal gjøre et digitaliseringsprosjekt. Det som er uklokt her, er at regjeringa på den ene sida forventer effektivisering og avbyråkratisering av de minste tingrettene, og på den andre sida får de ikke ta del i digitaliseringsprosjektet. Det er det som er uklokt i regjeringas vedtak. Hadde regjeringa sagt at ja, dere som tar del i det store digitaliseringsprosjektet, må forvente et kutt, mens dere som ikke tar del i det, dere behøver ikke å forvente det kuttet – da hadde det vært noe klokskap i det. Slik som dette framstår nå, er det rett og slett uklokt.

Og vi vet jo at etter som årene går, og når da de minste tingrettene ikke klarer å levere på de målene som Stortinget har satt, blir det i neste omgang lett – først for Domstoladministrasjonen og deretter for regjeringa – å si til dem at da trenger vi å slå sammen tingrettene, for dere oppnår ikke de målene som Stortinget har satt. Det er en sentraliseringslogikk innenfor dette området, som med alt annet denne regjeringa har holdt på med de siste fire årene. Små og effektive tingretter nærmere der folk bor, er rett og slett ikke noe mål.

Når statsråden sier at vi har en altfor fragmentert struktur, lurer jeg faktisk på hva statsråden egentlig mener med det. Er det virkelig til hinder? Jeg har til gode å se at det er til hinder for god saksbehandling ute i Distrikts-Norge. Det tror ikke jeg det er, for det som drives der ute, er faktisk saksbehandling, og de har nesten ingen byråkrater som hjelper dem med det de driver med.

Så jeg synes ikke dette er noe klokt. Jeg synes rett og slett det er uklokt, og jeg håper at de som sitter ute og jobber i denne etaten, har merket seg det som er blitt sagt i dag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 20.

Sak nr. 21 [17:41:45]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Kari Henriksen, Lene Vågslid og Jorodd Asphjell om innføring av tjenestenummer for ansatte i kriminalomsorgen (Innst. 413 S (2016–2017), jf. Dokument 8:146 S (2016–2017))

Ulf Leirstein (FrP) [17:42:19] (ordfører for saken): Representantforslaget som justiskomiteen har hatt til behandling, tar opp en meget viktig problemstilling, og jeg er absolutt veldig tilfreds med at regjeringen, gjennom Kriminalomsorgsdirektoratet, har satt i gang en prosess for bedre å verne fengselsbetjentenes navn og identitet.

Forslaget foreslår innføring av et tjenestenummer, og det bør kunne kombineres med relevante endringer i arbeidslogger som sikrer de ansatte anonymitet. Kriminalomsorgsdirektoratet ser problemstillingen i en større sammenheng i det arbeidet de driver med, og ønsker også å se

på virkemidler for bl.a. å skjule registreringsnumre på de ansattes biler. Dette er en ambisjon et flertall i komiteen slutter seg til. Samtidig er det viktig å understreke at vanskeligheter med å få alt på plass ikke må brukes som noe argument for ikke å innføre enkeltstående tiltak. Det å kunne innføre et tjenestenummer framfor å bruke navn er noe flertallet i komiteen er veldig tydelig på bør kunne gjennomføres.

Slik justiskomiteen ser det, haster det med å innføre tjenestenummer og endringer i systemet for arbeidslogger. Samtidig er det, som jeg sa, ikke slik at alle tiltak behøver å gjennomføres samtidig. Ulike prosesser kan kreve ulik grad av forberedelse, og tidslinjen for raskest mulig gjennomføring vil derfor kunne være forskjellig.

Komiteen er veldig tydelig i denne saken og har sluttet seg til representantforslaget. Den har også en veldig klar bestilling – enstemmig fra komiteen – om at man ønsker dette gjennomført fortest mulig, og ber om at regjeringen kommer tilbake med sine konklusjoner så raskt som mulig, og senest høsten 2017.

Jeg har selv vært rundt og besøkt mange ansatte – og for øvrig også innsatte – i norske fengsler. De ansattes organisasjoner har vært veldig opptatt av det, og derfor synes jeg det er bra at det er fremmet forslag om å få fortgang i arbeidet. Jeg er også glad for at Kriminalomsorgsdirektoratet og regjeringen har vært veldig tydelig på at dette er noe man tar på alvor. Dette kan virke som en liten sak, men den er viktig for å imøtekomme det de ansatte har sagt kan være med på å bedre sikkerheten for dem. Så jeg er veldig glad for og stolt over at vi har en samlet komité som kommer med denne bestillingen, og jeg opplever at regjeringen er klar til å kunne gjennomføre dette.

Kari Henriksen (A) [17:45:00]: Jeg vil først takke saksordføreren for et godt samarbeid. Det er veldig bra at vi har et samstemt ønske om å få dette på plass.

Det er riktig, som saksordføreren sa, at ansattes organisasjoner har jobbet hardt og lenge for å få gehør for at tjenestenummer må innføres for ansatte i kriminalomsorgen. Jeg vil berømme de tillitsvalgte og organisasjonene som har stått på i denne saken.

Arbeiderpartiet har vært enig med de ansattes organisasjoner, og det manglende politiske engasjementet for å få dette på plass fra Høyre-Fremskrittsparti-regjeringas side gjorde at vi så det som nødvendig å fremme et eget forslag for å få det innført.

Det kan være flere årsaker til hva som er bakgrunnen for den store økningen i vold- og trusselhendelser i norsk kriminalomsorg. Noen forhold som sannsynligvis spiller inn, er resultatet av flere års moderne straffegjennomføring i tråd med St.meld. nr. 37 for 2007–2008, nemlig at flere soner med fotlenke og i åpne fengsler, i tråd med målet om å sørge for et mer individuelt tilpasset soningsnivå. De som soner i lukkede fengsler, er oftere dømt for alvorlig, organisert kriminalitet og har oftere alvorlige psykiske sykdommer og rusavhengighet. Det faktum at Høyre-Fremskrittsparti-regjeringa har kuttet i bevilgningen gjennom ABE-reformen, har, sier ansatte, ført til mindre aktivt oppfølgingsarbeid ute i avdelingene.

Så etter min mening er det mange forhold som må forbedres i neste stortingsperiode, men nå behandler vi et tiltak som kan forbedre situasjonen for ansatte slik den er i

dag – noe de ansatte selv har pekt på som en nødvendig løsning.

For Arbeiderpartiet er det viktig at politikken i Norge legger til rette for og stimulerer til vekst i antall arbeidsplasser, slik at folk får trygghet for å ha en jobb å gå til. Like viktig er det for Arbeiderpartiet at når man har en jobb, skal de ansatte være trygge i den jobben de har.

Ansatte i kriminalomsorgen har i lang tid pekt på utfordringer med utrygghet. Vi vet at trussel- og voldsnivået er økt dramatisk i kriminalomsorgen under denne regjeringa. Denne utviklingen burde utløst et stort politisk engasjement. Likevel har dagens regjering ikke engasjert seg nevneverdig før mars/april 2017, og jeg må si at den nye justisministeren virker mer lydhør enn sin forgjenger. Det er bra.

Det er også bra at Kriminalomsorgsdirektoratet tok bekymringene fra de ansatte på alvor og satte i gang et arbeid for å innføre en ordning med tjenestenummer sammen med de ansattes organisasjoner. Når det er sagt, er det gledelig at flertallet på Stortinget har beveget seg i retning av Arbeiderpartiets syn, nemlig at øverste politiske organ i Norge – Stortinget – bør involvere seg i saker som omhandler kriminalomsorgen. Det er også gledelig at departementet i sitt brev til komiteen uttrykker at de vil følge saken opp når arbeidet i utvalget er ferdig.

Komiteen er samstemt i å be om at Stortinget skal få saken tilbake høsten 2017. Da kan et nytt storting vurdere resultatene av arbeidet og på den bakgrunn ta stilling til saken.

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:48:30]: Det som forslagsstillerne påpeker, er et viktig rettsikkerhetsprinsipp – at offentlighetsloven og personopplysningsloven også gjelder for innsatte i fengsel. Innsatte i norske fengsler har innsynsrett i dokumenter som omhandler dem selv, også vurderinger som er gjort for ilagte straffereaksjoner for brudd på regelverk, avslag på framstillinger og permisjoner m.v.

Representantforslaget viser til at det har vært en utvikling av volds- og trusselhendelser i norske fengsler fra 2011 til 2016, og at innføring av tjenestenummer for ansatte vil gi dem bedre beskyttelse.

Det er riktig at det har vært en sterk økning i registrerte volds- og trusselhendelser i kriminalomsorgen fra 2014 til 2016. Jeg deler bekymringen for et økt antall volds- og trusselepisoder. Samtidig er det positivt at det jobbes for å få opp registreringsbevissthet, slik at flere hendelser også blir registrert. Departementet følger utviklingen i vold og trusler nøye, bl.a. i styringsdialogen med Kriminalomsorgsdirektoratet.

Det er viktig å sette inn riktige tiltak for å minske vold og trusler mot ansatte. Det er også viktig at ansatte fortsatt er en medspiller som aktivt, sammen med de innsatte, skaper et naturlig og positivt miljø og godt samspill i fellesskap. Å tilbringe flere år i fengsel og kun benytte et nummer i dialogen med de ansatte vil kunne virke fremmedgjørende og bidra til det motsatte av det man ønsker å oppnå. Innsatte skal rehabiliteres i fengsel, og forutsetningen for dette er også gode relasjoner mellom betjentene og de innsatte. En åpen dialog gir grunnlag for bedre klima. Dette kan bidra til mindre vold og trusler enn om de innsatte ikke blir kjent med de ansatte. Dermed oppnås også en større trygghet i jobben.

Et tjenestenummer alene vil heller ikke fjerne alle muligheter for vold og trusler så lenge det bl.a. er innsynsrett i arbeidslogger hvor hendelser er registrert med den ansattes navn, og det er utsyn fra fengsel til parkeringsplassene der de ansattes biler er registrert med navn og adresse.

Som komiteen påpeker, må derfor også andre tiltak vurderes. Kriminalomsorgsdirektoratet vil etter dialog med de ansattes organisasjoner se nærmere på hvilke muligheter som finnes for bedre vern av de ansatte ved ulike tjenestehandlinger. Det er etablert en arbeidsgruppe som skal utrede spørsmålet. Arbeidsgruppen vil vurdere om tjenestenummer eller liknende sporbar anonym identitet skal benyttes i enkelte typer situasjoner og hendelser. Arbeidsgruppen tar sikte på å legge fram et forslag i løpet av denne høsten.

Jeg er opptatt av ansattes sikkerhet og har forståelse for deres bekymringer. Jeg vil derfor følge opp denne problemstillingen og vurdere ytterligere tiltak når Kriminalomsorgsdirektoratet har kommet med sin vurdering etter arbeidsgruppens utredning, og jeg vil komme tilbake til saken på egnet måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21.

Sak nr. 22 [17:52:25]

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til 1) godtakelse av forordning (EU) nr. 1077/2011 om opprettelse av et europeisk byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer mv., 2) inngåelse av avtale mellom EU og Norge, Island, Sveits og Liechtenstein om deltagelse i Det europeiske byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet (Innst. 414 S (2016–2017), jf. Prop. 132 S (2016–2017))

Kari Henriksen (A) [17:53:19] (ordfører for saken): Denne saken handler om at det er opprettet et europeisk byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer på området frihet, sikkerhet og rettferdighet, samt inngåelse av tilhørende tilleggsavtale.

Opprettelsen av Byrået er en forbedring av systemenes drift, og utvikling av nye store IT-systemer er også til Norges fordel. Gjennom den framforhandlede tilleggsavtalen får Norge en begrenset stemmerett i styret for Byrået, og Norges økonomiske bidrag vil følge den alminnelige formelen for beregning av Norges økonomiske bidrag i Schengen-samarbeidet og Eurodac.

Forordningen medfører ikke noe behov for lov- eller forskriftsendringer, men deltakelse i Byrået krever bevilgningsvedtak og Stortingets samtykke til godtakelsen av rettsakten, og tilleggsavtalen er nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 andre ledd.

En enstemmig komité, bortsett fra Senterpartiet, står bak innstillingen, og jeg går ut fra at Senterpartiet vil redegjøre for sitt syn i saken.

Jenny Klinge (Sp) [17:54:35]: Eg skal vere forfriskande kort.

Dei tidlegare tilknytingsavtalene Noreg har med EU, omfattar ikkje aktiviteten til nye EU-organ som blir utvikla innanfor rammeverket av Schengen- og Eurodac-relaterte tiltak. Derfor vart det i april 2016 forhandla fram ein

eigen tilleggsavtale mellom EU og Noreg, som skal regulere deltakinga i Byrået. Dette inkluderer mellom anna deltaking i styret og rådgjevande komitear, det finansielle bidraget og handsaming av personell frå Noreg.

Årsaka til at Senterpartiet ikkje stemmer for denne proposisjonen, er at det ikkje er kome noka avklaring frå EU-domstolen om stemmerettsreglane i det heile tatt er i tråd med EU-retten. Eg meiner ikkje det er rett at vi på dette tidspunktet skal gi fullmakt til å reforhandle avtalen, nettopp fordi vi ikkje veit om han er i strid med EU-retten. I proposisjonen står det at det berre er dersom ein reforhandle avtale krev løyvingsvedtak, at saka igjen skal bli lagt fram for Stortinget. I realiteten veit vi ikkje kva vi stemmer for i dag, og Senterpartiet meiner derfor at regjeringa må vente og fremje saka på nytt etter at EU-domstolen har avklara spørsmålet.

Det er verdt å merke seg at heller ikkje EU-kommisjonen vil signere avtalen før EU-domstolen har uttalt seg.

Eg tek med dette opp framlegget frå Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Jenny Klinge har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Statsråd Per-Willy Amundsen [17:55:58]: Europa har gjennom nye forkastelige og feige terrorangrep i Storbritannia igjen fått føle på kroppen at enkelte miljøer ikke står tilbake når det gjelder å påføre andre død, skade og sorg.

Ingen nasjon klarer alene å bekjempe radikal islam og den tilsynelatende økende viljen til å begå terrorhandlinger. Det å skulle forebygge terrorhandlinger krever tvert imot et tett internasjonalt samarbeid på flere nivåer og over flere sektorer. I EU er dette blant de høyest prioriterte områdene, og det var senest oppe på forrige ukes rådsmøte for justis- og innenriksministrene. Jeg vil poengtere at regjeringen gjennom vår deltakelse og vårt gode samarbeid med EU på området for justis- og innenriksaker er med på å levere norsk politikk en tryggere hverdag for borgerne.

Både for å forebygge og for å bekjempe må vi sikre at de etatene som trenger det, over landegrensene har tilgang til nødvendig informasjon til rett tid. Relevant informasjon formidles i dag i stor grad via elektroniske systemer. For å profesjonalisere både utviklingen av nye store IT-systemer og den operative forvaltningen av eksisterende systemer opprettet EU i 2011 et særskilt byrå til disse formålene, det såkalte eu-LISA. Dagens sentrale IT-systemer på justis- og innenriksfeltet forvaltes nå derfor av eu-LISA. Det gjelder Schengen Information System, SIS, visuminformasjonssystemet, VIS, og Eurodac, database for sammenligning av fingeravtrykk i forbindelse med søknader om asyl.

EUs mål på dette fagfeltet er å skape et samlet og strategisk syn på IT-utvikling på justis- og innenriksfeltet. Nye IT-systemer er under drøftelse og utvikling. Disse vil etter hvert bli lagt til Byrået.

Byrået understøtter gjennom sin operative forvaltning og utvikling av nye IT-systemer EUs politikk vedrørende asyl, migrasjon og grensekontroll. Vi snakker her om helt sentrale elementer i arbeidet for indre trygghet og sikkerhet innen EU/Schengen-området. For at Norge skal kunne delta i Byråets styre og på den måten kunne delta i den strategiske utviklingen, måtte det fremforhandles en egen tilleggsavtale med EU. Opprettelsen av eu-LISA er riktig nok en videreutvikling av Schengen- og Eurodac-regelver-

ket, men nye EU-organer som opprettes innen rammen av disse, omfattes ikke av vår tilknytningsavtale. Avtalen om norsk deltakelse i eu-LISA ble ferdigforhandlet i april 2016. En rekke av forholdene som avtalen regulerer, er omtalt i tidligere avtaler om norsk deltakelse i andre EU-byråer.

Hovedspørsmålet denne gangen var i hvilken grad Norge og de øvrige av de Schengen-tilknyttede landene skulle kunne avgi stemme i Byråets styre og rådgivende gruppe.

EU har sagt at de ønsker å forelegge avtalen for EU-domstolen når samtlige Schengen-tilknyttede land har notifisert forordningen. EU-domstolen vil da bli bedt om å vurdere om bestemmelsen om stemmerett er forenlig med EU-retten. Dersom domstolen kommer til at reglene er i strid med EU-retten, vil avtalen måtte reforhandles. I motsatt fall kan avtalen undertegnes og tre i kraft. Skulle en reforhandlet avtale kreve bevilgningsvedtak som avviker vesentlig fra utkastet som er lagt frem i proposisjonen, vil saken selvsagt bli forelagt Stortinget på nytt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 22.

Sak nr. 23 [18:00:43]

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Olaug V. Bollestad, Anders Tyvand, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak for å beskytte barn mot pornografi (Innst. 433 S (2016–2017), jf. Dokument 8:74 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders B. Werp (H) [18:01:56] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å gi honnør til forslagsstillerne for å ta opp et tema der jeg er kjent med at et samlet storting deler intensjonene bak forslagene 100 pst.

Det er fire forslag. Jeg vil dele dem i to kategorier, hvor den første kategorien er forslag som går på at vi skal skaffe informasjon og arbeide holdningsskapende og kunnskapsbasert for å se på hvilke tiltak vi kan gjøre innenfor lovverket i dag og med de virkemidler vi har for å redusere barns eksponering for pornografi. Det er en intensjon jeg tror alle deler. Spesielt internett har gjort at dette fenomenet blir mer tilgjengelig. Barn eksponeres i større grad enn før. Det er det ingen som ønsker.

Den andre kategorien tiltak i forslaget går på ulike virkemidler knyttet til å blokkere eller å filtrere tilgangen som barn har til pornografi. Når det gjelder denne siste kategorien, kommer Høyre og Fremskrittspartiet ikke til å støtte disse forslagene. Vi er, som sagt, helt innforstått med at intensjonen bak forslagene er den aller beste, men når det gjelder ulike typer blokkering, er denne type informasjon,

bilder og hendelser ikke ulovlig. Vi er bekymret dersom vi skal passere grensen for myndighetsinitiert filtrering av noe som altså ikke er ulovlig, men som er uønsket. Vi er bekymret for at vi kan passere en grense som både blir prinsipielt vanskelig å forholde seg til i senere saker, og der vi i verste fall åpner opp for annen type sensur av andre uønskede fenomener, som vi også med de beste intensjoner ønsker å begrense eksponeringen av.

Det er derfor vi stemmer mot innstillingens II og III om å kontakte internettleverandører og å se på mulighetene for å blokkere internetttilgang.

Når det gjelder forslaget fra de nevnte representanter som står bak representantforslaget, om også å blokkere grunnskolenes tilgang til disse sidene, skjønner vi naturligvis hvorfor det forslaget ligger på bordet. Men her er det viktig også å forholde seg til at det er kommunene som er skoleeiere. Etter min kunnskap om og kjennskap til norske kommuner i rollen som skoleeiere er de minst like opptatt av å begrense denne tilgangen som vi er. Men det er forskjell på at vi som storting går inn og pålegger, og at de selv gjør det som ligger på deres bord, og som er deres ansvar med hensyn til å sikre sine datasystemer mot tilgang til pornografi. Samtidig er de som skoleeiere også de nærmeste til å jobbe både holdningsskapende og verdibasert for å understreke i sin informasjon at dette ikke er ønsket – derfor har vi lagt inn noen begrensninger. Men at vi som nasjonalforsamling skal passere den streken, mener vi er i en annen kategori, og den streken ønsker vi ikke å passere.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:06:39]: La meg først takke saksordføreren for nok en grundig jobb. Jeg er takknemlig for at en samlet komité støtter det viktigste forslaget vårt om et eget utvalg.

Internett er et gode vi skal verne om. Det bidrar til økt demokrati og mulighet for den enkelte til å ytre seg og delta i samfunnsdebatten. Men det foregår også mye som ikke er bra på nettet, og som da spesielt ikke er egnet for barn. Risikoen for at barn eksponeres for pornografi, barnemishandling, voldtekter og andre seksualiserte kriminelle handlinger, er dessverre stor. Det er derfor på tide at det iverksettes tiltak for å beskytte barna våre mot pornografi og økt seksualisering.

Det er selvsagt foreldrene som har hovedansvaret. De har, og vil alltid ha, det viktigste ansvaret for barna og deres bruk av pornografi. Men vi som politikere har også et ansvar. Alkohol er f.eks. et lovlig rusmiddel for voksne, men det er forbudt for barn, og i tillegg er det mange restriksjoner for voksne. Ingen vil foreslå å fjerne disse reguleringene selv om barn først og fremst er foreldrenes ansvar. Å beskytte barn fra porno er et felles ansvar der foreldre og politikere må stå sammen.

Jeg er derfor glad for at en samlet justiskomite har gitt sin tilslutning til forslaget vårt om å sette ned et tverrfaglig utvalg, som skal finne nye tiltak som i større grad kan beskytte barna våre mot pornografi og økt seksualisering. Jeg er likevel forundret over at det nå ser ut til, selv om det er flertall i innstillingen, at vi ikke vil få flertall i denne salen for de andre forslagene våre som vil kunne beskytte barna våre på internett, og da spesielt de yngste barna.

Flere barn begynner å se porno før de har hatt sin første skoledag. En strengere regulering er selvsagt ingen garanti for at barn ikke vil få tilgang til pornografi, men poenget er å sette terskelen høyere, som vi i dag f.eks. gjør nettopp

med barn og alkohol, eller at en setter pornoblader på en hylle høyere oppe, gjerne med mørke glass foran, nettopp for å beskytte barn.

Forslaget vårt bygger på tiltak som David Cameron innførte i Storbritannia. Han inviterte internettleverandørene til å tilby sine kunder et forhåndsinnstilt filter som bl.a. kunne blokkere barns tilgang til pornografi. Dette har de fire største internettleverandørene nå innført, og kundene får et spørsmål når de installerer ruterer om de ønsker å slå på filteret eller ikke.

I Norge finnes det filtre, men ofte er det ikke så enkelt tilgjengelig og ofte installeres det på den enkelte nettleser og ikke på ruterer. Forslaget vårt vil gå ut på at vi ønsker at man skal gå i dialog med internettleverandørene, sånn at de tilbyr kundene sine et slikt filter. Det vil være en mulighet for den enkelte og ikke noe tvang. Derfor snevrer vi ikke inn ytringsfriheten, slik noen hevder.

Vi har også foreslått at skoler skal innføre pornofilter. Barn som har slike filtre hjemme, skal ikke kunne bli eksponert for pornografi på skolen. Det er fristende å si at når logikken er at det kun er foreldrenes ansvar, hva da med skolene? Det er mange arbeidsplasser som har ulike sperre, enten det er til Facebook eller til pornografi, og jeg mener det er helt naturlig at en også tar diskusjonen i skolen. Jeg følger logikken i Høyre og Fremskrittspartiets argumentasjon om at intensjonen i forslaget skal ivaretas av den enkelte skoleeier. Men i merknadene påpeker de at det er viktig også at skoleeier har en aktiv holdning til dette ut fra lokale forhold. Jeg må si jeg stiller meg undrende til hvilke lokale forhold som her gjør seg gjeldende. Alle barn bør beskyttes fra pornografi og seksuelle overgrep på nett, uavhengig av hvor de bor i landet.

Det er nå tatt viktige steg for å innføre alderskontroll på filmer og serier på nett. Det er bra. Men jeg mener det må få konsekvenser for bransjer som ser bort fra dette. Kristelig Folkeparti har derfor foreslått at regjeringen skal vurdere blokkering av pornografiske nettsteder som ikke innfører aldersgrense for besøkende, som de nå gjør i Storbritannia. Denne alderskontrollen vil selvsagt eldre barn komme seg rundt, men poenget er å sette terskelen høyere og gjøre at barn ikke blir ufrivillig eksponert for porno. Dessverre har ikke dette forslaget fått flertall. Når bransjen selv ikke tar ansvar, må vi som politikere kreve at de tar ansvar.

Barn må i større grad beskyttes mot pornografi. Seksualundervisningen må bedres. Det er viktig, men dette har vi allerede foreslått og fått gjennomslag for. Det er ingen motsetning mellom reguleringer og undervisning. Jeg sier ja takk til begge deler.

Jeg tar opp det forslaget som Kristelig Folkeparti står alene om.

Presidenten: Da har representanten Kjell Ingolf Ropstad tatt opp det forslaget han refererte til.

Hadia Tajik (A) [18:11:57](leiar i komiteen): Eg vil gjerne takka representanten frå Kristeleg Folkeparti for initiativet og forslaget og for at han på den måten reiser ein viktig diskusjon om korleis barn og ungdom vert utsette for seksualisering og inntrykk knytte til seksualisering i relativt ung alder og på veldig mange flater. Å sjå det i ein større kontekst, meiner me er viktig. Det handlar sjølvsagt – som fleire av dei andre representantane har

vore inne på – om førebygging, det handlar om haldnings-skaping. Det handlar sjølvsagt om at foreldre må ta si rolle, og at det òg er ein del av oppsedaransvaret kva ein tillet at ungane vert eksponerte for og ikkje.

Det er i det heile på det reine at den seksualiseringa barn og unge vert utsette for, ikkje er noko ein først og fremst kan regulera seg vekk ifrå, men det er samtidig mogleg å reisa nokre politiske initiativ. Difor er eg glad for at Arbeidarpartiet saman med Kristeleg Folkeparti og SV ønskjer å stemma for II og III, som handlar om at ein går i dialog med internettleverandørane for å sikra internettbrukarar enkel tilgang til nettverksfilter som kan blokkera tilgangen til pornografi for ungane, og at grunnskulen skal kunna blokkera tilgangen til pornografi for elevane i skuletida.

Eg vil understreka at det er viktig at denne typen initiativ ikkje grip inn i ytringsfriheten, som er eit viktig prinsipp, og at me ikkje ønskjer at det skal vera ei utvikling i retning av ei statlig filtrering av informasjon eller bilete ein ikkje ønskjer folk skal sjå. Difor er heller ikkje dei initiativa som vert skisserte her, meint å vera statleg filtrering, men altså ein dialog med internettleverandørane og ikkje minst ei enklare moglegheit for brukarane – anten det er privatpersonar eller skular – til å velja vekk å verta eksponerte for denne typen seksualisering som barn og unge vert utsette for.

Det er bakgrunnen for at Arbeidarpartiet støttar I, II og III.

Iselin Nybø (V) [18:14:28]: Jeg har lyst til å komme med en stemmeforklaring på vegne av Venstre.

I likhet med saksordfører Werp ønsker jeg å understreke at det på ingen måte er ønskelig at unger utsettes for verken pornografi eller økt seksualisering. Det er sånn sett en viktig sak Kristelig Folkeparti tar opp, og det er viktig også at vi som samfunn er bevisst på det og jobber mot at barn og unge – ufrivillig i mange tilfeller – blir utsatt for det.

Venstre kommer til å stemme for I fordi vi ønsker også at det skal settes ned et tverrfaglig utvalg. Da har vi forventninger om at et slikt utvalg kan se på denne problemstillingen med et ganske bredt mandat og på et bredere sett med felt enn bare det som nevnes i de øvrige romertallsforslagene, og at utvalget også kan komme med forslag til vedtak. Så må vi selvfølgelig, etter at det utvalget har gjort sin jobb og kommet med sine anbefalinger, vurdere dem.

Venstre kommer i dag ikke til å gå inn for II og III. Bare for å knytte noen kommentarer til det siden det nå blir stilt spørsmål om hvorvidt dette er spørsmål om ytringsfrihet eller ikke:

Når det gjelder II, som handler om å oppfordre internettleverandørene til å ha et filter tilgjengelig, oppfatter jeg for det første at det er ganske tilgjengelig med et slikt filter for dem som ønsker det. Jeg oppfatter heller ikke at dette nødvendigvis er et ytringsfrihetsspørsmål, for det er jo ikke noen som skal pålegge noen å ha et slikt filter, men vår skepsis knytter seg til at Stortinget skal pålegge en leverandør en slik dialog om noe som i utgangspunktet er helt lovlig. Jeg er helt enig i at alle internettleverandører bør ha et slikt filter enkelt tilgjengelig, men jeg synes det er en terskel å skulle pålegge regjeringen å ta et møte med internettleverandørene om en slik sak. Derfor velger vi ikke å gå for II.

Når det gjelder III, er det heller ikke vanskelig å være enig i at barn og unge ikke bør utsettes for pornografi i skoletiden, men jeg ser på det som et ansvar for skoleeierne. Jeg ser på det som relativt enkelt for dem å håndtere dette internt på sin skole eller i sin kommune, og lokaldemokratiet må også gjelde i de tilfellene der vi mener de burde ta tak i en problemstilling. Så jeg ser det ikke som naturlig at Stortinget skal pålegge kommunene å blokkere dette for sine skoler. Det er en debatt jeg mener kommunene må ta for seg selv, og at politikerne der i så fall får bestemme at de ønsker slike filtre eller blokkeringer på sine datamaskiner på skolene.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [18:17:50]: Jeg mener det er viktig i debatten å skille ut det som er misbruk og lovbrudd og groteske overgrep mot barn eller andre. Det er en selvfølge at vi skal beskytte barn mot det, men det gjør vi først og fremst gjennom politiet og gjennom også å ha et system som kan følge opp ofre for overgrep.

Jeg synes dette er en viktig diskusjon, fordi den må settes inn i en større sammenheng, hvor vi kanskje ser en tiltakende seksualisering av kulturen vår. Da er det også viktig å huske at sex og samliv er bra, det er fint, det er noe de fleste av oss setter pris på. Seksualisering er noe annet. Seksualisering er når man reduserer mennesket og enkeltmennesker til bare kropp, og når man gjør samliv til noe teknisk. Det som kjennetegner en seksualisert kultur, er nettopp et sånt teknisk, instrumentelt syn på kropp. Det er ikke sikkert at holdningene der ute er verre enn de har vært tidligere, men inntrykkene og bombardementet er så mye større fordi vi er tilgjengelige, alle sammen, 24 timer i døgnet.

Så er det nok å si det åpenbare, banale poenget, men det er allikevel verdt å si at den viktigste barrieren mot dette jo ikke er lovreguleringer eller filtre, men den interne barrieren som den enkelte har. Det er normer, det er verdier, det er støtte fra familie og venner, det er kanskje til og med en post-it-lapp på et speil et eller annet sted som forteller at verdier ikke har noe med hva slags kropp man har.

Arbeidet med å beskytte barn og unge mot pornografi og seksualisert kultur og dårlig kroppsbilde må først og fremst derfor skje gjennom holdningsskapende arbeid og gjennom en god seksualundervisning. Holdningsskapende arbeid dreier seg ikke bare om det man får i skolen, det dreier seg om hva vi som samfunn gjør, og ikke minst hva voksne mennesker gjør.

Jeg har lyst til å si litt om hva regjeringen har tenkt å gjøre. En ting er at vi på skole- og utdanningssiden nå har sørget for at både i barnehagelærer- og lærerutdanningen er det klart og tydelig at alle barnehagelærere og lærere skal lære om vold og seksuelle overgrep og hvordan de kan oppdage det og forebygge det. Men det er også sånn at vi skal fornye alle læreplanene i skolen, og i forbindelse med det har Stortinget og regjeringen ønsket å løfte frem tre fagovergripende temaer, hvorav ett er folkehelse og livsmestring. Nå skal vi selvfølgelig være forsiktige med å putte alle gode intensjoner inn i et slikt fagovergripende tema, men ett av poengene er nettopp å bidra til at elevene får kunnskap, kompetanse og holdninger som bidrar til å fremme helse, både kroppslig helse og psykisk helse, og bidrar til at de kan håndtere ulike utfordringer i livet. Blant dem er å lære å sette grenser og lære å respektere andres

grenser. Det er Utdanningsdirektoratet som håndterer den prosessen.

Så er det, som flere har sagt, i dag opp til den enkelte skole eller kommune om de ønsker å blokkere for at elever får tilgang til pornografi i skoletiden på skolens trådløse nett. Jeg vil bare føye til at også her gjelder en annen viktig regel. Det er vanskelig å overvåke mobilbruken til elevene hvert sekund, men hvis det skjer i timen, er den viktigste barrieren mot dette lærere som bruker de digitale verktøyene på en god måte, og det er å sikre at hvis mobilen er oppe – og det burde den i utgangspunktet ikke være – eller pc-en er oppe, er det fordi den skal brukes til arbeid, ikke bare stå oppe uten noen spesiell grunn. Det forutsetter altså at kommunene følger opp dette, og at de er bevisste problemstillingen.

Før øvrig mener jeg – kanskje ikke overraskende – at regjeringspartiene har kloke vurderinger av hva de støtter og ikke støtter i denne saken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:21:58]: Først vil jeg takke statsråden for et veldig godt innlegg. Jeg skal innrømme at jeg hadde ham litt langt bak i hodet da jeg skrev forslagene, og derfor sto det ikke som et eget fag i skolen, eller at skolen skulle ordne alt. Men som jeg understreket i mitt innlegg, er vi også godt fornøyd med det arbeidet som er på gang, som statsråden viste til, når det gjelder livsmestring og folkehelse og å håndtere grensesetting osv. Det var justiskomiteen også veldig opptatt av når det gjaldt opptrappingsplanen for å bekjempe vold og overgrep.

Men jeg vil gjerne utfordre statsråden, for han er en person som blir lyttet til i det offentlige rom: David Cameron, som jeg viste til i mitt innlegg, og som selvsagt også er en inspirator for meg for å fremme en del av disse forslagene, sa at ikke bare som politiker, men som far var det viktig for ham at samfunnet tok et oppgjør, og derfor har han fremmet en rekke forslag. Han selv gikk i dialog med internett-leverandørene osv. Så blir det sagt her fra representanten Nybø at hun ikke vil støtte et forslag der vi tvinger regjeringen eller statsråden til å ta den dialogen. Men ønsker statsråd Røe Isaksen å ta på seg den rollen enten å ta sårne møter eller å bekjempe eksponering av vold og porno på den måten?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [18:23:20]: Selvfølgelig er dette noe som engasjerer også som forelder eller som onkel eller som tante eller hva det nå skal være. Men jeg er opptatt av at det ikke er slik at det fins enkle reguleringsløsninger på alle store samfunnsproblemer vi står overfor. Politikken kan bidra, men det er ikke sikkert at et filter eller en dialog er det som skal til.

Så har i og for seg ikke jeg noe imot at det offentlige samarbeider med private. Det kan ofte være fornuftig, og det kan ofte være fornuftig at det offentlige stiller spørsmål, at det offentlige, i hvert fall politikere, bidrar til å få oppmerksomhet rundt et område. Men da er det også verdt å nevne at dersom dette føles som et prekært tema, er det noe som vi som samfunnsborgere og som kunder i disse selskapene må ta opp.

Men jeg mener – igjen – at det aller viktigste skolen kan gjøre, er å ha lærere som er godt trent, profesjonelle, kan

håndtere dette, og at skolen også bidrar til det Kristelig Folkeparti har vært veldig opptatt av, nemlig et verdiløft i forbindelse med at vi fornyer verdidokumentet til skolen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [18:24:29]: Takk for svaret.

Jeg er, som jeg også sa i mitt innlegg, helt enig i det. Skolen har en kjempeviktig rolle, og foreldrene ikke minst, og som statsråden var inne på, er det kompasset innvendig hos den enkelte elev eller det enkelte barn som er det viktigste, sånn at de blir trent opp til å ta gode valg.

Men – og det var statsråden også inne på i sitt innlegg – det handler om holdninger i samfunnet. Jeg innrømmer glatt at når jeg reiser denne typen forslag og debatter, er det ikke det kjekkeste jeg gjør, men jeg tror også at det påvirker. Sånn som statsråden snakker om post-it-lapper som sier at man har en verdi for den man er, ikke for det man er – det er ekstremt viktig at det kommer ut. Derfor tror jeg også at en aktiv statsråd på dette feltet vil bety noe. Og derfor tror jeg også at filtrering ikke nødvendigvis vil løse alt, men jeg tror det kan ha en effekt, i hvert fall for de yngste barna.

Så er jeg helt enig i at man ikke skal ha noen myndighetskontroll, men det aktivt å ha dialog og utfordre Canal Digital, Altibox eller hva det enn er for noe, til å ta enda større steg, tror jeg er viktig, og jeg tror myndighetene skal ha den rollen og ikke bare overlate det til foreldre, skole eller andre.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [18:25:36]: Nå er ikke jeg noen – jeg kan ikke si ekspert på pornografi, men det jeg skulle si, er at jeg ikke er ekspert på nettfiltertechnologi, og det er delvis også fordi jeg har barn som er såpass små at det ikke er noen problemstilling. Men det er i dag nettfilter tilgjengelig for dem som ønsker å bruke det.

Jeg skal ikke si at man ikke kan ta initiativ til eller snakke om det hvis det er arenaer hvor det er naturlig å snakke med nettleverandøren om hvordan de forholder seg til dette. Det er ikke noen problemer med det, for jeg mener at dette er en viktig problemstilling. Det som nok gjør at det blir vanskeligere, er at dette berører også en større diskusjon om hvor mye bånd vi som myndigheter skal legge på ytringsfriheten. Nå forstår alle at det er ikke full frihet på en skole, det er ikke sånn at man har ytringsfrihet i et klasserom til å skrike ut hva man vil, eller surfe på hva man vil. Det gjelder i og for seg også i friminuttene – det er noen kjøreregler. Men den diskusjonen mener jeg nok det blir tatt litt for lett på i de konkrete forslagene her.

Presidenten: Replikskiftet er over.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 23.

Sak nr. 24 [18:26:47]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Humaniora i Norge (Innst. 426 S (2016–2017), jf. Meld. St. 25 (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Vinje (H) [18:27:25] (ordfører for saken): Hva skal vi med humaniora? Dette spørsmålet er tittelen på en rapport om de humanistiske fagenes situasjon i Norge som ble utgitt av Fritt Ord i 2014. Rapporten er skrevet av en arbeidsgruppe ledet av Tore Rem og Helge Jordheim. Det er ingen offisiell utredning, men den stiller spørsmål som: Hva skal vi med litteratur, og kunst, og historie og språk? I boken drøftes situasjonen til de humanistiske fagene i det norske samfunn, og de spiller inn forslag til mulige kursendringer og tiltak for å styrke norsk humaniora i møte med dagens og fremtidens utfordringer. For som samfunn er det ingen tvil om at vi faktisk har behov for humanistisk kunnskap.

Den meldingen vi diskuterer i dag, Humaniora i Norge, er et svar på hvordan regjeringen ser for seg at samfunns-potensialet i de humanistiske fagene kan utløses fullt ut i møte med vår tids store spørsmål, i nærings- og kulturlivet, i skolen og f.eks. også i en sentral samfunnsinstitusjon som Forsvaret.

Dette er det første politiske dokumentet som gir en helhetlig gjennomgang av humaniorafeltet i Norge. Men meldingen føyer seg inn i en lang rekke med ambisiøse saker fra regjeringen som dreier seg om høyere utdanning og forskning. For Høyre er det en forutsetning for å møte samfunnets komplekse utfordringer at vi bygger ny kunnskap og evner å koble eksisterende kunnskap fra ulike fagfelt.

Jeg vil som saksordfører benytte anledningen til å takke komiteen for godt samarbeid under behandlingen. Komiteen merker seg at meldingen beskriver virkeligheten og utfordringene for feltet på en god måte, og at humanistene sitter med kunnskap og ferdigheter som brukes altfor lite i arbeidet med å håndtere de store utfordringene i samfunnet.

Hensikten med meldingen er nettopp å legge til rette for at potensialet i de humanistiske fagene kan utløses bedre i samfunns- og arbeidslivet og i skolen.

I meldingen trekker regjeringen frem de klimatiske, demografiske og teknologiske endringene vi møter, som områder der behovene for mer og bedre humanistisk kunnskap og kompetanse er betydelige, og problematiserer hvordan fagene kan bidra til å møte disse utfordringene.

Et viktig grep i meldingen er å tilrettelegge for at humaniora bidrar sterkere i de store forskningsprogrammene, samtidig som meldingen tar på alvor at de humanistiske fagene er mest relevante når de vurderes på sine egne premisser. Andre målsettinger i meldingen er styrket akademisk kvalitet i den humanistiske forskningen, bedre muligheter for humanistiske kandidater på arbeidsmarkedet og en bedre kobling mellom akademisk humaniora og skolen.

Prioriteringene og tiltakene som regjeringen legger frem for humanistisk forskning og utdanning i denne meldingen, er i tråd med de langsiktige prioriteringene i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og målene i kvalitetsmeldingen for høyere utdanning, som vi diskuterte i forrige uke.

Langtidsplanen inneholder både generelle prioriteringer for kvalitet og mer tematiske prioriteringer for å møte vår tids store utfordringer. Dette er også tilnærmingen i humaniorameldingen, der regjeringen først drøfter generelle rammer for å heve kvalitet, og deretter behov for humaniora på tematiske områder.

Et samfunn er alltid i bevegelse, og derfor er det også nødvendig med politiske endringer og justeringer. Men det er også nødvendig med endringer både ved de humanistiske forsknings- og utdanningsinstitusjonene og i det samfunns- og arbeidslivet som skal ta i bruk humanistisk kunnskap formidlet gjennom forskningsresultater og kandidater.

I Norge har vi helt siden annen verdenskrig hatt klare politiske forventninger og krav til fag som naturvitenskap, teknologi, ingeniørfag og matematikk. Store offentlige investeringer er gjort i laboratorier og utstyr. Samfunnsvitenskapelige fag har også vært gjenstand for stor politisk interesse.

Men vi har ikke hatt tilsvarende politiske forventninger eller krav til humaniora. Det får vi nå. Meldingen inneholder tiltak for at det politiske rammeverket vi har, skal passe bedre til humanioras egenart. Den synliggjør at det ikke bare er på universiteter og høyskoler det utføres viktig humanistisk forskning, men også i arkiver, biblioteker, museer og forskningsinstitutter.

Avslutningsvis vil jeg komme med et godt eksempel på hva vi kanskje vil se mer av i fremtiden. I formiddag besøkte jeg Olympiatoppen, der jeg møtte toppidrettsjefen i Norges idrettsforbund, Tore Øvrebø. Han er utdannet filosof, han er selv tidligere toppidrettsutøver, og han bruker sin kompetanse til fulle i topplederjobben, der han skal bidra til å bygge opp norske idrettsutøvere på internasjonalt toppnivå for å hente inn de gjeveste medaljene i internasjonale mesterskap.

Det er en erkjennelse at humanistene sitter med kunnskap og ferdigheter og verktøy som også brukes for lite i arbeidet med å håndtere store samfunnsutfordringer – ikke for at humanistene skal endre sin egenart, men fordi de sitter på perspektiver vi er helt avhengige av. Hvis vi ser oss rundt i dagens verden på klimaendringer, migrasjon og raske teknologiskifter, er vi raskt inne på spørsmål som identitet, verdier, religion, kultur og etikk, altså humanistiske perspektiver. Mange av disse problemstillingene springer ut av hvordan mennesker oppfører seg. For å forstå deres motiver må vi også vite noe om forestillingene om verden.

Kort sagt: Humaniorafagene er av avgjørende betydning hvis vi skal kunne navigere godt gjennom noen av de endringene vi står overfor som samfunn. Denne meldingen svarer godt på utfordringene, og i rulleringen av langtidsplanen, som kommer til høsten, vil disse perspektivene ses i sammenheng.

Marianne Aasen (A) [18:32:59]: Takk til saksordføreren for det gode arbeidet i komiteen. Der er det stor grad av enighet, men det er noen punkter jeg har lyst til å nev-

ne, hvor vi skiller litt lag. Arbeiderpartiet mener vi bør forsterke humaniorafagene for alle. Begrunnelsen er som følger:

Forskningsbasert utdanning innebærer at studenter bør få innføring i vitenskapelig forskningsmetode, grunnleggende vitenskapsteori, forskningsetikk og akademisk drøfting. Dette er noe av det viktigste humaniorafagene kan bidra med i andre utdanninger. Evnen til kritisk tenkning, innsikt i vitenskapsteori, respekt for og innsikt i andre fag og evnen til å jobbe tverrfaglig er om mulig viktigere enn noensinne. Det bør derfor være egne emner, og institusjonene bør ikke tenke at dette skal bli ivaretatt innenfor de enkelte fagene. Målet om studentaktiv forskning forsterker også behovet for at alle studenter, uansett hva de studerer, tidlig utvikler evne til kritisk refleksjon og kildekritikk.

Dessuten har jeg lyst til å nevne noe annet, nemlig digitaliseringen. Den kommer til å forandre arbeidsoppgavene vi alle sammen møter. Grunnleggende IKT-kompetanse er nødvendig i alle fag, også humaniora. Derfor bør vi ha grunnleggende IKT-kompetanse som utvikles og tilpasses den enkelte utdanning, også humaniorafagene. Vi mener at universitetene og høyskolene bør ta ansvaret for å designe utdanningsløp som ivaretar dette på en god måte.

Litt av bakgrunnen for denne meldingen er spørsmålet: Hva skal man egentlig med humaniora? At spørsmålet stilles, betyr at det er ekstremt viktig å utvikle relevante koblinger til arbeidslivet gjennom utdanningen. Det kan synes som at det ikke er godt nok i dag. Relevant arbeidserfaring og praksis er viktig for å få jobb etter fullført utdanning. Arbeidsgiverne etterlyser også mer kompetanse innen prosjektledelse, tverrfaglighet og samarbeidsevne, ifølge NT-NUs arbeidsgiverundersøkelse. Spørsmålet er jo om man får nok av dette hvis man velger et humaniorafag.

Ordningen med utplassering, praksis og internships underveis i studietiden bør brukes i større grad også innen disse fagene, og jeg skulle ønske det var omtalt i enda større grad i meldingen. Studentene bør i større grad også skrive oppgaver som er relevante for arbeidslivet, gjerne med utgangspunkt i virkelighetsnære problemstillinger og samfunnsutfordringer i samarbeid med samfunns- og arbeidsliv.

Ulike former for praksis, arbeidslivstilknypning og arbeidslivsrelevante oppgaver vil kunne bidra til bedre kvalitet i utdanningen og at motivasjonen øker, fordi utdanningene oppleves som mer relevante. På den måten vil også overgangen til arbeidslivet bli enklere for studentene, samtidig som flere vil oppdage fagenes relevans og bli klar over egne ferdigheter. Her mener nok Arbeiderpartiet at meldingen er for svak.

Tverrfaglighet, kritisk tenkning, koblinger mellom ulike fagfelt – alle her i denne salen kjenner til at vi har vært borti det før når det gjelder Ludvigsen-utvalget. Vi ønsker å dyrke det i grunnskolen. Vi ønsker å få det inn gjennom ungdomsskolen og på videregående opplæring, og det er en selvfølge at studentene også må beherske det. Da bør institusjonene i større grad enn de gjør nå, legge til rette for tverrfaglige valg, og det bør vi som politikere støtte.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [18:36:54]: Vi i Fremskrittspartiet er svært fornøyd med humaniorameldingen, og Fremskrittspartiet har vært en pådriver for å få en egen melding på dette området.

Prioriteringene og tiltakene regjeringen legger fram for humanistisk forskning og utdanning i denne meldingen, er i tråd med de langsiktige prioriteringene i Meld. St. 7 for 2014–2015, Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024 og målene i Meld. St. 16 for 2016–2017, Kultur for kvalitet i høyere utdanning.

Hensikten med meldingen er å stimulere til ytterligere kvalitetsutvikling av humaniora i Norge. Det må stilles tydeligere forventninger til humaniora, både når det gjelder forskningens samfunnsrelevans, dens faginterne relevans og utdanningens arbeidslivsrelevans.

Humaniorafagene må lenger fram i bevisstheten vår. I store forsknings- og innovasjonsprogrammer er det viktig at fagpanelene blir bredt sammensatt, med tilstrekkelig kompetanse til å vurdere også humanistiske bidrag eller tverrfaglige bidrag der humaniora inngår som en viktig del. Humanistiske fagmiljøer forsker på og underviser i dagsaktuelle temaer, og vår problemforståelse og problemløsning vil samlet sett bli bedre dersom humanistene i større grad bidrar til kunnskapsutvikling og utdanning for å møte de store samfunnsutfordringene.

All aktivitet i skolen har også et humanistisk grunnlag med bakgrunn i at opplæringslovens formålparagraf slår fast at skolen skal «opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring», og: «Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapet til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon.»

Jeg skal ikke ramse opp alle tiltakene og initiativene i meldingen. Jeg vil i stedet reflektere litt over viktigheten av de humanistiske fagene. På sitt beste gjør humanistiske fag oss i stand til å forstå vår fortid og samtid, de bidrar til å fremme kritisk tenkning om makt og myndigheter og til dypere innsikt i språk, kultur og verdier. Det ligger i humanioras natur at kjappe markedsrettede forskningsresultater er vanskelig å få til. Humanioras styrke ligger i det langsiktige perspektivet.

Innenfor økonomi, juss og realfag kan man i større grad enn innen humanistisk akademia produsere kommersiell forskning, der nytteverdien er enkel å få øye på. Slik er det ikke innenfor humaniora. Vi kan derfor ikke bare legge kortsiktige og overfladiske nytteperspektiver til grunn. Fra oldtidens Hellas, via opplysningstiden og til vår tid har prinsippene om hvordan akademisk arbeid skal utføres, utviklet seg. Sentralt i dagens humanistiske, demokratiske tradisjon er vektleggingen av den frie forskningen. Akademia skal ikke være et kritikkløst verktøy for styresmakterne. Nettopp i sammenheng med fri og kritisk tenkning har humaniora en viktig rolle å spille. Humaniora lærer oss å tenke, å forstå tekster og bilder og ikke minst å være kritiske.

Men her vil jeg som utdanningspolitiker samtidig komme med en oppfordring til humaniorafagenes talsmenn. De har nemlig en stor utfordring. Humanistene må bli flinkere til å selge seg selv, til å fortelle hvorfor humaniora er nyttig. Tenk på den betydningen språkfagene egentlig har i dagens globaliserte samfunn, eller hvor viktig det er med kulturforståelsen, eller hvor viktig det er å ha kunnskap om fortiden, om ideologi og filosofi, om nasjonale kulturer og verdisyn. I dagens situasjon er det mange mørke skyer i horisonten. Her har humaniora en viktig rolle å spille, og den rollen må humanistene selv bli flinkere til å formulere, slik at også vi politikere på Stortinget og i regjeringen i

større grad får øynene opp for hvor viktig humaniora er, slik at man evner å tilføre fagene ressurser på en god måte.

Fremskrittspartiet ser verdien i de humanistiske fagene og er glad for denne meldingen. Framover vil vi gjerne ha en mer aktiv dialog med aktørene innen humaniora. Dette forutsetter vilje til dialog og nytenkning hos begge partene – både fra humanistene og fra oss politikere. På den måten kan vi sammen styrke hele Utdannings- og Forsknings-Norge.

Anders Tyvand (KrF) [18:41:48]: Regjeringspartiene og samarbeidspartiene har gjort mye for å løfte høyere utdanning og forskning i denne stortingsperioden, og jeg vil gi regjeringen ros for nå også å ha lagt fram en stortingsmelding om humaniora i Norge. Jeg vil også si takk til saksordføreren både for en god jobb i komiteen og ikke minst for en god gjennomgang av innholdet i meldingen.

Dette er jo ikke den stortingsmeldingen som har avdekket de helt store motsetningene mellom de ulike politiske partiene. Tvert imot er det en samlet komité som slutter opp om de fleste av tiltakene i meldingen, og det er flott. Da skal ikke jeg bruke veldig mye tid på dette heller, men jeg har lyst til å nevne et par ting.

Det ene gjelder språk. Det er flott at regjeringen vil innlemme videreutdanning i spansk, tysk og fransk i strategien Kompetanse for kvalitet, og det er et godt forslag å utvide bachelorgraden til fire år for språk som det er spesielt tidkrevende å lære. Så regner jeg med at statsråden har merket seg flertallsmerknaden i innstillingen om at det da også må følge tilstrekkelig finansiering med.

Det er viktig at studenter innen humaniora får muligheten til en god kobling til arbeidslivet gjennom utdanningen sin, og det er ikke minst behov for flere praksisplasser i skolen. Derfor vil jeg vise til forslaget til vedtak fra Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV om å be regjeringen iverksette tiltak slik at fylker og kommuner i større grad oppretter praksisplasser i skolen for studenter innen humaniora. Dette er noe jeg hadde håpet at regjeringspartiene også ville støtte.

Til slutt vil jeg bare veldig kort kommentere en merknad i innstillingen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre om at det bør innføres en form for ex.phil. og ex.fac. på alle utdanninger som er omfattet av universitets- og høyskoleloven. Det mener jeg det ikke er behov for. Kanskje bør vi heller vektlegge dannelsesperspektivet tynge i grunnopplæringen og sørge for at grunnskolen ikke blir for smal. Det var Kristelig Folkeparti også opptatt av da vi la føringer for fornyelsen av læreplanverket, men det å kreve at alle, uansett hvilken utdanning de skal ta, også må studere litt filosofi og idéhistorie, mener jeg er en dårlig idé. Jeg har heller aldri hørt Senterpartiet foreslå det før, f.eks. når vi har diskutert hvordan vi kan legge skole og utdanning bedre til rette for de praktisk motiverte studentene, men nå ønsker altså partiet seg det. Det mener jeg er en akademisering av de praktisk rettede profesjonsutdanningene, og det mener jeg er feil vei å gå.

Men dette er en god og viktig stortingsmelding, og jeg er veldig glad for at en samlet komité så tydelig sier at de humanistiske fagene er viktige.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [18:45:12]: Det er veldig bra at det blir lagt fram en melding om humaniorafagene. Det er et godt forsøk på å vekte opp verdien av disse

fagene, som politisk har havnet litt i skyggenes dal og fått langt mindre oppmerksomhet enn teknologi og realfag de siste årene – dette til tross for at også disse fagene har betydning når det gjelder å bidra med svar og løsninger på de store samfunnsutfordringene vi står overfor. Klima- og miljøutfordringer, befolkningsvekst, kulturforståelse, migrasjon, krig og konflikter er områder der vi ikke kan regne oss fram til en løsning, vi trenger en videre forståelse for å finne utfordringer og definere løsninger. Derfor er det bra at det legges fram en stortingsmelding. Så blir det opp til den videre oppfølgingen om sektoren lykkes med dette.

Mulighetene for å bidra tyngre i de store forskningsprogrammene er et viktig signal. Det er viktig at Forskningsrådet sørger for å utvikle programmer som retter seg inn mot humaniora, både i universitets- og høyskolesektoren og i instituttsektoren. Intensjonen om at kandidater fra de humanistiske fagene må kobles bedre med arbeidslivet og spesifikt mot utdanningssektoren, er også viktig og noe departementet må følge opp videre med den enkelte institusjon og overfor det enkelte fag.

Som jeg sa da vi behandlet meldingen om kvalitet i høyere utdanning, kan finansieringsordningen for UH-sektoren bli utfordrende. Studier innenfor denne sektoren bærer preg av at det i mindre grad fullføres hele grader, og at det heller tas studiepoeng i enkeltfag. Det betyr at evnen til å «overleve» i UH-institusjonene for disse fagene blir mer krevende med det nye systemet. Derfor har Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet bedt om at departementet følger utviklingen nøye. Det er veldig viktig at vi ikke får en slik utilsiktet effekt.

Vi lever i en digital tidsalder. Mange av oss har sikkert sittet og fulgt med i tv-serien «Hvem tror du at du er?». Her legger NRK, arkivsektoren, bibliotekene og museene ned et stort arbeid for å finne familiehistorien og samfunnshistorien til kjente mennesker. Jeg synes serien er et veldig godt eksempel på betydningen av fag som ivaretar vår kulturhistorie og vår kollektive hukommelse gjennom arkiver, historieforståelse og fortellinger. Det er veldig viktig at denne dokumentasjonen av våre levde liv blir digitalisert og gjort tilgjengelig for folk flest og for historisk forskning på mange felt.

I høringen som komiteen hadde, ble språkfagenes situasjon spesielt tatt opp. Enkelte språk anses som vanskeligere enn andre å lære for nordmenn, og det har vært ytre ønske om å utvide bachelorgraden fra tre til fire år. Dette støtter Senterpartiet. Det er også veldig viktig at det følger nok penger med til en slik utviding dersom det blir vedtatt.

I tillegg til de ekstra vanskelige språkene er det viktig å sørge for å utdanne nok kandidater innenfor de mer «vanlige» språkfagene, som fransk, spansk, tysk og engelsk. I grunnskolen i dag er nesten halvparten av dem som underviser i engelsk, uten formelle studiepoeng. Det er ikke bra for et fag som vi forventer at elevene skal lære allerede fra første trinn. Det er noe bedre i videregående, men også der er det store behov.

Til slutt: Vi går mot et valg. Her om dagen fikk jeg et spørsmål om vi kunne være sikre på at det var trygt å stemme ved høstens valg. Jeg antar at det ble tenkt på hacking, men like viktig er det å være obs på falske nyheter. Det kan bli en utfordring til høsten for de politiske partiene. En «sannhet» kan skapes og deles og føre til utspill fra andre partier og opphaukede debatter som faktisk ikke trenger å

ha rot i virkeligheten. Derfor er det viktigere enn noen gang med kritisk tenkning. I tillegg er det vesentlig at man i alle fag, også innen humaniora, har digital kompetanse, og det er vel her vi i hvert fall har tenkt at vi skal kunne ta i bruk ex.phil. eller ex.fac. for dem som skal ta høyere utdanning.

I meldinga om kvalitet i høyere utdanning var det tre områder som var veldig viktige. Det var gjennomstrømming, relevans og nærhet til arbeidslivet. Det er verdt å nevne også i behandlingen av denne meldinga at institusjonene må være opptatt av tett oppfølging av studentene. De må sørge for at forskningen er relevant, og at kandidatene er relevante for arbeidslivet. Vi savner, som flere, mer inngående diskusjon og konkrete forslag om hvordan regjeringen har tenkt å sørge for dette.

Helt til slutt: kort innom de praktisk-estetiske fagene. Det er synd at meldinga ikke tar opp i seg disse fagene, da flere av de praktiske og estetiske fagene er humanistiske fag. På NHOs konferanse fredag før helga var de praktisk-estetiske fagenes stilling i skolen et tema. Det er svært viktig å løfte fram også disse fagene, slik at vi i framtida ikke blir stående uten faglærte lærere. Blir ikke disse fagene løftet, får vi en fattigere skole. Humanistene er viktige også for å sørge for at vi får den brede skolen mange av oss ønsker seg.

Jeg tar opp forslag nr. 2, på vegne av Senterpartiet, Venstre og SV.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [18:50:27]: Vi har de siste få årene vært vitne til en framvekst av populistiske bevegelser i Europa og USA, som har det til felles at de får næring ved å bygge ned respekten for kunnskap. Det går ut over forskere eller fagfolk på ulike felt, som f.eks. klima, folk som jobber i offentlig sektor, menneskerettigheter, naturforvaltning og barnevern. I flere land går det også ut over tilliten til uavhengige domstoler og den frie pressen. Samtidig med at dette skjer i USA og Europa, endres medieoffentligheten ganske dramatisk, spesielt kan vi se det med de sosiale mediernes framvekst og med de redigerte mediernes relative tilbakegang. Det gir store muligheter for en bredere debatt, men det stiller samtidig store krav til samfunnsforståelse, kunnskap om kilder og kritisk tenkning, og ikke minst digital kompetanse.

Tidligere folkelige politiske bevegelser som hadde det til felles med dagens populisme at de vokste fram i opposisjon mot eliter, hadde spredning av kunnskap som mål. I Norge resulterte det bl.a. i innføringen av folkeskolen og folkeopplysningsprosjekter. Løsningen når kunnskap er under press, er mer kunnskap til alle. Det er svaret også denne gangen. Derfor er det veldig bra at vi får en melding om humaniora, ikke minst at den kommer nå.

Det er jo, som flere har vært inne på, bred politisk enighet om det som ligger i meldingen. Samtidig ser vi alle at det er noen utfordringer vi står overfor framover. Det pekes på at det er behov for mer forskning, og at det er behov for mer samarbeid på tvers. I dag skjer mye på viktige arenaer som universitets- og høyskolesektoren. Men det er også andre steder vi må løfte humaniora og betydningen av det arbeidet som skjer der. Da snakker vi om f.eks. biblioteker, arkiver, museer, kunst- og kulturforvaltning. Poten-

sialet for å løfte humaniora også der og la dem få lov til å ta en del av det arbeidet som ligger foran oss, er absolutt til stede, ikke minst i samarbeid med UH-sektoren.

Som flere har vært inne på, står vi foran store utfordringer innenfor både integrering, migrasjon, store teknologiske skifter, utfordringer innen miljø, bærekraft osv. Det er viktige problemstillinger, og selv om vi ikke skal snakke ned andre profesjoner eller andre fag, er det klart at humaniora også har sin posisjon i dette og må ta en rolle i løsningen av de framtidige utfordringene vi som land og samfunn står overfor.

Venstre er enig i at det er viktig med tettere samarbeid mellom humaniora og lærerutdanningene. Men det er også viktig at det er samarbeid begge veier. Humanioramiljøene må også delta mer aktivt i utviklingen av norsk skole, og det kan de gjøre både gjennom læreplanene og – ikke minst – gjennom læremiddelarbeidet. Det er bakgrunnen for at Venstre støtter forslaget om at utvikling av læremidler skal inkluderes i meritteringssystemet for universiteter og høyskoler. Vi mener dette er en viktig jobb.

Komiteen skiller litt lag når det gjelder dette med ex.phil. og ex.fac. – om det skal være obligatorisk for alle utdanninger som er omfattet av UH-loven. I dag er det slik at ex.phil. ikke kreves ved de statlige høyskolene for å oppnå en bachelorgrad. Ex.fac. kreves i noen tilfeller, for noen fag eller fakulteter. Grunnen til at Venstre ønsker å løfte opp dette, er at vi mener det er viktig å bli mer bevisst på vitenskapens grunnleggende utfordringer, og at det er viktig at vi trener våre studenter i kritisk og selvstendig tenkning. Ikke minst er det viktig hvis vi ser det i lys av diskusjonen om den synkende graden av respekt for vitenskap, forskning og kunnskap.

Vi kommer til å stemme for forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, der vi også er med i merknadene i forkant, som handler om å utrede hvordan man kan organisere egne emner om kritisk tenkning, innsikt i vitenskapsteori og kildekritikk i alle høyere utdanninger. Vi ser på det som en selvfølge at man ikke lager ett program som skal gjelde for alle. Det er selvfølgelig mulig å tilpasse tilbudet til den studieretningen man har valgt.

Audun Lysbakken (SV) [18:55:42]: Humanioras store styrke er å forstå, analysere og fortolke mennesker, kultur og samfunn. Derfor må humaniora være en viktig premissleverandør for den offentlige debatten, og arbeidslivet må bli flinkere til å benytte humanistisk kompetanse på nye felt og overfor andre fagmiljøer og ulike bransjer.

Dessverre går denne stortingsmeldingen for lite inn i diskusjonen om hvordan relevansen kan bedres og god praksis deles mellom humaniorafagene. Det er en klar svakhet at meldingen ikke tydeligere viser hvordan arbeidslivsrelevansen innen humaniorafagene kan og bør styrkes. Det er mange gode analyser i meldingen, men den er samtidig preget av få konkrete virkemidler og svar på de utfordringene som humaniorafagene står i. SV er f.eks. bekymret for at den nye finansieringsordningen for universiteter og høyskoler kan slå uheldig ut for flere av fagene innenfor humaniora. Det skyldes at fullførte bachelor- og mastergrader belønnes, men ikke studiepoengene, sånn som det var tidligere, og det frykter vi kan gå ut over mindre fag, som språkfagene.

Interessen for humanistiske fag skapes i skolen, og hvis elevenes evne til kritisk og analytisk tenkning, kreativitet

og dannelse styrkes, må skolen legge et bredt kunnskaps-syn til grunn for sitt arbeid. Dessverre bidrar denne regjeringen til å innsnevre kunnskapssynet i skolen og redusere lærernes faglige handlingsrom og mulighet til å skape en mer praktisk og variert skoledag, der alle barn med sine ulike forutsetninger kan ha like gode muligheter til å lykkes.

Det ser vi bl.a. når det gjelder prioriteringen av de praktisk-estetiske fagene, for de er også humanistiske fag. De praktisk-estetiske fagene må styrkes i skolen, og det er en svakhet ved meldingen at den ikke inneholder omtale av disse fagene. Det er av stor verdi for samfunnet vårt at det finnes kompetanse til å skape kunstneriske og kulturelle uttrykk, og det har stor betydning for skolen og arbeidslivet vårt at respekten og rommet for den praktiske læringen styrkes på hver eneste skole i Norge.

Det er innenfor de praktisk-estetiske fagene at andelen lærere som mangler fordypning i faget, er størst. Derfor har SV ved flere anledninger fremmet forslag om å innføre kompetansekrav for lærere som skal undervise i praktisk-estetiske fag, og om at det skal være obligatorisk med ett praktisk-estetisk fag i grunnskolelærerutdanningen. Dessuten har Stortinget allerede bedt om en plan for hvordan de praktisk-estetiske fagene, herunder også de praktisk-estetiske fagene i skolen, kan styrkes på kort og lang sikt. Planen må bl.a. omhandle rekruttering av kvalifiserte lærere til disse fagene, og det er symptomatisk for det synet på læring og kunnskap som har vært styrende under denne regjeringen, at det arbeidet ikke er prioritert.

Vi støtter meldingens ambisjon om at humanister i større grad skal delta i utviklingen av læremidler i skolefagene. Det er likevel en utfordring at det ikke finnes incentiver i høyere utdanning som gir uttelling for læremiddelutvikling. For å nå den ambisjonen, og for å stimulere til kvalitet i utviklingen av lærebøker og andre læremidler, mener SV at et relevant tiltak kan være å inkludere læremiddelutvikling i meritteringssystemet i universitets- og høyskolesektoren, sånn at vi på den måten kan stimulere til at forskere og fagpersoner i større grad velger å lage læremidler. Sammen med flere andre partier har vi derfor fremmet forslag om det.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:00:22]: Dette er første gang det har kommet en helhetlig politisk gjennomgang av humanistisk utdanning og forskning i Norge, og det er jeg ganske stolt av. Grunnen til det er selvfølgelig at humaniora er en underutnyttet ressurs i møte med store samfunnsutfordringer. Jeg konstaterer at komiteen og Stortinget også er enig i det. Det er et veldig godt utgangspunkt, og det er en grundig og konstruktiv innstilling.

Særlig peker meldingen på relevansen for utfordringer knyttet til migrasjon, bærekraftig utvikling og nye teknologier som kan endre hele vår levemåte. Men humanistisk kunnskap er også aktuell på en lang rekke andre områder, ikke minst kan slik kunnskap utnyttes bedre i næringslivet.

Omtalen av de humanistiske fagene i tidligere forskningspolitiske dokumenter har ikke alltid vært særlig fremtredende, for å si det forsiktig. Kanskje som et resultat av dette er det klare indikasjoner på at de forskningspolitiske virkemidlene, kanskje særlig programmene og støtteordningene i Norges forskningsråd, ikke har vært tilstrekkelig tilpasset humanioras arbeidsmåter og særtrekk, og

det er noe av bakgrunnen for meldingen. Et av de viktigste grepene i meldingen er selvfølgelig da også at humaniora skal integreres bedre i programmene i Forskningsrådet, og da er det avgjørende at humaniorafagene ikke behandles som hjelpedisipliner eller støttefag, men integreres på sine egne premisser.

Forskning som er finansiert av det offentlige, bør være offentlig tilgjengelig, og åpen publisering er også en viktig del av forskningsinfrastrukturen. Regjeringen ønsker å være et forsiktig foregangsland på dette området. Med det mener vi at vi støtter målet om åpen publisering, men erkjenner at realistisk sett er det et stykke frem, og at vi ikke må lage ordninger som er til ugunst for norsk forskning på lengre sikt. Et viktig tiltak i meldingen er etableringen av en nasjonal konsortiemodell for finansiering av åpne norske tidsskrifter av høy kvalitet innenfor nettopp humaniora og samfunnsfag.

Språkfagene er også en viktig del av humaniora. Regjeringen ønsker å styrke både norsk, nynorsk og samisk – det burde vel stått bokmål, nynorsk og samisk – som samfunnsbærende språk i Norge, og samtidig kunnskapene i fremmedspråk. Å kunne et fremmedspråk handler både om å kjenne kulturen og også om å kunne sette ordene i kontekst og vite hvilken valør de har. Kjennskap til andre lands kulturer er nødvendig og verdifull kunnskap i alt internasjonalt samarbeid. Derfor inneholder meldingen en rekke tiltak for styrking av språkfagene.

Regjeringen har fått ros fra humanioramiljøene for at meldingen er skrevet på en måte de kan kjenne seg igjen i, og som viser forståelse for de humanistiske fagenes særtrekk og behov – at meldingen nettopp ikke har en forenklet, instrumentell innfallsvinkel til humaniora. En felles forståelse av de humanistiske fagenes situasjon og muligheter er et godt utgangspunkt for å finne frem til tiltak som kan styrke humanistisk utdanning og forskning, også båndene til arbeidsliv og skole. Så er det på dette området som på andre en balansegang fordi universiteter og høyskoler i Norge også nyter en høy grad av faglig, økonomisk og organisatorisk frihet, og det er en frihet som i det store tjener oss godt. De forventes å agere innenfor rammen av en helhetlig nasjonal politikk, der de samtidig har rom for å utvikle seg i henhold til egne strategier og prioriteringer. Derfor er denne meldingen ikke en innskrenkning av den akademiske friheten, og jeg er også glad for at komiteen understreker betydningen av fri og uavhengig forskning. Selvfølgelig betyr ikke det at ikke vi som folkevalgte, som fordeler midlene, kan ha meninger om f.eks. prioriterte områder, men forskningen skal være fri og uavhengig.

Jeg har formulert det som at denne meldingen ikke skal bære kopper med vann til humaniorafagene, men lede dem til den store elven hvor finansieringen faktisk er. Det gjelder ikke minst programmene i Forskningsrådet. Allikevel er det også sårnå at meldingen inneholder tiltak som koster penger. Det foreslås tiltak som krever friske midler, som f.eks. nasjonal konsortiemodell for innkjøp av tidsskrifter, utvidelse av Cristin til også å omfatte forskning utført ved arkiver, biblioteker, museer og kulturminneinstitusjoner og etter hvert også utvidelse av bachelorgraden i enkelte særlig vanskelige språk til fire år. Samtidig videreføres også en rekke tiltak og ordninger, som Program for samisk forskning, læremiddelstøtten til høyere utdanning og utvekslingsordningen for klasser på videregående skole.

Humaniorameldingen må altså ses i sammenheng med andre prosesser der det bevilges eller prioriteres. Ikke minst må den ses i sammenheng med langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, som skal revideres neste år. Da kommer humaniora til å få en større plass sammenlignet med gjeldende plan. Innholdsmessig hører meldingen også sammen med strukturmeldingen og kvalitetsmeldingen, som alle har som mål å heve kvaliteten i norsk forskning og utdanning.

Særlig kapittelet om humaniora og skolen har fått mye positiv respons. Det tyder på at mange kjenner seg igjen i situasjonsbeskrivelsen og er enig i at det trengs en mer aktiv tilnærming mellom de disiplin-faglige humanioramiljøene og fagmiljøene som jobber med innhold i skolen, først og fremst ved de ulike lærerutdanningene. Jeg vil for øvrig bare legge til at det er også her en balanse opp mot institusjonenes faglige autonomi, men departementet sender med denne meldingen et klart styringssignal, som vi forventer blir lyttet til og fulgt opp.

Et flertall i komiteen, som jeg foreløpig ikke har oppfattet at er et flertall i salen, har bedt regjeringen om å vurdere tiltak for å sikre praksisplasser i skolen til humaniorastudenter. Der vil jeg vise til at vi nylig har lagt frem en strategi for lærerutdanningene hvor nettopp praksisplasser i skolen diskuteres, og der vil det være naturlig for departementet, helt uavhengig av om det forslaget får flertall eller ikke, å vurdere også innholdet i det forslaget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marianne Aasen (A) [19:06:20]: Vi behandler nå en viktig melding. Det som har skjedd i universitets- og høyskolesektoren de siste årene, er at alle fag har blitt forskningsbaserte. Det er et gode. Det utvikler fagene, og vi får stadig flere mastergrader. Vi kommer til å få det bl.a. innenfor lærerutdanningen. Men det stiller også studentene foran nye utfordringer. Det blir sterkere forventninger og krav om at man har en dybdeforståelse av hva forskning er, og hva som ikke er forskning.

Hvordan mener statsråden at vi skal sikre at alle studenter har det verktøyet med seg, slik at de forstår dybden av og er i stand til å tolke og helst også være med på forskning? Politikk er å ville, og da lurar jeg på hvordan statsråden vil sikre at dette skjer på alle fag.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:07:23]: Jeg er helt enig i beskrivelsen til representanten Aasen. Derfor er det slik at der vi har kontroll over rammeplanene i departementet, f.eks. i lærerutdanningen, krever vi vitenskapelig metode. Det er helt riktig at vitenskapelig metode har en kjerne i seg som vil være lik for alle som skal drive med et eller annet fag som er forskningsbasert, og det er i praksis alle fag.

Jeg antar at representanten Aasen ønsker å pense meg inn på forslaget om en type obligatorisk ex.phil. og ex.fac. for alle som er omfattet av universitets- og høyskoleloven. Jeg er veldig glad i ex.phil. og ex.fac. ved universitetene. Men jeg er skeptisk til om det å pålegge også de nye profesjonsuniversitetene med hele sin fagbredde eller absolutt alle høyskoler å ha en type halvtårs eller heltårs ex.phil. og ex.fac. etter modell fra de gamle universitetene, er en god idé. Jeg mener at vitenskapelig metode må integreres i fagene.

Marianne Aasen (A) [19:08:26]: Ja, nå gikk kanskje statsråden lenger i å beskrive hva det skulle være enn det noen av forslagsstillerne har gjort. Men det er lett at slike problemstillinger drukner i de andre fagene, og at det, når det kommer til stykket, egentlig ikke er særlig undervisning om akkurat dette på profesjonsfag som har svak tradisjon for forsknings- og vitenskapsteori. Så da er jeg så uærbødig at jeg gjentar spørsmålet mitt: Hvordan skal han sikre at dette faktisk skjer? Nettopp forskning er jo svært viktig for statsråden, har jeg oppfattet i løpet av disse fire årene, og da er det helt avgjørende at alle studentene har klare tanker om hva det er.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:09:18]: Jeg skal forsøke å ikke gjenta svaret mitt. Men der vi lager rammeplanene, f.eks. i lærerutdanningen, krever vi at det skal være metodeundervisning også.

Jeg tror rett og slett at spørsmålet egentlig burde snus. Hvis det var slik at vi ikke en gang kunne ha tillit til at norske universiteter og høyskoler var interessert i å lære sine studenter grunnleggende vitenskapelig tenkemåte, som er selve fundamentet for at disse institusjonene eksisterer, opprettholdes og kan være dynamiske organisasjoner, så hadde vi hatt langt større problemer enn jeg tror. Det gir seg selv at svaret mitt på det er at det kan vi selvfølgelig være ganske sikre på at de også har en interesse av. Så jeg ønsker ikke en større detaljstyring eller mer rammeplanstyring f.eks. av flere fag enn det vi har i dag.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Norunn Tveiten Benestad (H) [19:10:31]: Vi har snart lagt tilbake hele denne regjeringssperioden – fire år der vi i utdanningspolitikken har hatt et sterkt fokus på forskning og høyere utdanning. Regjeringa har levert langtidsplan for forskning og høyere utdanning, strukturmeldinga for universitets- og høyskolesektoren, kvalitetsmeldinga for høyere utdanning og nå også humaniorameldinga. I tillegg har regjeringa levert en egen melding for høyere yrkesfaglig utdanning, fagskolene. Til sammen viser dette en bredde og styrke i innsatsen for å heve kvaliteten for høyere utdanning i Norge.

Vi er et lite land, og vi er et høykostland. Vi er avhengig av å utnytte kompetansen vår smart, og vårt viktigste fortrinn er vår evne til å utnytte og utvikle kompetanse og kunnskap. Vi er midt i et teknologisk skifte. Vi hyller grensesprengende teknologier. Samtidig gjennomfører vi et nødvendig realfagsløft. Men nettopp i denne settingen er jeg særlig glad for at kunnskapsministeren nå også løfter de humanistiske fagene. Og jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at humaniora fortjener større oppmerksomhet rundt sitt bidrag til samfunnets utvikling enn det de ofte blir til del.

Det blir sagt at et samfunn som kun interesserer seg for øyeblikket, nåtiden, økonomisk nytte og akutt problemløsning, ikke er levedyktig – men at også det å kjenne historien er avgjørende for å forstå sammenhengen i samfunnet. Jeg er enig når komiteen framhever den nødvendige balansen mellom arbeidslivsrelevans og dannelse. I en tid da vi har store utfordringer, som mange har vært inne på her, knyttet til både klima, globalisering, migrasjon, folkeforflytninger, konflikter og krig, produktivitet og nærings-

utvikling, er det på sin plass med en bredere debatt rundt humanioras bidrag til å forstå og løse de store samfunnsutfordringene. Det opplever jeg at nettopp denne meldingen gir et kjærkomment bidrag til.

Humaniorafagene har blitt kritisert for å leve sitt eget liv, på trygg avstand fra alt som heter næringsliv. Humanistene selv har tidvis ristet på hodet over at næringslivet ikke forstår hvilken kompetanse de besitter. Jeg har tidligere nevnt i denne sal at rektor på Universitetet i Agder nylig kunngjorde at han ville bruke dette året til å kartlegge hvordan alle studentene ved UiA kan få arbeidspraksis inn i studiene. Det vil være nyttig for kvaliteten på studiene. Samtidig vil det bidra til at fagmiljøene må tydeliggjøre og spisse sin kompetanse og sitt bidrag. Det vil være en spennende mulighet for humaniorafagene.

Med denne meldinga knytter vi nettopp humaniorafagene tettere på arbeidet med å løse noen av vår tids viktigste utfordringer. Det er kanskje meldingas viktigste bidrag.

Marianne Aasen (A) [19:13:38]: Jeg har en kort merknad til dette med å detaljstyre/ikke detaljstyre universiteter og høyskoler. Jeg tror ingen her egentlig er veldig klar for å lage rammeplaner for de fleste fag. Det er noe som hører med til sjeldenhetene. Men det som kanskje er et poeng, er at man understreker i debatten og i meldinga, og i merknadene som vi har lagt fram – for det er stort sett tekst og ikke så veldig mange konkrete forslag – det som flere i salen har tatt opp, nemlig hvor viktig kritisk tenkning er, hvor utrolig vesentlig det er, og det har blitt mer vesentlig den siste tiden, å forstå forskjell på dokumenterbare fakta og påstander. Jeg synes representanten Iselin Nybø hadde et veldig godt innlegg om det. Jeg hadde kanskje ønsket at statsråden i større grad hadde vektlagt akkurat den biten, at det trengs i absolutt alle fag, enten man studerer teknologi, språk, humaniora, samfunnsfag eller hva det måtte være.

Så vil jeg ta opp forslag nr. 1, som jeg burde gjort i det første innlegget mitt.

Presidenten: Representanten Marianne Aasen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kristin Vinje (H) [19:14:59]: Jeg vil bare veldig kort takke for en fin debatt og for en fin melding fra regjeringen, som har gjort at vi har fått opp diskusjonen om humanioras betydning i samfunnsutfordringene.

Så har jeg lyst til å kommentere akkurat det siste innlegget, som dreier seg om å utøve kritisk tenkning, og de spørsmålene som ble stilt til statsråden i replikkordskiftet, og minne om at det er nettopp hele poenget med alt det kvalitetsarbeidet regjeringen har gjort nå i de siste fire årene, ved å jobbe for å styrke kvaliteten i høyere utdanning og forskning gjennom langtidsplanen, gjennom strukturelle endringer og gjennom en egen stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning. Det er på den måten vi aller, aller best sikrer at vi har institusjoner som har høy kvalitet, og som sørger for å bidra med undervisning av høy kvalitet – som da også selvfølgelig inkluderer å lære bort evnen til kritisk tenkning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 24.

Sak nr. 25 [19:16:05]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen (Innst. 432 S (2016–2017), jf. Meld. St. 21 (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anders Tyvand (KrF) [19:16:42] (ordfører for saken): I dag behandler vi en stortingsmelding om lærelyst, tidlig innsats og kvalitet i skolen. Jeg vil begynne med å takke komiteen for et godt samarbeid.

Regjeringen peker i meldingen på at den norske skolen er inne i en positiv utvikling, men at det også er utfordringer. Sentrale tiltak i meldingen er å innføre en lovfestet plikt til tidlig innsats, styrket kompetanse i spesialpedagogikk i skolen og å innføre en nedre grense for skolekvalitet, der skoler som scorerer under den nedre grensen, skal få bistand fra et veilederkorps. Regjeringen vil på sikt vurdere å pålegge kommuner å ta imot hjelp fra slike veilederkorps.

Det foreslås også økt støtte til lokalt arbeid med kvalitetsutvikling og et innovasjonsfond for utprøving av tiltak og lokale forskningsprosjekter i skolen.

Partiene er enige om mye i innstillingen, men det er også uenighet om noen punkter. Jeg legger til grunn at de ulike partiene vil gjøre rede for sine standpunkter, og nå vil jeg gjøre rede for Kristelig Folkepartis syn på denne meldingen.

Jeg mener meldingen inneholder gode intensjoner, og også mange gode forslag. Det er en god idé å tydeliggjøre plikten til å gi intensivopplæring til elever som henger etter i lesing, skriving og regning. Jeg er glad for at en samlet komité støtter at dette skal være et lavterskeltilbud uten krav til omfattende saksbehandling. Den som har problemer med å knekke lesekode, har ikke alltid tid til å vente på utredninger og saksbehandling. Hjelpen må komme med en gang. Likevel er det viktig at dette ikke går ut over retten til en sakkyndig vurdering og enkeltvedtak om spesialundervisning.

Men det aller viktigste som må på plass for at elevene skal få den hjelpen de trenger så raskt som mulig, er lærere som har tid nok til å hjelpe dem. Derfor må vi få slutt på overfylte klasserom og lærere som må gå hjem etter endt arbeidsdag med dårlig samvittighet fordi de ikke rakk å hjelpe alle som trengte hjelp. Derfor trenger vi flere lærere, og Kristelig Folkeparti har fått et viktig gjennomslag i denne perioden: 1,3 mrd. kr i øremerkede midler til flere lærere i 1.–4. klasse. Alle norske kommuner har nå fått muligheten til å ansette flere lærere til de yngste elevene. Men vi trenger også en norm, klare regler som sier noe om hvor mange elever vi kan ha per lærer på hver skole, og vi trenger en norm på skolenivå og for hele grunnskolen, slik

Kristelig Folkeparti har foreslått to ganger i denne stortingsperioden.

Når vi vil gi lærerne mer tid til hvert enkelt barn, er det også viktig at vi klarer å rekruttere nok lærere. Det vil jeg eventuelt komme tilbake til i et senere innlegg i debatten.

Det er også viktig at de som har behov for spesialundervisning, får det, og det er viktig at de får hjelp av en pedagog som har kompetansen til å hjelpe dem. Det er en dårlig idé å la de elevene som har størst behov for hjelp, få hjelp av de minst kvalifiserte lærerne, men det er dessverre situasjonen mange steder i dag.

Regjeringen vil vurdere å innføre et videreutdannings-tilbud i spesialpedagogikk for lærere. Det er bra, men flertallet i komiteen har allerede foretatt en vurdering og slår fast i innstillingen at dette rett og slett må på plass.

Så synes jeg det er flott med et tilbud om statlig drahjelp til de kommunene og skolene som sliter litt ekstra med å få ordentlig sving på læringen. Vi skal stille kvalitetskrav til alle skoler, men vi vet at det er store variasjoner i hvor mye skolen faktisk bidrar med til elevenes læring.

Likevel mener jeg det er feil å identifisere hvilke skoler som trenger drahjelp, ved å innføre en kvantitativt fastsatt nedre grense som alle skoler skal vurderes etter. Kvantitativ informasjon må ikke bli det eneste målet på kvalitet.

Jeg tror vi kan klare å hjelpe de skolene som trenger hjelp, og å finne ut hvilke skoler det er, uten å innføre nok en nasjonal rangering av skoler med alle de negative konsekvensene det vil medføre.

Jeg tror at de skolene som sliter, vet det selv. Jeg tror at kommunene som sliter, vet det selv. Jeg tror Fylkesmannen med sin skolefaglige kompetanse også vet det, og jeg mener det må en skjønnsmessig vurdering til, basert på et bredere sett med indikatorer. Jeg håper derfor at forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om å innføre en oppfølgingsordning som bygger på et bredere sett med indikatorer som gjenspeiler skolens brede samfunnsoppdrag, i tillegg til Fylkesmannens skjønnsmessige vurderinger, vil få flertall.

Så vil jeg ta opp de forslagene i innstillingen som Kristelig Folkeparti er en del av.

Presidenten: Representanten Anders Tyvand har tatt opp de forslagene han refererte til.

Christian Tynning Bjørnø (A) [19:21:56]: Hver eneste dag letter og lander det tusenvis av fly i Norge. Et omfattende apparat er satt i sving for å få oss fra A til B: personalet som tar seg av innsjekk, sikkerhetskontroll, totalgjennomgang av flyet før hver avgang, kabinpersonale, piloter og ansatte i flytårnet. Et hav av tekniske faktorer må være på plass for at det skal gå bra, likeledes et hav av menneskelige faktorer. Vi aksepterer rett og slett ikke at det skal gå galt. Alle fly skal fram – trygt fram.

Hver eneste dag tilbys det titusenvis av undervisningstimer i den norske skolen for enda flere elever. Et omfattende apparat er satt i sving for at elevene skal lære mest mulig: dyktige lærere, pedagogisk støttepersonale, barne- og ungdomsarbeidere, vaktmestre, SFO-ansatte osv. Et hav av menneskelige, materielle og tekniske faktorer må være på plass for at det skal gå bra. På tross av dette aksepterer vi at litt for mange ikke kommer helt i mål. Hvert eneste år er det 28 000 elever som ikke fullfører grunnopplæringen på normert tid. Rundt halvparten fullfører og be-

står aldri grunnopplæringen. Mange av disse har falt fra allerede i grunnskolen. Dette haster det at vi gjør noe med.

Dette var innledningen på innlegget jeg holdt i denne salen i 2015, og den passer egentlig like godt nå. Anledningen var Arbeiderpartiets forslag om økt satsing på tidlig innsats, der vi bl.a. foreslo at alle elever som trengte det, og som hang etter, raskt skulle sikres ekstra tilrettelagt opplæring, sånn at de lærte seg å lese, skrive og regne innen andre trinn. Regjeringspartiene stemte imot forslaget. Så gikk 2015 over til 2016, og 2016 gikk over til 2017, og nå, på den aller siste debattdagen utdanningskomiteen har i Stortinget, skal vi diskutere en stortingsmelding der vi kjenner igjen mye av det samme som vi foreslo i 2015.

La meg først si at vi er glad for at vi nå kommer et skritt videre. Men dette kunne kommet mye før. Anledningene har vært mange. Regjeringen har stemt imot flere gode forslag – ja hele fem ganger har de stemt imot våre forslag om økt satsing på tidlig innsats denne perioden. Året har gått, enda flere har falt ifra, og det er ikke bra.

Vi er enig i at det trengs en forsterket plikt til oppfølging av elever som henger etter, men dersom det skal funke optimalt, trenger vi også flere lærere som kan bruke mer tid på å hjelpe hver enkelt elev til å nå sine mål. Dette er en av grunnene til at Arbeiderpartiet ønsker flere lærere i skolen, og at det skal lages en nasjonal norm for lærertettighet. Vi ønsker flere lærere, spesielt til de yngste elevene, fordi det er med på å sikre tidlig innsats. Paragrafer er ikke nok alene, det trengs også flere kloke, omsorgsfulle og hjelpsomme hoder.

Noe av det som har skapt mest debatt i meldingen, er måten regjeringen vil utforme en nedre grense for skolekvalitet på som skolene skal måles etter. Mange høringsinstanser har vært kritiske til dette. Vi er helt enig med Elevorganisasjonen som sier at det er behov for å lage et system som i større grad sikrer at elevene får et likeverdig opplæringstilbud landet over, men at indikatorsettet som kommunene skal vurderes etter, må være bredere sammensatt enn det regjeringen har foreslått. Det holder ikke med en flik av elevundersøkelsen og noen utvalgte resultater på nasjonale prøver; elevenes opplæring er for viktig til at det lages et slikt snevert vurderingssystem. Derfor fremmer vi, sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre, et alternativt forslag om at det lages en oppfølgingsordning der ekstra bistand og veiledning tilbys kommuner og skoler ut fra et bredere og mer helhetlig sett med indikatorer, i tillegg til Fylkesmannens skjønnsmessige vurderinger. På denne måten får vi en oppfølgingsordning der fokuset er mer kunnskap og mer innsikt, sånn at de skolene og kommunene som trenger det, kan få enda bedre hjelp. Arbeiderpartiet mener at det også bør vurderes hvorvidt Fylkesmannen skal kunne pålegge veiledning til kommuner og skoler som over tid ikke gir et opplæringstilbud av tilfredsstillende kvalitet.

Tiden går, og min taletid er snart slutt. Fem minutter går veldig fort. Det gjør fire år også, men det får være grenser, regjeringen har brukt for lang tid på dette. Dette kan ikke kalles tidlig innsats, tvert imot, dette er sen innsats. Jeg tar med dette opp de forslagene som Arbeiderpartiet står bak i dokumentet som ikke allerede er tatt opp.

Presidenten: Representanten Christian Tynning Bjørnø har tatt opp de forslagene han refererte til.

Henrik Asheim (H) [19:27:10]: Norsk skole har egentlig helt siden 2001 vært gjennom en ganske oppsiktsvekkende reise. Vi er det landet som bruker mest penger per elev, men vi har ikke de beste resultatene i verden. Det betyr at mer ressurser ikke automatisk løfter resultatene. Vi må også diskutere hva vi bruker ressursene på, hvordan vi retter ressursene inn, og hvordan vi hjelper dem som trenger det mest.

I 2001, da det ble regjeringsskifte, satte den forrige borgerlige regjeringen i gang arbeidet med Kunnskapsløftet, i tillegg til å innføre nasjonale prøver, åpenhet om resultater og en åpen samfunnsdebatt om hva som er bra i skolen, og hva som kan bli bedre. Vi har allerede fått en del av resultatene fra det arbeidet som ble gjort den gangen. For eksempel viser den internasjonale PIRLS-undersøkelsen, som måler elevenes leseferdigheter, at Norge etter at Kunnskapsløftet ble innført, har gått fra at 12 pst. av fjerdeklassingene våre skåret under kritisk grense i lesing, til at det nå er kun 1 pst. som skårer under kritisk grense.

På mange måter kan man si at da Kunnskapsløftet kom, var det en av de viktigste ikke bare skolereformene, men sosialpolitiske reformene som er gjort i dette årtusen. Og nå, i denne perioden, har vi hatt en ny borgerlig regjering som har gjennomført tidenes lærerløft – et lærerløft som igjen har anerkjent at vi bruker mest i verden, men at vi ikke har de beste resultatene i verden. Så vi må bruke pengene på det som skaper mer læring. Og gjennom å styrke den viktigste innsatsfaktoren for elevenes læring, nemlig læreren i klasserommet, har man nå også løftet kompetansen og evnen i norsk skole til å tilpasse undervisningen bedre.

Skolepolitikk tar tid. Fra man innfører noe til det viser endringer i den andre enden, tar det tid. Nå foreslår den borgerlige regjeringen en ny, viktig reform, nemlig en storstilt reform for tidlig innsats i skolen. Det at man nå sier at man ikke bare skal gjennom enkeltvedtak, men faktisk har en rett til å få tilpasset undervisning og å få spesialundervisning dersom man har behov for det, er på mange måter en revolusjon for de elevene som har opplevd at de har sittet på skolebenken enten og kjedet seg fordi de har lært for fort, eller at de har falt av fordi undervisningen har gått for fort. Samtidig sier man at vi skal ha en tettere oppfølging av kommunene som skoleeier. Ja det er bra at vi har lokale skoleeiere, ja det er bra at kommunene og fylkene er de som har ansvaret for skolene i Norge, men det kan ikke være slik at hvor mor og far kjøpte hus, avgjør hvor stor sjanse man har for å lykkes på skolen.

Professor i pedagogikk på Høgskolen i Hedmark, Thomas Nordahl, har kunnet påvise at hvis du er en gutt som bor i Nord-Hedmark og har to foreldre med kun videregående utdanning, har du tre ganger så stor sjanse for å fullføre og bestå videregående skole som hvis du er gutt og bor i Sør-Hedmark. Grunnen til det er at i Nord-Hedmark har seks kommuner gått sammen for å drive kvalitetsarbeid, måle kvaliteten, men også diskutere seg imellom hvordan de klarer å løfte elevene. Det er veldig bra. Men det kan ikke være overlatt til tilfeldigheter hvor den innsatsen settes inn. Derfor er det så viktig at vi nå har en melding som ser ut til å få stor tilslutning, som sier at man skal sette en nedre grense for skolekvalitet og sette inn tiltak og gi tilbud om hjelp til de kommunene som trenger den oppfølgingen. Og det handler ikke bare om kunnskap eller evnen til å lese eller skrive eller regne skikkelig, som er utro-

lig viktig, det handler også om elevenes trivsel og at for mange elever blir mobbet på skolen og opplever at ingenting skjer. Derfor er det også et kriterium for å måle skolekvalitet at elevene trives og har det bra.

Så skal man i tillegg bevare lokalpolitikernes, kommunenes og fylkenes evne og vilje til å være aktive skoleeiere. Derfor styrker man også kompetansen i skolen, slik at nettopp lærerne, skolelederne og kommunepolitikere sammen kan drive mer skoleutvikling enn i dag og ha kompetansen til å gjøre nettopp det. Det handler også om å styrke kompetansen til skolelederne, slik at de kan være det de i realiteten er: en daglig leder på en arbeidsplass hvor man ikke bare skal produsere verdier, som i andre bedrifter, men faktisk produsere hele mennesker som skal lykkes og leve resten av livet.

Det er altså sånn at denne meldingen i all hovedsak, for ikke å si i sin helhet, får tilslutning i Stortinget i dag. Det fortjener den, for statsråden har gjort en grundig og god jobb med å ta det neste skrittet i den borgerlige skolereformen: fra Kunnskapsløftet, til Lærarløftet, til et stortilt løft for tidlig innsats.

Bente Thorsen (FrP) [19:32:25]: «Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen» er en veldig viktig melding, og jeg er glad for at regjeringen har lagt den fram. Den inneholder veldig mange gode tiltak, som vil gi elevene bedre læringsutbytte i skolen. Viktige tiltak i meldingen er å innføre en lovfestet plikt til tidlig innsats, styrke kompetansen i spesialpedagogikk i skolen, stille høyere krav til andelen pedagoger i barnehagen og styrke skoleledernes kompetanse.

Blant tiltakene som Fremskrittspartiet vil trekke fram, er forslaget om å innføre en nedre grense for skolekvalitet. Hvilke kommuner som eventuelt havner under den nedre grensen, vil bl.a. bli beregnet ut fra resultater på nasjonale prøver i lesing og regning, grunnskolepoeng, læringsmiljø – og andelen elever som oppgir at de blir mobbet eller holdt utenfor. Etter vårt syn er dette et bredt spekter av kriterier, som vil gi et godt og variert bilde av elevenes læringsutbytte på skolen. Aktuelle kommuner skal få bistand fra et veilederkorps av erfarne skolefolk.

Det skjer mye bra i norsk skole, men det er ikke tvil om at det også er grunnleggende utfordringer i skolen, som må møtes gjennom bl.a. en sterkere satsing på tidlig innsats og styrking av lærernes kompetanse. Innføringen av mastergradsutdanning, styrket videreutdanning samt innføringen av en prøveordning med lærerspesialister er sentrale grep som regjeringen har innført, og som kan få betydelig innvirkning på videreutviklingen av framtidens lærerrolle.

For Fremskrittspartiet har det alltid vært et mål at elevene skal lære mer på skolen. Da er det avgjørende å fange opp og støtte elever som har behov for hjelp. Forskning viser at tiltak tidlig i opplæringsløpet har høyere effekt på elevenes læring og personlige utvikling enn tiltak senere i opplæringsløpet.

Det er også viktig å øke andelen elever som fullfører og består videregående opplæring. Fremskrittspartiet vil her vise til at gjennomføringsgraden har økt til 73 pst. de siste årene, noe som er den høyeste gjennomføringsgraden siden en begynte med målingen. Forhåpentligvis tyder det på at vi er på rett vei. Da SSB la fram saken om dette, sa de at det er grunn til å tro at de konkrete kvalitetstiltakene som er iverksatt, har hatt tydelig effekt. Økt vekt på tidlig

innsats, den nasjonale satsingen på realfag og kvalitetsheving i lærerutdanningene – i kombinasjon med høyere kompetansekrav – er viktige faktorer. I tillegg har Yrkesfagløftet inneholdt en rekke tiltak – som for øvrig Fremskrittspartiet har arbeidet for i en årrekke – slik at frafallet er blitt redusert.

Fremskrittspartiet er glad for at det har vært tett dialog mellom lærerutdanningsmiljøer, KS og organisasjoner i arbeidet med en strategi for lærerutdanningene. Det er et mål å få til gjensidig forpliktende og utviklende partnerskap mellom lærerutdanningene og skoler og barnehager.

Vi i Fremskrittspartiet vil i sammenheng med dette påpeke betydningen av at skolen får fullt ut nytte av den kompetansen som er i lærerstaben. Planlegging og gjennomføring av undervisning og evaluering av og tilbakemelding på elevarbeid må være lærerens hovedgjøremål. Skolen må derfor ha et annet apparat til å behandle rapportering og merkanlige oppgaver. Lærerens hovedoppgave er å være lærer, ikke byråkrat. På dette området er det fremdeles en del utfordringer.

Fremskrittspartiet vil også påpeke skolebibliotekenes viktige rolle som redskap for å støtte elevene i å nå målene som ligger i læreplanen. Internasjonal forskning viser at barn og unge som leser variert skjønnlitteratur på skolebiblioteket og i klasserommet, utvikler et engasjement for lesing. Studiene viser også at godt utbygde skolebibliotek og partnerskap mellom lærere og bibliotekarer er avgjørende for å utvikle en kultur for lesing. Også i arbeidet med å lære elever kildekritikk er skolebibliotekene viktige. Fremskrittspartiet vil minne om at opplæringsloven er tydelig på at elevene skal ha tilgang til skolebibliotek gjennom hele grunnopplæringen.

Avslutningsvis vil jeg understreke at det gjøres mye godt arbeid i skolen. Dessverre er det også slik at mange elever blir møtt med en vente-og-se-holdning, i stedet for å ta tak og gi elever som sliter, tidlig innsats. Derfor er Fremskrittspartiet glad for at skolene får plikt til å gi tidlig innsats. Dette, sammen med de ulike tiltakene som er gjort, og de tiltakene som ligger i meldingen, vil bedre elevenes læringsutbytte i skolen.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [19:37:44]: Slik jeg ser det, er denne meldinga et forsøk på en oppfølging av Ludvigsen-utvalgets NOU. Ludvigsen-utvalgets rapport ble mottatt med begeistring – det er trist at denne meldinga dessverre ikke evner å begeistre i samme grad. Et stortilt løft for tidlig innsats vil jeg vel neppe kalle den.

Statsråden la i kjent stil fram denne meldinga for media i god tid før selve meldinga ble offentliggjort, slik at media skrev om det statsråden ønsket å markedsføre. Vi i opposisjonen i Stortinget hadde derfor ikke annet enn noen plansjer å forholde oss til da vi ble spurt om hva vi mente. Min reaksjon da – og nå – er at her er det mye interessant lesning, men lite nytt, til tross for at regjeringa selv presenterer tiltakene som kraftfulle.

For moro skyld gjorde jeg et søk på nettet for en stund siden for å sjekke ut enkelte ord som en gjerne kan forbinde med overskriften på meldinga, nemlig «lærelyst». Hvis en ser bort fra overskriftene på hver side, brukes ordet fem ganger i hele meldinga. «Dybdelæring», som Ludvigsen-utvalget la vekt på, er også brukt fem ganger. Ordene «praktisk-estetiske fag» er omtalt én gang, «kritisk tenkning» er omtalt null ganger, og «lek» er ikke nevnt i det

hele tatt i hele meldinga. Jeg hørte statsråden si på radioen i dag tidlig at lek var noe de skrev om når de pratet om barnehage. Det står om barnehage i meldinga, men ikke ett eneste sted på de 110 sidene er ordet «lek» nevnt. Begrepet «nasjonale prøver», derimot, får hele 21 treff, og ordet «kvalitet» får hele 290 treff. Det er en lek med ord, men sannelig sier det mye om denne regjeringas fokus og syn på læring i skolen.

Så til resten av innholdet: tidlig innsats. Det var ikke bare jeg som stusset da dette ble presentert – første gang av statsministeren og deretter av statsråden – som et nytt tiltak. Ungene skulle nå få tilbud om hjelp tidligere. Men kommunene har allerede i dag plikt til å yte tidlig innsats. Det ble understreket i forskrift, som ble innført av den rød-grønne regjeringa. At regjeringa nå vil lovfeste intensivopplæring, er greit, men i praksis er det ingen forskjell. Det viktigste er at skolene nå følger opp. Historien til «Aleksander», som vi kunne lese om på nrk.no i går, håper jeg mange har lest. Den forteller oss hva den enkelte skole bør sørge for å gjøre nå. Historien om «Aleksander», som reiste til Finland fordi han ikke passet inn i systemet her hjemme, er også veldig beskrivende for hvorfor Senterpartiet har fremmet forslag om at tidlig innsats ikke bare skal begrenses til elever på 1.–4. trinn, men må gjelde i hele grunnskolen.

Når det gjelder spesialundervisning utover det vi regner som tidlig oppfølging, har Barneombudet i en undersøkelse påvist at 70 pst. av dem som har behov for spesialundervisning, blir undervist av ikke-kvalifiserte ansatte i skolen. Det er derfor bra at flertallet i salen i en sak som kommer etterpå, vil fremme forslag om at ungene skal ha rett til å få undervisning av personale med relevant fagkompetanse.

Senterpartiet er imot forslaget fra regjeringa om å fjerne kravet til enkeltvedtak. Vi er i likhet med flere av høringsinstansene bekymret for elevenes rettssikkerhet. Jeg viser for øvrig til merknad i innstillinga om det.

Så til forslaget som har skapt mest bråk: innføring av en nedre grense for skolekvalitet. Det er Senterpartiet imot. I Meld. St. 28 for 2015–2016, som ble behandlet av komiteen i fjor, gjorde flertallet det klart at kvalitetsvurderingssystemet skulle bygge på skolens brede kunnskapssyn, bygge tillit til lærerne og legge til rette for økt profesjonelt handlingsrom. Regjeringa ble bedt om å foreta en gjennomgang for å sikre at kvalitetsvurderingssystemet ivaretar dette. I stedet for å følge opp dette og endre velger regjeringa nærmest å gå i motsatt retning. Tilsvarende system er blitt sterkt kritisert i andre land, der det også er blitt brukt til å verdsette lærernes lønn. Det er en færlig vei å gå. Jeg skjønner godt at de som jobber med å lage slike kontrollsystemer, vil forsvare sin jobb, men det er utrolig at ikke flere ser utfordringene med det voksende byråkratiet, og stiller spørsmål ved kontrollen og ressursbruken.

Selvsagt skal skoler som trenger det, få hjelp til å bli bedre. Fylkesmannen vet allerede i dag hvilke skoler og kommuner som har behov for oppfølging, men her kan årsakene være mange, også at en sliter med å få faglærte lærere. Det er som kjent flere ikke-kvalifiserte som jobber i skolen i dag, enn det var før denne regjeringa overtok.

Kompetanse i utdanningssektoren har vært et gjentakende tema i denne perioden, og jeg tror ikke det er nødvendig å gjenta det Senterpartiet mener, verken om lærer-

utdanning, kompetansekrav med tilbakevirkende kraft for lærerne eller karakterkrav for opptak til lærerhøgskolene.

Presidenten: Ønsker representanten Tingelstad Wøien å ta opp forslagene?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [19:42:46]: Jeg tar opp de forslagene vi har sammen med andre, og det vi har alene.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [19:43:03]: En god skole er viktig både for den enkelte og for at vi skal ha et godt samfunn. Gjennom en god utdanning legger vi til rette for at alle kan forfølge sine drømmer og evner og lage et godt liv for seg selv. Det er også gjennom utdanningssystemet vi legger til rette for at de store samfunnsutfordringene kan løses.

Det er ikke lenge siden vi hadde Venstres Dokument 8-forslag om Lærerløftet 2.0 oppe til behandling her i Stortinget. Men også i denne saken handler mye om læreren. Det er læreren som er skolens viktigste ressurs. Vi står overfor betydelige utfordringer framover for å sikre at nok studenter ønsker å ta lærerutdanning, at vi klarer å fylle klasserommene med kompetente lærere, og at vi klarer å holde lærerne i skolen så lenge som mulig.

Barneombudet hadde for en tid tilbake en gjennomgang av spesialundervisningen. Dessverre viser det seg at den ikke er så god som vi både hadde håpet og hadde grunn til å forvente. Etter hva jeg har forstått av Barneombudets gjennomgang, er hovedproblemet at kvaliteten er for dårlig. I altfor mange tilfeller stilles det ikke krav til hva elevene skal klare å tilegne seg av kunnskaper og ferdigheter. Det blir for mange alternative opplegg. I tillegg utføres undervisningen altfor ofte av personer uten relevant utdanning. Det viser seg nemlig, ikke overraskende, at spesialundervisning er som annen undervisning – det er læreren som er nøkkelen.

Men tidlig innsats handler ikke bare om spesialundervisning. Det handler om at hver enkelt elev skal få hjelp til det de sliter med, på et så tidlig tidspunkt som mulig. Det å starte i grunnskolen er egentlig altfor sent. En PPU-leder fortalte meg en gang at hvis man har to unger som begynner i 1. klasse og den ene kan dobbelt så mange ord og begreper som den andre, så kommer han som kan færrest ord og begreper, aldri til å ta igjen han som kan flest begreper og ord. Tvert imot er det han som kan mest når han begynner i 1. klasse, som kommer til å dra fra. Det sier noe om hvor viktig det er å komme i gang tidlig. Og det sier noe om hvor viktig den læringen som skjer i barnehagen, ikke minst som språkarena, er. Derfor er jeg glad for at vi i denne perioden har satsset på bl.a. gratis kjernetid og derfor sørget for at det ikke er foreldrenes økonomi som holder barn utenfor denne viktige læringsarenaen.

Så vil jeg gjerne slå et slag for skolebibliotekene. Vel-dig ofte blir disse glemt litt. Ikke vet jeg om det er fordi skolebibliotekenes nytte trekkes i tvil, eller om det rett og slett er fordi de er en så naturlig del av skolehverdagen at de glemmes litt. I Venstre mener vi uansett at skolebibliotekene er en unik arena både for læring og for å finne glede i læring. I den nye teknologiske hverdagen spiller skolebi-

bliotekene også en viktig rolle i formidlingen av kildekritikk og bruken av teknologi. Venstre mener det derfor kan være både viktig og nyttig med en melding om skolebibliotekenes og universitetsbibliotekenes rolle i utdanningene, og vi håper at dette forslaget får flertall i Stortinget i dag.

De praktisk-estetiske fagene er viktige. Vi skal utdanne hele mennesker, og en variasjon i fag er helt avgjørende. Venstre mener at det ikke skal være noen grunn til å stille lavere krav til dem som skal undervise i disse fagene. Derfor mener vi at på sikt må også de som skal undervise i praktisk-estetiske fag, ha masterutdanning. Samtidig er vi bekymret for rekrutteringen til disse fagene. Vi mener det er grunn for departementet til å være ekstra oppmerksom på dette og vurdere hvorvidt unntaket fra master for å bli tatt opp til PPU-utdanningen må utvides for en lengre periode. En slik vurdering mener vi må tas i samråd med sektoren.

Venstre er opptatt av at alle unger skal få gå på en god skole. De fleste kommunene og fylkeskommunene er gode skoleeiere som jobber til det beste for sine elever, men vi er enig med regjeringen i at det likevel er behov for å følge opp de kommunene som over tid ikke klarer å holde et godt nok nivå. For at dette ikke bare skal bli en rangering i avisene over hvilke skoler som er dårlige, og hvilke som er gode, mener vi det er viktig å se litt mer helhetlig på hva som skal vurderes når vi snakker om kvalitet. Det bør også kunne være noe mer skjønnsutøvelse knyttet til det, og vi mener at det også kan gjøre oppfølgingen mer målrettet. I merknadene nevnes forslag til kriterier som kan innlemmes, men jeg vil understreke at det er viktig med en faglig vurdering av hva som er hensiktsmessig. Vi kan ikke risikere at indikatorene medfører at en for stor andel skoler blir fulgt opp. Dette skal være et tilbud til dem som sliter mest.

Audun Lysbakken (SV) [19:48:22]: Debatten om framtidsskolen har de siste par årene i stadig større grad blitt preget av ny retning og nye toner, men det skyldes i liten grad regjeringen. Det skyldes i stedet ikke minst de anbefalingene som kom fra ekspertutvalget ledet av Sten Ludvigsen – det såkalte Ludvigsen-utvalget – om at skolen må bli bedre på å ivareta et bredt kunnskapssyn, at læreplanene må ha færre mål, og at det må bli mer tid og rom for dybdeløring, kreativitet og livsmestring i norsk skole.

Til tross for at Stortinget i stor grad tilsluttet seg rådene fra Ludvigsen-utvalget om hvordan framtidens skole bør se ut, har regjeringen i liten grad fulgt det opp i denne meldingen. Tvert imot mener jeg at meldingen og regjeringen på avgjørende områder tar skolen i feil retning. Med noen av forslagene i denne meldingen forsterker regjeringen en målstyring som bygger på kontroll og rangering, som fører til ytterligere innsnevring av kunnskapssynet i skolen, og som vil bygge opp under en ytterligere teoretisering og ensretting av undervisningen, noe som evalueringen av Kunnskapsløftet har avdekket.

Et barn forbereder seg ikke på framtiden gjennom å kunne ramse opp flest mulig innlærte svar på kortest mulig tid. I stedet trengs mer dybdeløring, sånn at elevene kan forstå kjernen i fagene, se sammenhenger på tvers av fag, og lære seg hvordan man selv kan finne og gjøre bruk av ny kunnskap. I framtidsskolen må det tas i bruk praktisk variert og aktiv læring i større grad enn i dag, og det må

være plass til kreativitet og kultur. Derfor er det viktigste for framtidsskolen:

- flere lærere, så det blir mer tid til hver enkelt elev
- en tillitsreform i skolen, så det blir mindre unødvendig målstyring, kontroll, rangering og testing
- tid og rom i skolen til en mer praktisk og variert skoledag, noe som er grunnen til at SV foreslår et tidsbytte i grunnskolen der vi skal ta tid fra skolefritidsordningen og hjemmeleksene og skape en litt lengre dag i grunnskolen – heldagsskolen – som nettopp kan gi grunnlag for en mer praktisk og variert skoledag

Økt lærertetthet vil gi skolene bedre mulighet for å lykkes med å gi tidlig innsats. Det vil gi lærerne bedre mulighet for å skape en mer praktisk og variert skoledag for alle.

SV har ved flere anledninger fremmet forslag om at det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet må endres. Det er en sentral del av vårt forslag om en tillitsreform i skolen, og det er i tråd med de anbefalingene som kom fra Ludvigsen-utvalget. Vi vil derfor nok en gang be regjeringen i samarbeid med sektoren om å gjøre noe med kvalitetsvurderingssystemet. Men i denne meldingen foreslår regjeringen i stedet en oppfølgingsordning, der kommuner med svake skolerresultater over tid får tilbud om bistand fra veilederkorpsset.

Bistand fra veilederkorpsset er vi sterkt for, men for å identifisere kommunene som trenger bistand, har departementet gått inn for å utvikle et såkalt indikatorsett som definerer en nedre grense for kvalitet. Det er sterk bekymring i sektoren for hva dette vil bety, at for sterk vektlegging av testresultater, brukerundersøkelser og andre kvantifiserbare resultater vil bli enda et bidrag til innsnevring av skolens brede samfunnsoppdrag og ikke minst en for enkel forståelse av kvalitet.

Nok en gang ser vi det som har blitt et kjennetegn ved denne regjeringen på kunnskapsområdet: Den lytter ikke til fagfolk, og den lytter spesielt ikke til lærerne. Vi mener Fylkesmannen og utdanningsmyndighetene har den informasjonen som må til for å identifisere kommuner og skoler som sliter. Derfor mener vi det ikke er behov for en såkalt nasjonal nedre grense basert på et snevert indikatorsett.

Siden det ser ut som flertallet likevel vil støtte at det skal fastsettes en sånn nedre grense, kommer SV sekundært til å stemme for forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre om at den i så tilfelle må ta utgangspunkt i et bredere sett med indikatorer. Indikatorer for både struktur, prosess og resultat kvalitet bør i tilfelle inngå. Det gjør vi i håp om at vi med det kan bidra til flertall for dette.

Jeg kommer tilbake til et par andre punkt som er viktige for SV i forbindelse med meldingen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:53:27]: Formålsparagrafen som Stortinget sluttet seg til for noen år siden, setter noen veldig ambisiøse mål for den norske skolen. Skolen skal åpne fremtiden og verden for elevene. Elevene skal utvikle kunnskaper og ferdigheter som gjør dem i stand til å mestre livet sitt og til å delta i arbeids- og samfunnsniv. Skolen skal møte elevene med tillit, respekt og krav og gi dem utfordringer som fremmer dannelse og lærelyst.

Det å strekke seg mot de målene er ikke ansvaret til lærerne, rektorene eller andre som jobber i skolen, alene. Det er også vårt ansvar – som folkevalgte. Det er vi som har

mulighet til å gjøre disse visjonene til realitet. Like viktig er det at vi er klar over at den norske skolen heller ikke bør detaljstyres av storting eller regjering til å nå disse målene. Vår jobb som politikere er å legge til rette for at skolen kan løse oppgaven med å gi alle barn og unge god læring, mer kunnskap og en god skolehverdag. Det er nettopp det lærelystmeldingen handler om – om å legge til rette for kvalitetsutvikling i skolen tilpasset lokale behov.

Samtidig stiller vi også noen helt klare krav av hensyn til eleven fordi det alltid skal veie tyngst – uavhengig av demografi, geografi eller økonomi. Vi kan ikke ha en situasjon hvor det er så avhengig av hvor du bor, hva slags kvalitet og læring du får i skolen.

Jeg har lyst til å starte med noe som er overraskende lite omtalt i innstillingen, nemlig et stort grep som skifter hvordan nasjonale myndigheter bidrar til kvalitetsheving i skolen. I dette arbeidet bygger vi videre på både Kunnskapsløftet fra Bondevik II-regjeringen, Kristin Clemet og Høyre, og Lærerløftet fra denne perioden. Med Kunnskapsløftet ble mer ansvar flyttet fra staten og over til kommunene. Regjeringens store satsing på bl.a. videreutdanning av lærere og fordypningskrav legger et godt grunnlag for at kommunene skal kunne ivareta sitt ansvar overfor elevene. Nå tar vi det neste naturlige steget, nemlig å bruke mer av de midlene som staten bruker for å utvikle skolen, gjennom kommunene. Vi vil at tiltakene for å utvikle skolene skal skje der de faktisk brukes. Staten kan legge rammene, men det er den lokale analysen av hva det er behov for, som skal bestemme hvordan tiltak skal se ut. I 2017 vil kommunene dermed få overført 100 mill. kr som skal brukes til å utvikle kvaliteten lokalt. På sikt vil staten støtte opp lokal skoleutvikling med opp mot en halv milliard i året. I tillegg lager vi en ordning som gir oss mer forskningsbasert kunnskap om hva som faktisk virker i skolen, slik at man slipper å høre på politikere som slår forskningsresultater i hodene på hverandre.

Dette gir store muligheter. Samtidig legger vi også inn en sikkerhetsventil, når vi sier at vi vil ha tettere oppfølging av kommuner som av ulike årsaker trenger støtte og veiledning for å kunne drive skolene sine på en bedre måte. Denne store omleggingen har fått mye støtte. Samtidig er det mange som også sier at det kommer til å ta tid å bygge opp gode samarbeidsrelasjoner lokalt, og det må vi ta høyde for.

Denne meldingen markerer også en videreføring og en forsterket tidlig innsats. 10 000 elever går ut hvert år med så svake ferdigheter i matematikk og lesing at de kan få problemer med videre utdanning og arbeid. Problemet er ikke alltid lovverket, men det er fortsatt slik at for mange steder er det en vent-og-se-holdning. Det er for mange elever som strever faglig og sosialt, og som ikke får hjelp tidlig nok. Derfor trenger vi økonomiske incentiver. Vi trenger lovendringer, som regjeringen foreslår, og vi trenger også en ny lærerutdanning med flere begynnereksperter som sendes ut i skolen.

Jeg har også lyst til å si noe om kvalitetsvurderingssystemet. Jeg forstår ikke hvorfor noen ønsker å fremstille det som et mål- og resultatstyringssystem. Opplæring i skolen er i Norge preget av et bredt kunnskapssyn. Det er et stort profesjonelt handlingsrom. Kvalitetsvurderingssystemet er der først og fremst for å være et verktøy for de profesjonelle fellesskapene. Det vi har gjort, er å legge frem dette systemet i sin fulle bredde, og det er for at Stortinget skal

kunne ta noen klare valg, ikke bare komme med vage bestillinger til regjeringen, men hvis man ønsker noe bort, vær så ærlig og si hva det er man ønsker bort. Noen er tydelige. Sosialistisk Venstreparti ønsker å avskaffe nasjonale prøver for alle, Senterpartiet ønsker å ta oss ut av de store internasjonale skoleundersøkelsene, men det er det ikke flertall for.

Når det gjelder indikatorene, vil jeg først si at dette ikke bare er snevre indikatorer som måler basert på noen nasjonale prøver. Jeg er gjerne også med på en diskusjon om det er andre indikatorer som enda bedre uttrykker skolens samlede kvalitet, men det er noen ting vi er nødt til å tenke på. For det første burde det være indikatorer som er like for alle, det vil si til en viss grad standardiserte. Det vil si at f.eks. karaktersnitt kan være litt vanskelig, hvis man skal gå ned på det enkelte fag, selv om vi også bruker grunnskolepoeng. Det andre er at det bør være output- og ikke input-faktorer, for det er ikke slik at vi har lyst til å ende opp med å gi ekstra statlige støttetiltak til Oslo, som kanskje bruker mindre per elev, men som også har ganske gode resultater.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Christian Tynning Bjørnø (A) [19:58:46]: Statsråden var på slutten av innlegget sitt litt inne på at regjeringen har fått mye kritikk for forslaget om å definere en nedre grense for skolekvalitet basert på et smalt sett med kriterier. Det er et smalt sett med kriterier når det er snevret inn til noen nasjonale prøver og bitte lite grann av Eleundersøkelsen. Heldigvis er den politiske motstanden stor mot dette i Stortinget.

Arbeiderpartiet vil ha et oppfølgingssystem basert på et bredere sett med kriterier. Vi vil ha et system der man samler mer kunnskap, slik at skoler og kommuner som trenger det, kan få enda bedre hjelp enn det regjeringen legger opp til. Regjeringspartiene er ikke enig i dette, og det forundrer meg. Hvordan kan en kunnskapsminister være uenig i at man må bruke mest mulig kunnskap når man skal hjelpe skolene til å bli bedre?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [19:59:37]: Vi må bruke mest mulig kunnskap, men la meg bare først si at dette er ikke så snevret som representanten vil ha det til, for det innbefatter altså grunnskolepoeng, nasjonale prøver i forskjellige ferdigheter, mobbing, støtte fra lærerne og motivasjon. Det er ganske bredt, og det fanger ganske mye av skolens virksomhet. Men mest mulig kunnskap bør ikke innebære at vi skal pålegge kommunene eller skolene flere måleindikatorer. Det tror jeg man i denne salen er enige om. Vi ønsker ikke at skolene skal begynne å fylle ut nye skjemaer, ha nye registreringer, nye tester og nye målinger fordi det skal inn i en nasjonal minstestandard. Med andre ord burde vi basere oss på informasjonen vi har tilgjengelig fra før.

Det andre jeg mener er viktig, er at vi først og fremst burde være opptatt av hva som kommer ut – ikke av hva vi putter inn. Det vil si at ressurser og sånt kanskje er mindre interessant i denne sammenheng. Vi er opptatt av hvordan elevene har det, og hva de lærer.

Så er jeg mer enn gjerne med på å ta den utfordringen som Stortinget gir med å finne enda flere indikatorer, men

mitt utgangspunkt er at det ikke skal føre til mer byråkratisering i skolen.

Christian Tynning Bjørno (A) [20:00:42]: Det er Arbeiderpartiets utgangspunkt også, så vi takker for at statsråden er positiv til å se på et bredere indikatorsett. Men hvis vi virkelig skal lykkes i kampen for å sikre tidlig innsats, må vi ha flere lærere i skolen. Derfor er flertallet i denne salen for en norm for lærertetthet. Uansett utforming er alle tydelig på behovet for flere lærere.

I VG gjentar statsråden det vi har hørt til det kjedsommelige før, at bedre lærere er viktigere enn flere lærere – som om det var noen motsetning i det. La det være helt klart: Arbeiderpartiet ønsker begge deler. Kan statsråden i periodens siste utdanningsdebatt svare klart: Vil Høyre, eller vil Høyre ikke, ha flere lærere per elev i den norske skolen? Det er et ja/nei-spørsmål. Kjenner jeg statsråden rett, er han nok mest opptatt av Arbeiderpartiets politikk, og den er ganske klar: Vi vil ha flere. Men hva vil Høyre?

Olemic Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [20:01:40]: Høyre og regjeringen vil ha flere lærere i skolen. Det skulle bare mangle. Når vi nå f.eks. innfører tidenes største rekrutteringspakke, er ikke det fordi vi ikke ønsker flere lærere i skolen. Når vi har blitt enig med Kristelig Folkeparti og Venstre om 1,3 mrd. kr mer øremerket flere lærere på 1.–4. trinn, er ikke det fordi vi ønsker færre lærere i skolen. Vi ønsker flere lærere i skolen. Når vi også er opptatt av slikt som videreutdanning, masterutdanning, bedre praksis, bedre veiledningsordning og har fulgt opp alt dette, er det fordi vi vet at gode – som er ordet jeg bruker – lærere er enda viktigere enn bare flere lærere.

Så må jeg, siden representanten antok at jeg skulle gjøre det, avlegge Arbeiderpartiet en visitt. Arbeiderpartiet brukte åtte år i regjering på å slåss mot en nasjonal lærernorm. Nå har de til slutt kommet til at de er for, men de er for en norm som ingen er fornøyd med, og som Arbeiderpartiet ikke engang kan si hva er. At Arbeiderpartiet før valg ikke klarer å konkretisere sitt aller viktigste valgløfte, er oppsiktsvekkende.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [20:02:49]: Jeg må bare si at i stedet for å fokusere på den nedre grensa for kvalitet, hadde det vært en idé å sørge for at vi har nok kvalifiserte lærere i skolen. Da tror jeg kanskje vi hadde sluppet disse nye systemene.

Jeg har lyst til å spørre om statsråden leste om «Alexander» på NRK nylig – og jeg vil ikke bare ha et ja- eller nei-svar, for jeg må jo følge opp videre her nå. Det handlet om tidlig innsats eller mangel på sådan, og at «Alexander», som gikk på skole i Norge, ikke fant seg til rette, ikke greide å gjennomføre skolen, men kom til Finland og fikk oppleve hvordan de legger til rette, både med skolepsykologer og med tidlig innsats og individuell oppfølging av ham som gutt. Vi har foreslått at tidlig innsats ikke skal være lovfestet kun for 1.–4. trinn. Jeg lurer på hvorfor regjeringen er så bestemt på at det kun er 1.–4. trinn som skal få denne tidlige innsatsen, når vi vet at dette gjelder for elever i hele skoleløpet.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [20:03:48]: Det er et godt spørsmål. Da er det viktig å si at tilpasset opplæring gjelder hele skoleløpet. Det gjelder enten man er i 1. klasse, 5. klasse eller 10. klasse eller gjennom videregående skole. Så vidt jeg husker, dreide denne saken seg om «Alexander» som i utgangspunktet også var en ganske flink elev, som hadde stort potensial. Der har regjeringen gjort det som viser seg å være nybrottsarbeid, gjennom Jøsendalutvalget, som så nettopp på høyt presterende elever. En del av dette følges opp allerede i denne stortingsmeldingen.

Men grunnen til at vi ønsker denne forsterkede plikten som tidlig innsats, er at det grunnlaget som legges de første årene, er så avgjørende. Da er det rett og slett sånn at når det er for mye vente-og-se-holdning i skolen, må vi virkelig trykke til for å endre den mentaliteten som en del steder dessverre er der – også hos kommunepolitikerne: at man sier seg tilfreds med at barn ikke blir fulgt opp og dermed går ut av skolen uten f.eks. å kunne lese og skrive skikkelig.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [20:04:55]: Nå vet jeg ikke om «Alexander» var høyt presterende, men han var iallfall bedre enn moren sin i hoderegning. Men han hadde bl.a. ADHD, og jeg ser ikke at det er noen veldig stor forskjell på dette med tidlig innsats og tilpasset opplæring – det er en side av samme sak. Hvis du skal ha tidlig innsats for noen som f.eks. strever med noe innenfor lesing, vil den tidlige innsatsen som kommer inn der, være den tilpassede læringen som den eleven får. Derfor synes jeg det er litt skuffende at regjeringen legger opp til at det kun skal gjelde 1.–4. trinn. Jeg har lurt på: Har det noen økonomisk betydning? Er det derfor det er sånn? Jeg skjønner ikke hvorfor det er begrenset til 1.–4. trinn, for jeg synes det er veldig synd for de barna som går i skolen i dag, som kunne hatt nytte av dette.

Når det gjelder det som statsråden var inne på til slutt, om hva vi ville ta ut da vi gikk til kamp mot mål og resultater, er Senterpartiet for å ta ut både PISA, nasjonale prøver og ... (presidenten avbryter).

Presidenten: Da er tiden ute, og representanten må komme til spørsmålet.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [20:06:02]: Jeg hadde ikke noe spørsmål.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [20:06:03]: Jeg har oppfattet Senterpartiet som veldig klare og tydelige på hva de ønsker å ta ut, og også Sosialistisk Venstreparti. Så kan vi være uenige om det.

Tilpasset opplæring må gjelde i hele skoleløpet. Det er en generell plikt som hele opplæringen skal bygge på. Men dette er en plikt som vi innfører ikke bare for å ha den i loven fordi det er fint, men for at det skal føre til praksisendring i skolene. Det er noe helt konkret vi ønsker å oppnå. Vi detaljstyrer riktignok ikke akkurat hvordan kommunene skal gjøre det, men vi skisserer at en naturlig måte å gjøre det på vil være f.eks. intensivopplæring for de elevene som henger etter, tidlig.

Jeg forstår argumentet om hvorvidt det da betyr at en elev i 10. klasse ikke vil få den samme forsterkede plikten – ja, det betyr det. Men det betyr ikke at den eleven ikke

har rett på tilpasset opplæring. Det betyr at denne plikten, denne forsterkningen, er vi først og fremst opptatt av at tidlig skal fange opp de barna som bærer med seg et handikap resten av skolegangen.

Iselin Nybø (V) [20:07:21]: Statsråden sa i sitt innlegg at dessverre er det altfor mange som går gjennom skolen uten egentlig å kunne det de skal kunne.

Komiteen har i sine merknader vært opptatt av dette med spesialundervisning. Dessverre er det slik at bruken av den ser ut til å øke utover i skoleløpet, at vi bruker den mer i ungdomsskolen og mindre i barneskolen, og at det er et generelt ønske om å snu dette – at man kan sette i verk tiltak tidlig, i håp om at man ikke skal måtte trenge så mye hjelp senere i løpet. Det er fornuftig, også rent logisk.

Samtidig vet vi at det fortsatt kommer til å være behov for spesialundervisning. Da Barneombudet hadde sin gjennomgang, viste den at spesialundervisningen i stor grad blir gitt av ufaglærte. Det er mye pølser, kos og alternativt opplegg – og altfor få faglige krav til elever som har potensial til å kunne strekke seg. Mitt spørsmål til statsråden er: Hva tenker han vi kan gjøre med spesialundervisningen for at de elevene som trenger det, får et godt tilbud?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [20:08:30]: Rapporten fra Barneombudet bekreftet det jeg mener vi har visst lenge – og hatt tall på lenge – nemlig at det er all grunn til å tro at mye av spesialundervisningen i Norge er altfor, altfor dårlig. Den er i en situasjon hvor det på den ene siden kan være for mange som får den, for en del elever ville kanskje hatt bedre utbytte av å være i en vanlig klasse istedenfor å få spesialundervisning. På den andre siden har man foreldre som må slåss for i det hele tatt å få tilretteleggingen. Én av de tingene som Barneombudet dessverre også bekrefter, er at det ofte bunner i en lav forventning til eleven.

Dette med spesialpedagogisk kompetanse er jeg helt enig i, det har også regjeringen foreslått. Men så ser jeg at Stortinget snakker om relevant faglig utdanning – det er mulig at det er i en senere sak – og jeg er litt usikker på hva det er.

Jeg tror vi bør være enige om at gullstandarden for undervisning, også for spesialundervisning, burde være at det er en pedagog – en lærer eller en spesialpedagog – som har undervisningen. Jeg tror det tar mye lengre tid før vi kommer dit.

Audun Lysbakken (SV) [20:09:43]: I en kronikk i VG i dag tar statsråden nok en gang til orde mot økt lærertetthet som virkemiddel for økt kvalitet i skolen, men snakker varmt om det han kaller økt kvalitet på lærerne, om jeg husker ordbruken rett.

Da lurer jeg på følgende: Under denne regjeringen har andelen ufaglærte som underviser i norske klasserom, økt kraftig. Det må være en fallitterklæring for en statsråd som er så tydelig på at kvaliteten på lærerne er viktig. Hvordan vil statsråden beskrive sin egen regjerings resultater, når vi etter fire år har en betydelig større andel enn før som ikke er kvalifisert til å undervise i norske klasserom, men som likevel gjør det?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [20:10:38]: Jeg er soleklar på at standarden i norsk skole skal være at under-

visningstimer holdes av en kvalifisert lærer, med fordypning i faget. Så kan det være noe vikarbehov osv., men det at man har ikke-kvalifiserte lærere som over lengre tid i aller verste fall ansettes for å spare på kommunebudsjettet, er ikke greit.

Løsningen på det er å sikre bedre rekruttering, særlig til de landsdelene som er spesielt rammet, f.eks. i nord. Så må det legges til at det kan være noe med spørsmålsstillingen, og det kan også være at vikarbehovet som skapes av den massive satsingen – tredoblingen av videreutdanningen – som denne regjeringen har stått for, dessverre også har økt noe, men det vet vi ikke helt ennå.

Mitt poeng var – det er derfor jeg i VG bruker ordene «Gode lærere er viktigere enn» flere «lærere», og at det ikke automatisk gir noen bedring – at gitt at vi må prioritere, mener jeg masterutdanning, videreutdanning, bedre praksis, bedre veiledningsordninger, alt dette, er enda viktigere enn bare en automatisk økning i antall lærere på grunn av en norm.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Anders Tyvand (KrF) [20:11:54]: Jeg synes representanten Asheim sa det veldig godt: Det kan ikke være hvor mor eller far velger å kjøpe hus, som avgjør hvor store sjanser man har for å lykkes på skolen. Det kan heller ikke være sånn at det er hvor mor og far velger å kjøpe hus, som avgjør om man får en lærer som har tid til å hjelpe seg eller ikke. Men dette er situasjonen i dag – så lenge vi ikke har klare regler for hvor mange elever hver enkelt lærer kan ha ansvar for.

Vi trenger flere lærere i skolen, ikke bare for å gi lærerne mer tid til hver elev, men også for å sørge for at alle elever får møte en kompetent lærer i klasserommet. I dag er bruken av ufaglært arbeidskraft i skolen høyere enn noen gang, men det kan bli enda verre, for samtidig som hundrevis av studenter ikke kommer inn på lærerutdanningen, står hundrevis av studieplasser tomme. Det vil føre til at vi kommer til å gå glipp av mange gode lærerstudenter framover. Dette handler om firerkravet i matematikk.

I går fikk jeg et spørsmål fra representanten Asheim om jeg ville senket karakterkravet til medisinstudiet hvis det var sånn at man ikke klarte å fylle opp plassene med kvalifiserte studenter. Etter å ha tenkt meg om, ville jeg mye heller velge å bli operert av en utdannet lege som kanskje hadde en dårlig tyskkarakter fra videregående, enn å bli operert av en ufaglært. Men regjeringen legger altså opp til at det er bedre at barna våre lærer å lese og skrive av en ufaglært, enn av en utdannet lærer som har en dårlig karakter i matte fra videregående. Dette er en ufornuftig politikk. Dette kommer til å forsterke lærermangelen framover. Det gjør også avskiltingen av erfarne lærere som følge av at regjeringen har skjerpet kompetansekravene for dem som allerede er ferdig utdannet og har jobbet i skolen i mange år.

Jeg vil advare regjeringen og kunnskapsministeren mot å la det gå prestisje i disse sakene. Intensjonen har kanskje vært god, men konsekvensene kan bli alvorlige. Det hjelper ikke om regjeringen innfører rettigheter og plikter, hvis vi ikke har lærere nok til å gi barna våre god undervisning.

Norunn Tveiten Benestad (H) [20:14:39]: Vi ønsker alle at elevene våre skal få gå på verdens beste skole. Når foreldrene sender seksåringene sine på skolen, skal de være trygge på at barna blir tatt vare på av faglig sterke lærere, og at de har det godt på skolen. Høyre og regjeringas mål er at elevene skal lære mer på skolen. Vi har en god skole, men den kan fortsatt bli bedre.

Tidlig innsats er en av hovedsatsingene i denne meldinga, og det støtter jeg helhjertet opp om. Gleden ved å knekke lesekode eller mestre matematikkoppgavene må alle elever få oppleve. Noen elever har behov for litt ekstra hjelp for lykkes, og de må få den hjelpen de trenger. Et av de viktigste tiltakene i meldinga er som vi har hørt, at regjeringa vil gi kommunene plikt til å gi intensiv opplæring til elevene på første til fjerde trinn, til dem som henger etter i lesing, skriving eller regning. Det skal være et lavterskeltilbud, og veien til hjelpen skal være kort. Denne intensivopplæringen skal ikke kreve noen sakkyndig vurdering eller omfattende saksbehandling, det er den enkelte elev det gjelder.

Jeg har også merket meg at det har vært litt debatt i komiteen, og også her i kveld, om regjeringas forslag om den nedre grense for skolekvalitet. Men det lokale skoleeierskapet står sterkt i Norge, og sånn skal det fortsatt være. Det er opp til skoleeierne og skolene å bestemme hvordan elevene deres skal lære det de skal. Men det betyr ikke at nasjonale utdanningsmyndigheter ikke skal ha forventninger til kommunene og fylkene, og at vi ikke skal følge med på hvordan utviklingen lokalt er. Vi vet alle at det er noen skoleeiere som har behov for ekstra oppfølging, slik at elevene får den skolegangen de skal ha. Jeg mener det er riktig av oss å lage et system for det.

Den nedre grensen for skolekvalitet skal nettopp basere seg på et sammensatt og bredt sett av indikatorer, det bekrefter også kunnskapsministeren her. Mitt håp er selvfølgelig at ingen kommuner havner under grensen, i alle fall ikke over lengre tid.

Meldinga vi behandler, heter Lærelyst. Det er et godt navn. Å lære og å mestre noe gir mersmak. Seksåringene som etter sommeren begynner på skolen, har lyst til å lære. Vi må sørge for at de møter en skole som tar vare på det, og som utvikler lærelysten til de står med vitnemålet i hånda om 13 år. Det er utfordringen vår.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [20:17:31]: Bare kort om noen av sakene som Senterpartiet har vært spesielt opptatt av i denne innstillinga: Det gjelder spesielt usikkerheten som er skapt om opptak til PPU for kunst- og håndverksfagene.

I dag er det unntak fra master for å bli tatt opp til PPU. Men i høringsbrevet fra departementet reises det usikkerhet om hva dette unntaket egentlig betyr. Statsråden har sagt at det skal være unntak, og i departementets høringsbrev skrives det at det er en forutsetning at de som tas opp, skal være skapende eller utøvende. I de fleste tilfeller vil også studenter med bachelor i kunst og håndverksfag sies å være utøvende eller skapende. Derfor har vi foreslått at dette skal klargjøres nå ved at Stortinget sier at det ikke skal stilles et slikt definisjonskrav – for å skape ro i sektoren og ikke rive grunnen under de praktisk-estetiske fagene, som vi nå risikerer. Det var vi også litt inne på i forrige sak. Denne klargjøringen ønsker altså Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre ikke å gjøre, til tross for at kunst- og

håndverksfagene er de fagene der de fleste som underviser, har til gode å ha studiepoeng.

Det er trist, og jeg er glad for at Senterpartiet så tydelig gjennom alle disse årene har varslet om at vi marsjerer på en vei mot en smal skole der vi mangler kompetanse i fag som er vesentlig for å være kreative, skapende og dermed konkurransedyktige i framtida.

Så litt om kampen mot målstyringsregimet: Komiteen ba, som tidligere vist til, om en gjennomgang av kvalitetsvurderingssystemet, og i kapittel 6 i meldinga forsøker regjeringa seg på en beskrivelse. Konklusjonen er nemlig at det er bra som det er – dette til tross for at mange av prøvene ikke er læringsfremmende. Regjeringa beskriver selv at systemet slik det er i dag, kan føre til uønsket målfor skyvning, som igjen kan føre til en smalere skole og til at det øves for at elever skal gjøre det godt på tester. Det skjer dessverre i stor grad, og kobles dette til økonomiske incentiver, blir det riktig ille. Jeg håper at statsråden vil si klart og tydelig at det ikke skal være lov.

Denne meldinga bygger på en gjennomgang av PISA-tall. Jeg syns det var prisverdig at representanten Asheim refererte til PIRLS-undersøkelsen. Det betyr også at vi har andre tall. Kunnskapen i denne meldinga er altså basert på undersøkelser som verken er læringsfremmende eller som baserer seg på norske læreplaner. Det er et paradoks – ikke minst når konklusjonene fra regjeringa er at de vil ha det som det er i dag, men at kommunene og fylkeskommunene skal få hjelp til å bli bedre til å vurdere data. Egentlig burde de få hjelp til å få faglærte lærere.

Til slutt har vi foreslått å legge fram en stortingsmelding om biblioteksektoren som inkluderer både skolebibliotek og fagbibliotek. Vi vet at bibliotek sorterer under kulturministeren, og skolebibliotek ligger under Kunnskapsdepartementet, men vi mener at skolebibliotekenes rolle er så viktig og får så lite oppmerksomhet at det ville være klokt om Stortinget løfter fram denne sektoren og ser hvor viktig bøkens verden er for språkutvikling og også for det sosiale livet i skolen. Så jeg håper egentlig at Kristelig Folkeparti vil slutte seg til forslaget, slik at vi kan få en stortingsmelding der hele sektoren blir belyst.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [20:20:47]: Læreren er skolens viktigste ressurs for å legge til rette for et godt læringsmiljø, som skaper læring for alle elever. Lærere med høy faglig, sosial og pedagogisk kompetanse er avgjørende viktig for en god skole. Vi er derfor glad for den historiske satsingen som har vært på etterutdanning for lærere i den perioden Fremskrittspartiet har vært med i regjering, og over innføringen av flere kompetansekrav og strengere inntakskrav til lærerutdanningene. Dette er tiltak som bidrar til økt kvalitet og status, og til at flere fullfører en påbegynt lærerutdanning, og som ikke minst på sikt vil bidra til at flere elever fullfører og består videregående opplæring.

I kvalitetsmeldingen om høyere utdanning understreket vi i Fremskrittspartiet at vi er glad for at konkurranse som verktøy for kvalitetsforbedring vektlegges såpass tydelig i meldingen. Vi mener at konkurranse og åpenhet om resultatene er viktige faktorer for kvalitetsutviklingen også innenfor grunnutdanningen. Det er avgjørende å ha kunnskap om situasjonen på den enkelte skole for å kunne videreutvikle kvaliteten og elevenes læringsutbytte.

Fremskrittspartiet vil derfor understreke at vi er tilhenger av nasjonale prøver og andre former for kartlegging som gjør at den enkelte rektor, lærer og skoleeier til enhver tid er kjent med situasjonen på den enkelte skole for å kunne sette inn nødvendige tiltak, slik at alle elever får den hjelpen de trenger, og lærer det de har krav på.

Fremskrittspartiet vil også understreke viktigheten av at det er full åpenhet slik at foreldrene får tilgang til kunnskap om skolens kvalitet. Informasjon om resultater på nasjonale prøver i lesing og regning, grunnskolepoeng, læringsmiljø og andelen elever som oppgir at de blir mobbet eller holdt utenfor, må være allment tilgjengelig. Fremskrittspartiet vil advare mot en utvikling der man sakte, men sikkert går tilbake til en skole der man ikke kartlegger læringsutbyttet, og der det ikke er åpenhet om resultatene i skolen.

For at elevene skal lykkes på skolen, er det viktig med dyktige skoleledere og et velfungerende profesjonsfelleskap, slik at lærerne kan utvikle undervisningspraksisen gjennom hele yrkeskarrieren. Ingenting kan erstatte lærerens kompetanse og kontakten med den enkelte elev. Lærere som er faglig trygge, er også mindre bundet til faste opplegg og metoder. De kan variere og videreutvikle undervisningen og gi krevende oppgaver og utfordre elevene til abstrakt tenkning.

For å sikre en skole der elevene lærer mer vil Fremskrittspartiet fortsette satsingen på videreutdanning av lærere. Lærerløftet med sine tiltak og satsinger gir kvalitet, noe som etter vårt syn er viktigere enn kvantitet. Norske elever fortjener en best mulig skole. Det får de med Fremskrittspartiet og Høyre ved roret.

Audun Lysbakken (SV) [20:23:56]: Jeg ønsker å nevne et spørsmål til, i tillegg til det jeg tok opp i mitt hovedinnlegg. For når regjeringen ivrer etter å styrke opplæringen og styrke elevenes grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning, er det vanskelig å forstå at de samtidig har stoppet utviklingen av frivillige karakter- og læringsstøttende prøver i grunnskolen. Det er en direkte konsekvens av det såkalte effektiviseringskuttet, som i realiteten var en nedprioritering av bl.a. skole og helsevesen i budsjettforliket for 2017.

Gjennom systematisk skriveundervisning lykkes noen skoler med å utvikle elevenes skriveferdigheter. På grunnlag av arbeidet med og resultatene fra de nasjonale utvalgsprøvene i skriving har Skrivsesenteret ved NTNU utviklet læringsressurser som er tilgjengelige for norske skoler for å utvikle skriveundervisningen og styrke elevers skriveferdigheter. Det viser at nasjonale utvalgsprøver og de frivillige karakter- og læringsstøttende prøvene i bl.a. skriving fungerer bra som et pedagogisk vurderingsverktøy for lærerne, og bidrar til at elevenes læringsresultater forbedres. Derfor mener vi det er uheldig at utvalgsprøvene i skriving ikke nevnes som en del av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet, og at de frivillige karakter- og læringsstøttende prøvene ikke prioriteres.

SV mener at alle nasjonale prøver skal være utvalgsprøver, og at kvalitetsvurderingssystemet først og fremst skal fungere som et pedagogisk vurderingsverktøy. I stedet ser vi altså at regjeringen prioriterer å videreutvikle et kvalitetsvurderingssystem mer basert på kontroll og rangering.

La meg avslutningsvis få komme med en kort refleksjon knyttet til forslaget om å lovfeste en plikt for skolene

til å sørge for at elever som henger etter, får tilbud om intensivopplæring i lesing, skriving og regning. SV støtter det, men jeg synes samtidig det er viktig at vi reflekterer over potensialet for en utvikling der barn i stadig økende grad blir målt og veid og noen ganger funnet for lette. Det representerer i verste fall et forenklet syn på hvordan barn lærer og utvikler seg.

At 66 pst. av elevene som i dag får spesialundervisning, får den alene eller i små grupper, er dessverre en indikasjon på at den ordinære undervisningen i dag ikke godt nok evner å ivareta alle. Da må ikke svaret være å lage stadig flere spesialgrupper som fører til utenforskap, det må være å lytte til hva elever og lærere selv sier de har behov for, nemlig flere lærere og mer tid til hver enkelt elev, i kombinasjon med økt kompetanse, bl.a. innen spesialpedagogikk. Vi må ikke miste av syne målet om en inkluderende fellesskole, og kompensierende tiltak må ikke gå på bekostning av tiltak som kan styrke det ordinære opplæringsstilbudet.

Henrik Asheim (H) [20:27:10]: Det var to ting som gjorde at jeg tegnet meg på nytt. Det ene er diskusjonen rundt kvalitetsvurderingssystemet og de nasjonale prøvene. For det er jo slik at både SV og Senterpartiet foreslår å gjøre om de nasjonale prøvene til utvalgsprøver, altså litt etter samme prinsipp som PISA-undersøkelsen, bare at man da mener at PISA-undersøkelsen kan man melde seg av, fordi den ikke er forskningsbasert, men man ønsker å gjøre om de nasjonale prøvene til den samme modellen som PISA-undersøkelsen er laget på. Det vil selvfølgelig også gjøre at denne grensen for nedre skolekvalitet vil miste en veldig viktig parameter, for hvis man gjør dette til utvalgsprøver, vil man ikke kunne bryte ned resultatene på skolenivå. Man vil heller ikke kunne gjøre det i mange kommuner som er mindre. Det igjen gjør at man ikke lenger vet godt nok hvor man skal sette inn ressurser.

Vi har havnet i en ganske spesiell situasjon nå, for hvis det blir sånn at SV og Senterpartiet subsidiært sikrer flertall for Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstres forslag om å beholde en nedre grense for skolekvalitet, men med flere kriterier, altså med flere indikatorer og mer rapportering, så betyr egentlig det at SV og Senterpartiet sikrer flertall i Stortinget for både å bevare den nedre grensen, som statsråden foreslår, og å pålegge Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen å pålegge norske kommuner og skoler å rapportere mer. Det blir jo da – vil jeg tro – stikk i strid med det man primært ønsket, som igjen betyr at man går i en motsatt retning av det man ville. SV har for så vidt allerede avklart at de kommer til å sikre flertall for et forslag som pålegger mer rapportering, men det kunne være greit å få vite om Senterpartiet også ønsker det, som da vil bety mer byråkrati, mer rapportering i skolen, med en grense for kvalitet som uansett blir vedtatt.

Martin Henriksen (A) [20:29:11]: Jeg måtte ha en kommentar til regjeringspartienes framstilling av egen innsats i denne saken.

På den ene sida er det gledelig at det kommer en melding om tidlig innsats i skolen. Det trengs. På den andre sida kommer den så sent at det først og fremst blir en bekreftelse på fire tapte år når det gjelder å gjennomføre tidlig innsats. Regjeringspartiene har helt siden de kom inn i

regjeringskontorene, visst om tallene for frafall. De har vært klar over at for mange elever får hjelp altfor sent. De har sett tallene for spesialundervisning, som i altfor stor grad settes inn når elevene går i åttende, niende, tiende klasse, ikke i første, andre eller tredje klasse.

Regjeringas melding og tiltakene kommer faktisk så sent at det ikke vil få noen konsekvens for elevene som går i skolen, før etter at regjeringas fireårsperiode er over. For å bruke et av regjeringspartienes favorittuttrykk fra forrige stortingsperiode: Det er for lite, for sent.

Arbeiderpartiet har foreslått å satse på tidlig innsats flere ganger i løpet av perioden. Alle gangene har regjeringspartiene, Høyre og Fremskrittspartiet, stemt imot. De har stemt imot penger til tidlig innsats i de tre siste statsbudsjettene. De har stemt mot forslaget om lese-, skrive- og regnearanti. De har argumentert mot Arbeiderpartiets ønske om flere lærere. De har dratt bena etter seg når det gjelder bemanningsnorm i barnehagen. De har argumentert mot satsing på SFO og aktivitetsskole, selv om elevene f.eks. i første klasse bruker nesten like mye tid på SFO som de gjør på skolen, og det er egentlig en ubrukt tid som kunne blitt brukt til å satse på tidlig innsats.

I dag kan vi lese kunnskapsministerens innlegg i VG om tidlig innsats. Der bruker han like mye tid på Arbeiderpartiet som han gjør på egen politikk. Han kritiserer bl.a. Arbeiderpartiet for forslaget om lærernorm, og sier at det ikke er sterkt nok, samtidig som han i samme innlegg slår fast at det viktigste ikke er flere lærere. Han snakker ut av begge munnviker samtidig.

Men det mest betegnende i innlegget er kunnskapsministerens syn på hva som kan karakteriseres som tidlig. I innlegget i VG skriver kunnskapsministeren: «Allerede i mars i år la jeg frem» stortingsmeldingen om tidlig innsats. «Allerede i mars», sier kunnskapsministeren, som har sittet i statsrådsstolen i tre og et halvt år før han klarer å komme med en helhetlig politikk for tidlig innsats, tre måneder før Stortinget er ferdig, og som behandles tre måneder før stortingsvalget. «Allerede i mars» er ikke tidlig – det er sent. Og for de tusenvis av elever som har gått gjennom skolen disse fire årene, er det altfor sent. Vi trenger en satsing på flere lærere, en norm for lærertetthet, lese-, skrive- og regnearanti, avbyråkratisering av skoledagen og et løft for SFO og AKS. Samtlige tiltak har regjeringspartiene stemt mot eller er mot, men dette skal Arbeiderpartiet gjennomføre i regjering.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [20:32:32]: Takk for debatten. Anne Tingelstad Wøien tar opp dette med PPU og praktisk-estetiske fag. Det det ligger en åpning for, er at for dem som har en bachelorgrad i utøvende og skapende kunsthøgskolefag, holder det med en bachelorgrad. Men det har aldri vært snakk om at det generelt skal være en åpning for alle praktisk-estetiske fag. Det ville i så fall bety at vi har lavere standarder for de praktisk-estetiske fagene enn for de andre skolefagene. Det er ikke noen oppvurdering, det ville være en nedvurdering.

Så har vi den samme diskusjonen en gang til om firerkrav og lærerutdanning. Bare så tallene er klare: Antall studenter som møtte til GLU – altså grunnskolelærerutdanning – høsten 2016, er på nivå med 2012. Jeg vil fortsatt rekruttere flere, derfor er Kristelig Folkeparti med på bl.a. stort rekrutteringsstipend. Det er høyere enn det var i 2010 og 2011, litt lavere enn i 2013 og 2015.

Bare så det er sagt, er det også verdt å nevne at høsten 2016 hadde de søkerne som søkte seg til lærerutdanningen, bedre karakterer enn søkerne tidligere år. Det har vi grunn til å tro at vil gi bedre gjennomføring, og det er faktisk første gangen de som ble tatt opp på GLU 1–7, hadde inntakskarakterer over landsgjennomsnittet.

Så har representanten Lysbakken en god påminnelse, for i spesialundervisningen snakker vi om at segregering er et problem. Permanent nivåinndeling, som var Høyres politikk – i hvert fall at man skulle åpne for det i større grad – en gang på 1990-tallet, fungerer ikke. Det som derimot har god effekt, er å ha gruppeinndeling i kortere perioder. Men jeg er helt enig: Dette må ikke bli en ny spesialundervisningssegregering.

Når det gjelder diskusjonen om disse indikatorene, stiller representanten Asheim et betimelig spørsmål, men jeg må si jeg tolker stortingsflertallet veldig klart dit hen at man ikke ønsker at dette skal bety nye rapporteringer til kommunene eller skolene. I så fall er det greit om jeg blir korrigert på det.

Og så helt til slutt: Tidlig innsats-innsatsen vår startet jo ikke med denne stortingsmeldingen. Dette samler jo opp tiltak som er lagt frem i budsjett, som er blitt lagt frem også tidligere. Ikke minst er masterutdanning for lærere med muligheten til å spesialisere seg som begynnereksperter et kjempeviktig tiltak for tidlig innsats. I 800 flere lærere, eller midler til 1 800 flere lærere, som Kristelig Folkeparti, Venstre og regjeringspartiene ble enig om, øremerket 1.–4. trinn og bygd opp over flere år, det er også tidlig innsats.

Det mest oppsiktsvekkende med Arbeiderpartiets lese-, skrive- og regnearanti er egentlig to ting: Det første er at de fortsatt ikke har klart å forklare hva denne garantien er. Det andre er at de har klart å forklare det så dårlig at Arbeiderpartiets kommuner tydeligvis ikke følger opp. Man kan jo begynne å ordne i eget hus og se på hvorfor selv kommuner der Arbeiderpartiet har makten, ikke engang klarer å bruke opp lærerpengene de har fått av det borgerlige flertallet på Stortinget, til å ansette flere lærere i 1.–4. trinn.

Presidenten: Audun Lysbakken har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Audun Lysbakken (SV) [20:35:46]: Takk til statsråden for presiseringene knyttet til mitt siste innlegg, jeg er enig i det han sa.

Kort til representanten Asheims innlegg: Når vi går imot en såkalt nedre grense, er det fordi vi frykter den kan bidra til en ytterligere utvikling mot et for smalt kunnskapssyn i skolen, rangering og et for enkelt syn på kvalitet.

Så ønsker vi da, når vi ikke får flertall for vårt forslag om å avvise det, å bøte på det som best vi kan, med et noe bredere indikatorsett. Jeg har oppfattet det sånn fra regjeringen at disse indikatorene og denne ordningen ikke skal føre til en økt rapporteringsbelastning. Da forutsetter jeg at det er mulig å gjøre dette noe bredere, fortsatt uten å øke den samlede rapporteringsbelastningen for kommunene.

Så mener jeg at når regjeringen har lagt fram et forslag som vi mener er svært dårlig, så kan ikke Høyre angripe SV for subsidiært å stemme for et forslag vi mener er mindre dårlig, men heller ikke det sånn kjempebra.

Presidenten: Anne Tingelstad Wøien har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [20:37:07]: Det blir lik som et valg mellom pest eller kolera, for det er jo som representanten fra SV sa, at vi har lagt fram et forslag selv der vi ber regjeringa om ikke å etablere en såkalt fast nedre grense for kvalitet i grunnskolen. Så ser jo vi også at det kommer til å falle. Da har vi altså valget mellom å stemme for Høyre og Fremskrittspartiets forslag eller for forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Da har vi også valgt å gjøre som SV, at vi sekundært og med stor uvilje stemmer for forslag nr. 3. Vi ønsker ikke at dette skulle vært gjort, vi mener det er feil bruk av ressurser, for vi vet at det kommer til å være mange folk som skal følge opp dette. Vi mener at pengene heller burde blitt brukt til å sørge for at vi har flere kvalifiserte lærere ute i den norske skolen, for det er det som er utfordringen for mange skoler i dag, at de ikke har tilgang på faglærte lærere.

Anders Tyvand (KrF) [20:38:16]: Når det gjelder firerkravet og rekruttering av lærere, synes jeg ikke statsråden burde slå seg til ro med at antall søkere nå er på nivå med 2012, 2010 eller hva han velger å sammenligne med. Det som er situasjonen, er at antall søkere gikk ned idet firerkravet ble innført. Det fortsetter å gå ned i år. Resultatet er at hundrevis av studieplasser på lærerutdanningene står tomme, samtidig som vi vet at hundrevis av ungdom ønsker å bli lærere, uten å komme inn på lærerutdanningen.

Dette er noe som også burde bekymre Arbeiderpartiet og representanten Tynning Bjørnø, som er redd for at vi i for stor grad aksepterer at ting går galt i skolen, i motsetning til i flytrafikken. Hvis vi skal hindre at det går galt i skolen, er det viktigste vi gjør, å sørge for at vi har nok lærere i skolen.

Så må jeg merke meg at statsråden trekker fram de ørmerkede midlene til flere lærerstillinger i 1.–4. klasse, som Kristelig Folkeparti har forhandlet inn, som en del av regjeringens satsing på tidlig innsats i denne stortingsperioden – samtidig som han skriver i riksaviser at dette ikke er det viktigste vi gjør for å heve kvaliteten i skolen.

Jeg vil få takke for en god debatt om et viktig tema. Jeg tror vi deler veldig mange av de samme intensjonene, men vi er nok litt uenige om hva som er de viktigste virkemidlene for å løfte skolen, og for å sikre alle elever den hjelpen og oppfølgingen de har behov for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 25.

Sak nr. 26 [20:40:06]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Anders Tyvand om en stortingsmelding om en styrket kulturskole for framtiden (Innst. 448 S (2016–2017), jf. Dokument 8:112 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lill Harriet Sandaune (FrP) [20:41:02] (ordfører for saken): I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om en styrket kulturskole for framtiden.»

Det har vært en god dialog i komiteen om denne saken. Komiteen påpeker at kulturskolene, i likhet med folkebibliotekene, er en del av den landsomfattende kulturelle infrastrukturen. Kulturskolene er en forlengelse av grunnskolens allmenne opplæringstilbud innen praktisk-estetiske fag og spiller en viktig rolle i arbeidet med å styrke kulturkompetansen og kulturgleden hos barn og unge.

Komiteen anerkjenner kulturskolenes rolle som bidragsyter til livsberikelse for elevene og nærmiljøet, og mener derfor det er viktig å legge til rette for at kulturskolene fortsatt skal bidra til at elever får verdifull kulturell ballast.

Et flertall i komiteen vil også understreke at det er et viktig prinsipp at kommunene som eiere av kulturskolen selv i stor grad må kunne bestemme innhold og omfang på tilbudet. På den måten gis det rom for lokale tilpasninger for de mange og til dels ulike kommunene vi har i landet.

Det er nå 20 år siden lovfesting av kulturskolen, og det kan derfor være behov for å se nærmere på kulturskolens utvikling, status og måloppnåelse. Videre vil det være naturlig å se nærmere på hvilke fagområder som eksisterer, og framskaffe bedre statistikk for hva som foregår rundt om på landets kulturskoler. Komiteen vil understreke at det er viktig å se sammenhengen mellom kulturskolene og skolene, men det er også viktig å se kulturskolen i sammenheng med annet kulturarbeid.

Komiteen viser til at sivilsamfunnet – det frivillige kultur- og organisasjonslivet – har spilt en positiv og viktig rolle gjennom hele det moderne Norges historie. Komiteen vil påpeke den betydningen sivilsamfunnet har for personlig ansvar, frivillige fellesskap, kreativitet og dugnadsånd. Dette er verdier som det er viktig å ta vare på, og som er avgjørende for tilliten i samfunnet. Komiteen vil også påpeke at kunstnerisk frihet og mangfold er en av grunnsteinene i ethvert demokrati. Det bør derfor legges til rette for økt samarbeid med private, frivillige krefter i kulturskolen.

Komiteen viser til at Kulturdepartementet nylig har satt i gang et arbeid med en ny stortingsmelding om kultur. Innholdet i meldingen er ennå ikke klarlagt, men komiteen mener det er naturlig at kulturskolene også omtales i denne meldingen.

Komiteens flertall fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og SV er kjent med at Kulturdepartementet har igangsatt utarbeidelse av en stortingsmelding om kultur, men vil understreke at de kommunale kulturskolene er et selvstendig, lovfestet skoleslag, og at det er kunnskapsministeren som har det konstitusjonelle ansvaret for kulturskolene.

Dette flertallet viser videre til at kulturskolen har sin lovmessige forankring i opplæringsloven, men at det ikke er lagt videre nasjonale føringer for skoleslaget gjennom forskrifter. Initiativet til å fastsette rammer for de kommunale kulturskolene, avgjøre framtidig organisering av kulturskolesektoren og legge nasjonale føringer for videre utvikling av skoleslaget mener man bør komme fra kunnskapsministeren og ikke fra kulturministeren.

Flertallet i komiteen mener derfor at Kulturdepartementets påbegynte stortingsmelding om kultur ikke vil gi Stortinget det mest hensiktsmessige grunnlaget for en grundig debatt om videre utvikling av kulturskolen, og at det er behov for en egen stortingsmelding om temaet fra Kunnskapsdepartementet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener det er viktig å bidra til å styrke kulturskolens arbeid og legge til rette for at kulturskolene kan gi elever god kulturell ballast og kompetanse. Disse medlemmene viser til at det er et viktig prinsipp at kommunene som eiere av kulturskolene selv må kunne bestemme innhold og omfang på tilbudet, og at det må gis rom for lokale tilpasninger. Disse medlemmene mener det er naturlig at styrking av kulturskolene ses i sammenheng med regjeringens varslede kulturmelding og får sin naturlige plass i denne.

Martin Henriksen (A) [20:45:28]: Jeg vil først si takk til forslagsstillerne fra Kristelig Folkeparti som sørger for at kulturskolene får sin egen sak og debatt her i Stortinget. Kulturskolene har ikke akkurat vært bortskjemt med oppmerksomhet fra regjeringshold de siste årene, men kulturskolen har høy oppslutning i kommunene, og den står nok høyt blant folk flest også. Hundretusenvis av barn og unge har vært inntatt av kulturskolen, fått prøvd seg innen musikk, kunst og kultur, fått utviklet sine kreative evner og tatt med seg kulturell ballast videre i livet. Nesten 100 000 elever går i kulturskolen dette skoleåret, men antallet har gått ned de siste årene.

Vi har en utfordring i skolen. Det praktiske og det estetiske har gjennom år fått mindre tydelig plass. Kompetansen i de praktisk-estetiske fagene burde også vært høyere. Kulturskolen har endret seg, og vi mener det er på sin plass med en gjennomgang som klargjør rammen for tilbudet.

I Meld. St. 20 for 2012–2013 På rett vei, lagt fram av den rød-grønne regjeringa, ble det fremmet tiltak for å styrke bl.a. de praktisk-estetiske fagene. En ekspertgruppe for kunst og kultur i opplæringen, satt ned av den samme regjeringa, pekte også på utfordringer for disse fagene. På dette området er dessverre regjeringas oppfølging og innsats svak. Den aller tydeligste hilsen til kulturskolene disse fire årene var at regjeringa i sitt første budsjett kuttet kulturskoletimen for alle elever i 1.–4. klasse. Forslag i meldinga har heller ikke blitt fulgt opp. Det er opposisjonen som har måttet få med seg regjeringa på f.eks. å legge fram en plan for de praktisk-estetiske fagene, vedtatt da vi behandlet Ludvigsen-utvalgets innstilling, om enn noe motvillig og mot statsrådets forslag. Her er det sektoren og opposisjonspartiene som har måttet drive politikktutviklingen.

Arbeiderpartiets mål er å gjøre kultur og kulturskoletilbudet mer tilgjengelig for alle barn og at økonomi skal ha mindre å si. Derfor vil vi gjennomføre et nytt kulturloft der kulturens andel av statsbudsjettet igjen økes gradvis til 1 pst., slik at flere barn og unge får mulighet til å delta i

kultur ved å senke terskelen for å delta. Flere barn skal få mulighet til å gå på kulturskole til en rimelig pris. Det kan gjerne skje i tilknytning til skolen og i tilknytning til SFO og AKS. Det er veldig gledelig at flertallet i Stortinget peker på at tilbudet i kulturskolen kan samordnes med bl.a. SFO-tilbudet. Det er behov for å løfte skolefritidsordningen også ved å øke kvaliteten og senke prisen, og for noen måneder siden ba flertallet i Stortinget regjeringa evaluere SFO-tilbudet og å legge fram en stortingsmelding om SFO. I dag ber vi om en stortingsmelding om kulturskolene. Skole, SFO eller AKS, kulturskole eller andre frivillige tilbud burde absolutt ses i sammenheng. Her burde ikke regjeringa dele opp arbeidet i strengt atskilte siloer, men se på mulighetene som samarbeid og samordning kan gi. Kulturskole i SFO kan styrke SFO, og det styrker kulturskolen.

Det er behov for et løft for kulturskolene. Det er behov for å se på tilbudet, om vi gjør nok for å sikre at alle barn har tilbud om kulturskole. Derfor mener Arbeiderpartiet at en melding om kulturskolen kan bidra til å tydeliggjøre og styrke tilbudet, og vi er glad for at flertallet går inn for dette.

Norunn Tveiten Benestad (H) [20:49:37]: Jeg kan like godt bekjenne med det samme: Jeg er fan av kulturskolen. Det er en av de viktigste bidragsyterne vi har til å introdusere barn og unge til ulike kunst- og kulturformer, til å bli glad i kultur og til å se verdien i og delta i og bruke kulturtilbudene i samfunnet vårt.

Jeg er selv vokst opp på musikkskolen – den tidligere varianten av kulturskolen. Og barna mine er vokst opp med samme tilbud. I vår by, Kristiansand, har vi en veletablert og god kulturskole – som man har mange plasser rundt i landet – som har vært med på å sette sitt preg på vår by i mange tiår, og det er jeg glad for.

Lovfestingen av kulturskoletilbudet i 1997 var viktig. Og sammen med Den kulturelle skolesekken, som etter hvert også er blitt et viktig tilbud, er dette, slik jeg ser det, institusjoner som må tas godt vare på og videreutvikles. Det er det ingen tvil om for min del.

I denne saken foreslås det at regjeringa skal legge fram en egen stortingsmelding om en styrket kulturskole for framtida. I statsrådets kommentarbrev til representantforslaget går det fram at Kulturdepartementet nylig har satt i gang et arbeid med en stortingsmelding om kultur, og at man nå er i en fase der innholdet i denne skal kartlegges. Kunnskapsministeren har lovet å ta initiativ til at kulturskolene også blir godt inkludert og får plass i denne meldinga. Det har jeg forstått at det også er interesse for i Kulturdepartementet.

Kulturskolene er både en viktig del av opplæringssystemet og en viktig del av det lokale kulturlivet rundt i bygd og by. Det kan derfor være relevant å se på dette både i skole- og kultursammenheng. Og jeg er glad for at regjeringa så tydelig sier at de ønsker å legge til rette for at kulturskolene fortsatt skal bidra til at elevene får en verdifull kulturell ballast, og at regjeringa også ønsker å bidra til å styrke kulturskolenes arbeid. Det er et viktig og godt signal.

I Høyres rekke her på Stortinget støtter vi selvsagt også dette. Samtidig mener vi at det er et viktig prinsipp at kommunene, som eiere av kulturskolene, må kunne bestemme og påvirke innhold og omfang av tilbudet. Det må

gis rom for lokale tilpasninger. Dette er også et område der det er et sterkt samarbeid med frivilligheten.

De senere årene har vi også sett at kulturskolene samarbeider ikke bare med skolene, men også med Den kulturelle skolesekken. Kulturtanken som har det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken, skal også gi råd om hvordan både Den kulturelle skolesekken og kulturskolene kan benyttes i skolen. Jeg antar at dette også vil komme fram i kulturmeldinga.

I Høyre er vi glad for denne anledningen til å si noe om kulturskolene, som vi mener gir et viktig samfunnsbidrag, men vi støtter ikke på dette tidspunktet forslaget om en egen stortingsmelding om kulturskolen. I første omgang mener vi det er naturlig å se kulturskolene i sammenheng med regjeringas varslede stortingsmelding om kultur. Vi mener at kulturskolene bør ha sin rettmessige plass i denne. Derfor kommer Høyre til å stemme mot en egen stortingsmelding for kulturskolene i dag.

Gjennom komiteens behandling ser det ut som om det likevel går mot et flertall for en egen melding. Dersom det blir resultatet i dag, mener vi i Høyre at en eventuell egen stortingsmelding må være solid faglig fundert, og at den bør baseres på en evaluering av dagens tilbud.

Anders Tyvand (KrF) [20:53:16]: Kulturskolen er et viktig skoleslag. Kulturskolene bidrar med verdifull kompetanse, de gir barn og unge verdifulle kulturopplevelser, de er viktige lokale kulturaktører, og de bidrar med rekrutteringen til både det frivillige og det profesjonelle kulturlivet.

I 20 år har kulturskolen vært et lovfestet skoleslag i Norge. Det står i opplæringsloven at alle kommuner skal ha et kulturskoletilbud. Men det er nesten også det eneste som står. Det finnes ingen forskrift til denne lovparagrafen som legger noen nasjonale føringer for kulturskolene, eller som stiller krav til kommunene når det gjelder omfang eller kvalitet på kulturskoletilbudet. Da er det kanskje ikke så rart at tilbudet varierer ganske mye fra kommune til kommune, når det gjelder både innhold, kvalitet og omfang.

I tillegg vet vi at det nå er litt færre elever som går i kulturskolen enn det var for noen år siden, samtidig som det er flere barn og unge som står på venteliste for å få plass. Det gir grunn til bekymring, og jeg mener det taler for at vi nå må ta grep for å løfte og styrke kulturskolene, og at vi må sette oss noen nye mål for hva kulturskolen skal være.

Fra politisk hold har det skjedd veldig lite rundt kulturskolene de siste årene. Det som har skjedd av utvikling i den sektoren, har skjedd på kulturskolenes eget initiativ. I fjor ble prosessen med å utarbeide en ny rammeplan slutført, og arbeidet med å implementere den nye rammeplanen på den enkelte kulturskole er godt i gang. Men i og med at dette skjedde på initiativ fra sektoren selv og ikke fra politisk hold eller nasjonale skolemyndigheter, har ikke den nye rammeplanen noen formell plass som et styringsdokument. Den er ikke bindende for kulturskolene. Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet eller tilsynsmyndighetene forholder seg ikke til den. Men hvis vi mener alvor med at kulturskolen er et viktig skoleslag, hvis vi mener alvor med at flere barn og unge bør få et kulturskoletilbud, og hvis vi mener alvor med at vi har ambisjoner for kulturskolen, er det på tide at vi politikere nå tar

grep og setter oss noen nye mål for kulturskolene framover.

Derfor er jeg veldig glad for at forslaget om en egen stortingsmelding om kulturskolen får flertall i Stortinget i dag. En stortingsmelding om kulturskolen vil gi oss et bilde av hva som er status i sektoren i dag, og det vil gi oss et godt grunnlag for en grundig debatt om veien videre for kulturskolene.

Så må jeg si at jeg synes det var litt overraskende å lese kunnskapsministerens svar til utdanningskomiteen. Istedenfor å støtte forslaget om en egen kulturskolemelding valgte statsråden å peke på en annen statsråd, på kulturministeren, og vise til at hun nå har påbegynt arbeidet med en stortingsmelding om kultur generelt. Men det er kunnskapsministeren som har det konstitusjonelle ansvaret for kulturskolene, det er kunnskapsministeren som må sette seg mål for dette skoleslaget, og det er kunnskapsministeren som kan stille krav til kommunene og eventuelt innføre en forskrift til opplæringsloven. Derfor synes jeg det var underlig å lese at kunnskapsministeren velger å peke på en annen statsråd, som ikke har kulturskolen som sitt ansvarsområde, selv om kulturskolene gjerne også må bli omtalt i en generell kulturmelding.

Igjen: Jeg er glad for støtten til forslaget. Jeg er glad for at Stortinget nå gir en marsjordre til kunnskapsministeren om å fordype seg i kulturskolefeltet. Det håper jeg at han tross alt gleder seg til. Og så har partiene kanskje litt ulike tanker om hvordan kulturskolen bør utvikles videre. Vi kommer nok til å få en stor debatt f.eks. om Kulturskoletimen når vi får meldingen tilbake til Stortinget, men det vil vi få en god anledning til å ta en grundig debatt om når meldingen foreligger.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [20:57:56]: Jeg skal gjøre ganske kort prosess og si at det er et bra initiativ fra Kristelig Folkeparti, som Senterpartiet støtter. Vi har sagt at vi ønsker et nytt kulturløft og å styrke kulturskolene, så en slik gjennomgang er veldig bra. Vi mener også det er viktig at vi nå ikke behøver å gå inn på hva denne meldingen skal inneholde, det viktigste er å uttrykke støtte til det.

Vi har lest at noen steder har ungene blitt nesten voksne før de får plass i kulturskolen. På sosiale medier for ikke så lenge siden sa noen at nå ga de opp, etter å ha stått tolv år i kø for å komme inn på kulturskolen.

Veldig mange forhold må belyses, og derfor ønsker jeg ikke å dra ut debatten. Men jeg ønsker Stortinget lykke til med debatten om kulturskolen når den meldinga kommer en eller annen gang, i en ny tid.

Iselin Nybø (V) [20:59:07]: Jeg vil først få rette en takk til Kristelig Folkeparti, som løfter kulturskolen.

Kulturskolen er et fantastisk tilbud til mange barn og unge, som får anledning til å prøve ut forskjellige ting. De får anledning til å utvikle seg, de får anledning til å gå fra å være skikkelig dårlig til å bli skikkelig god på noe. Ja, det har gitt mange barn og unge glede, men det har også gitt mange besteforeldre stor glede å komme på konserter. Det har gitt mange foreldre stor glede, og hvem har ikke måttet se en hjemmevideo av ungen som nettopp har lært å spille piano?

Det er så mange som har mange gode ord å si om kulturskolen og om det tilbudet som gis der. Dessverre er ven-

telistene lange mange steder i landet, og mange synes det er dyrt. I Venstre er vi opptatt av at flest mulig bør kunne delta på slike viktige ting som kulturskolen, og jeg mener det er en av de tingene som bør adresseres i en slik melding.

Det frivillige kultur- og organisasjonslivet har spilt en uvurderlig rolle i det moderne Norge. Det er noe som vi fortsatt er nødt til å løfte fram, for betydningen har på ingen måte blitt svekket. Jeg mener også det er viktig å presisere at noe av styrken med kulturskolen er at den er lokalt forankret, og at det er en styrke å ha variasjon i de lokale tilbudene. Jeg er redd for at en veldig ensartet kulturskole ville ført til en svekking, så jeg synes det også er viktig å løfte i denne sammenheng.

Forslagstillerne peker på at det er 20 år siden vi fikk lovfesting av kulturskolen, og slik sett passer det veldig bra at vi nå kan få en gjennomgang av det tilbudet, og at det kan gjøres i form av en stortingsmelding. Selv om det kommer en egen melding på kulturfeltet, mener jeg det er helt på sin plass å skille ut kulturskolen med en egen melding. Den skiller seg så mye ut fra resten av kulturtilbudet, ikke bare fordi den ligger under kunnskapsministerens konstitusjonelle ansvar, men også fordi det er et lavterskeltilbud som er utbygd på en helt unik måte i forhold til andre typer kultur som vi har. Det ligger også en annen type potensial i kulturskolen som jeg mener ville drukne hvis en skulle sett på det i sammenheng med alle andre. Kulturskoletimen er en av de tingene vi har diskutert her før. Venstre har løftet dette i sammenheng med SFO-en.

Det er store muligheter. Vi kan ikke forskuttere den debatten, men jeg gleder meg til å få diskutert det i en egen stortingsmelding.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Audun Lysbakken (SV) [21:02:37]: Først vil jeg takke Kristelig Folkeparti for å ha fremmet forslag om et viktig tema.

For SV er det av stor betydning å gi alle barn og unge en reell mulighet til å delta i kulturskolene. De endringer i priser og deltakelse som vi har sett i det siste, mener vi gjør det naturlig med en nasjonal gjennomgang og en klargjøring av rammene for tilbudet.

Den rød-grønne regjeringen la vekt på at barn og unge skulle få tilgang til profesjonell kunst og kultur og kunne utvikle skapende evner. Den rød-grønne regjeringens prioriteringer på dette området er beskrevet i flere stortingsmeldinger. Kulturskolens aktiviteter, som er et lovpålagt tilbud i hver kommune, hadde en sentral plass i den rød-grønne regjeringens kultur- og skolepolitikk. På bakgrunn av anbefalinger fra et eget oppnevnt kulturskoleutvalg ble det bl.a. innført en gratis kulturskoletime i uken, sånn at alle barn på 1.–4. trinn i skolen skulle inkluderes i kulturskolens tilbud. Norsk kulturskoleråd skulle bistå kommunene med utvikling av kulturskolene og utarbeide en ny rammeplan. For å sikre at alle barn fikk tilbud om en gratis kulturskoletime varslet den rød-grønne regjeringen dessuten lovfesting av tilbudet.

Deltakelsen i kulturskolen hadde en jevn økning utover 2000-tallet, og i 2013 var det rundt 110 000 elever som hadde plass i kulturskolen. I 2016 derimot hadde vi det laveste elevtallet i norske kulturskoler på 15 år, ifølge GSI-

statistikk. Elevtallet i kulturskolen i 2016/2017 er 99 986, en nedgang på drøyt 2 500 elever fra året før.

SV er veldig kritisk til at Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen ikke videreførte det arbeidet som den rød-grønne regjeringen igangsatte for å gjøre kulturskolen mer tilgjengelig for alle barn uavhengig av familiens økonomi, bakgrunn og geografi, og mener at rapporten fra ekspertutvalget viser tydelig det vi har sagt gjennom hele denne perioden, nemlig at fjerningen av en gratis kulturskoletime og de statlige stimuleringsmidlene har vært svært uheldig.

Jeg synes det er viktig å se satsingen på kulturskole for alle i sammenheng med det vi gjør i grunnskolen for øvrig, og i sammenheng med det som er SVs prosjekt: en hel-dagsskole for å skape en mer praktisk og variert skoledag. Elever lærer på ulike måter. Samfunn og arbeidsliv etter-spør kreativitet og variert kompetanse. Da trenger vi en mer praktisk og variert skole. Det vil bl.a. bety flere timer i praktisk-estetiske fag, livsmestring på timeplanen og et større krav til kvalitet i undervisningen i kunst- og håndverksfagene, bl.a. gjennom innføring av et kompetansekrav, og i en slik skoledag å gjeninnføre en gratis frivillig kulturskoletime for elever på 1.–4. trinn. Det vil være et bidrag til en mer praktisk og variert skoledag, og det vil være et bidrag til en skole som utjevner sosiale forskjeller.

Jeg vil gjerne, siden dette er temaet i dag, vise til forslagene i kommuneproposisjonen, der SV har gått inn for, slik som vi også gjorde i vårt alternative statsbudsjett for inneværende år, at det må komme en kraftig styrking i budsjettet for finansiering av kulturskolene. Vi har også bedt om at regjeringen fremmer forslag til hvordan en maksprisordning kan gjennomføres i kulturskolen. Det forslaget ble vi dessverre stående alene om.

Det har vært fire tapte år for kulturskolen. Det er enda en sak som viser betydningen av at denne regjeringen får avløsning, slik at vi kan få et flertall som vil gjøre det jeg oppfatter at forslagsstillerne fra Kristelig Folkeparti er opptatt av, nemlig en satsing på kulturskolen som gjør at flere igjen vil delta, og at vi kan nå de ungene som kulturskolen i dag ikke klarer å nå.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:07:27]: Jeg slutter meg til beskrivelsen av kulturskolene. Så trenger vi ikke alle å fortelle om våre egne erfaringer med det, men det er verdt å si at kulturskolene har forandret seg fryktelig mye og i dag ikke bare er tradisjonell musikkundervisning én til én, men det er også teater og forskjellige typer kulturaktiviteter. På den måten blir kulturskolen viktig for alle sider av barns kreative liv og for deres kreative utvikling.

Så er det, som flere har påpekt, sånn at kulturskolene er et lovfestet tilbud for kommunene hjemlet i opplæringsloven, men innholdet i og omfanget av tilbudet er det opp til kommunene å avgjøre.

Jeg synes det er viktig at det er kommunene som kan avgjøre nettopp dette. Og det er et paradoks at noen på den ene siden beskriver kulturskolene som veldig, veldig bra, og det er de, de er veldig populære, og samtidig mener at de har så store problemer at ikke kommunene kan skjøtte dette. Jeg mener snarere tvert imot at det tyder på at kommunene har skjøttet dette veldig bra. Problemet for kommunene har rett og slett stort sett de siste ti årene vært å holde tritt og å ha nok plasser.

Så er det viktig at det er en god sammenheng mellom kulturskolene og resten av kulturlivet, og det er viktig at det er en god sammenheng mellom kulturskolene og skolene. Det slår for øvrig også lovhjemmelen fast. Der står det at alle kommuner skal alene eller i samarbeid med andre kommuner ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet ellers.

Så foreslår representantene at det skal legges frem en stortingsmelding om kulturskole for fremtiden. Jeg har, som representanten Tyvand helt riktig påpekte, ikke ønsket en egen melding eller å avgjøre det nå, men jeg synes representanten Tyvand var litt skjev i sin framstilling av hva jeg svarte, for jeg sa ikke at dette er kulturministerens ansvar. Jeg sa at kulturministeren skal legge frem en stor, bredt anlagt kulturmelding, og der har også kulturskolene sin naturlige plass, selvfølgelig da med innspill fra Kunnskapsdepartementet. Dette har Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet snakket om. Og så, etter det, vil det være naturlig å vurdere om man trenger en egen stortingsmelding og en ekstra stortingsmelding.

Dessuten har flertallet i komiteen også sagt at stortingsmeldingen burde ha et tydeligere faglig fundament. De påpeker muligheten for å se f.eks. SFO-tilbudet og det arbeidet som gjøres med kartlegging og faktainnhenting der, i sammenheng med kulturskoletilbudet. Det er spørsmål vi kan se nærmere på i en slik evaluering. Kanskje vi kan gjøre det også i sammenheng med SFO-evalueringen. Jeg er enig i at hvis man skal lage en kulturskolemelding og bestemme seg for det nå, er det veldig fornuftig å ha en slik faktainnhenting, å kartlegge og først finne ut hva som er situasjonen.

Så vil nok mitt utgangspunkt og Høyres utgangspunkt være at dette fortsatt burde være et kommunalt tilbud, og at det i stor grad fortsatt burde være kommunene som har ansvar både for omfang og for ressurser. Men det er verdt å legge merke til at det skjer veldig mye spennende på kulturskoleområdet, ikke minst at man gjennom Norsk kulturskoleråd reviderte rammeplanen i 2016, som riktignok er veiledende, men som innebærer et virkelig nybrottsarbeid. Også arbeidet med å sette Den kulturelle skolesekken og arbeidet der tettere i sammenheng med kulturskoletilbudet og det som skjer i skolen, er veldig spennende og tyder på at her er det også et område som vokser og gror, og som gjør det bra.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Henriksen (A) [21:11:24]: For å gjøre skolen mer variert og gi alle barn mulighet til å utvikle kreativitet må vi ta alle gode krefter i bruk. Da er det synd at den tydeligste hilsenen fra denne regjeringa til kulturskolene var å kutte ut den gratis kulturskoletimen for alle elever i 1. til 4. klasse i sitt første budsjett. Siden da har det skjedd lite. Det er riktig, som kunnskapsministeren sier, at det skjer mye spennende i kulturskolene, men det går nå færre elever i kulturskolene enn da denne regjeringa gikk på. Det er faktisk det laveste antallet elever i kulturskolen siden sist Høyre satt i regjering. Regjeringspartiene er i dag ikke for en stortingsmelding om kulturskole, selv om behovet er åpenbart. Jeg har lyst til å spørre kunnskapsministeren hvordan han ser på utviklingen. Slik kunnskapsministeren ser det, har kvaliteten i tilbudet og tilgjengeligh-

heten for elevene når det gjelder kulturskole, økt under denne regjeringa?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:12:33]: Jeg har ikke det nøyaktige tallet for hvordan utviklingen har vært i alle norske kommuner, men i kulturskoleåret 2016/2017 var det nærmere 100 000 elever i eller under grunnskolealder i kulturskolene, og det sto over 20 000 på venteliste. Så hvis det er sånn at elevtallet har gått ned, må det også være sånn at køen er blitt helt borte. Jeg har ikke tall foran meg nå som viser hvordan det har svingt, men når et av de største problemene nettopp har vært at det har vært for mange i kø, er det jo ingen grunn til å tro at det er redusert etterspørsel eller færre som ønsker å ha barna sine i kulturskolen enn tidligere. Vi var helt tydelige på i valgkampen 2013 at vi ikke ønsket å prioritere en kulturskoletime, men at vi ønsket å prioritere skolefag og faglig innhold. Og det gjorde vi. Det gikk vi til valg på, og det gjennomførte vi.

Martin Henriksen (A) [21:13:33]: Etterspørselen etter kulturskole har ikke gått ned, men når antallet elever i kulturskolen har gått ned fra i overkant av 110 000 i 2013 til under 100 000 nå, er det klart at bl.a. en stram kommuneøkonomi har ført til et kutt i antall plasser. Kulturskolen skal fortsatt være et kommunalt ansvar, men vi vet at det ikke er nasjonale krav til kvalitet i kulturskolen, og tilbudet varierer mellom kommunene.

Det var på 1990-tallet kulturskolen ble lovfestet. Det var også på 1990-tallet tilbudet om SFO ble lovfestet, og det er en god del likheter mellom de to tilbudene. Da Stortinget behandlet saken om SFO, ønsket ikke regjeringspartiene å være med på et ønske om krav til kvalitet i SFO. Nå er de også imot en stortingsmelding om kulturskoler. Kan man tolke kunnskapsministeren slik at han er skeptisk til å stille nasjonale krav til kvalitet også i kulturskolene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:14:36]: For det første er formuleringen jeg bruker i mitt svar til komiteen, at jeg ikke er for dette nå, jf. resonnementet om den store kulturmeldingen.

Jeg har ikke noe grunnlag for å si at det har vært kutt i antall plasser, men jeg lar meg korrigere på det, for jeg har ikke tallene foran meg.

Det er riktig at jeg i utgangspunktet er skeptisk til veldig mye sterkere nasjonale føringer for kulturskolene. Regjeringen støtter at det skal være et lovfestet tilbud, men nettopp det at kulturskolene har vært vellykket, at de blir beskrevet i rosende ordelag, at det er en utvikling der, tilsier for meg at dette er en oppgave som kommunene skjøtter på en god måte. Det er litt rart at man på den ene siden mener at kulturskolen er kjempebra, og at det er fantastisk, det som skjer der, og på den annen side argumenterer for at kommunene ikke kan ha dette ansvaret. Hvis det er veldig bra, må det jo være fordi kommunene ikke er halvgrønt til å legge til rette for gode kulturskoler.

Anders Tyvand (KrF) [21:15:47]: Statsråden sier at det ser ut til at kommunene klarer å skjøtte ansvaret for kulturskolene ganske bra, og det er jeg egentlig enig i, for kulturskolene tror jeg er stort sett gode, og det har skjedd mye positivt i sektoren de siste årene. Samtidig tror jeg at initiativet til en felles rammeplan fra sektoren selv viser et

ønske om noen felles kjøreregler for kulturskolene. Men rammeplanen har altså ikke noen formell status, for denne kommer fra sektoren selv og ikke fra Røe Isaksen eller nasjonale skolemyndigheter.

Det som bekymrer meg, er at vi får vite fra Kulturskolerådet at det er færre elever i kulturskolene nå enn for noen år siden, samtidig som det står flere barn på venteliste. Det betyr jo at det er færre elever i dag som får et kulturskoletilbud. Mitt spørsmål er ganske enkelt: Synes statsråden at det er litt dumt? Og hvis han synes det, vil han i så fall gjøre noe for å bedre den situasjonen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:16:47]: Jeg synes det er dumt hvis det er færre barn som får mulighet til å gå på kulturskole. Det er rett og slett fordi jeg mener det er et veldig flott, viktig og bra tilbud. Som sagt har jeg ikke oversikt over antallet plasser og utviklingen over tid foran meg. Men så er spørsmålet: Hva skal vi gjøre med det? Det ligger jo litt i det at jeg mener at dette skal være en – riktignok lovpålagt – kommunal oppgave. Det er kommunene som må ha hovedansvaret for det.

Det er ikke riktig at kommunene har hatt dårlig økonomi i denne regjeringsperioden. Snarere tvert imot er den fullt på høyde med forrige periode. De frie inntektene har vokst like mye – til og med mer – i denne perioden enn i foregående periode. Så kommunene har alle muligheter til å gjøre noe med det.

Jeg er ikke imot en stortingsmelding som sådan, selv om jeg mener det er galt tidspunkt nå, men jeg er skeptisk til at man skal pålegge kulturskolene enda flere statlige føringer og reguleringer.

Anders Tyvand (KrF) [21:17:54]: Bare for å være sikker på at jeg oppfatter og tolker svaret fra statsråden riktig: Han synes det er synd hvis det er slik at det er færre elever i dag i kulturskolen og færre barn og unge som får et tilbud, men han ønsker ikke å gjøre noe med det. Er det riktig oppfattet?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:18:11]: Den første delen er riktig oppfattet. Men så er det slik at hvis det å gjøre noe med det, er at man i mye større grad enn i dag ønsker å detaljstyre kommunene når det gjelder ressurser, kompetansekrav, hvor mye penger de må ha, lærertetthet i kulturskolene, rammeplan, etterutdanningsprogrammer, videreutdanningsprogrammer – alt det vi gjør i skolen – så er svaret på det at det ønsker jeg ikke. Dette er ikke noe som er ukjent for Stortinget, for på en rekke områder er det slik at vi sier at dette er en oppgave som kommunene skjøtter. Det betyr – til vår store frustrasjon – at vi ikke alltid kan gå inn og detaljstyre alle resultater. Vi kan si at det er bra, vi kan sørge for at kommunene har en romslig økonomi, som våre to partier, regjeringspartiene, og samarbeidspartiene har sørget for i denne perioden, men vi kan ikke gå inn og detaljstyre det. Hvis det er spørsmålet, så er dette svaret.

Anders Tyvand (KrF) [21:19:10]: Her er det jo ikke et spørsmål om å detaljstyre, men det er snakk om å legge noen nasjonale føringer for hva kulturskoletilbudet skal være. Nå er det vel slik, hvis jeg ikke husker feil, at kulturskolelærerne faktisk har kommet inn i regjeringens strategi for etter- og videreutdanning, og det er veldig po-

sitivt. Men nå forsto jeg statsråden dit hen at egentlig var ikke det heller så farlig.

Men jeg har bare lyst til å spørre statsråden helt til slutt: Hva er det viktigste regjeringen har gjort i denne stortingsperioden for å styrke kulturskolen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:19:44]: Det er veldig positivt at vi har bestemt at kulturskolelærerne også skal inn i videreutdanningsstrategien. Mitt poeng var at hvis vi skal bygge opp et helt system for statlig styring, kompetansekrav etc., som vi har på skolen, er jeg imot det. Det betyr ikke at enhver utvidelse av det statlige ansvaret vil jeg i prinsipp være imot, men jeg er veldig skeptisk til å ta det som er en kommunal oppgave og gjøre det til en statlig oppgave.

Til det viktigste enkelttiltaket: Det har ikke kommet veldig mange nasjonale tiltak for kulturskolen i denne perioden. Det viktigste enkelttiltaket er nok den samlokaliseringen som nå skjer, som kommer til å gjøre at Den kulturelle skolesekken, kulturarbeidet i skolen og kulturskolen får større mulighet til å samarbeide – og dermed får kultur- og skole større mulighet til å samarbeide også.

Martin Henriksen (A) [21:20:41]: Det positive i dag er at vi har hørt statsråden snakke mer om kulturskolene enn vi har hørt ham snakke om kulturskolene de siste fire årene. Men jeg mener også at svarene til statsråden er ganske avslørende.

For det første det med tallene: Jeg går ut fra at statsråden forbereder seg når han kommer til en slik debatt. Det står klart i komitéinnstillingen, det er tall fra GSI på hvor mange elever – den historiske utviklingen – som har gått i kulturskole. Jeg mener svarene i dag først og fremst viser en statsråd som fraskriver seg ansvaret. Det er ingen i den salen som har tatt til orde for å ta fra kommunene ansvaret for kulturskolen. De gjør en god jobb, men de har også rammer å forholde seg til. Men som det er innenfor skolen – innenfor videregående, innenfor høyere utdanning – stiller vi nasjonale krav for å sikre at alle elever får like muligheter. I svarene i dag har vi hørt veldig mye om hva statsråden ikke ønsker å gjøre. Så jeg vil spørre statsråden: Hva vil statsråden gjøre for å bedre utviklingen for å styrke kulturskolene?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:21:40]: Nå er det slik at det som stortingsflertallet ber om, er en stortingsmelding om kulturskolene – først en utredning der man får kartlagt situasjonen og utviklingen på samme måte som man nå gjør for SFO. Så vidt jeg klarer å lese merknadene, er det også slik at flertallet i komiteen sier at de ønsker at kommunene skal avgjøre hvor store ressurser de legger i dette tilbudet, og hvordan de utformer det. Med andre ord er det ingen automatikk i at fordi man får en stortingsmelding, ønsker man flere statlige krav, bindinger eller reguleringer. Det er slik jeg leser komiteens flertall.

Så mener jeg i det store og hele at det er et mål at vi skal koble kulturskole og skole tettere sammen. Jeg mener ikke at vi trenger – det har vi heller ikke foreslått i denne perioden – nye, store nasjonale initiativ, nasjonale satsinger eller nasjonale pålegg på kulturskoleområdet. Det er rett og slett et politisk valg, fordi vi mener at kommunene skjøtter denne oppgaven godt i dag.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 26.

Sak nr. 27 [21:22:49]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om en tillitsreform i skolen (Innst. 447 S (2016–2017), jf. Dokument 8:131 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marianne Aasen (A) [21:23:32] (ordfører for saken): Skolen er en av de viktigste institusjonene i samfunnet. Samfunnsoppdraget er bredt. Skolen skal ruste barn og unge til å mestre sitt eget liv i et stadig mer komplisert samfunn. Men skolen skal også danne barn og unge, slik at de kan bidra og være til gagn for andre i samfunnet rundt seg.

Å nedsette Ludvigsen-utvalget var trolig noe av det viktigste Kristin Halvorsen, statsråd i den forrige stortingsperioden, gjorde. Kanskje den viktigste stortingsmeldingen denne komiteen har behandlet, er nemlig Meld. St. 28 for 2015–2016, Fag – Fordypning – Forståelse, hvor det på bakgrunn av Ludvigsen-utvalgets rapport ble varslet en gjennomgang av fagene i skolen, i den hensikt å gi elevene mer dybdelæring og bedre forståelse. Alle fagplanene skal gjennomgås, og den generelle delen av læreplanen skal fornyes. Dette er det bred enighet om.

Men det går et skille gjennom Stortinget når det gjelder hvordan tillit oppleves i skolen. Høyre og Fremskrittspartiet mener forslagsstillerne slår inn åpne dører når de fremmer dette forslaget. Med all respekt, jeg finner en slik formulering en smule arrogant. Én ting er at politikerne i de nevnte partiene påpeker at de har stor tillit til skolen, men det betyr ikke at skolens ansatte opplever at vi som politikere gir dem nok tillit. Senest i går deltok jeg i en paneldebatt om skole, hvor lærerne i salen utfordret oss på å få nok tillit fra oss.

Mye er bra i skolen, men vi er ikke i mål, slik en kan få inntrykk av når man leser hva regjeringspartiene skriver i sine merknader. Har man ambisjoner om å utvikle skolen videre, må vi gjenreise den profesjonelle lærerrollen og ikke bygge styringen på kontroll og mistillit, men utvikle et kvalitetsvurderingssystem som fremmer elevenes læring, som bygger på tillit, og som øker det profesjonelle handlingsrommet.

Sammen med Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener Arbeiderpartiet det skal innføres en tillitsreform i skolen, og at det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet må endres, ikke minst basert på et bredt kunnskapssyn. Arbeiderpartiet opplever ikke at dette

er nok ivarettatt – når dette kommenteres i dette forslaget – av regjeringen. I stedet prioriterer regjeringen å videreutvikle et kvalitetsvurderingssystem som ytterligere forsterker en kvalitativ målstyring basert på kontroll og rangering.

Lærerne skal få bruke mer tid på elevene og mindre tid på skjemaer. Det er det vi ønsker. Vi vil ha mer tillit og mindre måling, og kontroll må skapes gjennom å lytte til elevene og lærerne. Derfor må en tillitsreform utarbeides i nært samarbeid med profesjonen, ivareta skolens brede kunnskapssyn og ha elevenes læring i sentrum, og vi skal fjerne tidstyvene i skolen.

Til slutt vil jeg komme med noen kommentarer knyttet til generell del i læreplanarbeidet, som jeg mener er svært viktig. Det nye forslaget til generell del er nå ute på høring. Læreplanens generelle del legger grunnlaget for kulturen og verdiene som skolen skal bygge på, både i grunnskolen og i den videregående opplæringen. Siden den generelle delen har overordnet betydning for opplæringen, er det viktig at den forankres godt hos alle som arbeider i og rundt skolen, og at alle i skolen føler et særlig eierskap til denne delen av læreplanen, også på tvers av politiske skillelinjer. Derfor ville det etter min mening være riktig å forankre læreplanarbeidet i Stortinget.

Det ville være en passende anledning nå å få statsrådets syn på den generelle delen og høre om det foreligger planer fra hans side om å få saken til Stortinget, slik at alle partiene blir involvert i det arbeidet.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslag?

Marianne Aasen (A) [21:27:02]: Ja, det stemmer. Jeg fremmer det forslaget der vi er medforslagsstiller.

Presidenten: Representanten Marianne Aasen har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Kent Gudmundsen (H) [21:27:15]: Jeg er litt overrasket over å høre saksordførerens beskrivelse av tilliten i norsk skole. Jeg har reist rundt i Norge en god del og har selv jobbet tett opp mot skolen, og jeg opplever at det er en stor grad av tillit og faglig og pedagogisk frihet i norsk skole. Det opplever lærerne, det opplever lederne. Jeg mener at mange års utvikling har ført oss på en god og konstruktiv måte inn i et godt faglig og pedagogisk utviklingsspor.

Jeg mener også at før de nye læreplanene har kommet på plass, har vi sett at det ikke er noen tvil om at det har vært stor grad av pedagogisk frihet. Noen har faktisk problematisert at det kanskje har vært litt for stor frihet knyttet til hvilke pedagogiske virkemidler man skal ta i bruk, i hvilken grad de er forskningsbasert, og hvordan man skal oppnå best mulig rammer for en god undervisning. Lokale skoleeiere og skoleledere har derfor uten tvil et betydelig profesjonelt handlingsrom. Dette vil vi nå øke.

Undervisningen i norsk skole er preget av et bredt kunnskapssyn. Noe som vi også ser er forankret i en ny, generell del av læreplanverket, som er på høring, er hvordan vi nå får en tydeliggjøring av dette, og hvordan det skal komme til uttrykk i spesielt opplæringen.

Kvalitetsvurderingssystemet har stor betydning for kvalitetsarbeidet i skolen. Systemet skal bidra til å gi et godt grunnlag for lærerens profesjonelle vurderinger i mø-

tet med elevene. Det skal også gi informasjon om hvordan utdanningssystemet når målene for opplæringen. Det har en stor egenverdi, både for foreldrene og for de lokale og ikke minst nasjonale myndighetene, som får informasjon om resultatene i skolen, men også om det som er av faglig betydning, siden den frie utøvelsen av det profesjonelle handlingsrommet dermed hele tiden kan være under utvikling for å sikre en best mulig skole. Dette handlingsrommet vil øke ytterligere med den desentraliserte kompetansesmodellen som regjeringen har foreslått i den stortingsmeldingen som vi nettopp har behandlet.

Siden representantforslaget vektlegger behovet for økt tillit, synes jeg det er på sin plass å vise til at Kunnskapsdepartementet legger opp til nettopp en bred og inkluderende høring om og prosess for fagfornyelsen, i nært samarbeid med de sentrale aktørene i skolen. Dette skal bidra nettopp til den legitimitet og tillit i prosessen som også gir den brede oppslutningen om målene.

Det er også viktig å trekke fram at det har vært gjennomført et godt arbeid med å redusere byråkratiet og tidsytvene i norsk skole. Så tidlig som i 2014 – som vi har vært innom tidligere her i dag – gjennomførte Kunnskapsdepartementet, i samarbeid med KS, det felles prosjektet om å redusere omfanget av dokumentasjon og rapportering på alle nivåer i skolen. Anbefalingen er i hovedsak fulgt opp ved å forenkle rapporteringen til GSI, redusere antall skriftlige undervisningsvurderinger samt omgjøre obligatoriske kartleggingsprøver i Vg1 til frivillige, læringsstøttende prøver.

Kravene til dokumentasjon i forbindelse med felles nasjonalt tilsyn er også forenklet. Her er det også viktig at man følger opp lokalt, slik at man ikke bidrar til ytterligere å motvirke den forenklingen som regjeringen har lagt opp til.

Det er, som sagt, et bredt kunnskapssyn i norsk skole. Likevel blir jeg litt overrasket over at man tar til orde for å legge enda flere variabler inn i dette rapporteringssystemet, som flere har vært innom tidligere i dag. Det vil ikke føre til mindre byråkrati – jeg har i hvert fall ikke til nå hørt hvilke variabler som i dag ikke ligger på bordet, og som burde vært tatt med. Dermed framstår det som noe uklart for meg at dette ikke vil føre til mer papirflytting i norsk skole.

Oppsummert burde det derfor, med dette bakteppet, være liten tvil om at det regjeringen og de borgerlige partiene har skapt flertall for de siste årene, har bidratt ytterligere til økt tillit – ved å redusere detaljstyring, lage klare rammer for et bredt kunnskapssyn og derigjennom yte lærerne, skolene og skoleeierne et godt og tillitsbasert rammeverk, som samtidig er åpent og transparent, og som bidrar til at vi får den nødvendige debatt og utvikling som sikrer en gjensidig tillit. Dette er nødvendig om vi sammen skal kunne utvikle en bedre skole, til beste for elevene.

Bente Thorsen (FrP) [21:32:03]: Jeg må også si at jeg er overrasket over saksordførerens beskrivelse av at lærerne opplever at de har manglende tillit, det kjenner jeg ikke igjen i det hele tatt. Når jeg besøker ulike skoler og treffer lærere i klasserommet, viser de et brennende engasjement. De er også voldsomt tydelige på at de er leder i klasserommet, de bruker ulike metoder i sin undervisning – de er veldig tydelige på at det står de fritt til å

gjøre – og de varierer måten de underviser på, alt etter hva som egner seg best for elevene.

Fremskrittspartiet mener det norske utdanningssystemet er preget av stor grad av tillit til lærere og skoleledere. Nasjonale utdanningsmyndigheter fastsetter gjennom læreplanen mål for hva elevene skal lære, og det er den enkelte skole selv som bestemmer hvordan de vil nå disse målene. Lokale skoleeiere og skoleledere har et betydelig profesjonelt handlingsrom.

Vi synes derfor at forslagsstillerne – jeg våger å si det – slår inn åpne dører når det blir hevdet at norsk skole trenger en tillitsreform, og vil peke på at det pågående arbeidet med forenkling av læreplaner er ett av flere eksempler som understøtter dette.

Når det gjelder kvalitetsvurderingssystemet, har det stor betydning for kvalitetsarbeidet i skolen. Systemet skal bidra til å gi et godt grunnlag for lærernes profesjonelle vurderinger i møtet med elevene. Det skal også gi informasjon om hvordan utdanningssystemet når målene for opplæringen. For Fremskrittspartiet er det av stor verdi at foreldre, lokale og nasjonale myndigheter får informasjon om resultatene i skolen. Vi mener derfor det er viktig å ha åpenhet om resultatene i skolen.

Dagens nasjonale prøver er i dag anerkjent som et godt verktøy for å måle hver enkelt elevs utvikling, og er avgjørende for at lærerne og skoleeieren skal kunne måle framgang og kvalitet. Det er også et svært nyttig og objektivt verktøy for å måle hvilke kompetansemål som er oppnådd, og for å sikre at riktige pedagogiske virkemidler blir satt inn, slik at elevene oppnår nødvendig progresjon i faget.

Det er i vår felles interesse å fjerne byråkrati og tidstyver i skolen. Det er også svært viktig for Fremskrittspartiet og regjeringen. Dette vises ikke minst ved at KS og Kunnskapsdepartementet har samarbeidet om et felles prosjekt for å redusere omfanget av dokumentasjon og rapportering på alle nivåer i skolen. Anbefalingene fra dette prosjektet er i stor grad fulgt opp av regjeringen, men vi i Fremskrittspartiet er opptatt av at dette arbeidet må fortsette. Her har også Stortinget et stort ansvar for ikke å pålegge skolen enda mer rapportering dersom det ikke er til beste for elevene – og i tilfelle det skal noe mer inn, må noe ut. Det samme gjelder for fylker og kommuner, og jeg tillater meg å minne om at disse også har et ansvar for å ta en gjennomgang. På lik linje med det som er gjort med statlige pålegg og rapporteringskrav, er også de lokale skolemyndighetene ansvarlige for å ta en gjennomgang av sine rutiner for å se om det er noe de kan redusere på, f.eks. om lærernes fellestid blir brukt på en best mulig måte.

Fremskrittspartiet har tillit til den norske skolen og lærerne våre og ser derfor ikke behov for å vedta noe som vi mener de allerede har. At vi har tillit til lærerne og skolen, mener jeg vises godt igjen gjennom den politikken regjeringen fører på området.

Anders Tyvand (KrF) [21:36:25]: SV har fremmet et forslag om en tillitsreform i skolen, og jeg mener det er behov for en tillitsreform i skolen. Så kan vi gjerne diskutere fram og tilbake hvorvidt skolen i dag er preget av tillit eller ikke. Det kommer kanskje også an på hvem man spør – om man spør politikere, eller om man spør lærere. Hvis vi husker tilbake til sommeren 2014, da lærerne var ute i en streik som varte i nesten 80 dager, tror jeg ikke at

«tillit» er det ordet som faller meg mest naturlig å bruke om den situasjonen.

Jeg skal selvfølgelig ikke gjøre statsråden eller regjeringen ansvarlig for en konflikt mellom KS og Utdanningsforbundet for tre år siden. Men jeg tror at den frustrasjonen vi så blant lærerne den sommeren, handlet om mye mer enn det som lå på forhandlingsbordet i forhandlingene akkurat da. Det handlet om en grunnleggende opplevelse av mangel på tillit mellom politikere og lærere.

Jeg mener vi trenger en skolepolitikk der vi som skolepolitikere spiller på lag med lærerne. Vi trenger en skolepolitikk der vi har tillit til lærerne som profesjonelle yrkesutøvere, og der vi legger til rette for et økt profesjonelt handlingsrom for lærerne.

Men dette har Stortinget allerede sagt. Vi har allerede gitt dette tydelige signalet til regjeringen, og vi har allerede gitt føringer for hvordan læreplanverket skal fornyes for å imøtekomme disse intensjonene. Jeg mener derfor at det ikke er nødvendig å vedta dette nå, men jeg støtter intensjonen i forslaget, og jeg tar for gitt at regjeringen og statsråden følger opp de føringene som Stortinget tidligere har gitt.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [21:38:52]: Tillitsreform – jeg er ikke begeistret for ordet «reform» i denne sammenhengen. Det har liksom gått inflasjon i reformer i skolen de siste åra, og hver statsråd har hatt behov for å markere seg som pådriver. Svaret har gjerne vært en reform.

Endringer er vel og bra, men ikke når de går på bekostning av dem som arbeider i skolen. Derfor er også lærernes tillit til nasjonale myndigheter tynnslikt, sjøl om representanten Gudmundsen og Thorsen mener tilliten er på topp. Når jeg er imot ordet «reform», er det fordi jeg mener det er litt sjølmotsigende å prate om en reform i denne sammenhengen. Når det er sagt, har Senterpartiet og SV samme ærend i denne saken.

Da vi behandlet forslaget om Lærerløftet 2.0 i forrige uke, brukte jeg mesteparten av innlegget mitt til å prate om den manglende tilliten til lærerne som denne regjeringa har vist disse fire åra. Senterpartiet har over lang tid vært opptatt av denne problemstillingen. Tillit til skolen, lærerne og elevene var derfor det jeg pratet om i trontaleinnlegget mitt i høst. Det å vise lærerne tillit, tillit til at de kan bruke sitt pedagogiske skjønn til det beste for hver enkelt elev, er jo hele grunnplanken i Senterpartiets politikk mot målstyringsregimet og alle tellekantene i det såkalte kvalitetsrammeverket.

Lærernes følelse av manglende tillit hos nasjonale skolemyndigheter har vokst fram over mange år, men tiltatt under den blå-blå regjeringa. Tiltak i denne stortingsperioden underbygger dette. Avskilting av lærere med grunnutdanning datostemplet før 1. januar 2014 er ett eksempel. Også overfor lærerstudentene viser regjeringa mistillit ved å innføre et krav om karakteren 4 i matematikk for å studere til lærer. Tror ikke regjeringa at studentene evner å tillegne seg tilstrekkelig kunnskap gjennom lærerutdanningen? I så tilfelle er dette også en mistillit mot lærerutdanningsinstitusjonene. Karakterkrav innføres av regjeringa sjøl om de vet at det står studieplasser ledig, og at det ikke er nok studenter fra videregående som har karakteren 4 i matematikk og vil søke seg til lærerstudiet. Vi får altså færre lærere uteksaminert om få år.

Mistilliten fra regjeringa går også ut over elever og foreldre som ikke vises tillit til å skrive ut egenmelding ved sjukdom. Senterpartiet mener fraværsgrensa ble for rigid, og nå diskuteres det om det er skoler eller lærere som er for snille, og som er mer opptatt av å få elever loset gjennom utdanningen enn å være rigide på 10 pst.-kravet. Det er jeg glad for, og det var akkurat det Senterpartiet ønsket gjennom vårt representantforslag, at det skulle brukes mer skjønn.

Ikke minst ligger den grunnleggende mistilliten til skoleeiere, skoleledere, lærere og elever i det omfattende kvalitetssystemet, sjøl om representanten Thorsen mener de har god tillit. Lærere i både Danmark, Sverige, Estland, England og USA kjemper for sin rett til å utøve sitt yrke med basis i sitt profesjonelle skjønn. Flere og flere tar avstand fra testregimet som er bygd opp i kjølvannet av de internasjonale testene.

Jeg vil gjerne slå fast at Senterpartiet på ingen måte vil alle prøver og tester til livs. Men vi mener at vi må tore å være mer kritiske, og vi må tore å få en gjennomgang for å redusere summen og innretningen. Dagens system er en mistillit mot en hel profesjon. Regjeringa har ikke tillit til at lærerne gjør den jobben de er satt til – å gjøre ungene til gagns mennesker. Skolens mandat er bredere enn kun å oppnå bedre resultater i norsk, matte og engelsk. Senterpartiet vil advare mot den rådende politikken, der vi pusker elevene inn i en stadig smalere trakt i en akademisk retning – en «academic flow», som de sier i Danmark. Da kan vi ikke lure på hvorfor det er så mange som dropper ut av videregående skole. Det skyldes i stor grad mangel på grunnleggende ferdigheter, men det er også et paradoks at motivasjonen er aller dårligst når elevene går ut av tiende klasse.

Jeg har lyst til å trekke fram to ting til slutt. Det er Dovre-modellen, og det er Hadeland videregående skole. Begge gjør det veldig bra. Dovre-modellen er, som alle her vet, innført med bl.a. tolærersystemer. De gjør det godt. De har vist at elevene som har gått i den skolen, gjennomfører bedre også på videregående. Hadeland videregående gjør det også veldig godt i formidling av lærlinger. Felles for dem er «tett på eleven» – eller «nær folk», som for øvrig er Senterpartiets slagord.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslaget?

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [21:43:32]: Jeg tar opp forslaget.

Presidenten: Representanten Anne Tingelstad Wøien har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Iselin Nybø (V) [21:43:43]: SV har fremmet et Dokument 8-forslag som de kaller en tillitsreform i skolen. Så kan en diskutere hvorvidt det er tillit i skolen i dag, eller om det er mangel på det, og så kan vi diskutere: Hva skal i så fall en slikt tillitsreform inneholde? Hvordan definerer vi den utfordringen som er i skolen i dag, og hva mener vi skal være tiltakene som eventuelt løser denne utfordringen?

Hva er det Venstre ønsker av skolen? Det som er viktig for oss, er at alle barn og unge får tilegnet seg kunnskap. Det er viktig for oss at alle barn og unge skal få muligheten til å utvikle evnene og interessene sine. Det er viktig for

oss at skolen fungerer sosialt mobiliserende, sånn at unger og ungdommer kan leve ut drømmene sine og skape det livet for seg selv som de ønsker.

Så er det viktig for oss at vi gjennom skolen kan bidra til å flytte verden og samfunnet videre og framover. For å oppnå det har vi i Venstre fremmet vårt eget Dokument 8-forslag, Lærarløftet 2.0, som vi nettopp har behandlet her i Stortinget, der vi skisserer noen av de tiltakene vi mener må til for å utvikle skolen videre i den retningen vi ønsker. Der foreslår vi bl.a. å redusere byråkratiet med 25 pst. Vi har allerede vedtatt her at vi nå innfører en femårig lærerutdanning. Vi foreslår at vi skal fortsette satsingen på videre- og etterutdanning også innenfor en større bredde av fag. Vi ønsker å legge til rette for karriereveier i skolen og i klasserommet, slik at de gode lærerne blir i undervisningen og ikke må over i administrative stillinger for å få en karriereutvikling. Vi har vært tydelige på at når vi stiller nye krav til lærerne, må det også gjenspeile seg i lønnsnivået. Derfor har vi tatt til orde for et lønnsløft.

Dette er noen av de tiltakene vi har fremmet fordi vi mener det er med på å skape den skolen som vi ønsker å ha. Mange av tiltakene vi har fremmet, handler om å styrke læreren og lærerens posisjon. Vi mener det er bedre å sørge for at vi har gode og kompetente lærere i skolen, at det er bedre å lage systemer for en god lærerutdanning, for systematisk videre- og etterutdanning og for at man skal ha en karrierevei, enn hele veien å skulle prøve kvaliteten i ettertid.

Vi er opptatt av at vi fortsatt må ha nasjonale prøver, for vi må hele veien vite at skolen er på vei i den retningen den skal. Samtidig er vi opptatt av at læreren som den profesjonelle parten i skolen må ha myndighet og mulighet til å velge de undervisningsmetodene som er de rette, og som er de rette for elevgruppene i de fagene vedkommende underviser i. Vi mener at det å styrke lærerens posisjon er det viktigste vi kan gjøre for å oppnå den skolen vi vil ha. Det gjør vi ikke for skolens skyld, det gjør vi for elevenes skyld.

Audun Lysbakken (SV) [21:47:31]: Jeg synes behandlingen av dette representantforslaget har avdekket tydeligere skillelinjer enn jeg hadde trodd, i spørsmålet om tillit i skolen. På den ene siden har man regjeringspartiene, som bagatelliserer problemstillingen, snakker om å slå inn åpne dører og ikke kan se at det finnes noe tillitsproblem, eller at lærerne uttrykker frustrasjon over manglende tillit. På den andre siden har man de rød-grønne partiene og sentrumspartiene for øvrig, som veldig tydelig sier at dette er en problemstilling som lærerne sier fra om, og som vi som politikere må møte.

Jeg synes det er underlig at vi kan få en innstilling der Høyre og Fremskrittspartiet skriver om å slå inn åpne dører, etter en stortingsperiode hvor vi har hatt den største konflikten i skolen på mange år gjennom den store lærerstreiken i 2014, som nettopp handlet om disse tingene, og som jeg synes representanten Tyvand godt beskrev årsakene til. I møte etter møte etter møte med lærerorganisasjonene og med lærere rundt om i landet er ropet om større faglig frihet og tillit en gjenganger. Dette understreker bare det vi har sagt mange ganger, nemlig at Høyre og Fremskrittspartiet kjennetegnes av at de ikke lytter til lærerne. Det er en systematisk gjennomgående side ved Høyre og Fremskrittspartiets kunnskapspolitikk at de overser

lærernes råd og ikke lytter til det lærerne mener er viktig og riktig for skolen.

Forskningsrapporter og tilbakemeldinger fra elever og lærere har dokumentert at Kunnskapsløftet har ført til en mer teoritung skole og en mer ensrettet undervisning. Hensikten med en tillitsreform i skolen både på statlig og på kommunalt nivå må handle om å skaffe til veie mer tid til det viktigste i skolen, nemlig møtet mellom læreren og eleven, på bekostning av unødvendig kontroll, målstyring, testing og rangering. På samme måte må en tillitsreform ta mål av seg til å bidra til mindre standardisering av undervisningen og oppfølgingen av elevene i norsk skole. Skoleforskere peker på i en rekke sammenhenger, bl.a. i evalueringen av Kunnskapsløftet, i Ludvigsen-utvalgets arbeid om framtidens skole og i den arbeidsgruppen som på oppdrag fra regjeringen har gjennomgått lærerrollen, at målstyring på ulike måter bidrar til alt fra unødvendig standardisering og ensretting til et prestasjonspress som kan gå ut over elevers helse og føre til at noen elever ikke får tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringsstilbudet.

Hvis vi skal utvikle en skole der alle elever opplever mestring, en skole der undervisningen ivaretar et bredt kunnskapssyn, er det å styrke den profesjonelle lærerrollen helt sentralt. Da må vi lytte til lærerne når de sier at deres faglige autoritet ikke tas nok hensyn til, og at den profesjonelle lærerrollen er på vikende front i møte med et omfattende kontroll-, målstyrings- og testingsregime. Vi må legge til rette for åpne og tillitsfulle prosesser for å skape tillitsreformer. Derfor er heller ikke vårt forslag et detaljert forslag, men et forslag om å begynne en prosess.

Så er det påpekt her, og det er helt riktig, at Stortinget allerede har sagt at de ønsker en tillitsreform i skolen. Et flertall sa det i en merknad i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 28 for 2015–2016, Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet. Problemet er at siden oktober er det ikke mulig å finne spor av at denne regjeringen har fulgt opp det Stortinget sa. Tvert imot har vi nettopp behandlet Meld. St. 21, om tidlig innsats, der regjeringen går i motsatt retning og innfører mer målstyring i skolen. Derfor har jeg litt vanskelig for å forstå at Kristelig Folkeparti og Venstre, som støttet ønsket om tillitsreform i oktober, ikke stemmer for forslaget i dag, for regjeringen har jo veldig tydelig demonstrert at de ikke har noen intensjon om å følge opp Stortingets vilje på dette punktet.

Så vil jeg samtidig si at selv om det er forskjell på SVs og Senterpartiets vilje til å gå konkret løs på dette og det Arbeiderpartiet slutter seg til i dag, er det en tydelig vilje fra de tre rød-grønne partiene til å gjennomføre en tillitsreform i skolen. Det er en tydelig forpliktelse, og det viser at det er et nytt flertall som må til for å få til en tillitsreform. Den forpliktelsen tror jeg landets lærere vil merke seg.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:52:50]: Den lærerkonflikten som var i 2014, var en tillitskrise, det er ikke noen tvil om det. Og det er selvfølgelig ikke sånn at det var noe som oppsto i løpet av akkurat den lønnsforhandlingen. Det bygde også på og viste at forholdet mellom partene, og helt sikkert også skolediskusjonen over lengre tid, ikke hadde skapt tilstrekkelig tillit i skolen. Men man kan ikke dermed late som om vi fortsatt er i 2014.

Så har jeg lyst til å knytte en kommentar til det representanten Lysbakken sa, for hva er det viktigste som har skjedd siden oktober? Jo, det er at vi har lansert planen for fagfornyelse i hele skolen. Alle fag i skolen skal fornyes. Og hva er det vi har lagt til grunn for den prosessen om ikke det nettopp er profesjonell tillit, både ved at vi har hatt en lang prosess – som vi for øvrig har blitt kritisert for, for noen, jeg skal ikke nevne partinavn, har ment at vi burde gjøre det raskere – og en åpen prosess, som skal inn i hvert eneste lærerværelse. Ikke bare organisasjonene, men alle lærere, skal involveres. Det skal ikke bare være fageksperter som sitter i et rom og avgjør hvordan læreplanene skal være. Hva er det om ikke en prosess basert nettopp på tillit til at profesjonen selv skal være med på å utvikle det som er fremtidens skole?

Så har det aldri vært noen som har ment at vi ikke skal ha pedagogisk frihet. Det var jo slik før, for de gamle læreplanene bygde ikke på pedagogisk frihet som prinsipp. Det grunnleggende prinsippet kom for fullt inn i skolens læreplaner med Kunnskapsløftet. Man avskaffet L97-læreplanene, som bl.a. gikk inn og styrte lærernes metoder med f.eks. pålegg om gruppearbeid. Det er ingen, i hvert fall ikke fra regjeringspartiene, som mener at de nye læreplanene ikke skal bygge på full metodefrihet. Men jeg mener at det er en avgjørende forskjell på det som, hvis man leser det litt vrangvillig, er forslaget, eller punktet, fra SV og Senterpartiet, som sier at den profesjonelle lærer har metodeansvar og gis et stort faglig handlingsrom, og det man snakker om, som er profesjonstillit. Profesjonstillit er noe annet enn at den enkelte lærer er konge i sitt eget klasserom.

Jeg ønsker ikke at vi skal lage læreplaner som standardiserer undervisningsmetoder i Norge, men selvfølgelig har profesjonen et ansvar for å holde seg oppdatert på forskning, spre gode undervisningsmetoder, lære av hverandre og også kunne kritisere hverandres undervisning.

Fagene norsk, engelsk og matematikk, det er ikke så viktig, sa representanten Tingelstad Wøien. For det første er det ikke disse fagene vi måler i de nasjonale prøvene, det er lesing, skriving og regning. Uansett hvor praktisk yrke man skal ha, trenger man lesing, skriving og regning. Så kan man godt mene at man skal gjøre om de nasjonale prøvene til utvalgsprøver, det er i og for seg helt greit, men det man mister da, er nettopp muligheten for læreren, for skolen, for rektor, for lokalpolitikere til å bruke disse prøvene.

Det vi gjør i skolen, er nettopp basert på tillit til profesjonen. Jeg har lyst til å nevne to spor som vi følger. Det første er dette med avbyråkratisering. Vi har forenklet rapporteringene allerede fra høsten 2015. Vi har gjort endringer i regelverket sånn at vi reduserer kravene til skriftlig undervisningsvurdering til et minimum. Vi har, i motsetning til tidligere regjeringer, faktisk fjernet en obligatorisk prøve i skolen. Det var en kartleggingsprøve på Vg1 som var «nice to know», men ikke nødvendig å ha, og da tar vi den bort. I tillegg har vi gjennomgått alle kravene til skriftlig dokumentasjon i forbindelse med nasjonalt tilsyn. Så har vi jobbet sammen med KS for å bringe dette ned til kommunene. Og som jeg har sagt tidligere også, bortsett fra de helt åpenbare tingene hvor vi ikke er enige, f.eks. om nasjonale prøver: Jeg tar gjerne imot helt konkrete tiltak til flere regelverksendringer fra Stortinget, tidstyver som man mener bør fjernes. Et av forslagene vi fikk i en rap-

port, var å fjerne Elevundersøkelsen. Det er jeg rett og slett imot. Jeg mener at den gir oss viktig informasjon.

Det andre er at tillit også må bygges på en annen måte. Vi har bidratt med f.eks. lærerrolleutvalget, som vi satte ned. Med utgangspunkt i det har KS og Utdanningsforbundet, den største lærerorganisasjonen, bygd en prosess som nettopp handler om hvordan profesjonen og skoleeierne sammen skal diskutere, forstå at de er uenige, men også bygge prosesser basert på tillit.

Jeg er mer enn gjerne med på å diskutere hvordan man kan både avbyråkratisere, bygge tillit og bygge kvalitet i skolen – alt det er jeg for – men jeg synes med respekt å melde at det blir litt pussig hvis det er sånn at alt man er imot i politikken, er mistillit, og alt man selv er for, automatisk er tillit. Det er en vrang fremstilling av en debatt som er altfor viktig til det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Før vi går til det, vil presidenten opplyse om at den reglementsmessige tiden, kl. 22, straks er omme. Presidenten foreslår derfor at Stortinget fortsetter møtet til dagens kart er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Marianne Aasen (A) [21:58:11]: Mitt spørsmål er som følger: Er statsråden enig i påstanden om at forslagsstillerne slår inn åpne dører når de hevder skolen trenger en tillitsreform?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:58:24]: Lest og forstått i riktig kontekst er det merknadsskriverne fra regjeringspartiene forsøker å si, at norsk skole for det første ikke er basert på målstyring i den betydning at vi setter konkrete mål for skolen, belønner dem, trekker læring inn i lønninger eller noe sånt. For det andre er det heller ikke sånn at norsk skole er basert på mistillit – snarere er pedagogisk frihet det grunnleggende prinsippet for hvordan vi organiserer læreplanene våre, med overordnede kompetansemål. Det er heller ikke sånn at det er noen uenighet om at vi skal avbyråkratisere skolen og forsøke så godt vi kan å fjerne unødvendige regler og reguleringer.

Som jeg har sagt flere ganger før: Hvis det er andre konkrete tiltak – nasjonale prøver er ikke representanten Aasen parti for at man skal gjøre til utvalgsprøver, læreplanfornyelse er i seg selv en avbyråkratiseringsreform, som også vil skape mer tid for lærerne – kom gjerne med dem, så skal vi mer enn gjerne vurdere og utrede dem så raskt vi bare kan.

Marianne Aasen (A) [21:59:29]: Lokalt læreplanarbeid er et eksempel på noe som Arbeiderpartiet mener vi skal gjøre sentralt, så det kan jo statsråden kommentere.

Det jeg egentlig hadde tenkt å spørre om, var den generelle delen av læreplanen: Hva er status, hvordan ser statsråden for seg det videre arbeidet? Hvis han fortsetter i den stillingen han har nå, vil han involvere Stortinget?

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [21:59:50]: Til lokalt læreplanarbeid: Det vi har sagt i fagfornyelsen, er at man skal vurdere å ha læreplanmål på flere forskjellige trinn, men det er ikke automatisk sånn at det å ha lære-

planmål på alle trinn fra 1. til 4., f.eks. vil innebære en tillitsreform. Det innebærer også sterkere styring av kommunene og sterkere båndlegging av lærernes handlingsrom, selv om det også kanskje kan frigjøre tid. Så der er det en balansegang.

Når det gjelder den generelle delen, har det vært en stor prosess, vi har hatt høringskonferanser over hele landet og fått mange innspill til teksten. Den er nå ute på høring, og vi får inn masse høringsforslag – et kjempestort engasjement – til det som nå er kalt overordnet del.

Planen er ikke å sende den tilbake til Stortinget – som jeg også varslet i Meld. St. 28 for 2015–2016, oppfølgingen av Ludvigsen-utvalget. Hadde jeg hatt mer tid, kunne jeg godt utdypet litt om den prosessen, men da må representanten Aasen vurdere om hun har flere spørsmål igjen.

Marianne Aasen (A) [22:00:54]: Da lurer jeg på om statsråd Røe Isaksen kan utdype ytterligere om generell del.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [22:01:03]: Jeg takker representanten Aasen for det spørsmålet.

Der er det også en balansegang, for vi legger opp til en så åpen, omfattende og grundig prosess som mulig, rett og slett fordi dette er et dokument som skal stå seg over tid. Den typen høringsprosesser og åpne prosesser er det departementet som kan ha.

Jeg er ikke sikker på at dette er et dokument som bør tilbake til Stortinget i den forstand at Stortinget skal sitte og skrive teksten og redigere teksten. Jeg synes rett og slett at hvis Stortinget skulle ønske det ved en senere anledning, har man all anledning til å be om det, men jeg mener at den prosessen vi har nå – som er så åpen og så bred, og som involverer alle relevante aktører, med masse høringskonferanser rundt om i hele landet og hundrevis av høringsinnspill – vil ivareta nettopp den bredden, den forankringen, det verdiløftet, alt det som Stortinget har vært opptatt av når de har beskrevet overordnet del.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [22:02:08]: Jeg velger å stille et spørsmål istedenfor å ta ordet i debatten, men jeg må få lov til å si at Senterpartiet er opptatt av at norsk, matte og engelsk sjølsagt er viktig – sånn at ikke det blir stående uimotsagt i salen.

Det vi er bekymret for, er at vi skal få et så skarpt fokus på å prestere i disse fagene at vi øver til prøvene – den muligheten har også regjeringa skrevet om i stortingsmeldinga om lærelyst, som vi akkurat har behandlet. Vi mener også det blir feil at kommunene nå i hovedsak sender lærere på etter- og videreutdanning i disse fagene. Det er derfor vi prater så mye om dette, for nettopp å være bevisste på at vi er nødt til å sende også dem som skal undervise i andre fag, på etter- og videreutdanning.

Jeg har lyst til å spørre statsråden: Er ikke statsråden bekymret i det hele tatt for at vi kan få en skeivfordeling i skolen?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [22:03:00]: Jo, jeg er veldig bekymret for det, og veldig mye av det representanten beskriver og tar opp når det gjelder de praktisk-estetiske fagene, deres posisjon og viktigheten av å styrke dem, er jeg helt enig i. Det er for øvrig veldig bra at i år er

det mange flere som har fått videreutdanningstilbud innenfor praktisk-estetiske fag – veldig bra, veldig ønsket.

Det jeg synes er problemet med resonnementet, er at representanten konsekvent også snakker ned betydningen av lesing, skriving og regning. Man må huske på at hvis man f.eks. har en 2-er i matematikk, er sjansen for å klare å fullføre videregående skole, uansett om man tar yrkesfag eller studieforberedende, mye lavere enn hvis man har en 3-er eller 4-er, så dette er ikke bare fordi norsk økonomi skal gå bra, at matematikk er så viktig, osv., dette er også ekstremt viktig for den enkelte eleven. Det synes jeg ofte representanten – i hvert fall tilsynelatende – undervurderer i sine resonnementer.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [22:04:03]: Da tror jeg jeg skal bidra til å avklare en misforståelse, for jeg tror vi har litt ulik oppfatning av hvordan elever lærer. Jeg tror det er der hele misforståelsen ligger.

Jeg er enig med statsråden i at det kan være komplisert å komme igjennom skolen hvis en har en 2-er i matematikk, men hvordan vi kommer dit, tror jeg nok vi ser veldig ulikt på.

Jeg hadde vel egentlig ikke noe spørsmål nå, jeg måtte bare få sagt det.

Presidenten: Har statsråd Røe Isaksen behov for å si noe?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [22:04:33]: Ja, man skal jo fylle tiden.

Nå er det i og for seg irrelevant hvordan vi som stortingspolitikere mener at elever lærer best, for det er ikke vi eksperter på. Det er det lærere som er eksperter på. De har snart fem års utdanning for å være eksperter på nettopp det.

For meg er det egentlig også helt irrelevant hvordan den enkelte lærer legger opp undervisningen sin, men det er nettopp derfor jeg er opptatt av hva som kommer ut av det. Det er derfor sånne kvalitetsmålinger – f.eks. nasjonale prøver – er viktige, for det gir oss en sjanse til å si hva det er som faktisk kommer ut av det som skjer i skolen. Det er derfor jeg er veldig opptatt av at vi ikke skal styre hvordan lærerne underviser. Vi skal ikke ha detaljerte mål for hvordan lærerne legger opp undervisningen sin – ja, faktisk skal vi ikke ha mål for det i det hele tatt på nasjonalt nivå – men vi skal ha forventninger til hva elevene skal lære. Da er det viktig at vi også har et system som er forutsigbart, oversiktlig og ikke mer byråkratisk enn det det må være for å gjennomføres, som gir oss god informasjon om dette.

Presidenten: Presidenten vil bemerke, på denne tiden av døgnet, at det er fire saker igjen på dagsordenen, og det er ikke nødvendig å si noe bare for å fylle tiden.

Audun Lysbakken (SV) [22:05:49]: Jeg kan forsikre om at jeg har et spørsmål i enden av det jeg nå skal si, og det er rett og slett som følger:

I forbindelse med Meld. St. 28 for 2015–2016, Fag – Fordypning – Forståelse, og behandlingen av den i Stortinget i oktober 2016 fikk statsråden en veldig tydelig bestilling fra Stortinget, nemlig at det i samarbeid med sektoren skulle utarbeides en tillitsreform i skolen.

Nå er statsrådets tid som statsråd straks ute. Stortinget går fra hverandre om kort tid, og det er valg. Men noen tillitsreform har vi ikke sett. Hvorfor har statsråden ikke fulgt opp den klare bestillingen fra et flertall i Stortinget?

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [22:06:35]: Jeg mener den bestillingen fra Stortinget må leses ikke som at det skal komme en stortingsmelding som heter «Tillitsreformen i norsk skole». Som vi har hørt i denne debatten og gjentatt i andre debatter, er det også stor uenighet om hva en sann tillitsreform innebærer. Jeg oppfatter det som en veldig klar bestilling, men også understrekning fra Stortinget av at når vi har prosesser i skolen, skal det baseres på profesjonell involvering, på at lærerne som profesjon skal høres, og på at vi ikke skal bygge unødige reguleringer eller styre lærernes profesjonelle skjønn. Den store saken vi har holdt på med, er fagfornyelsen, hvor alt dette er blitt gjennomført, og det var også i den forbindelse denne merknaden kom.

Jeg har ikke oppfattet det som en bestilling av en stortingsmelding om en tillitsreform, og det oppfattet jeg heller ikke at stortingsflertallet gjorde. Jeg mener dette er noe som kvitteres ut hele tiden, og som vi også kommer til å fortsette å jobbe med, f.eks. på avbyråkratiseringssiden.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 27.

Sak nr. 28 [22:07:44]

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om styrket spesialpedagogisk oppfølging i en inkluderende skole (Innst. 446 S (2016–2017), jf. Dokument 8:132 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Henrik Asheim (H) [22:08:24] (ordfører for saken): Som seg hør og bør skal man som saksordfører takke komiteen for godt samarbeid i denne saken. Men det har seg slik at dette faktisk er den siste saken komiteen skal behandle i stortingssalen i denne stortingsssesjonen, så det er egentlig grunn til å takke, med mindre man går fullstendig amok i denne debatten, for godt samarbeid i fire år. Så er det sagt.

Jeg skal begynne med å vise til Dokument 8:132 om spesialundervisning, fremmet av SV. Forslagsstillerne løfter frem en viktig problemstilling, som henger ganske nøye sammen med den diskusjonen vi hadde i en tidligere sak i dag, nemlig Meld. St. 21, om både tidlig innsats og retten for elever til å få spesialundervisning dersom de har behov for det. Det oppfatter jeg at det er tverrpolitisk enig-

het om. Jeg er sikker på at både forslagsstillerne og andre partier kommer til å redegjøre godt for sine merknader og standpunkter i denne saken, så jeg skal snakke på vegne av Høyre om hvordan vi har plassert oss.

For det første er det slik at Høyre og Fremskrittspartiet i innstillingen viser til at regjeringen allerede har nedsatt et utvalg, ledet av professor i pedagogikk, Thomas Nordahl, som har fått i oppdrag å gå igjennom spesialundervisningen i norsk skole, hvordan dette fungerer, og ikke minst se dette i sammenheng. Derfor viser også Høyre og Fremskrittspartiet til at vi ønsker å behandle et så viktig tema nettopp etter at innstillingen fra dette utvalget har kommet. Selv om vi sier dette, ber komiteen enstemmig om at regjeringen ser til at alle skoler skal ha tilgang på lærere med fordypning innen spesialpedagogikk, og at dette skal gjøres i samråd med sektoren. Det er bare rett og rimelig å slå fast allerede nå, selv om det kommer et utvalg, at elever som har behov for spesialundervisning, skal ha tilgang på dette. Ikke minst er det viktig at dette gjøres i samråd med sektoren – og ikke bare lærerorganisasjonene og de pedagogisk ansatte, men også kommunene som skoleeiere – hvordan de best kan utnytte de ressursene.

Videre har Høyre og Fremskrittspartiet fremmet et forslag om at regjeringen må legge frem en plan for at alle elever som har behov for spesialundervisning, skal få dette av fagpersoner med pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse. Dette forslaget står egentlig opp mot et annet flertallsforslag, som går ut på at regjeringen skal sikre at alle elever med behov for spesialundervisning, får rett til opplæring av fagpersoner med relevant og godkjent utdanning. Dette er to forslag som for så vidt høres ganske like ut, og for så vidt er de også ganske like. Men det er slik at det er to hovedgrunner til at vi foreslår det vi gjør fra Høyre og Fremskrittspartiets side. Det ene er at vi ønsker en plan, for vi mener det er viktig at Stortinget får lagt frem for seg hva som er konsekvensene av de vedtakene vi i så fall gjør, og hvordan dette kan gjøres på en praktisk måte. Ikke minst må vi vite hva kostnaden ved et slikt forslag vil være. Det andre er at vi som partier ønsker å konkretisere hva fagpersoner med relevant utdanning er for Høyre og Fremskrittspartiet. For oss handler dette nettopp om at det skal være fagpersoner med pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse.

Det er egentlig den store konfliktsaken sett med Høyres og Fremskrittspartiets øyne. Dette er et forslag med mange gode tiltak, men vi ønsker altså å se dette i sammenheng med et nedsatt utvalg. Med det tar jeg opp forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Presidenten: Representanten Henrik Asheim har tatt opp det forslaget han refererte til.

Christian Tynning Bjørnø (A) [22:12:12]: Takk til SV for et godt Dokument 8-forslag, og ikke minst takk til saksordføreren, som har loset arbeidet godt igjennom i komiteen.

Spesialundervisningen er på mange måter sikkerhetsnett i skolen. Det er den ekstra og viktige innsatsen som skal bidra til at alle får et likeverdig opplæringstilbud. Men spesialundervisningen er egentlig ikke så veldig spesiell, for den er ganske vanlig. Hele 50 000 elever får spesialundervisning hvert eneste år, fordi de trenger det, fordi det skal gi dem bedre utbytte av skolen, fordi de skal inkludere-

res, og fordi alle skal få like muligheter. Det brukes enorme ressurser, både menneskelige og økonomiske, på spesialundervisning i Norge. Likevel vet vi at det er mange som ikke får den opplæringen de har krav på, og kvaliteten på opplæringen varierer.

Dette blir understreket av Barneombudet, etter deres grundige arbeid og kartlegging av spesialundervisningen i 2016. Utgangspunktet for kartleggingen var å finne ut om elevene fikk det opplæringstilbudet de hadde krav på. Rapporten etter kartleggingen har fått navnet «Uten mål og mening?» Det sier ganske mye. Det betyr ikke at all spesialundervisningen er dårlig rundt omkring i landet, men det er dessverre for mange eksempler på at ting kan gjøres bedre.

Det har vært stortingsmeldinger og ekspertgrupper om disse temaene flere ganger. Nå har regjeringen satt ned enda en ekspertgruppe. Det er i og for seg bra. Dette er et viktig område i skolen som er i stadig utvikling. Samtidig vet vi ganske mye allerede. Vi vet allerede noe om hva som må til. Jeg vil derfor takke SV, som fremmer disse forslagene – forslag som vil kunne bidra til at flere elever får mer ut av opplæringen, og at alle får like muligheter. Det handler om å styrke lovverket for å bedre og sikre barnas rettigheter til spesialpedagogisk oppfølging og å styrke den spesialpedagogiske kompetansen på skolen og i kommunene. Det handler om at elever med rett til spesialundervisning skal få opplæring av personer med godkjent og relevant utdanning, en helhetlig opprustning av PP-tjenesten, at emner i spesialpedagogikk skal bli obligatorisk i lærerutdanningen, og at flere lærere får etter- og videreutdanning i spesialundervisning.

De fleste av forslagene handler om kompetanse. Det er også her behovet er størst for å gjøre noe. Det har det siste året blitt antydning at omtrent halvparten av all spesialundervisningen gjennomføres uten kvalifisert personell. Det er alvorlig. Det haster med tiltak for å bedre denne situasjonen. En begynnelse kunne jo være å styrke pedagogikkundervisningen i lærerutdanningen, og ikke det motsatte, som regjeringen gjør.

Jeg vil avslutte med et sitat fra Barneombudet:

«God spesialundervisning er helt nødvendig. Det sikrer at elever som trenger spesialundervisning når sitt fulle potensiale – at de lærer, trives, utvikler selvtilit og troen på seg selv, og den gir dem muligheten til å nå drømmene sine i fremtiden.»

Det er så sant som det er sagt. Derfor står Arbeiderpartiet sammen med SV i flere av forslagene i dokumentet.

Jeg har litt tid igjen, så avslutningsvis vil jeg takke komiteen for et utmerket samarbeid i de fire årene som har gått.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp forslagene?

Christian Tynning Bjørnø (A) [22:15:55]: Det gjør jeg selvfølgelig.

Presidenten: Det er ikke selvfølgelig – det må nevnes! Representanten Christian Tynning Bjørnø har nevnt det, og forslaget er behørig tatt opp.

Bente Thorsen (FrP) [22:16:01]: Jeg vil også takke forslagsstillerne for et viktig og godt dokument. Jeg vil

også takke saksordføreren for en grundig redegjørelse for saken og for at han så grundig argumenterte for hvorfor regjeringspartiene stemmer som vi gjør i saken.

Det jeg vil holde fram, er at det brukes store ressurser på spesialundervisning i norsk skole, men vi ser at mange elever får hjelp for sent i opplæringen, og at det er mangler ved hjelpen som gis. Dette er en utvikling som må snus, slik at elever får muligheten til å oppleve mestring på skolen. Det er viktig at alle barn møtes med høye forventninger, og at barnehager og skoler er inkluderende arenaer. Fremskrittspartiet vil her vise til godt samarbeid med Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i flere saker der vi har stått sammen for å gjøre noe med spesialundervisningen i skolen, og til omtalen av de tiltakene som er igangsatt i perioden, som kommer fram i statsrådets svarbrev til komiteen.

Jeg vil også understreke at Fremskrittspartiet mener det er behov for å gjøre langt mer for å styrke og sikre at elever som trenger spesialundervisning, får dette. Det er derfor positivt at regjeringen, med statsråden i spissen, arbeider med flere tiltak som hver for seg og sammen skal bidra til en bedre skolehverdag for alle, i en inkluderende skole.

Utfordringene er mangesidige, og vi må bare ta inn over oss at det vil ta tid å gjennomføre og få inkorporert de nødvendige tiltakene i skoler og barnehager. Dette er utfordringer som bl.a. avhenger av at det finnes tilstrekkelig med personell som har pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse, og de kan vi ikke bare plukke fra trærne. Det tar tid å utdanne folk og få tilstrekkelig med folk. Fremskrittspartiet mener derfor det er viktig å gå grundig og planmessig fram, slik at tiltakene som settes inn, får den tiltenkte virkningen. Dette er bakgrunnen for at vi stemmer sånn som vi gjør, og vi mener det blir godt ivarett i det forslaget som er fremmet i saken.

Jeg vil også benytte muligheten til å takke komiteen for godt samarbeid i disse fire årene.

Anders Tyvand (KrF) [22:18:30]: Vi er alle enige om at de elevene som har behov for spesialundervisning, skal få det. Så ville vi nok klart å redusere behovet for spesialundervisning noe hvis vi var villige til å satse på nok lærere i den ordinære undervisningen, slik at flest mulig elever kunne lære det de trenger, der. Vi er også alle enige om at det er et problem at ikke alle får den ekstra hjelpen og oppfølgingen de har behov for, i dag, og vi er alle enige om at dette kan få store, uheldige konsekvenser for disse elevene og deres muligheter for videre læring.

Så det er bra at regjeringen har satt ned et ekspertutvalg, ledet av professor Thomas Nordahl, som skal se nærmere på hvordan vi kan gi et bedre tilbud til barn og unge med behov for særlig tilrettelegging. Jeg ser fram til å høre utvalgets anbefalinger neste år, men det er likevel fullt mulig å ta noen grep allerede nå.

Derfor er det flott at en samlet komité ber regjeringen, i samråd med sektoren, se til at alle skoler skal ha tilgang på lærere med fordypning innen spesialpedagogikk. Derfor er det flott at det blir flertall for at regjeringen skal sikre alle elever med behov for spesialundervisning rett til opplæring av fagpersoner med godkjent relevant utdanning. Og derfor er det flott at regjeringspartiene, selv om de sier at de vil avvente ekspertutvalgets anbefalinger, fremmer et forslag om å be regjeringen legge fram en plan for at alle

elever med behov for spesialundervisning får opplæring av fagpersoner med pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse.

Jeg anser ikke forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet på noen som helst måte å være i konflikt med de forslagene som nå ligger til vedtak, og jeg vil derfor melde at Kristelig Folkeparti kommer til å støtte dette forslaget.

Så var saksordføreren inne på at dette er den siste debatten for denne komiteen i denne stortingsperioden, og derfor har jeg også lyst til å takke for et godt og hyggelig samarbeid gjennom fire år. Og siden både regjeringspartiene og de rød-grønne partiene har vært så opptatt av – i alle innstillinger og i alle debatter – å framheve hvor flink den rød-grønne regjeringen var, hvor flink dagens regjering er, har jeg lyst til å si, helt på tampen av perioden, at jeg synes at Korvald-regjeringen gjorde veldig mye godt, og at det også gjelder Bondevik-regjeringene.

Anne Tingelstad Wøien (Sp) [22:21:43]: Jeg skal ikke bidra til å forlenge debatten noe særlig, for det ble sagt at ikke alle skulle ta ordet, men det har vi gjort til gagns. Det bærer kanskje litt preg av at dette er den siste debatten.

Jeg har ikke behov for å si så veldig mye, siden det er veldig stor enighet om situasjonen som er beskrevet, og om sjølve innstillinga. Det viktigste er, tenker jeg, at vi sørger for at de som har behov for spesialpedagogisk undervisning, får det av faglærte, og at spesialpedagogikk må være en del av etter- og videreutdanningen.

Jeg har også lyst til å trekke fram, som jeg gjorde tidligere i dag, Dovre-modellen. Jeg synes det er viktig både for den regjeringa som sitter nå, og en eventuell ny regjering – om den blir blå, grønn, gul eller hva den nå blir – å legge merke til hva som har skjedd der når det gjelder å bruke flere lærere og at de både får bedre gjennomføring i videregående og mindre frafall. Ikke minst har de redusert behovet for spesialpedagogiske midler voldsomt, fra 11–12 pst. og ned til 4 pst. Det er en god besparelse også økonomisk sett.

Jeg må igjen legge en liten visitt til statsråden, som sa at vi som politikere ikke skal være opptatt av hvordan barn lærer: Vi skal ikke kunne det, vi, for det er det lærerne som skal. Det er jeg veldig, veldig uenig i. Det er veldig viktig at vi som politikere er klar over hvordan unger lærer. Det må vi være klar over hvis vi skal legge til rette for god spesialpedagogisk undervisning. Det er jo vi som skal lage lover og regler og legge til rette for at alle unger kan lære. Vi skal gi mål og måle, men vi må gjøre det med kjennskap til om vi lager system som hindrer den måloppnåelsen vi ønsker. Derfor er det viktig for oss som politikere, også for de neste som skal sitte i utdanningskomiteen, at en gjør seg kjent med hvordan elever lærer.

Til slutt har jeg lyst til å takke komiteen for et veldig godt samarbeid. Vi har hatt det veldig moro, sjøl om vi er dundrende uenige og krangler så busta fyker her i salen. Det er sikkert ingen som tror at vi har det ganske gøy utenfor salen. Jeg har også lyst til å takke statsråden, som har måttet forsvare regjeringas politikk i fire år – det er én ting – men som også har holdt ut med oss i opposisjonen i stormkastene her disse fire årene.

Iselin Nybø (V) [22:24:32]: I komiteens merknader viser vi til Barneombudets rapport «Uten mål og me-

ning?». I den rapporten framgår det ganske tydelig at spesialundervisningen er for dårlig mange plasser. Det er for mye oppbevaring og aktivisering og for lite læring, og som statsråden selv var inne på i en replikkveksling tidligere i dag, er det mye som tyder på at det blir stilt for få forventninger til de elevene som får spesialundervisning. Det gjør at barn og unge ikke får utnyttet sitt potensial. De klarer ikke å strekke seg så langt som de hadde både kunnet og villet.

Når det gjelder spesialundervisningen som gis rundt omkring i det ganske land, er det sånn at mange som får spesialundervisning, ikke får det av kompetente lærere. Det er mye assistenter, det er ulik bakgrunn for dem som skal foreta den delen av undervisningen. Det mener vi rett og slett ikke er bra nok, for det er sånn med spesialundervisning at den virker, men her, som med all annen undervisning, har det noe å si hva slags lærer en har, og at den læreren har en bakgrunn som gjør at han eller hun er kompetent til å utføre de oppgavene vedkommende er satt til.

Det er et paradoks at vi bruker massevis av spesialkompetanse på å utrede, undersøke og finne ut hva som er problemet, hva som er feil, hva som er galt – alle de tingene. Der setter vi inn våre beste folk. Men når det kommer til faktisk å gi undervisningen, er det litt tilfeldig hvem elevene ender opp med, om det er en person som faktisk har kompetanse til å gi spesialundervisning. Sånn ønsker vi ikke å ha det. Vi ønsker at all undervisning skal gis av pedagoger og folk med den rette kompetansen, også spesialundervisningen, for vi vil at alle unger skal få strekke seg så langt som de kan, og at alle unger skal få utnyttet det potensialet de har.

Tidlig innsats har mange snakket om. Det er viktig. I mange tilfeller kan vi med tidlig innsats unngå omfattende spesialundervisning senere i løpet. Vi er enige om hvor vi vil, men det er av og til litt vanskelig å komme dit.

Jeg synes også det er bra at det er satt ned et utvalg, som professor Thomas Nordahl leder. Jeg tror det er helt nødvendig å se grundig på det. Jeg ser fram til at vi får rapporten, og at vi kan ta diskusjonen derfra.

Jeg forstår det sånn på Kristelig Folkeparti at de ønsker å stemme for forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Jeg har i utgangspunktet tenkt at forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet, står litt opp mot forslag til vedtak IV, men hvis voteringen legges opp sånn at det går an å stemme for begge deler, er det ingen grunn til at ikke Venstre også skal kunne stemme for forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet.

Helt til slutt vil jeg også benytte anledningen til å takke komiteen og statsråden for godt samarbeid. Det er som representanten Tingelstad Wøien sa: Vi har hatt det veldig kjekt i de fire årene som har gått. Vi har jo hatt den æren og det privilegiet å få sitte i utdanningskomiteen. Nå har jeg ikke sittet i noen andre komiteer, men jeg er ganske sikker på at det er den kjekkeste komiteen å sitte i. Jeg er også ganske sikker på at det er en av de viktigste komiteene å sitte i, for det som vi holder på med, er uendelig viktig for den enkelte det angår, men også for samfunnet. For som vi i Venstre sier: Alt begynner i skolen. Og vi har fått lov til å legge til rette for det de siste fire årene.

Audun Lysbakken (SV) [22:28:54]: Jeg vil takke Stortinget for å ha tatt godt imot det representantforslaget SV har fremmet.

Det er sånn at nyere forskning, Barneombudets fagrapport «Uten mål og mening?» og Statped's rapport «Nærskoleprinsippet og inkludering av barn med særskilte opplæringsbehov i grunnskolen» bekrefter at norsk skole ikke evner å gi et likeverdig opplæringstilbud til alle elever, og at både omfang av og kvalitet på tilbudet varierer stort.

Hvis alle elever skal få den opplæringen de har behov for og krav på, må den spesialpedagogiske kompetansen økes i skolene og hos kommunene. Den ordinære opplæringen må styrkes, sånn at den blir langt mer tilpasset elevenes ulike behov, og det må vurderes hva slags spesialpedagogiske tiltak som kan støtte opp under et inkluderende læringsmiljø. Situasjonen nå synes å være den at manglende spesialundervisning ikke blir kompensert med ekstra tiltak i den ordinære opplæringen.

Det må være vurderingen av hva slags tiltak som best kan støtte opp under elevens læring, som må være førende for hva slags tiltak som velges, og ikke et kvantitativt mål om redusert spesialundervisning. Like fullt må det være et mål at den ordinære undervisningen kan tilrettelegges sånn at elever som i dag ikke får et tilfredsstillende utbytte av undervisningen, kan få den opplæringen de har behov for, innenfor rammen av fellesskapet.

Da er vi igjen tilbake til spørsmålet om økt lærertetthet, som vi mener, i kombinasjon med spesialpedagogisk kompetanse, kan styrke skolens mulighet til å ivareta et inkluderende læringsmiljø. Det kan også motvirke en uheldig praksis der jakten på diagnoser, endeløse utredninger og andelen enkeltvedtak om spesialundervisning avgjør hva slags ressurser skolen får tilgang til.

Vi har sett at kunnskapsministeren gjentatte ganger tyr til forskningsresultater når han skal bevise at lærertetthet ikke har betydning for elevers læring. Da kan det være et poeng å påpeke at forskningen er ganske samstemt i at økt lærertetthet har betydning for elever med særskilte behov. Tilskuddsordningen for økt lærertetthet på ungdomstrinnet viste dessuten at grunnskolepoengene økte og spesialundervisningen ble redusert på de skolene som var omfattet av ordningen. Det understreker også at det var en feil beslutning å avvikle ordningen.

Spesialpedagogisk kompetanse i skolen er viktig for å kunne gi tilpasset opplæring til alle elever, ikke bare elever med ulike former for funksjonsnedsettelse eller spesifikke læreversker. Den typen kompetanse kan også bidra til å avdekke elevers læringsutfordringer på et tidligst mulig stadium og er derfor viktig for det vi har snakket om tidligere i kveld, tidlig innsats.

Under den rød-grønne regjeringen i 2011 ble stortingsmeldingen om læring og fellesskap fremmet. Det var den første store, helhetlige meldingen om det spesialpedagogiske opplæringstilbudet i barnehage og skole på 20 år og resulterte i en omfattende omorganisering av det statlige spesialpedagogiske støtteapparatet. Det har vært et viktig bidrag til å styrke tilbudet til de elevene som trenger Statped's tjenester.

Oppfølgingen av utvalgets øvrige anbefalinger har kommet gradvis, men det gjenstår fortsatt en del utfordringer. Ekspertutvalgets rapport, i tillegg til nyere forskning, gir et veldig godt kunnskapsgrunnlag for å gjøre noe med dette. Derfor mener SV at flere tiltak kan settes i verk raskt, flere tiltak trenger ikke å vente på at regjeringen skal utrede behovet videre, eller utsettes til oppfølgingen etter at Nordahl-utvalget har ferdigstilt arbeidet sitt. Derfor er

det veldig gledelig at det i innstillingen ligger an til flertall for viktige forslag fra vårt representantforslag.

Så vil jeg vise til innlegget til representanten Asheim. Det er riktig at forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet om en plan opprinnelig ble fremmet som et alternativt forslag til vårt forslag. Jeg kan likevel ikke se, sånn som det nå er formulert, at det egentlig er noen motsetning. Jeg tror de to forslagene like gjerne kan utfylle hverandre. En plan er bra. Derfor vil jeg varsle at SV vil stemme for det forslaget.

Vi må bevare og styrke en inkluderende fellesskole. Da må skolene ha tilgang på spesialpedagogisk kompetanse. De må få økte ressurser for å kunne følge opp alle elever og tilpasse de behovene de har. Det er et fint punktum for mitt innlegg i komiteens siste debatt.

Da vil jeg også benytte anledningen til å takke komiteen for samarbeidet – og også statsråden, selv om jeg vil vente litt med å takke ham av, for vi har noen friske dueller igjen, tror jeg, i valgkampen.

Jeg tar opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Audun Lysbakken har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Torbjørn Røe Isaksen [22:34:17]: I Norge har vi hatt en tydelig inkluderingspolitikk i mange tiår, og i en inkluderende skole trenger man mange kompetanser, i fag, didaktikk, allmennpedagogikk og spesialpedagogikk. Vi trenger rett og slett lærere og skoler med gode verktøykasser. Derfor er det også å skrikende og stort paradoks at deler av spesialundervisningen ikke fungerer inkluderende, men segregerende. Jeg skal si litt om hvilke tiltak som er i gang. Det har vært viktig for oss å synliggjøre pedagogikkens plass i lærerutdanningen. Jeg er ikke enig i at den blir svekket. I tillegg er det sånn at de nye lærerstudentene vil ha mulighet til å skrive masteroppgave i både pedagogikk og spesialpedagogikk, og man kan også ta spesialpedagogikk i kombinasjon med undervisningsfag.

I dag får 37 pst. av grunnskoleelevene som har spesialundervisning, hjelpen i klassefellesskapet. Det er ikke mulig å sette et prosentmål på det, men allikevel er det mulig å si at dette høyst sannsynlig burde omfatte flere. Da er det viktig med lærere med spesialpedagogisk fordypning som kan brukes enda mer, ikke bare som klasselærere, men også som en slags veileder på skolen. Derfor foreslo vi i stortingsmeldingen som akkurat er debattert, et krav om at alle barneskoler skal ha ressurser med faglig fordypning i spesialpedagogikk. Vi skal også utarbeide et videreutdanningsløp for lærere innenfor spesialpedagogikk.

Som jeg sa tidligere, er det sånn at Barneombudets rapport, fylkesmennenes tilsyn og flere andre rapporter bekrefter at det fortsatt er store utfordringer med kvalitet, innhold og oppfølging i så vel PP-tjenestens sakkyndige vurderinger som i skolens enkeltvedtak, og det er alvorlig. Det er riktig at forrige regjering la frem en ganske omfattende stortingsmelding, det var også et utvalgsarbeid om spesialundervisningen. Tiltakene der er nå i stor grad fulgt opp, også under denne regjeringen, og det vi dessverre kan konstatere, er at selv om det var gode tiltak, så har de ikke tatt oss dit vi ville, og da er det med andre ord på tide å gjøre mer. Det kom veiledende kvalitetskriterier for PP-tjenesten i 2016, og der pekes det bl.a. på at PP-tjenesten i

barnehagen og skolen må ha avklart hva god sakkyndig vurdering er, at de skal vite hva som fremmer gode, tryggende og inkluderende barnehage- og skolemiljøer. Utdanningsdirektoratet følger nå opp hvordan det arbeides med forståelsen av disse kriteriene.

Det er i stor grad, tror jeg, praksis som må forbedres, men det kan også være ting på regelverkssiden. To praksisnære initiativ: Det første er ekspertgruppen, under ledelse av Thomas Nordahl. De skal helt konkret se på hva som må til for å lykkes bedre med å gi alle barn det pedagogiske tilbudet og den opplæringen de har krav på i en inkluderende skole, og de skal også drøfte eventuelle regelverksutfordringer. Det andre er at Statped har et modellutviklingsprosjekt – det er mer spennende enn det høres ut som – hvor de sammen med Fylkesmannen og lokalt nivå skal se på nettopp hvordan inkluderingsarbeidet kan bli bedre gjennom at man samarbeider mer.

Jeg har også tenkt å se på tiltak før ekspertutvalget kommer. Jeg har spurt Barneombudet om hvilke tiltak de mener kan gjennomføres på kort sikt. PP-tjenesten og tiltak der kan være et eksempel på det. Så er det viktig hvordan Statped fungerer, og vi får en ekstern evaluering av Statpeds omstilling i sommer, den kommer rundt juli. Det er viktig, for da må vi også vurdere endringer av Statpeds profil og arbeidsmåter. Til sammen kommer alle disse tingene, når vi også legger tidlig innsats på toppen, til å kunne gi oss en sjanse til å forbedre spesialpedagogikken.

Stortinget vedtar nå sannsynligvis to tiltak. Jeg er enig i at de ikke nødvendigvis er motstridende, men det er jo da den forståelsen av at begge disse tiltakene vil innebære at regjeringen er nødt til å finne ut hvor mye det koster, hva det vil innebære, hva kravene er og hva kriteriene er – bare så man er innforstått med det – og så komme tilbake til Stortinget med en plan.

Helt til slutt vil jeg si at jeg har likt å være statsråd for utdanningsområdet i fire år, og jeg har satt stor pris på samarbeidet med komiteen. Det er sånn at komiteen gjør veldig mye gøy som jeg aldri får være med på, de har det kjempemorsomt mens jeg sitter på kontoret mitt med politisk rådgiver og et par andre. Men jeg har satt stor pris på det, vi har hatt mange veldig gode diskusjoner, og jeg setter pris på det. Noen ganger blir det høy temperatur, noen ganger kanskje litt for høy temperatur, men det lever vi også godt med. Så bare helt konkret: Det er tre personer, tre damer, faktisk, som vi helt sikkert ikke får se her til høsten – det er usikkert for mange av oss andre også – det er Marianne, representanten Aasen som hun vel heter her, som jeg setter pris på som en veldig redelig og god motstander, representanten Tingelstad Wøien, som også har stort engasjement, og som jeg setter stor pris på å diskutere med, og representanten Vinje, som jeg også diskuterer med, men da bak lukkede dører, og som jeg også setter stor pris på. Så en ekstra takk til dem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 28.

Sak nr. 29 [22:39:29]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Audun Lysbakken om å styrke eldreomsorgen gjennom kvalitetsbaserte bemanningsnormer, mer valgfrihet for eldre og en tillitsreform framfor målstyring

mer, mer valgfrihet for eldre og en tillitsreform framfor målstyring (Innst. 404 S (2016–2017), jf. Dokument 8:104 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, også får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bård Hoksrud (FrP) [22:40:25] (ordfører for saken): Vi behandler nå forslag fra SV om å styrke eldreomsorgen gjennom kvalitetsbaserte bemanningsnormer, mer valgfrihet for eldre og en tillitsreform framfor målstyring. Det reiser flere viktige problemstillinger, og jeg vil derfor peke på at komiteen i innstillingen viser til at alle mennesker har behov for frihet til å ta egne valg og bestemme over egen hverdag. Dette gjelder også pleietrengende eldre. De som vet mest om hva som er god eldreomsorg, er de eldre selv. Disse må derfor i større grad enn i dag få lov til å være med og styre den hjelpen de får, og de må kunne prioritere selv hva de vil ha hjelp til, og hvilke omsorgstjenester de har behov for. Jeg regner med at de forskjellige partiene vil redegjøre for sitt syn i saken. Ellers er det gode merknader fra de forskjellige partiene i innstillingen.

Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen har med hjelp av samarbeidspartiene fra dag én hatt høyt trykk på de utfordringene som preger eldreomsorgen. I regjeringsplattformen ble det også vedtatt at man ønsker å etablere en norm/veileder for bemanning og kvalitet og innføre kvalitetsindikatorer for pleie- og omsorgssektoren, bl.a. basert på bruker- og pårørendeerfaring.

Nå er vi i gang med en eldrereform – Leve hele livet. Gjennom den vil det bli sørget for at alle eldre får den hjelpen de trenger til å mestre siste del av livet, uansett hvor de bor. Vi vet at eldre og deres pårørende i dag dessverre opplever store forskjeller i helse, mestring, trivsel og trygghet i siste del av livet. Derfor er det bra at det nå faktisk skal gjøres noe med dette. Gjennom reformen kommer det til å bli tatt grep på fire viktige områder for å sikre at eldre får dekket grunnleggende behov – ernæring, aktivitet og fellesskap, helsehjelp og sammenheng og gjennomføring. Kompetanseheving, utdanning av flere ledere og større krav til dem, innføring av trygghetsstandard for sykehjem samt gjennomgang av legemidler er nøkkelord for å nå målet.

Jeg vil peke på, i forbindelse med at første versjon av trygghetsstandarden nå rulles ut og prøves ut i fire pilotkommuner – Tromsø, Eidskog, Kristiansand og Sortland – at den vil bli videreutviklet løpende, i samarbeid med pilotkommunene. Dette arbeidet vil legge grunnlag for arbeidet med en norm/veileder for bemanning og kvalitet, som er viktig.

Jeg har også lyst til å peke på at for Fremskrittspartiet har eldreomsorg alltid stått veldig høyt på dagsordenen. Vi mener derfor at en norm for bemanning i helse- og omsorgssektoren vil kunne være et viktig bidrag til økt trygg-

het og forsvarlig behandling av våre eldre. En slik reform vil også kunne bidra til å redusere uønsket deltid, gi økt kvalitet på tjenestene og redusere sykefraværet, og det er viktig for Fremskrittspartiet.

Tove Karoline Knutsen (A) [22:43:30]: Dette representantforslaget fra SV foreslår bl.a. å sette i verk kommunale prøveprosjekter for en tillitsbasert styringsmodell for eldreomsorgen. Det er en utmerket idé, som Arbeiderpartiet støtter. Vi har faktisk programfestet at vi vil ha forsøk med en tillitsreform i så mange kommuner som mulig. En tillitsreform handler ikke om å «vedta tillit», men om konkrete organisatoriske grep kombinert med gradvis kulturendring. Erfaringene kan vi hente bl.a. fra København kommune.

København vedtok formelt i 2013 å innføre en tillitsreform, og det var helse og omsorg som kom tidligst i gang. Avtale ble inngått med fem arbeidstakerorganisasjoner om prinsippene i en slik reform. Den forrige regjeringen i Danmark anslo at besparelser ville bli på ca. fem milliarder gjennom et slikt grep.

Reformen har gitt resultater i Danmark. Det har inspirert politikere også her heime, spesielt innenfor de rød-grønne partiene. Oslo bystyre vedtok i 2015 å prøve ut en tillitsreform i fire bydeler. Tromsø er også i gang med et prøveprosjekt. Tillitsreformen er en slags opp-ned-pyramide der ledelsen legger til rette for at brukerne og førstelinja får mer ansvar, basert på økonomisk autonomi innenfor vedtatte budsjetter, flatere struktur med færre og mer involverte ledere og opprensning i regler og rapporteringsrutiner. Arbeiderpartiet mener at mennesker som mottar omsorgstjenester, selv skal kunne bestemme over viktige deler av tjenestene som mottas, innenfor definerte rammer. Tillitsreformen avbyråkratiserer eldreomsorgen og gir større ansvar og tillit til samspillet mellom ansatte og tjenestemottakerne.

Det må være lov å tenke: Hva om regjeringen hadde gått inn for en tillitsreform, istedenfor å kaste pengene ut av vinduet gjennom forsøket med såkalt statlig finansiering av kommunale pleie- og omsorgstjenester? Svært mange kommuner, også borgerlig styrte, trakk seg tidlig fra dette forsøket, fordi man regnet ut at kommunen ville tape store penger på å delta. Bare seks kommuner gjenstår. Til alt overmål kan det vise seg umulig å måle effekten av forsøket, fordi forsøksgruppen blir for liten. Forskere fra Telemarksforskning, som i fjor ble sitert i Kommunal Rapport, peker på at det må være minst 20 kommuner med for å kunne gi valide og fornuftige svar. KS har uttalt at man anser forsøket som verdiløst.

Men nå, fem på tolv, lanserer regjeringen en «eldrereform», der man angivelig skal begynne å lytte til kommunene, noe man hittil ikke har gjort. Ja, man hevder også at reformen skal understøtte aktivitet, opplevelse og ernæring – dvs. stikk motsatt av det som har preget regjeringens eldrepolitikk så langt.

Arbeiderpartiet fremmer i denne saka tre forslag i tråd med representantforslaget, sammen med Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, og jeg tar opp de forslagene.

Presidenten: Representanten Tove Karoline Knutsen har tatt opp forslagene hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [22:46:48]: Det er store variasjoner i tilbudet, både innad i kommuner og mellom kommuner, når det gjelder eldreomsorg. Det er ulikheter og kvalitetsbrister som ikke er til å leve med i årene fremover. Høyre har i denne regjeringsperioden derfor gjennomført to hovedgrep sammen med Fremskrittspartiet og samarbeidspartiene:

- Vi har satt fart i utbyggingen av sykehjems- og omsorgsboligplasser. Det planlegges nå for tre ganger så mange plasser som under den forrige regjeringen.
- Vi satser 1,2 mrd. kr i året på kompetanseheving ved å etter- og videreutdanne helsepersonell og ved å satse på grunnutdanning av flere helsefagarbeidere og på en ny og meget populær lederutdanning i pleie- og omsorgssektoren.

Økt kompetanse gir større effektivitet. Det viser en rapport fra Telemarksforskning som slår entydig fast at økt kompetanse fører til dramatisk effektivisering. Å ha kompetente ansatte på jobb reduserer mye dobbeltarbeid, reduserer veiledningstid og øker fleksibiliteten.

SV ønsker bemanningsnormer i dette forslaget, men i Høyre har vi mer tro på veiledende bemanningsplaner. Det vil sikre en mer dynamisk bemanning basert på pasientsammensetning, pasientenes reelle situasjon og behov, med tanke på både forverring og forbedringer av tilstand.

SV sier også i forslaget at de er opptatt av at eldre selv skal få større innflytelse over tilbudet de får. Men SV praktiserer jo det stikk motsatte i kommuner der de styrer. Ta Tromsø f.eks.: Der har SV, Arbeiderpartiet og Rødt vedtatt at fritt brukervalg skal utvikles i 2019. De har altså ingen tillit til at den enkelte kan velge selv. Valgfrihet handler om å kunne få lov til å velge hvem som kommer hjem til deg, hvem som skal dusje deg på ditt eget bad, hvem som skal smøre maten din på din egen kjøkkenbenk, og hvem som skal hjelpe deg til sengs på ditt eget soverom.

Debatten i Tromsø har rast og raser fortsatt. Mange er fortvilet over at de som styrer kommunen, rir prinsipper. En trenger ikke være redd for at den private omsorgsleverandøren er et stort internasjonalt selskap i Tromsø. Nei, det er det ikke. Privat Omsorg Nord i Tromsø er skapt av Trude Wester, kvinnen og sykepleieren har «gründet» sin egen bedrift fordi hun har pågangsmot og et inderlig ønske om å skape gode tjenester til brukerne. Og brukerne i Tromsø er fornøyde. De ansatte trives nok også på jobb, for hos Trude Wester er sykefraværet 1 pst. Til sammenligning er sykefraværet i kommunen 13 pst.

29. mai i år fortalte Stavanger Aftenblad om en demenspasient som hadde hatt 30 ulike hjelpere innom på en måned. Mangel på tillit i hjemmebaserte tjenester handler ofte mye om at det stadig er ukjente folk som kommer for å yte helsehjelp. Høyre mener at hjemmebaserte tjenester, enten de leveres av kommunen eller av en privat leverandør, skal organiseres bedre, i mindre team rundt hver pasient, fremover. Det vil skape mer tillit – tillit mellom pasient og ansatt – og det vil trygge pasienter og pårørende.

Olaug V. Bollestad (KrF) [22:49:57]: Kristelig Folkeparti vil at Norge skal preges av respekt for menneskeverdet, uansett alder. Våre eldre skal oppleve livskvalitet og bli behandlet med verdighet og respekt. Vi vet at ansatte i kommunene, i hjemmetjenesten og på sykehjemmene gjør en kjempejobb hver eneste dag for å ta vare på

våre eldre. De viser verdier som varmer i praksis. De fortjener en stor takk fra oss. Men vi trenger flere ansatte i eldreomsorgen. Det er ikke alt som kan effektiviseres. Man kan ikke be de ansatte om å springe smartere. Derfor vil Kristelig Folkeparti utvikle en minstenorm for bemanning og kompetanse på sykehjem og i hjemmetjenestene etter pleietyngde.

Verdighet og respekt handler om konkrete ting i hverdagen: å spise den maten man liker, stå opp og legge seg når man vil og å komme seg ut og møte andre mennesker. En velfungerende eldreomsorg er en omsorg som følger opp den enkelte, som viser respekt for den eldre som menneske og medmenneske.

Det er nettopp dette som er tanken bak verdighetsgarantien: Den forplikter kommunen på å legge til rette for en eldreomsorg som sikrer den enkelte et verdig og et så langt som mulig meningsfylt liv, i samsvar med sine individuelle behov. Det er nedfelt i formålene i helse- og omsorgstjenesteloven og i verdighetsgarantien. Den enkelte skal møtes med respekt og behandles med verdighet.

Men vi vet at virkeligheten ikke alltid er slik at de eldre opplever verdighet. For Kristelig Folkeparti er det en kampsak at verdighetsgarantien i praksis skal gjøre at tilbudet til landets eldre blir reelt styrket. Verdighetsgarantien må følges opp. Det finnes en rekke eksempler på at det til tross for verdighetsgarantien og annet regelverk er behov for ytterligere forbedringer i vår eldreomsorg. Kristelig Folkeparti er enig med forslagsstillerne i at de eldre i større grad enn i dag må få lov til å være med og styre den hjelpen de får, og til og med må kunne prioritere selv hva de vil ha hjelp til, og hvilke omsorgstjenester de har behov for. Dagens eldreomsorg er i altfor stor grad styrt av stoppeklokker og skjema. Istedenfor å ta utgangspunkt i den eldres behov og å stole på de ansattes kompetanse til å imøtekomme behovene, styres det mange steder etter standardiserte tidsskjema, som ikke tar hensyn til at det er individuelle mennesker man har foran seg.

Kristelig Folkeparti mener den eldre må få lov til å velge hva den tiden vedkommende får innvilget, skal brukes til. Det har de kompetanse til å gjøre, og da bør de få innflytelse over det i form av å få velge. Dagene varierer, og de må få lov til å velge ut ifra det behovet de har.

Derfor vil Kristelig Folkeparti støtte de forslagene som vi står sammen med Senterpartiet og Arbeiderpartiet om.

Presidenten: Ønsker representanten også å ta opp forslagene fra Kristelig Folkeparti?

Olaug V. Bollestad (KrF) [22:52:51]: Ja.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Kjersti Toppe (Sp) [22:53:12]: For to år sidan vedtok Bergen bystyre å stramma inn i tidsbruken, dei såkalla normtidene, hos pleietrengande. Det var eit ganske tverrpolitisk vedtak. Nokre eksempel var at morgonstellet for dei sterkt pleietrengande vart redusert med 10 minutt, frå 60 til 50 minutt. Tid til dusj vart kutta med 10 minutt til 35 minutt. Oppgåver som å gi augedropar, skriva handleliste eller hjelpa med støttestrømper vart også redusert med 5 minutt kvar. Husvask skulle gjerast kvar tredje veke i staden for annakvar. Senter for omsorgsforsking

har no utarbeidd ein evalueringsrapport som slår fast at dei nye normtidene har fått fleire negative konsekvensar. 86 pst. av dei tilsette i heimetenestene meinte at endringane har gått ut over brukarane, og dei tilsette meinte at arbeidsdagen hadde vorte meir hektisk. 90 pst. av heimesjukepleiarane meinte at arbeidsdagen hadde vorte verre. Resultata burde ikkje vera så oppsiktsvekkjande. Det er noko som alle kan forstå.

SV reiser difor ein viktig debatt, for dette er noko som føregår rett ute i ein kommune nær oss.

Korleis skal vi sikra dei eldre pleietrengande gode tenester? Er målstyring med normtider vegen å gå for å sikra at arbeidet vert gjort effektivt og greitt? Treng norsk eldreomsorg ei tillitsreform til erstatning for målstyring, og vil bemanningsnorma sikra nødvendig kvalitet og kompetanse i tilbodet?

Svaret på det første er eit absolutt ja. Senterpartiet vil stemma for forslaga om å be regjeringa inviterer kommunar til eit samarbeid om ei tillitsreform i heimetenestene. Vurderingane av korleis ressursane skal brukast, må i større grad overlatast til dei som får og yter tenestene, og ein må gi ansvaret til det helsepersonellet som kjenner brukaren best. Mengderapportering må minimerast til det heilt nødvendige. Svaret på det siste er at Senterpartiet er litt meir i tvil. Bemanningsnorm kan vera ein måte å sikra kvaliteten i tilbodet på. Ein annan måte er å setja klare kvalitetskrav til tilbodet, men med klar fagleg rettleiing og med tydelege krav til kompetanse, kvalitet og bemanning for dei ulike tenestene i eldreomsorga.

Vi meiner at norske eldre treng både betre grunnbemanning, rett kompetanse, meir tid og betre tidsbruk. Det viktigaste er at kommuneøkonomien står i forhold til dei oppgåvene som kommunane vert pålagde.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [22:56:20]: Det er stor interesse i norske kommunar for tillitsreform. I Norden stammar ideen frå København der SVs søsterparti innførte ordninga i 2009.

I Oslo blei reforma samrøystes vedtatt i førre periode. I Tromsø blei ho vedtatt og sett i gang av det nye bystyret leidd av Sosialistisk Venstreparti, Arbeidarpartiet og Raudt. I Stavanger gjekk Høgre og Framstegspartiet saman med SV om å gjere det same. Mange ser tillitsreforma som ein offensiv måte å følgje opp samhandlingsreforma på.

Hovudelementa i tillitsreforma er å bruke meir tid og ressursar på behova og ønska til brukarane og mindre på skjemavelde og byråkrati. Alt som svekkjer forholdet mellom helsearbeidar og pleietrengande, må reduserast – kontroll og detaljstyring skal erstattast med tillit og faglegheit. Dei tilsette må få tillit til å bruke fagleg skjønn i større grad enn i dag, og brukaren skal få meir kontroll over eige liv.

Tillitsreform er derfor tre ting: ei leiingsreform, ei styringsreform og ei tilsettereform. Det er eit svar på New Public Management-tenkinga, med målstyring, bestillar-utførar-modellen, stykkprisfinansiering og fritt brukarval som sidan 1980-talet har prega norsk kommunesektor – og som på mange måtar har kollapsa i dag. Stoppeklokkeomsorga har vist seg å vere kostnadsdrivande og byråkratiserande, ho tar ressursar bort frå dei som treng det, svekkjer rekrutteringa og slit ut helsearbeidarar.

Bildet er breitt og klart. Det er den kommunale klokskapen som pregar bildet. Sjølv om kommunane ofte er ulike,

har dei dei same utfordringane: knappe budsjett, stadig fleire hjelpetrengande, ei samhandlingsreform som gir kommunen fleire og meir krevjande oppgåver, utfordringar med å rekruttere kvalifisert personell, fleire brukarar med komplekse og samansette lidingar og ikkje minst auka forventningspress frå både folk og politikarar.

Tillitsreform er ein del av svaret for å møte denne utfordringa.

Det neste steget er å etablere ein ny standard for kor mange tilsette det skal vere, og kva slags kompetanse som skal møte dei pleietrengande.

Det hjelper lite med tillit dersom det er for få folk. Skal dei tilsette verkeleg kunne blomstre som fagfolk og omsorgsarbeidarar, må dei ha både tid og tillit. Dette heng saman. Dette må vidare følgjast opp med faglege verktøy som kan brukast i møte med ei stadig meir utfordrande og kompleks pasientgruppe i kommunane. For med meir tillit blir kompetansen viktigare og må byggjast vidare på.

På mange måtar er dagens vedtak – det er ikkje eit fleirtal, men det er eit gjennombrøt for ideen om tillitsreform på nasjonalt plan i Noreg. Ei samansetjing av Arbeidarpartiet, Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti støttar no SVs forslag om å setje i gang arbeidet med ei tillitsreform. Dette peikar retning for eit nytt fleirtal etter valet 11. september.

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Ketil Kjenseth (V) [22:59:31]: Med mistillit skal valget vinnes, tydeligvis. Nå har vi hørt om mistillit til offentlig sektor her i hele kveld. Jeg synes det er forstemmende å høre at en over så mange tiår har rigget Norge sånn at så mange hundre tusen offentlig ansatte ikke har tillit, at så mange pasienter ikke har tillit, at så mange elever og foreldre ikke har tillit til skolen. Det står tydeligvis dårlig til i verdens lykkeligste land – og verdens rikeste land.

For Venstre er omsorgstrappa det grunnleggende innenfor primæromsorgen, og primærhelsemeldinga var svaret for framtida. Vi må organisere det annerledes, vi må ha mer kompetanse på plass, og de må jobbe mer sammen.

Jeg har selv vært gjennom å ha en eldre far i et langt sykeleie i en Arbeiderparti-styrt kommune, alltid styrt sammen med SV eller Senterpartiet. I stedet for å bruke så mye tid i Stortinget på å ønske seg hvordan det skulle være: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har de aller fleste ordførerne i hele Norge. Hvorfor var standarden da at det var 60–70 forskjellige pleiere inno min far i løpet av en måned? Jeg kan ikke skjønne hvorfor det skal være svaret. Og til at en da ønsker seg en bemanningsnorm: Det må jo bare være å sette det i verk, når en har makten i så mange kommuner, som faktisk har ansvaret for å drive den tjenesten.

Så det må være mulig å komme med noe annet enn mistillit, skulle jeg håpe. Det er ikke svaret, verken for den enkelte som sitter og har behov for hjelp, for pårørende eller for ansatte. Vi er nødt til å snakke annerledes, tenke annerledes og bruke ressursene annerledes, for det er faktisk mulig.

I nabolaget til faren min er det en institusjon for psykisk utviklingshemmede. Der går det tre skift per døgn. Så det skulle være mulig å organisere hjemmetjenesten på en annen måte også, i vaktordninger, heller enn å ha en rekke

småstillinger som gjør det helt umulig for de ansatte å få til et sammenhengende tjenestetilbud.

Så – litt sent på kvelden – jeg må bare ønske lykke til. Det er faktisk mulig, men start i de kommunene hvor en har makta.

Statsråd Bent Høie [23:02:23]: Høyre ønsker å skape pasientens og brukerens helse- og omsorgstjeneste. For å få dette til må vi sørge for mer innflytelse for pasientene og brukerne. Dette gjelder muligheten til selv å påvirke utformingen og innholdet i de tjenestene en mottar fra helsetjenesten, men det handler også om å finne gode løsninger som ivaretar pasienten og brukeren på en god og verdig måte.

Det er et viktig prinsipp at tjenestetilbudet så langt som mulig tar hensyn til den enkeltes spesielle behov og ønsker. I § 3-1 i pasient- og brukerrettighetsloven slår en fast at tjenestetilbudet så langt som mulig skal utformes i samarbeid med pasienten og brukeren. Det er derfor viktig at kommunene anstrenger seg for å finne individuelt tilpassede løsninger.

Gjennom reformen Leve hele livet har regjeringen satt seg som mål å finne de lokale løsningene og verktøyene som fungerer i praksis, og sørge for at de blir tatt i bruk i hele landet. Og vi griper fatt i de områdene der vi ser at det dessverre svikter for ofte: mat, aktivitet, fellesskap, helsehjelp og sammenhengende tjenester. Leve hele livet er en reform som blir til i samarbeid med dem som trenger tjenesten, dem som yter tjenesten, og dem som er ansvarlige for tjenesten. Vi har erkjent at vi ikke kan viske ut kvalitetsforskjeller og legge planer på et skrivebord i hovedstaden. Derfor skal vi ut i landet og lytte til brukere, pårørende og ansatte, som vet hvor skoen trykker. I løpet av våren og høsten arrangerer vi dialogmøter ulike steder i landet, der vi får innspill til hva som er de beste løsningene. Sammen med oppsummering av ny kunnskap og forskning skal dette danne grunnlaget for en stortingsmelding som planlegges å legges fram våren 2018. Meldingen skal gi en oversikt over de tiltakene som er igangsatt, og fremme forslag til nye tiltak og virkemidler i dette reformarbeidet. Reformen skal iverksettes nasjonalt fra 2019.

I likhet med forslagsstillerne er regjeringen opptatt av kvalitet og valgfrihet i helse- og omsorgstjenesten. Gode, effektive og trygge tjenester krever god kompetanse på riktig nivå, på riktig sted og til riktig tid. God kompetanse er også en forutsetning for det gode faglige skjønnet som forslagsstillerne etterlyser. Vi har derfor lagt fram en plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i de kommunale helse- og omsorgstjenestene: Kompetanseløft 2020. Planen har som formål å bidra til en faglig sterk tjeneste og å sikre tjenestene tilstrekkelig og kompetent bemanning.

Jeg mener det er viktig å gi de tiltakene som nå er satt i gang eller er i ferd med å iverksettes, tid til å virke, før en eventuelt innfører nasjonale forsøk eller støtteordninger, som forslagsstillerne viser til. Jeg vil også minne om at vi nå er i ferd med å utvikle en trygghetsstandard som alle sykehjem kan bruke for å sikre en god praksis. Trygghetsstandard skal bl.a. konkretisere hvordan sykehjem kan sikre en god ledelse, organisering og profesjonell praksis, herunder bemanning. Det å sikre god nok bemanning er viktig for å ha en god og trygg tjeneste.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tove Karoline Knutsen (A) [23:05:38]: Valgfrihet er viktig i en tillitsreform. Valgfrihet var også et tema i diskusjonen rundt kommuneproposisjonen. I den debatten antydte representanten Helgerud, som er partifelle av statsråden, at enten må valgfrihet dreie seg om valg mellom privat og offentlig, eller så er det ikke egentlig noen reelle valg hvis det ikke er noe Arbeiderpartiet finner ut skal være valgmuligheten.

Valg av privat leverandør i fritt brukervalg gjelder ikke rett til å velge hvilken person som skal komme hjem til en, eller rett til å bestemme når man skal stå opp eller legge seg, og det gjelder slett ikke rett til å velge en ny leverandør hvis man finner ut at man har valgt feil. Mitt spørsmål til statsråden er: Er han enig i at slik som tillitsreformen her er beskrevet, gir den bedre reelle valgmuligheter enn fritt brukervalg, som vi har sett nå i noen år?

Statsråd Bent Høie [23:06:41]: Jeg er ikke enig i den beskrivelsen representanten Knutsen gir av fritt brukervalg. Jeg har f.eks. ved flere anledninger vært og møtt brukerne i Tromsø, som Arbeiderpartiet og de rød-grønne partiene vil frata muligheten til å velge. De beskriver nettopp betydningen av for det første å kunne velge et alternativ, men også det at det alternativet en da velger, har gitt en helt annen oppfølging, mye mer stabil bemanning, mye mer en-til-en-forhold. Og det er viktig i seg selv. Men det å kunne velge, og det å kunne velge vekk, er også en verdi for brukerne. I et system der det kun er det offentlige som har muligheten til å tilby disse tjenestene, har en ofte en klagerett. I et system med en valgmulighet har en også en bytterett. Jeg er ikke i tvil om hvor den enkeltes rettigheter står sterkest – det er når en har en bytterett, ikke bare en klagerett.

Tove Karoline Knutsen (A) [23:07:44]: Dette er ganske oppsiktsvekkende, for i fritt brukervalg slik det er praktisert i Oslo, og slik det er i Tromsø, har man ikke noen rettighet til å velge om igjen hvis man finner ut at man har valgt feil. VG hadde et stort oppslag før valget i 2015 med personer i bydeler i Oslo som hadde forsøkt å velge på nytt fordi de var misfornøyd med den private leverandøren, men det var ikke mulig. Vil statsråden si at det ligger implisitt i avtalen om fritt brukervalg at man kan få velge på nytt, og kan det ligge implisitt at man kan velge hvilken person som skal komme hjem til en?

Statsråd Bent Høie [23:08:30]: Representanten Knutsen vet utmerket godt at de ulike ordningene innenfor fritt brukervalg er noe som kommunene selv bestemmer. Jeg regner med at de ulike ordningene innenfor det som åpenbart er Arbeiderpartiets alternativ, en tillitsreform, vil være noe som kommunene selv råder over og finner ulike løsninger på. Det er nå laget en god veileder for kommunene for å kunne innføre fritt brukervalg, og det er helt åpenbart at i et fritt brukervalg skal en kunne velge flere ganger, ikke bare én gang.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Tove Karoline Knutsen (A) [23:09:22]: Jeg hadde lyst til å kommentere representanten Kjenseth, som sier at tillitsreformen bygger på mistillit. Nei, det gjør den ikke, tillitsreformen bygger på tillit. Man skal på en helt annen

måte organisere pleie- og omsorgstjenestene slik at man bygger på tilliten. Man gir og viser en større tillit til de ansatte, får vekk kontroll og rapportering – bygger på tillit og viser de ansatte tillit. Det er det som ligger i hele reformen. Det er det man har klart å få til i København, det er det man nå er i ferd med å gjøre i Oslo, og det er det man vil gjøre i Tromsø.

Så hører jeg at mange snakker om Tromsø. Det er 1 pst. som kan velge, hvis valget var så viktig. Hvis man skal ha en reell valgmulighet, og privat/offentlig er et viktig valg, måtte omtrent halvparten være privat og halvparten være offentlig. Men i alle undersøkelser vi har hatt – TNS Gallup har hatt flere undersøkelser nå mange år på rad – sier folk at det ikke er privat/offentlig som er det viktige valget. Man har lyst til å velge hvem som skal komme hjem til en, man har lyst til å si: Jeg vil ha den personen som kommer hjem og hjelper meg med det mest intime stedet, jeg vil ha den personen som jeg trives sammen med. Det er ikke alltid like lett at alle kan velge på øverste hylle, det må vi erkjenne alle sammen, men hvis vi har et system hvor man har hånd om alle ansattressursene, er det lettere å etterkomme brukernes ønsker enn hvis man splitter det opp i mange leverandører.

Når det gjelder det statsråden sa om Tromsø og de som får pleie i privat omsorg, eller Prima Omsorg, som er et firma, tror jeg helt sikkert at mange synes de får gode tjenester. Men jeg kjenner også veldig mange som får gode offentlige tjenester i Tromsø – mange. Det er 99 pst. som får gode offentlige tjenester i Tromsø, og det er 1 pst. av brukerne som får tjenester i Tromsø, som får det gjennom de private. Jeg synes det er ganske dyrt å ha store transaksjonskostnader for at 1 pst. skal være privat når folk sier at det ikke er det viktige. Det viktige er at man får gode tjenester, at man trives sammen med dem som gir en tjeneste, og at man har mulighet for å velge. Det er det folk sier er viktig. Jeg kjenner på meg selv, når jeg nå begynner å nærme meg den alderen hvor jeg kanskje må få hjelp fra andre, at ja, da er det det som er viktig og ikke navnet på logoen.

Bård Hoksrud (FrP) [23:12:46]: Det som er synd når jeg hører på representanten Knutsen, er at det er en fobi mot de private, og at det offentlige er bra. Ja, det er veldig mange gode offentlige som leverer pleie- og omsorgstjenester, men det er også mange gode private. Det er litt synd at man velger å legge seg på et nivå hvor alt som er privat, er fælt og stygt, mens alt som er kommunalt, er veldig flott og fint. Når man hører på representanten Knutsen, er det det som er gjennomgangsmelodien. Det er trist, for jeg tror at det å ha et supplement, det å ha flere å spille på, faktisk gir bedre tjenester til brukerne, og det er det man burde være opptatt av.

Så registrerer jeg at vi har et arbeiderparti som er kritisk til alt som er nytt. Under åtte år med rød-grønn regjering skjedde det omtrent ingenting når det gjelder hvordan man skal tenke og jobbe i eldreomsorgen for å bedre eldreomsorgen til dem som trenger det. Denne regjeringen har faktisk kommet med en statlig forsøksordning. Så kan man harselere med det, men det var faktisk flere kommuner som sa nei til å bli med på å få mer øremerkede midler, enn dem som ble med i statlig forsøksordning. Det betyr at kommunene ikke ønsker å få mer penger, fordi forutsetningen var at man måtte bruke pengene på eldreomsorg og

ikke på andre ting – man måtte prioritere eldreomsorgen. Det valgte mange kommuner bort, og mange av dem er styrt av Arbeiderpartiet. Det var mange kommuner som kunne tenke seg å være med i forsøksordningen, men det manglet en stemme eller to fordi det ble ideologi og at noen ikke ønsket dette. Den saken vi diskuterer i dag, handler faktisk om at Arbeiderpartiet og Senterpartiet styrer de aller fleste av landets kommuner. Det er bare å gå tilbake til sine egne lokalpolitikere og si at nå må dere prioritere eldreomsorgen, nå må dere sørge for å gjøre dette.

Fremskrittspartiet ønsker en statlig finansiering nettopp fordi vi ser at en del kommuner velger ikke å prioritere opp eldreomsorgen, men faktisk prioriterer den ned. Det ønsker ikke Fremskrittspartiet. Derfor ønsker vi en statlig finansiering, derfor var vi veldig glad da vi fikk på plass en forsøksordning for å se om dette fungerer, fordi vi tør å teste ut nye ting.

Så har jeg bare lyst til å si, når representanter fra Arbeiderpartiet og SV skryter av Tromsø, skryter av Oslo og skryter av Trondheim, at eksemplene er mange på mennesker som føler at de ikke får de tjenestene de trenger innenfor pleie- og omsorgssektoren – i Åsnes hvor Asbjørn ikke fikk lov til å bo, men han nektet å reise fra sykehjemmet, eller Trygve på Voss som ikke får den langtidsplassen han har søkt om. Det handler om lokale prioriteringer, og det handler om vilje til å prioritere. Fremskrittspartiet ønsker statlig finansiering nettopp fordi hvis man oppfyller kriteriene, skal man få en plass uavhengig av om kommunen velger å prioritere eldreomsorg eller ikke.

Hvis vi ser tilbake til Oslo, viser SSBs foreløpige tall at til tross for mer eiendomsskatt i Oslo, er antallet ansatte gått ned. Det er SV som styrer: Det er bare å gå tilbake og sørge for å rydde opp i Oslo kommune, hvis det er det de vil. Men det viser seg at Inga Marte Thorkildsen og byråden i Oslo egentlig ikke ønsker å prioritere eldreomsorg, men andre ting.

Ketil Kjenseth (V) [23:16:04]: Til Arbeiderpartiets representant Tove Karoline Knutsen vil jeg starte med en bra programformulering som Arbeiderpartiet har. Det dreier seg om å prøve ut forsøk hvor et sykehusforetak og kommuner kan prøve ut en enhetlig helsetjeneste. Det forsøket trenger Norge, men en tillitsreform blir litt intetsigende.

Jeg behøver ikke navngi kommuner, men det er en grunn til at vi har måttet pålegge kommunene å oppgi ventelister på sykehjems- og institusjonsplasser. Det gir ikke tillit at når en søker om plass, får en den når det er ledig plass, og ikke når behovet er der. Det er et eksempel på at tildelingskontorene har skjøvet på køene. Nå må de i hvert fall vise kortene. Det sier noe om at det trengs åpenhet og informasjon for å skape tillit. Den har ikke vært synliggjort, og da kan en ikke få tillit.

Når en har så mange ansatte i så mange forskjellige stillingsbrøker, gir det ikke nevneverdig tillit, det heller. Det er den eneste sektoren i samfunnet jeg vet om som opererer med så intrikate og så små stillingsbrøker, og hvor ansatte faktisk kan nekte å jobbe i ulike etasjer i et sykehjem. Det er ganske spesielt at det kan stilles den slags krav. Det må kunne være mulig for en arbeidsgiver å stille krav om at en har hel stilling, men forskjellige arbeidssteder, enten det er i forskjellige etasjer eller forskjellige institusjoner.

Det handler også om hvem som skal være med på å bygge kapasitet. Den rød-grønne regjeringa tok jo fra bølgesamvirkene mulighetene til å bygge. De fikk ikke lenger tilskudd. Hvilken tillit er det? Her trengs alle aktører, her trengs all tillit vi kan skape og få, men det er tydeligvis ikke alle som får den. Det går smått med velferdsteknologien og innovasjon når pleie- og omsorgssjefens viktigste oppgave er å få vikarkabalen til å gå rundt, og ikke å se framover og skape nye muligheter, ny kapasitet og ny organisering innenfor pleie- og omsorgssektoren.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [23:18:58]: Eg synest det var veldig avslørande å sjå i innstillinga at regjeringspartia ikkje støttar forslaget om at eldre skal kunne ha innverknad på kven som faktisk pleier dei. Det er djupast sett det valfridom handlar om. Det er ei slags endeleg avskjedserklæring frå omgrepet «valfridom» frå regjeringa sin munn – eit omgrep dei bør bruke mindre og mindre etter kvart som åra går. Avsløringa er at valfridom har ikkje handla om dei hjelpetrengande der ute, dei denne saka faktisk handlar om. Det handlar om noko heilt anna. Det handlar om fridomen til bedrifta til å gå inn i den offentlege velferda og overta verksemd der. Det er det det handlar om, og det meiner eg heile innstillinga har vore ein avslørande demonstrasjon på.

Så til Kjenseth – dette føyer seg vel berre inn i rekkja av ulike saker som Venstre handterer, der dei er på ville vegar overfor folk der ute. Venstre klarer å sjå dette forslaget som mistillit. Da lurar eg på kvar lojaliteten til Venstre eigentleg ligg. Lojaliteten ligg ikkje hos dei hjelpetrengande, som vil få forsterka rettar med dette forslaget. Han ligg ikkje hos dei tilsette, som faktisk skal gjere jobben. Nei, lojaliteten ligg hos systemet. Når forslaget legg opp til å redusere rapporteringssystemet og målstyringssystemet som er i både stat og kommune, klarer Venstre berre å sjå mistillit. Dei klarer ikkje å sjå den tilliten dette skal gi folk som faktisk er i ein pleiesituasjon. Det er ganske utruleg. Og det får meg til å tenkje på kva slags parti Venstre faktisk har blitt – meir lojal til systemet, meir lojal til regjeringa enn til dei folka ein er sett til å hjelpe.

Tove Karoline Knutsen (A) [23:21:13]: Representant Kjenseth sier at det er bare å sette i gang. Det er tre kommuner i Norge som nå har satt i gang. Men det hadde vært veldig fint om man gjorde slik man gjorde i Danmark, at også regjeringen var med og løftet dette, og det er det dette forslaget er en invitasjon til.

Ellers er jeg helt enig med representanten Kjenseth i at det ikke er noen «quick fix» i en slik ny organisasjonsmodell, det er et grundig arbeid som må gjøres.

Og så til valgfrihet – privat og offentlig. Vi har diskutert det før, og jeg kan godt gjenta det: Vi er kunnskapsbasert i måten vi betrakter dette på. Vi har masse forskning på dette. Vi har erfaring fra dem som har konkurranseutsatt og privatisert eldreomsorgen, som f.eks. i Sverige. Og så ønsker vi at mest mulig av de pengene, alle pengene, vi bevilger til eldreomsorg, skal gå til de eldre gjennom god bemanning, god kompetanse og anstendig lønn og pensjon til de ansatte. Det er det vi ønsker. Det er det det handler om.

Bård Hoksrud (FrP) [23:22:31]: Det er ganske spesielt å høre foregående taler fra denne talerstolen fortelle

om de forferdelige private og tydeligvis også snakke ned ansatte som jobber i private omsorgstjenester. Jeg tror faktisk at mange av dem som jobber i private omsorgstjenester, blir litt forferdet når de hører hvordan enkelte representanter omtaler den jobben de gjør. Jeg mener at enten man er offentlig ansatt eller privat ansatt i omsorgsyrker, er man faktisk der for å gjøre en best mulig jobb og levere gode tjenester til dem som skal motta disse.

Og så, når man trekker fram disse tre byene som SV og Arbeiderpartiet er veldig opptatt av å trekke fram som de gode eksemplene, at man skal bruke alle pengene på eldreomsorg og pleie, og ikke på private selskaper: Det er nettopp derfor – hvis man kan klare å levere bedre og billigere tjenester, slik som Hovseterhjemmet, som leverer bedre tjenester med flere ansatte på jobb. Det sies at de som bor der, ikke er opptatt av, eller bryr seg om, om det er sånn eller slik. Nei, de bryr seg om å få fortsette å bo der de bor og få lov til å være sammen med de ansatte som jobber der nå. Og Hovseterhjemmet er altså et privat sykehjem hvor de som bor der, gikk til kamp for å få lov til å fortsette å bo der, og for at man fortsatt skulle ha den bemanningen som byråden i Oslo, med SV i spissen, syntes var for god. Jeg synes det er trist. Jeg synes ikke man har for god eldreomsorg i Oslo kommune, heller ikke hos de private, så jeg synes det er dårlig at det er en slik jakt etter noen, og at det er viktig at det er et skilt på veggen hvor det står kommune, og at man ikke skal være mer opptatt av faktisk å levere gode tjenester til dem som trenger det.

Det er nettopp det denne regjeringen nå gjør med den nye reformen. Her ønsker man å ta med kommunene, her ønsker man å få fram de gode eksemplene, og dem finnes det mange av rundt omkring i landet. Og så skal man spille på alle de gode innspillene man får, for å sørge for å løfte pleie- og omsorgstjenestene og løfte eldreomsorgen i landet. Det er hele poenget. Og man er faktisk opptatt av at brukerne skal få mye mer å si, derfor gleder jeg meg også til at reformen kommer, at regjeringen fortsetter, og at vi skal få levert gode eldreomsorgstjenester til alle dem som trenger det.

Og som sagt: Fremskrittspartiet skulle gjerne sett at vi fikk på plass full statlig finansiering, for da hadde ikke det å kunne levere gode tjenester vært avhengig av om kommunene har penger eller ikke. Alle de kommunene som er med i den statlige forsøksordningen, er, så vidt jeg har registrert, svært godt fornøyd med at de er med, og mener at de leverer gode og enda bedre tjenester til innbyggerne sine – fordi de er med i det statlige forsøket.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 29.

Sak nr. 30 [23:25:37]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide og Geir Jørgen Bekkevold om helsehjelp til papirløse migranter (Innst. 402 S (2016–2017), jf. Dokument 8:106 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [23:26:25] (ordfører for saka): Kristeleg Folkeparti har fremja forslag om å gi papirlause immigrantar tilgang til førebyggjande og behandlande helsetenester i primærhelsetenesta, inkludert rett til å stå på liste til fastlege. Det vert òg føreslått å be regjeringa sørgja for at tilbodet for sårbar gruppe papirlause migrantar, som barn, personar med funksjonshemjingar, gravide kvinner og eldre, er på linje med tilbodet til befolkninga elles. Det vert òg føreslått å be regjeringa utarbeida ordningar for finansiering av helsetenester til papirlause utan midlar.

Forslaga får ikkje fleirtal, men støtte frå Kristeleg Folkeparti, Venstre og Senterpartiet i innstillinga, med litt varierende ordlyd.

Retten til helse er ein menneskerett. Det er udiskutabelt og er slått fast i fleire internasjonale konvensjonar og erklæringer. Helsehjelp skal vera tilgjengeleg for alle, utan diskriminering. I Noreg har personar utan fast opphald i riket rett til omgåande helsehjelp, helsehjelp som er heilt nødvendig og ikkje kan venta, nødvendig helsehjelp før og etter fødsel og abort og rett til smittevern hjelp. Barn har òg rett til nødvendige helse- og omsorgstenester frå kommunehelsetenesta og spesialisthelsetenesta. Men pasientar som ikkje er busette i Noreg, skal dekkja behandlings- og pleieutgiftene sjølve. Om pasienten ikkje kan det, skal utgiftene dekkjast av vedkomande helseinstitusjon eller tenesteytar, heiter det.

Det er mange forhold som tyder på at retten til helsehjelp i Noreg utan diskriminering ikkje vert følgt opp i praksis – ikkje fordi tenestene eller fagpersonar set seg imot det, men fordi Stortinget brukar helsetilbod som eit innvandringsregulerande tiltak. Det er u høveleg.

I 2015 underteikna elleve norske organisasjonar eit opprop om rett til helsehjelp for papirlause. Det vart i oppropet vist til at barn etter Barnekonvensjonen må ha rett til fastlege som andre barn, og det vart fokusert på at dagens regelverk inneber at helsepersonell er utsett for eit urimeleg dilemma når dei vert tvinga til å fråvika prinsippet om å gi omsorg og medisinsk behandling basert på behov. Det bryt med dei yrkesetiske retningslinjene for helsepersonell.

I Helsedirektoratets rapport frå mai 2009, Migrasjon og helse, kjem dei med ei rekkje anbefalingar til oss om å betra tilgangen til helsehjelp for papirlause migrantar. Det er kome faglege innspel som støttar dette representantforslaget, frå Den norske legeförening, Kirkens Bymisjon, Lege Uten Grenser og Helsehjelp til papirløse i Oslo og Bergen, som alle skildrar utfordringar med dagens praksis. Det er oppsiktsekkjande at ein helsestadsråd og eit storting kan argumentera med at ein ikkje skal gi helsehjelp fordi det er ei for sjenerøs ordning, som vil kunna vera ein trekkfaktor som gjer at fleire vil koma som udokumenterte migrantar til Noreg. Senterpartiet vil vera tydeleg: Legar og anna helsepersonell skal vera helsearbeidarar, ikkje grensevaktarar.

Med dette tar eg opp Senterpartiets forslag i saka, det vi står aleine om, og dei vi står saman med andre om.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ruth Grung (A) [23:29:47]: Jeg vil først takke Kristelig Folkeparti for at de setter søkelyset på helsehjelp til papirløse. Det er en ytterst sårbar gruppe, og det er grunn til å anta at det er mange mindreårige i denne gruppen, herunder enslige mindreårige, som er spesielt sårbare.

Helseproblemer som ofte rapporteres, er skader, arbeidsskader, infeksjoner, seksuelt overførbare sykdommer og psykiske lidelser. Helseplagene er ofte knyttet til usikre livsforhold, dårlig levestandard og dårlige arbeidsvilkår. Det er først og fremst kommunehelsetjenester som er etterspurt, og med bedre kunnskap om tilgjengelige tjenester kunne flere innleggelses- og alvorlige helsetilstander og situasjoner vært unngått.

Helsetjenesten har også et ansvar for å bidra til å beskytte mot smittsom sykdom samt å forebygge alvorlige lidelser som kan få inngripende konsekvenser for den enkelte og samfunnet rundt. Den rød-grønne regjeringen fikk i 2012 vedtatt en forskrift for å styrke retten til nødvendig helsehjelp for personer uten lovlig opphold. Vi har fått mange gode faglige innspill fra Legeforeningen, Kirkens Bymisjon, Leger Uten Grenser og Helsehjelp til papirløse i Oslo og Bergen, som alle beskriver utfordringer med å oppfylle intensjonen i dagens ordning. Hovedutfordringen er bedre tilgang til helsehjelp for papirløse migranter.

Usikkerhet rundt finansiering kan også være utfordrende. Helsepersonell gir tilbakemelding om hvilket dilemma de står overfor – om de skal tilby helsehjelp uten at finansieringen er avklart i forkant, og vite at den som mottar hjelp, i etterkant kanskje ikke kan betale for selve helsehjelpen. Arbeiderpartiet anerkjenner og vil spesielt framheve det arbeidet som frivillige i Røde Kors, Kirkens Bymisjon og Helsehjelp gjør for å yte helsehjelp.

Arbeiderpartiet mener det er behov for å vurdere hvorvidt endringene som ble gjennomført i 2012, fungerer etter intensjonen. Vi mener det bør innhentes mer kunnskap om ordningen for finansiering og organisering, og at man bør se til erfaringer fra andre land. Sverige har nylig evaluert endringene de gjorde i 2013. Vi mener det er behov for mer kunnskap om hvordan endringene som ble gjennomført i 2012, fungerer, og vil derfor ikke støtte noen av forslagene i dag.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [23:32:34]: Forslagsstillerne har i Dokument 8-forslaget flere forslag som gir personer uten rett til opphold i Norge, såkalt papirløse, utvidede rettigheter til helsehjelp som er på linje med helsehjelpen til befolkningen for øvrig. Det gjelder bl.a. forebyggende og kurative tjenester i primærhelsetjenesten, som rett til å stå på listen til fastlege. Mange har vært oppatt av helsehjelp til papirløse, og i 2015 undertegnet elleve norske organisasjoner oppropet Rett til helsehjelp for papirløse. FN's komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter anbefaler at personer uten fast opphold i riket skal få helsehjelp på lik linje med andre.

I forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket slås det fast at alle har rett til øyeblikkelig hjelp. Det slås også fast at papirløse har

rett til helsehjelp som ikke kan vente, rett til nødvendig helsehjelp før og etter fødsel, rett til abort og rett til smitteverntjenester. Barn har også rett til helse- og omsorgstjenester fra kommunene og spesialisthelsetjenesten, likeledes personer som er psykisk ustabile. Barn og gravide har i stor grad samme rett til helsehjelp om oppholdet er lovlig eller ikke. Dette er i tråd med FN's barnekonvensjon, som krever at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved utforming av tilbudet. Retten til helsehjelp ble også styrket og regulert slik at det ble en ensartet praksis i 2011.

Siden gravide papirløse ikke er medlem av folketrygden, må de etter regelverket betale for tjenesten dersom de har midler til det, men dersom de ikke har midler til å dekke utgiftene selv, skal dette betales av kommunen eller staten.

Det vises i merknader fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre til at ordninger i andre land er mer tilgjengelige enn de norske. Men det er ganske vanskelig å sammenligne, og det er opp til hvert land å bestemme hvilke helsetjenester man skal yte innenfor rammene som menneskerettighetene setter. Det er viktig at regelverket vi har for helsehjelp til papirløse, ikke bryter med våre internasjonale forpliktelser.

Vi har i dag et regelverk som skiller mellom dem som har lovlig opphold, og dem som ikke har lovlig opphold. Høyre ønsker ikke å endre det og kan ikke støtte forslagene. Vi er også skeptiske til en egen ordning for finansiering av helsehjelp til papirløse, da det også kan skape utilsiktede virkninger.

Bård Hoksrud (FrP) [23:35:49]: Norge ble i år kåret til verdens lykkeligste land. I rapportens innledning kan vi lese at Norge oppnår å vedlikeholde sitt høye nivå av lykke – ikke på grunn av oljerikdommen, men til tross for den. Opplevelse av lykke har en klar sammenheng med gode velferdsordninger, godt ivaretatte menneskerettigheter og gode styresett koblet med en sunn økonomi. Det handler om at vi i Norge generelt har gode levekår, men også høy grad av tillit mellom mennesker, noe som gjør oss mindre skeptiske og at vi føler oss tryggere – et land kanskje de aller fleste ønsker å bo i.

Papirløse migranter – hvem er de? Kirkens Bymisjon og Røde Kors driver et helsesenter for papirløse migranter. Ifølge dem omfatter papirløse migranter de mennesker som har fått avslag på tidligere asylsøknad, men som fortsetter å bli i Norge, og de mennesker som befinner seg utenfor asylprosessen – dvs. de som ikke har søkt om asyl eller aldri vært registrert av norske myndigheter.

Statistisk sentralbyrå har estimert at det bor 18 000 papirløse i landet i dag – ulovlige innvandrere er altså hovedsakelig personer som verken har rett på asyl eller opphold på humanitært grunnlag. Dette er personer uten beskyttelsesbehov, personer som har en plikt til å forlate landet. Men det kan også være personer som har kommet til landet uten lovlig visum, og som ikke har søkt asyl eller gitt beskjed til myndighetene. En del av disse er kriminelle narkotikaselgere som søker asyl i det øyeblikket politiet tar dem. De vet at de uansett ikke får asyl, og trenerer dermed prosessen fram til avslag så lenge som mulig.

Jeg synes det er flott at ideelle institusjoner som Kirkens Bymisjon og Røde Kors ønsker å tilby helsehjelp til mennesker uten oppholdstillatelse. Men det jeg ikke synes er flott, er at de er med på å undergrave det faktum at flere

av deres brukere har et rettsvedtak om utflytting, en vurdering utført i tråd med landets lover og regler. Det er nå ikke slik at styresmaktene i Norge er noen umenneskelige og følelseskalde personer lovverket har utformet, f.eks. har personer med endelig avslag på søknad om beskyttelse, asyl, og personer uten lovlig opphold i landet rett til øyeblikkelig helsehjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente. Blant annet står det i pasient- og brukerrettighetsloven at alle personer som oppholder seg i riket, har rett til øyeblikkelig hjelp og vurdering fra spesialisthelsetjenesten. Forskjellen er at illegale innvandrere må betale kostnadene selv.

Dersom man anerkjenner at de personer som i dag er illegale innvandrere i Norge, skal kunne bo, jobbe og ha rett på helsehjelp, kan vi like gjerne legge ned hele asylsystemet, åpne grensene og si at hvem som helst kan få opphold i Norge, tenker jeg. Å gi personer uten lovlig opphold i Norge samme rett til helsehjelp som personer med lovlig opphold vil, tror jeg, føre til at mange flere oppsøker Norge for å få gratis helsehjelp.

Olaug V. Bollestad (KrF) [23:38:37]: Jeg vet ikke om de som lever papirløst i Norge, opplever at de bor i verdens lykkeligste land. Papirløse migranter er en mangfoldig gruppe som i dag har rett til øyeblikkelig hjelp eller helsehjelp som ikke kan vente. Alle gravide som oppholder seg i riket, har rett til nødvendig helsehjelp både før og etter fødselen, herunder svangerskaps- og barselomsorg. Men siden de ikke er medlem i folketrygden, må de betale denne helsetjenesten selv. Det sier seg selv at for papirløse migranter er dette tilnærmet umulig å betale. Kostnadene for helsetjenestene er for høye. Når en i tillegg har med seg en ryggsekk som gjør at en faktisk er utrygg i møte med det offentlige, kan man bare spørre hvem som oppsøker helsevesenet og får hjelp.

Helsedirektoratet kom i mai 2009 med en rekke anbefalinger som skulle bidra til å gi tilgang til helsehjelp for papirløse. De ga mange gode råd. Det er de rådene Kristelig Folkeparti med sitt forslag nå etterlyser skal bli oppfylt. Vi er glad for at mange partier ser behovet for å gjøre endringer, og vi kommer til å fortsette å arbeide for å få til mer for denne gruppen.

I dag er det mange som gjør en kjempejobb, som Bymisjonen, Røde Kors og andre organisasjoner. De tar ansvar. Staten tar ikke ansvar. Det mener jeg er galt. Vi snakker om mennesker i nød. Vi vet at land som vi ofte liker å sammenligne oss med, har mye bedre ordninger enn det vi har i Norge. Når det gjelder rettigheter for papirløse migranter, er det den eneste kategorien innenfor helsefeltet der Norge er i en svak posisjon. I Norge er det mye dårligere rettigheter for udokumenterte immigranter enn i våre naboland.

Kristelig Folkeparti mener det er på tide at myndighetene tar ansvar for disse menneskene. De er like mye verdt som alle andre. De er i en sårbar situasjon, og vi i Kristelig Folkeparti er glad for at våre sentrumsvenner er enig med oss. Vi fremmer våre forslag og oppfordrer alle partier til å ta ansvar. Hvis våre naboland kan, kan vi også.

Jeg tar opp forslagene som Kristelig Folkeparti er med på.

Presidenten: Representanten Olaug Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Ketil Kjenseth (V) [23:41:27]: Først av alt: Takk til Kristelig Folkepartis representanter, som har fremmet dette viktige forslaget.

Norge er et lite land, men en humanitær stormakt. Det ønsker vi å være. Vi kan alltid bli bedre, det er alltid mulig, og på dette området har Norge andre land å strekke seg etter.

For første gang har Leger Uten Grenser engasjert seg i en sak i Norge. Det skal vi legge oss på minne. De sier at en del av dem de møter igjen i Norge, er mennesker de har gitt bistand til i krigsherjede områder eller i katastrofeområder for øvrig. Men – som representanten Bollestad også var inne på – det er en mangfoldig gruppe. Også mange av de papirløse er offer for menneskehandel. Blant disse er det mange kvinner og barn. Vi skal også legge oss på minne at barn ikke velger sine foreldre, og mange av disse barna lider under at de selv eller deres foreldre ikke får nødvendig helsehjelp. For Norge er det også viktig å sikre folkehelsen ved helsearbeidet her, for vi kan unngå mye smitte og resmitte ved å behandle så tidlig som mulig.

Så til representanten Ruth Grung, som gjerne vil evaluere. Det må vi gjerne gjøre, men jeg ser ikke at det er til hinder for å gjennomføre de forslagene som Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre i dag stemmer for.

Det er en del praktiske ordninger som vi må se på, bl.a. journalsystemer, som i dag er mangelfulle for de personene det gjelder. Det er vanskelig for sykehusansatte å føre journaler som vil bli overlevert til primærhelsetjenesten. I dag er det i hovedsak helsearbeidere innenfor en ideell virksomhet som står for tjenestene.

Det er mange eksempler på at papirløse har reist til Oslo fra store deler av landet for å oppsøke helsehjelp. En del av dem ønsker ikke å oppsøke noen i det offentlige helsevesenet. Derfor er det viktig at vi bygger ut flere regionale sentre.

Fra Venstres side vil jeg også peke på at vi i vårt program for neste periode setter et tak på antall private fastleger på 90 pst., slik at kommunene må holde seg med et antall kommunalt ansatte leger, og at de også kan være viktige aktører i å gi papirløse nødvendig helsehjelp.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) [23:44:38]: SV støtter forslaga nr. 1, 2 og 3. Dersom det skulle bli behov for det – dersom fleirtalet endrar seg, slik at det er rom for nokre sekundære meiningar – kan vi sekundært støtte forslag nr. 4. Vi støttar altså essensen i det som er av forslag i denne saka.

Eg har lyst til å fortelje presidenten ei historie – eller eigentleg ei forteljing – om norske tradisjonar. Eg – som sikkert veldig mange her – har både slekt og er fødd og oppvaksen langs norskekysten og kjenner forteljinga til forfedrane våre om korleis det var å leve før i tida. Det var alltid slik at dersom det var nokon som var i havsnaud, var det ei plikt å hjelpe – heilt uavhengig av kven det var, det var heilt irrelevant. Ein trong ikkje å vite kven dei var – ein trong ikkje å like dei eingong – det var ei plikt å hjelpe. Og slik har det vore i Noreg i tusenvis av år. Det er norske tradisjonar. Det var ein orden. Braut nokon denne ordenen og ikkje hjelpte folk som var i havsnaud, kunne alt mogleg skje. Eins namn og rykte var iallfall ille ute, for heile grunnlaget, heile forsikringa til det å leve i eit hardt klima langs ein hard kyst, var at ein kjende på denne plikta, at ein følgde denne ordenen. Det hadde ingenting med kjærleik å

gjere, det hadde med plikt å gjere – plikt til å hjelpe folk i naud.

Det verkar som om ei heil rekkje parti i denne salen har gløymt dei norske tradisjonane. Men kanskje ein ikkje har gløymt at vi i 2014 gjennomgjekk ei stor grunnlovsreform: I § 98 første ledd i Grunnlova står det:

«Alle er like for lova.»

Da dette blei behandla, i 2014, var det mange som påpeikte at dette antakeleg ikkje ville få nokon praktiske konsekvensar. Men i land som f.eks. Tyskland og USA, der ein har operasjonalisert denne likskapsnorma, ser ein at det har fått ganske omfattande konsekvensar.

Eit spørsmål her: Toler standpunktet til fleirtalet i denne salen vatn i møte med Grunnlova, i møte med påpeikinga frå internasjonalt hald om menneskerettar – og ikkje minst i møte med stolte norske tradisjonar? Eg gler meg til å sjå domstolskontrollen med den praksisen som ein legg seg på her, for dette skal ikkje kunne skje.

Statsråd Bent Høie [23:47:51]: Mennesker som oppholder seg i Norge, og som kommer i nød og har behov for livreddende hjelp, får hjelp – og skal få hjelp. Alle som oppholder seg i Norge, har rett til øyeblikkelig hjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og fra spesialisthelsetjenesten. De har rett til helsehjelp som er helt nødvendig, og som ikke kan vente. Personer uten fast opphold i Norge skal som hovedregel selv betale for helsehjelpen. En betydelig andel av dem som ikke har lovlig opphold i Norge, vil ha problemer med å betale regninger over en viss størrelse. Hvis pasienten selv ikke kan dekke utgiften, skal den dekkes av helseinstitusjonen, kommunen eller tjenesteyteren.

Bildet som representanten Knag Fylkesnes trakk fram, er nettopp et bilde som treffer godt med det som er situasjonen i Norge i dag, som også flertallet i denne salen står bak: Er man i nød, skal man ha hjelp – og det får man i Norge.

Helsetjenesten kan ikke kreve forhåndsbetaling eller dokumentasjon på betalingssevne før hjelpen ytes. Man kan heller ikke avvise pasienter som ikke har mulighet til å gjøre opp for seg.

Det er riktig at vi har ulike regler om rett til helsehjelp og betaling for helsehjelp for personer med og uten fast opphold i Norge. De er utslag av en saklig forskjellsbehandling basert på pasientens tilknytning til Norge. Jeg legger til grunn at det norske regelverket ikke bryter med menneskerettighetene eller våre internasjonale forpliktelser på dette området. Jeg har tillit til at helsetjenesten sørger for at personer uten lovlig opphold i Norge får de helsetjenestene de har krav på, bl.a. må kommunen sørge for at barn får oppfylt sin rett til allmennlegetjenester.

Det er i denne sammenheng vanskelig å sammenligne tjenester i forskjellige land. Det må uansett være opp til hvert enkelt land å bestemme hvilke tjenester man mener det er rimelig å yte innenfor de rammene menneskerettighetene setter. Helsepersonell er underlagt strenge regler om taushetsplikt. Dette gjelder uavhengig av om pasienten oppholder seg lovlig eller ulovlig i Norge. Etter dagens regler skal det mye til for at helsepersonell kan utlevere taushetsbelagte opplysninger til politiet. Personer uten lovlig opphold i Norge trenger derfor ikke være redd for å oppsøke helsetjenesten. Stortinget sluttet seg ved innføring av fastlegeordningen i 2001 til forutsetning om lovlig opp-

hold for å få rettigheter i fastlegeordningen. Behovet for å ivareta kontinuitet i behandlingsrelasjon mellom pasient og lege er dessuten mindre relevant for personer som oppholder seg her ulovlig, og det forutsettes at de skal forlate landet så snart som mulig.

Kommunen har plikt til å dimensjonere allmennlegetjenesten slik at en har kapasitet til å behandle pasientene som til enhver tid oppholder seg i kommunen. Det gjelder også dem som ikke har rett til å stå på liste hos fastlegen. Fastlegene skal sette av tid innenfor den ordinære kontortid til å ta imot andre pasienter enn dem som står på listen. Øyeblikkelig hjelp og annen helsehjelp som er nødvendig, og som ikke kan vente, kan ikke nedprioriteres.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [23:51:16]: I eit lesarinnlegg frå leiaren for Norsk medisinstudentforening, leiaren for Rådet for legeetikk om denne saka, med overskrifta «Leger skal være helsearbeidere – ikkje grensevakter», står det:

I dag sit fastlegar med to alternativ i møte med papirlause: Dei kan stengja døra, slik myndighetene ønskjer – eller dei kan ta imot, men da må dei tilby gratis helseteneste, for det offentlege dekkjer ikkje utgiftene for dei som ikkje har papira i orden.

Kva er statsråden si anbefaling til fastlegar? Skal dei stengja dørene, eller skal dei ta dei imot og betala sjølve?

Statsråd Bent Høie [23:52:11]: Det er veldig klart hvordan regelverket er. Hvis dette er helsehjelp som er nødvendig og vi kan hjelpe med, skal helsehjelpen gis. Hvis pasienten har mulighet til å betale, skal han betale selv. Har ikke pasienten mulighet til å betale, er det helseinstitusjonen eller den som gir tjenesten, som må ta regningen. I den sammenheng vil jeg anbefale fastlegen å ta kontakt med kommunen som har ansvar for disse tjenestene – hvis de kommer i en situasjon der de føler at de ikke kan gi denne hjelpen uten å få betalt for det. Da tar de kontakt med kommunen, som har ansvaret for tjenesten.

Kjersti Toppe (Sp) [23:52:58]: Takk for eit svar. Når det er slik at helse er ein menneskerett og ein skal gi helsehjelp utan å diskriminera, synest statsråden det er Noreg verdig at ein ikkje har nokon offentleg finansierte helsetilbod for denne gruppa, spesielt i kommunehelsetenesta, der ein veit at det er eit veldig stort behov? Er det rett at det skal vera ideelle organisasjonar som gjer dette på dugnad? Er det rett at det skal vera helsepersonell, som fastlege, som tar dei inn dørene, i staden for å stengja dei ute? Er det rett at ein som helsestatsråd for alle, uansett om ein har papira i orden eller ikkje, ikkje gir denne gruppa eit helsetilbod i tråd med internasjonale konvensjonar?

Statsråd Bent Høie [23:53:59]: Jeg mener representantens framstilling er gjennomgående feil. Det er mitt svar på det.

Olaug V. Bollestad (KrF) [23:54:16]: Hva tenker helsestatsråden om at det finnes en gruppe mennesker innenfor hans ansvarsområde i landet han er statsråd som han ikke vet noe om? De lever i vårt land, de har helseutfordringer, men statsråden gir ikke mulighet for seg selv

eller landet – eller hjelp til den enkelte – til å finne og hjelpe disse folkene. Hva tenker statsråden om ikke å vite noe om sykdomsbildet til en så stor gruppe mennesker?

Statsråd Bent Høie [23:54:56]: Hvis det er personer som oppholder seg ulovlig i Norge og har behov for helsehjelp, har de muligheter til å få hjelp, både øyeblikkelig hjelp fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten og fra spesialisthelsetjenesten. De har også rett til å få helsehjelp som er helt nødvendig, og som ikke kan vente. Norsk helsepersonell har gode taushetsregler, så man kan oppsøke hjelp på en trygg måte.

Det er min veldig klare holdning at hvis folk oppholder seg ulovlig i Norge, bryter de norsk lov, da er det deres plikt å forholde seg til de beslutningene som norske myndigheter har tatt om å bidra til å reise tilbake til det landet de har lovlig opphold i. Vi lever i et rettsamfunn der vi har gode rettsrutiner rundt denne typen beslutninger. Jeg forventer at den enkelte også forholder seg til det – til beslutningene til myndighetene i Norge.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Kjersti Toppe (Sp) [23:56:19]: Eg vil koma med ei forklaring til eit forslag frå Senterpartiet der vi ikkje står heilt i hop med Kristeleg Folkeparti og Venstre. Forskjellen der går på at vi vil gi rett til fastlege for barn. Elles ville vi gi rett til allmennlegeteneste, og det finst fleire måtar å sikra det på. Blant anna skreiv ein i innstillinga at ein kunne bruka den tida som alle fastlegar har, i kommunehelsetenesta. Så det er den nyansen, den forskjellen, i forslaga.

Eg har ein kommentar til det som har vorte sagt: Nokre parti vil ha meir kunnskap før ein går vidare i denne saka, men vi har klare anbefalingar frå Helsedirektoratet, vi har klare anbefalingar frå organisasjonar som jobbar i desse tenestene, så det meiner i alle fall Senterpartiet er unødvendig, i den situasjonen vi har no.

Det som skremmer meg i denne saka, er at ein kan seia i Stortinget at ein vil ha eit skilje i helsehjelp mellom dei som har lovleg opphald, og dei som ikkje har lovleg opphald. Men vi snakkar om dei grunnleggjande helsetenestene. Det er diskriminering ikkje å gi helsehjelp til alle, og det er ikkje i tråd med menneskerettane. Eg synest det er uetisk, og eg synest det er uakseptabelt.

Dette handlar jo ikkje om innvandringspolitikk eller om vi skal vera strenge eller mindre strenge. Men dei som er her, har ein grunnleggjande rett, og ein kan ikkje utsetja helsepersonell for ein slik praksis som ein har i dag i Noreg.

Vi hadde ein diskusjon om dette òg for fire år sidan. Og til representanten frå Framstegspartiet, som meiner dette vil føra til at mange kjem til Noreg: Framstegspartiet gjekk jo endå lenger for fire år sidan, for da bad dei faktisk i Innst. 184 S for 2009–2010 regjeringa «fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre at tilbud om humanitær eller helserelatert hjelp, ut over øyeblikkelig eller akutt hjelp, til personer med ulovlig opphold blir forbudt ved lov». Og dei fremja forslag om å «innføre meldeplikt til politiet for enhver organisasjon og ethvert foretak som har befattning med en utlending som kan antas å oppholde seg illegalt i riket». No har kanskje heile diskusjonen vorte litt meir human på fire år, men eg meiner at Noreg har ein

veg å gå før vi får eit helsetilbod for alle, i tråd med internasjonale konvensjonar og menneskerettar.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 30.

Sak nr. 31 [23:59:28]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kjersti Toppe om å styrke pasienters rett til behandling innen forsvarlig frist og innføre full åpenhet om ventetider og ventelister (Innst. 403 S (2016–2017), jf. Dokument 8:107 S (2016–2017))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [00:00:22] (ordfører for saken): Representantforslaget fra Kjersti Toppe omhandler ventetider, pasientenes rett til behandling på sykehus og ikke minst ønske om full åpenhet om ventetider og ventelister. Det har vært en debatt i media om ventetider. Det er stilt spørsmål om hvorfor flere pasienter enn tidligere er henvist til utredning og ikke behandling, og det har vært påstander om at sykehus tilpasser aktivitet for å hindre fristbrudd.

Det er viktig å planlegge og gjennomføre gode pasientforløp i sykehusene, likeledes at ventetidene går ned, noe de gjør med denne regjeringen. Innføringen av pakkeforløp for kreft og det at vi innfører pakkeforløp for både hjerneslag, rus og psykisk helse, bidrar til mer forutsigbarhet for pasientene. Det er bra at statsråden har tatt grep og har satt i gang en utredning for å forbedre registrering, og ikke minst at man skal utrede om man skal oppheve skillet mellom frist til utredning og frist til behandling.

La det være sagt: Vi er alle opptatt av åpenhet om ventelister og behandling i sykehusene. I juni i 2016 ga helse- og omsorgsministeren en redegjørelse om ventelister her i Stortinget, og han varslet at Helsedirektoratet bl.a. ville få i oppgave å finne ut hvorfor flere pasienter ble registrert som uavklarte, og hvorfor andelen med rett til utredning var økt. Nå har rapporten kommet – den kom 3. mai – og de har bl.a. sett på årsaken til at en del pasienter er vurdert til ikke å ha behov for helsehjelp. Dette forklares fra Helsedirektoratets side med at kodingen «avvist» – man koder jo inn diagnoser til pasienter – inneholder andre årsaker enn medisinske. Ved å korrigere for dette er helseforetakene faktisk ganske like i rapporteringen. Helsedirektoratet påpeker videre også at årsaken til at flere pasienter sendes til utredning, kan forklares med at den medisinskfaglige og teknologiske utviklingen løper på, og at flere pasienter faktisk bør utredes. Likeledes kan regelverk og revidering av prioriteringsveiledere bli oppfattet og tolket noe ulikt.

Det er behov for å vurdere å forbedre registrering og om det skal innføres målepunkter for ventetid. Vi er veldig fornøyd med at statsråden har gitt helseforetakene i oppdrag å utvikle og få på plass indikatoren «antall pasientkontakter som er passert planlagt tid». Det vil gi en oversikt, og vi er glad for at man skal rapportere det allerede i 2017. Selv om det er behov for å se på regelverket og de pasientadministrative systemer, og det er behov for forenkling, må vi forsikre oss om at ikke nye målepunkter i pasientforløp og systemene gjør at ansatte må jobbe mer og får mindre pasientkontakt, og at vi må ansette mer støttepersonell. Det er derfor svært viktig å ha en fortløpende vurdering.

Olemic Thommessen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Torgeir Micaelsen (A) [00:03:48]: Dette er et stort saksfelt, som egentlig hadde fortjent å bli diskutert i sin fulle bredde, men jeg tror rett og slett vi sier at den intellektuelle kapasiteten til den enkelte blant oss nå så sent på natten er begrenset. Derfor skal jeg nøye meg med noen korte kommentarer til selve forslagene.

Det er flere forhold som påvirker ventetiden pasientene opplever i sykehusene. Det har debatten det siste året vist. Den offisielle versjonen, de offisielle målingene av ventetider i Norge, handler i stor grad om tiden til første kontakt ved sykehuset, ikke den tiden mange pasienter opplever det reelt sett tar å få igangsatt eller avsluttet behandling. Den tiden har for øvrig gått ned under denne regjeringen. Den gikk også ned under forrige regjering. Det er bra.

Det som er mer bekymringsfullt, er at antall pasienter som får henvisningen sin avvist av spesialisthelsetjenesten, øker. Det er ulike forklaringer på hvorfor det skjer, men det er fortsatt behov for å komme tettere på hva som er årsakene til nettopp dette.

Det siste poenget er kanskje det viktigste, det som representanten Ørmen Johnsen påpekte, om at avsløringene det siste året har vist at det hvert år er kanskje opp mot 150 000–200 000 avtaler som sykehus har gjort med den enkelte pasient, som blir brutt av sykehuset fordi man ikke har oversikt, kontroll, systemer – ikke klarer å planlegge seg til et helhetlig pasientforløp. De tallene har vi fått delvis på bordet, men etter hva jeg forstår, får vi nye tall ganske snart. Det blir spennende å se om de samsvarer med den generelle nedgangen i ventetider, eller om bildet fortsatt er for høyt.

Et siste punkt er at den rapporten som det er henvist til, ikke har gått i dybden på om det har vært ulike tilpasninger fra helseforetakenes side som er begrunnet i økonomi eller ressursituasjon, og om det har vært et politisk press som gjør at man har følt at man må gjøre tiltak for å få ventelistene og ventetidene så korte som mulig. Det hadde vært en styrke for rapporten, men er ikke drøftet.

Arbeiderpartiet mener at det er behov for en ny reform for åpenhet, og at man ikke trenger å være statistikkespert for å finne ut hvordan man reelt sett vil bli mottatt, og hva slags behandling man vil få ved sykehusene. Det vil bli et viktig punkt for en eventuell ny regjering, og jeg er helt sikker på at også dagens regjeringsspartier egentlig ser at det systemet vi har i dag, ikke er godt nok. Derfor fremmer Arbeiderpartiet med flere et forslag om å igangsette bl.a. det arbeidet.

Når det gjelder forslaget fra Senterpartiet om å oppheve det skillet som er i loven i dag, mellom uavklarte og avklarte tilstander, er ikke vi klare til å gjøre den øvelsen nå. Men i en situasjon hvor over 80 pst. av pasientene blir satt som uavklart, er vi langt på vei der allerede.

Jeg tar opp forslag nr. 1.

Presidenten: Representanten Torgeir Micaelsen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Morten Wold (FrP) [00:07:13]: Livet som helsepolitiker er aldri kjedelig. Det å få være med på å legge grunnlaget for det fremtidige Helse-Norge er spennende og lærerikt. Forrige uke debatterte vi kommunereform og oppgaveoverføring til kommunene – og det å bygge pasientens helsetjeneste, millimeter for millimeter, stein for stein. I dag skal vi debattere ventetider ved landets sykehus.

Alle vet at å bygge og fornye Helse-Norge ikke er gjort i en håndvending. Ting tar tid, ting skal kvalitetssikres, ting skal forankres. Når vi endelig når et mål vi har satt oss, er det desto mer hyggelig – slik som nå, med 70 000 færre i sykehuskø, med en gjennomsnittlig ventetid på 60 dager, en nedgang på fem dager fra i fjor. Det er hyggelig når Helsedirektoratet stadfester at ventetiden på nasjonalt nivå samlet sett går ned.

Den positive utviklingen i ventetidene skyldes først og fremst en betydelig innsats fra alle de flinke folkene som jobber i sykehusene, og at 28 pakkeforløp for kreft er tatt i bruk. Men det skyldes også solide sykehusbudsjetter, mer mangfold og styrkede pasientrettigheter, samt at tydeligere krav til resultater og større frihet til sykehusene også er viktig for å nå målene.

Derfor er det for meg litt spesielt at representanten Toppe ikke gleder seg sammen med oss. Jeg er, akkurat som Toppe, opptatt av å gi våre innbyggere den beste hjelpen og et helhetlig pasientforløp.

Alle pasienter skal vurderes individuelt. Dersom det er slik at alle pasienter automatisk har fått frist til utredning, og ikke er blitt vurdert individuelt, er dette lovstridig og uakseptabelt.

Helsedirektoratet peker også i sin rapport på at den medisinskfaglige og tekniske utviklingen fører til at flere sykdommer kan og bør utredes. Helsedirektoratet sier også at det er feilkilder i de pasientadministrative systemene, som kan føre til feilregistrering.

Uansett – det å drive store sykehus er komplisert. Derfor er jeg glad for at helse- og omsorgsministeren tar tak i aktuelle og viktige saker – som i dette tilfellet ved å be Helsedirektoratet se nærmere på hva som var bakgrunnen for endringene i ventelistestatistikken, og hva som er konsekvensene av dem. Det har han gjort.

Nå foreligger rapporten, og ministeren har selv sagt at han raskt vil ta stilling til Helsedirektoratets forslag til tiltak, noe enhver ansvarlig leder vil gjøre etter at en rapport inkludert forslag til tiltak er fremlagt.

Forbedret registrering, sikring av offentlighet rundt ventetider og innføring av flere målepunkter er allerede igangsatt. Da synes jeg faktisk vi skal glede oss over at kvelden snart er over, og at sommeren kanskje kommer, mens vi venter på kloke svar og tiltak.

Presidenten: Så sant, så sant.

Olaug V. Bollestad (KrF) [00:10:08]: Jeg har sittet med ansvar for ventelister og tatt telefoner fra bekymrede pasienter. Å være syk og vente på behandling kan for mange være utrolig krevende. For pasienter med diagnoser som har pakkeforløp, eller som kommer inn akutt, derimot, er veien åpen. Men for dem som venter på andre ting, kan det være en krevende tid.

Spørsmålene blir: Har jeg rett til behandling eller ikke? Når skal jeg kunne kreve et svar? Er ventelistene reelle, eller opereres det med flere ventelister? Hvor langt er man kommet i forløpet?

Kristelig Folkeparti mener at pasientene skal få tilgang til helhetlig og sannferdig informasjon, og at dette skal formidles på et språk som pasientene forstår. For den som ikke kjenner sykehusspråket, kan brev skape avstand, vise makt og redusere pasientens møte med helsevesenet.

Kristelig Folkeparti, Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at det er behov for en reform som gir mer åpenhet om kvalitet og reelle ventetider i sykehus. Da kan vi måle på de rette parametrene og få en god kvalitet. Alle diskusjonene som har gått den siste tiden, viser at det er behov for å se på om de styringsparameterne som vi i dag bruker, faktisk fungerer etter hensikten. Hvis det er noe i forhold til behandling som betyr noe for oss som venter, er det tid – ikke tidspunktet for når jeg får konsultasjon, men når jeg får behandling.

Sykehusene rapporterer om kvalitet, men en av de viktigste parameterne må være pasientens opplevelse av kvalitet, og Kristelig Folkeparti mener at slike parametre må telle mye, tilgjengeliggjøres og kvalitetssikres. Skal vi virkelig kunne velge innenfor ordningen fritt sykehusvalg, betyr kvalitet utrolig mye.

Kristelig Folkeparti mener det ikke er godt nok å bli tatt av ventelisten etter første konsultasjon – dette fordi den syke må tas av først når behandlingsforløpet er vedtatt, eller når man har fått beskjed om at man ikke har rett til behandling. Ventelister er vanskelige, men ventelister er noe som det går an å gjøre noe med.

Kjersti Toppe (Sp) [00:13:12]: Når ni av ti pasienter får rett til utgreiing og ikkje rett til behandling, er det juridiske skiljet mellom desse pasientane, som pasientrettane våre byggjer på, lite verd. Eg og Senterpartiet har fremja dette representantforslaget for å tvinga fram ein debatt om regelverket vårt og om det varetar pasientane våre. Eg er glad for at statsråden er tydeleg på at vi treng å vurdere regelverket.

Gjennom media kom det i fjor masse og tydeleg informasjon om at det var ein stor auke i talet på pasientar som vart sette på venteliste for utgreiing og ikkje for behandling. Statsråden bad Helsedirektoratet om å granska kvifor, og rapporten ga ingen gode svar. Endring i praksis kan ha fleire årsaker, ifølgje direktoratet. Det vert vist til at pasientar vert sette på liste for utgreiing på grunn av den medisinske utviklinga og nye faglege retningslinjer. Samtidig seier rapporten at det finst ingen klar samanheng mellom anbefalingar om utgreiing og behandling i prioriteringsrettleiarane og praksisen i tildelinga av rett til utgreiing eller behandling.

Det vert vist til journalsystemet DIPS, som tre av fire helseføretak brukar, som har gjort registrering vanskeleg. Men det opplagde er ikkje undersøkt, nemleg at det auka ansvaret for fristbrot pasientar og plikta som helseføretaka

no har til å varsle HELFO dersom ein ser at behandlingsfristane vert brotne, med økonomiske sanksjonar som konsekvens, har ført til praksisen i helseføretaka. Dette er ikkje undersøkt, og slik sett er rapporten frå Helsedirektoratet ikkje så veldig mykje verd. Likevel er der god statistikk, og anbefalingane frå Helsedirektoratet er likevel fornuftige, for vi kan ikkje ha juridiske rettar som er bygde på at pasientar vert delte i dei som treng behandling, og dei som treng utgreiing, når så å seia alle pasientar no vert viste til utgreiing og ikkje behandling.

Når det i tillegg er veldig store forskjellar i den individuelle vurderinga frå legehald om korleis ein sender pasientar vidare, er det òg ein grunn til å avvikla det skiljet. Fortset vi med dette systemet, er det pasientane sine rettar det går ut over. Skiljet mellom å ha rett og frist til utgreiing eller behandling var eit forsøk på ei løysing på ei utfordring med å samla medisinske og juridiske behov, men Helsedirektoratet slår i rapporten fast at dette er ei løysing som ikkje er hensiktsmessig.

Det meiner òg Senterpartiet. Vi treng ikkje greia ut dette noko meir, men vi må greia ut korleis vi skal vareta rettane i eit nytt behandlingsløp. Det er det forslaga våre, som eg tar opp, går ut på.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Statsråd Bent Høie [00:16:33]: Jeg vil innledningsvis si meg enig med representanten Toppe i at det er behov for å se på regelverket. Det er igangsatt et arbeid med det, og det er ikke minst iverksatt et arbeid om registreringen i de pasientadministrative systemene.

Jeg ga som kjent Helsedirektoratet i juni 2016 i oppdrag å utrede en del forhold knyttet til ventetidsregistreringen. Helsedirektoratets vurdering er at ventetiden på nasjonalt nivå samlet sett går ned. Den 3. mai i år skrev Helsedirektoratet at undersøkelser viser at andelen pasienter som etter henvisning til spesialisthelsetjenesten settes til utredning, øker, og at dette i hovedsak kan forklares med den medisinskfaglige utviklingen og implementering av et nytt regelverk gjennom prioriteringsveilederen.

Helsedirektoratet viser også til feilkilder i det pasientadministrative systemet, som kan føre til feilregistreringer.

Rapporten fra Helsedirektoratet viser at dette er et sammensatt bilde, og at det er komplisert å finne én konkret årsak til at det er variasjon i praktiseringen av regelverket. Det er for stor variasjon på flere områder i helsetjenesten i dag. Det er derfor heller ikke overraskende at det er variasjon også på dette området. Likevel tyder Helsedirektoratets rapport på at praktiseringen er blitt mer lik i dag enn den var tidligere.

Det har vært mye oppmerksomhet om frist til utredning eller behandling. Alle pasienter skal få en konkret frist for når helsehjelpen senest skal settes i gang. Når helsehjelpen igangsettes, skal pasienten ha et forsvarlig pasientforløp, selv om det ikke settes juridiske frister for det videre forløpet. Det er viktig at pasientene får de rettighetene de har krav på, og at ventetiden registreres riktig. Jeg må imidlertid påpeke at vi ikke må glemme at det viktigste er at pasienten får et godt og helhetlig pasientforløp.

Rapporten fra Helsedirektoratet gir ikke indikasjoner på at pasientene ikke får et forsvarlig forløp. Likevel me-

ner jeg at rapporten tilsier at det er behov for å se på tiltak. Jeg er enig i det som står i representantforslaget om at det er behov for å vurdere regelverk og forbedringer i registreringer samt å vurdere flere målepunkter for ventetid. Helsedirektoratet foreslår det samme i sin rapport.

Jeg har gitt helseregionene i oppdrag å etablere indikatoren «Andel pasientkontakter som har passert planlagt tid» i det styringsmessige forholdet. Dette er et oppdrag som ble startet allerede i 2015. De nasjonale tallene for indikatoren publiseres for første gang om kort tid, og dette vil gi oss informasjon om sykehusenes evne til å planlegge og gjennomføre gode pasientforløp.

Helsedirektoratet publiserer også årlig tall for indikatoren «Tid til tjenestestart». Indikatoren viser ventetiden fra henvisning er mottatt i sykehusene til en bestemt behandlings- eller utredningsprosedyre er utført. Denne vil også bli publisert fra og med 2017.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kjersti Toppe (Sp) [00:19:55]: Meiner statsråden det er noko alternativ, slik situasjonen er, til å fjerna dagens skilje mellom pasientar som har rett til utgreiing, og pasientar som har rett til behandling? Eg forstår at det må greiast ut, men ser statsråden noko alternativ til det som Helsedirektoratet og Senterpartiet foreslår?

Statsråd Bent Høie [00:20:29]: Jeg vil ikke anbefale at en går til det skritt å ta vekk en pasientrettighet før en eventuelt har utredet hva som skal komme istedenfor. Jeg er veldig opptatt av at vi sikrer oss at pasienten har gode rettigheter også i det videre forløpet, og at det er gode systemer knyttet til det. Helsedirektoratet peker nettopp på de pakkeforløpene som denne regjeringen har innført, som én god måte å sikre gode pasientforløp videre på. Men jeg tror det er lurt å utrede dette spørsmålet, som er igangsatt, før en trekker konklusjonen.

Kjersti Toppe (Sp) [00:21:11]: Det vart kritikk da Helsedirektoratets rapport kom, fordi ein ikkje hadde greidd ut det som mange var opptatt av – om det er slik at praksisen i sjukehusa og helseføretaka vart endra på grunn av økonomiske betraktningar, fordi ein har fått forsterka ansvar for å gi pasientane eit alternativt tilbod dersom fristbrot var sannsynleg. Dette er ikkje undersøkt, og det er ei stor svakheit ved rapporten. Spørsmålet er kvifor dette ikkje vart eit oppdrag til Helsedirektoratet da dei vart bedne om å sjå på kvifor denne endringa, etter at ein hadde sett den auka veksten i talet på utgreiingspasientar.

Statsråd Bent Høie [00:22:09]: Jeg opplever ikke at det var noen avgrensninger mot det i oppdraget – tvert imot. En av årsakene til at rapporten ble forsinket, var at en nettopp ville ha med seg alle tallene fra 2016, slik at en fikk med seg hele konsekvensen av innføringen av de nye rettighetene knyttet til pasient- og brukerrettighetsloven. Hvis en ikke hadde fått med seg tall fra hele 2016, hadde det dreid seg om en veldig kort periode der denne loven hadde virket. Men den utviklingen som går mot at flere pasienter settes til utredning istedenfor til behandling, er en utvikling som har gått ganske jevnt over tid, og som startet lenge før den endringen ble innført. Jeg regner med

at det er en årsak til at Helsedirektoratet ikke har vektlagt akkurat det punktet.

Kjersti Toppe (Sp) [00:22:55]: Eg veit ikkje om statsråden misforstod spørsmålet mitt, men det vart òg sagt da Helsedirektoratet la fram rapporten, at ein ikkje hadde bedt dei om å sjå på det. Det står i innstillinga at dei hadde ikkje mandat til å gjera det, og det er i alle fall ikkje undersøkt om noko av praksisen kan ha si årsak i at det har vore økonomiske betraktningar i helseføretaka. Dei har ikkje gått inn i det. Om statsråden meiner at dette er undersøkt, kan ikkje eg sjå kvar det er gjort. Synest statsråden at ein burde ha gjort det?

Statsråd Bent Høie [00:23:44]: Det kan være at jeg misforstår representantens spørsmål, men jeg oppfatter ikke at det var noen begrensninger i Helsedirektoratets mandat på det området. Jeg oppfatter òg at en av årsakene til at direktoratet ønsket å ha med seg tallene fra hele 2016, var nettopp for å få med seg et helt år der de nye rettighetene hadde vært gjeldende.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 31.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger en søknad om sykepermisjon for representanten Lene *Vågslid* fra og med 13. juni kveld og inntil videre.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Vararepresentanten, Lise *Wiik*, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses også vedtatt.

Lise Wiik er til stede og vil ta sete.

Stortinget er da klar til å gå til votering fra sak nr. 16.

Votering i sak nr. 16

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå anbefalingene i årsmeldingen for 2016 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter og komme tilbake til Stortinget på egnet måte med hvordan anbefalingene er fulgt opp.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 6 (2016–2017) – Årsmelding for 2016 fra Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 17

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 14 (2016–2017) – Årsrapport for 2016 fra Stortingets utvalg for rettferdsvederlag – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 18

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøres slikt

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en helhetlig gjennomgang av hundeloven av 2003 for å sikre at reglene om hundehold bygger på et godt og velfundert grunnlag.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:71 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Sveinung Rotevatn om offentlig tryggleik og ansvarleg hundehald – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 19

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er forslagene nr. 1–3, fra Jorodd Asphjell på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en omfangsundersøkelse for å avdekke omfanget av vold mot eldre, for så å iverksette treffsikre tiltak for å bekjempe vold mot eldre.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for økt tilgjengelig informasjon rettet mot eldre om vold mot eldre og om eksisterende hjelpetiltak.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for bedre kunnskap om vold mot eldre i kommunene og blant alle som arbeider med eldre.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.33.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:109 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Tove Karoline Knutsen, Christian Tynning Bjørnø og Kari Henriksen om å styrke arbeidet mot vold mot eldre – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 20

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag, fra Jenny Klinge på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjennomføres digitaliseringsprosjekt i samtlige tingretter i Norge.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.34.49)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:133 S (2016–2017) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Inge Lien, Anne Tingelstad Wøien og Liv Signe Navarsete om digitalisering av samtlige tingretter i Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 21

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen informere Stortinget på egnet måte om regjeringens konklusjoner i saken om innføring av tjenestenummer for ansatte i kriminalomsorgen, senest høsten 2017.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:146 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hadia Tajik, Kari Henriksen, Lene Vågslid og Jorodd Asphjell om innføring av tjenestenummer for ansatte i kriminalomsorgen – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 22

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag, fra Jenny Klinge på vegne av Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Prop. 132 S (2016-2017) - Samtykke til 1) godtakelse av forordning (EU) nr. 1077/2011 om opprettelse av et europeisk byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer mv., 2) inngåelse av avtale mellom EU og Norge, Island, Sveits og Liechtenstein om deltagelse i Det europeiske byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet - sendes tilbake til regjeringen, og regjeringen bes fremme ny sak for Stortinget etter at EU-domstolen har avklart om bestemmelsene er i tråd med EU-retten.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 10 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.36.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Stortinget samtykker i

1. godtakelse av forordning (EU) nr. 1077/2011 om opprettelse av et europeisk byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer mv.,
2. inngåelse av avtale mellom EU og Norge, Island, Sveits og Liechtenstein om deltagelse i Det europeiske byrå for operativ forvaltning av store IT-systemer på området for frihet, sikkerhet og rettferdighet.

Presidenten: Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 87 mot 9 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.36.46)

Votering i sak nr. 23

Presidenten: Under debatten er det satt frem ett forslag, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere blokkering av pornografiske nettsteder som ikke innfører alderskontroll for besøkende.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 90 mot 7 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.37.19)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:**I**

Stortinget ber regjeringen utnevne et tverrfaglig utvalg som har som formål å legge frem nye tiltak som i større grad beskytter barn mot pornografi og økt seksualisering.

II

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med internettleverandørene for å sikre alle internettbrukere enkel tilgang på nettverksfiltre som blokkerer barns tilgang til pornografi.

III

Stortinget ber regjeringen sikre at grunnskolen blokkerer for at elever får tilgang til pornografi i skoletiden.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til II.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 53 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.37.50)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til III.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.38.14)

Videre var innstilt:

IV

Dokument 8:74 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Knut Arild Hareide, Olaug V. Bollestad, Anders Tyvand, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om flere tiltak for å beskytte barn mot pornografi – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 24

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marianne Aasen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslag nr. 2, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti
 - Det voteres over forslag nr. 2, fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:
 - «Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at utvikling av læremidler inkluderes i meritteringssystemet for universiteter og høyskoler.»
- Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 83 mot 15 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.39.17)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man i alle høyere utdanninger kan organisere egne emner som inneholder kritisk tenkning, innsikt i vitenskapsteori, kildekritikk og tverrfaglige tilnæringsmåter.»

Venstre og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.39.39)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak slik at fylker og kommuner i større grad oppretter praksisplasser i skolen for studenter innenfor humaniora.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.40.02)

Videre var innstilt:

II

Meld. St. 25 (2016–2017) – Humaniora i Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 25

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt 13 forslag. Det er

- forslag nr. 3, fra Anders Tyvand på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslagene nr. 1 og 2, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Anders Tyvand på vegne av Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 5, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 6, fra Anders Tyvand på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti

- forslagene nr. 7–12, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 13, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet
- Det votes over forslag nr. 13, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:
«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om plikt til å tilby intensiv opplæring for elever som ikke har forventet progresjon i et fag.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.41.13)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 7 og 8, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle Norges deltakelse i Programme for International Student Assessment.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre nasjonale prøver som utvalgsprøver.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 89 mot 9 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.41.31)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 9–12, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det ikke kan stilles lokale krav til kartlegging og dokumentasjon ut over det som kreves i forskriftene til opplæringslova.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innlemme de nasjonale utvalgsprøvene i skrivning og de frivillige karakter- og læringsstøttende prøvene i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ikke etablere en såkalt fast nedre grense for kvalitet i grunnskolen.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget vil be regjeringen om, i samarbeid med sektoren, å videreutvikle det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet som et læringsstøttende og pedagogisk verktøy, og som ivaretar en større bredde av skolens mål.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 87 mot 11 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.41.53)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til innføring av kompetansekrav for lærere som skal undervise i praktisk-estetiske fag.»
Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 76 mot 22 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.42.14)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en helhetlig plan for å styrke etter- og videreutdanningstilbudet innenfor bredden av skolens fag og kompetanseområder, samt vurdere å innføre kompetansekrav i flere av skolens fag.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 66 mot 32 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.42.34)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at tilbudet om bistand og veiledning i oppfølgingsordningen som hovedregel er frivillig, men også vurdere hvorvidt Fylkesmannen skal kunne pålegge veiledning til kommuner/skoler som over tid ikke gir et opplæringstilbud av tilfredsstillende kvalitet.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 60 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.42.54)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å innføre en oppfølgingsordning der ekstra bistand og veiledning tilbys til et hensiktsmessig antall kommuner/skoler ut fra utarbeidelse av et bredere og mer helhetlig sett med indikatorer som gjenspeiler skolens brede samfunnsoppdrag, i tillegg til Fylkesmannens skjønsmessige vurderinger.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble bifalt med 51 mot 47 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 00.43.18)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere en gjennomgang av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet (NKVS) og komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Kvalitetsvurderingssystemet skal ivareta skolens brede kunnskapssyn, bygge på tillit til lærerne og legge til rette for økt profesjonelt handlingsrom.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle kvalitetsvurderingssystemet med vekt på at det skal fange en større bredde av skolens mål og i større grad skal fungere som pedagogisk støtte og et verktøy for dem som jobber i skolen. Lærere, ledere, skoler og kommuner må involveres tett i arbeidet med denne videreutviklingen.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 00.43.40)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen legge fram en melding for Stortinget om biblioteksektoren, og inkludere skolebibliotekenes og universitetsbibliotekenes rolle i utdanningene.

II

Stortinget ber regjeringen sikre at kandidater med bachelor i praktiske og estetiske fag fortsatt kan gis unntak fra krav om mastergrad og kan tas opp til PPU.

Presidenten: Det voterer over komiteens innstilling til I.

Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 00.44.04)

Presidenten: Det voterer over komiteens innstilling til II.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 00.44.25)

Videre var innstilt:

III

Meld. St. 21 (2016–2017) – Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 26

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen legge fram en egen stortingsmelding om en styrket kulturskole for fremtiden.

Presidenten: Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 46 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 00.45.01)

Videre var innstilt:

II

Dokument 8:112 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekke-vold og Anders Tyvand om en stortingsmelding om en styrket kulturskole for fremtiden – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 27

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Marianne Aasen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
 - forslagene nr. 2 og 3, fra Anne Tingelstad Wøien på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- Det voterer over forslagene nr. 2 og 3, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.
- Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge følgende overordnede prinsipper til grunn for en tillitsreform i skolen:

Kvalitetsutvikling i skolen skal bygge på få, overordnede mål, der profesjonen blir inkludert i målutformingens nasjonalt og lokalt.

Det totale omfanget av rapportering og dokumentasjonskrav på nasjonalt og lokalt nivå må legges på et nivå som ikke går på bekostning av lærernes tid til eleven og det profesjonelle handlingsrommet.

Mål og kvalitetsindikatorer skal speile skolens brede kunnskapssyn.

Læringsfremmende styringsprinsipper legges til grunn for kvalitetsvurderingen av skolen.

Reell medbestemmelse og tillit skal prege samarbeidet mellom skoleeier, skoleledelse og lærerprofesjonen på alle nivåer.

Sterke profesjonsfelleskap skal være bærebjelken i skolens faglige arbeid og utvikling.

Den profesjonelle lærer har metodeansvar og gis et stort faglig handlingsrom.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreslå tiltak for kvalitetsvurdering av skolen som motvirker økt konkurranse og rangering av skoler.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 88 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.01)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen, i nært samarbeid med profesjonen, utarbeide en tillitsreform i skolen som ivaretar skolens brede kunnskapssyn, bygger på tillit til lærerne og legger til rette for økt profesjonelt handlingsrom.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:131 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om en tillitsreform i skolen – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 28

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 2, fra Henrik Asheim på vegne av Høyre og Fremskrittspartiet

- forslag nr. 1, fra Christian Tynning Bjørnø på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti

- forslag nr. 3, fra Audun Lysbakken på vegne av Sosialistisk Venstreparti

- Det votes over forslag nr. 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å lovfeste retten til Statped's tjenester.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 95 mot 3 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.20)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke lærernes kompetanse ved at spesialpedagogikk blir en obligatorisk del av lærerutdanningene og er et prioritert fag i etter- og videreutdanningsstrategien «Kompetanse for kvalitet»»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.47.41)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Høyre og Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for at alle elever med behov for spesialundervisning får opplæring av fagpersoner med pedagogisk eller spesialpedagogisk kompetanse.»

Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Fremskrittspartiet ble bifalt med 90 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.19)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak:

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen i samråd med sektoren se til at alle skoler skal ha tilgang på lærere med fordypning innen spesialpedagogikk.

II

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å styrke barns rettigheter til spesialpedagogisk oppfølging innenfor rammene av fellesskapet gjennom å styrke lovverket og

øke den spesialpedagogiske kompetansen i skolen og i kommunene.

III

Stortinget ber regjeringen iverksette en helhetlig opprustning av PP-tjenesten.

IV

Stortinget ber regjeringen sikre at alle elever med behov for spesialundervisning får rett til opplæring av fagpersoner med godkjent relevant utdanning.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til I.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til II og III.

Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.47)

Presidenten: Det votes over komiteens innstilling til IV.

Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.06)

Videre var innstilt:

V

Dokument 8:132 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Karin Andersen om styrket spesialpedagogisk oppfølging i en inkluderende skole – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 29

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Tove Karoline Knutsen på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet

- forslag nr. 3, fra Tove Karoline Knutsen på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet
- forslagene nr. 4–6, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti
- Det votes over forslag nr. 6, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre eldre reell rett til å bytte pleier/omsorgsgiver hvis vedkommende ikke er komfortabel med dem som yter personlig pleie og omsorg.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Torgeir Knag Fylkesnes (SV) (frå salen): SV skal også stemme for forslaget!

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 88 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.50.21)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 4 og 5, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med ansattes organisasjoner utrede og foreslå en minstenorm for bemanning og kompetanse i sykehjem og hjemmetjenester basert på helse- og omsorgsbehov.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en statlig støtteordning for kommuner som ønsker å gjennomføre forsøk med selvbestemmelse over deler av hjemmehjelpstiden for eldre med stort pleiebehov.» Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslagene.

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 88 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.50.42)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utarbeides faglige veiledere med tydelige krav til kompetanse, kvalitet og bemanning for de ulike tjenestene i eldreomsorgen.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.51.02)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen invitere kommuner til samarbeid om en tillitsreform i hjemmetjenestene. Utforming av de enkelte forsøk gjøres i samråd med de

enkelte forsøkskommunene, men det sentrale skal være at vurderinger rundt hvordan ressurser best brukes, i større grad skal overlates til dem som mottar og yter tjenester, og mengden rapportering skal begrenses til det helt nødvendige.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at modeller fra kommuner som driver tillitsbaserte helse- og omsorgstjenester, der målstyring og rapportering er begrenset til et minimum, gjøres tilgjengelige for andre kommuner som vil innføre tilsvarende systemer.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 00.51.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:104 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Kirsti Bergstø og Audun Lysbakken om å styrke eldreomsorgen gjennom kvalitetsbaserte bemanningsnormer, mer valgfrihet for eldre og en tillitsreform framfor målstyring – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 30

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre
- forslag nr. 3, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 4, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
- Det voteres over forslag nr. 3, fra Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at også papirløse migranter gis eksplisitt rett til forebyggende og kurative helsetjenester i primærhelsetjenesten, inkludert rett til å stå på liste til fastlege.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 83 mot 15 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 00.52.36)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at også papirløse migranter gis eksplisitt rett til forebyggende og kurative helsetjenester i primærhelsetjenesten, inkludert allmennlegetjenester og at barn gis rett til å stå på liste til fastlege.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.58)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at tilbudet til sårbare grupper papirløse migranter, som barn, personer med funksjonshemninger, gravide kvinner og eldre, er på linje med tilbudet til befolkningen for øvrig.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide ordninger for finansiering av helsetjenester til ubemidlede papirløse.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre ble med 76 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.20)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:106 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Rigmor Andersen Eide og Geir Jørgen Bekkevold om helsehjelp til papirløse migranter – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 31

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Torgeir Micaelsen på vegne av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet
- forslagene nr. 2 og 3, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet
- Det voteres over forslag nr. 3, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre full offentlighet om ventelister i sykehus og offentliggjøre interne

ventelister, tid til tjenestestart og innføre flere målepunkter for ventetid – som måling av total forløpstid.» Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 89 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.54.22)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle dagens skille mellom avklarte og uavklarte tilstander og fremme forslag til endring av pasient- og brukerrettighetsloven som sikrer alle pasienter forsvarlige behandlingsforløp.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 88 mot 10 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.54.40)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette en helhetlig vurdering av kvalitets- og måleindikatorer slik at det sikres en full åpenhet om sykehusenes kvalitet, herunder reelle og kvalitetssikrede ventetider.»

Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet ble med 51 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.55.02)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:107 S (2016–2017) – om Representantforslag fra stortingsrepresentant Kjersti Toppe om å styrke pasienters rett til behandling innen forsvarlig frist og innføre full åpenhet om ventetider og ventelister – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 32 [00:55:30]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

